LEXICI

IN

INTERPRETES GRAECOS VET. TEST.

MAXIME

SCRIPTORES APOCRYPHOS SPICILEGIVM.

POST BIELIVM ET SCHLEVSNERVM

CONGESSIT ET EDIDIT

CAROLVS GOTTLIEB BRETSCHNEIDER

ORDINIS PHILOSOPH. IN ACADEMIA VITEBERGENSI ADIVNCTVS ORDINAR.

LIPSIAE

SVMTIBVS LEBRECHT CRVSII

MDCCCV.

VIRO

SVMME VENERANDO

MAGNIFICO

EXCELLENTISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

CAROLO CHRISTIANO TITTMANNO

S. THEOLOGIAE DOCTORI, SERENISSIMI PRINCIPIS ELECTORIS SAXONIAE IN SENATV ECCLESIASTICO ET CONSISTORIO SVPREMO CONSILIARIO, PASTORI ET SVPERINTENDENTI DRESDENSI

HVNC LIBRVM

PIETATIS

ATQVE

SVMMAE REVERENTIAE

DECLARANDAE CAVSA

INSCRIPSIT

ADDICTISSIMVS DEVOTISSIMVSQVE CVLTOR

CAROLVS GOTTLIEB BRETSCHNEIDER.

Quum quae praefanda viderentur, in sequentibus vberius sint exposita, vnum superest, de quo monere volebam Lectorem doctum, et inprimis Iudices huius libri, hoc, vt in judicio de hoc spicilegio ferendo placeat illis, librum cum *Bielii* thesauro et Spicilegiis *Schleusneri* vbique conferre, neque illum per se absque illa comparatione considerare. Plura igitur si inuenient, quae nota satis, neque quae probentur aut moneantur digna videantur, cogitent, quaeso, haec in *Bielii* opere vel prorsus deesse, vel nullis comprobata esse exemplis idoneis. Quae vero e profanis adscripta sunt libris, illis Lectorem doctum atque in lectione profanorum vsu exercitatum facile potuisse supersedere, non quidem nego; attamen omittere nolui, et vt consulerem minus peritis, quorum

maxima

maxima ſemper eſt pars, et vt ſequerer rationem optimis Lexicographis probatam. Quod denique ſaepius adpoſui loca librorum de Maccabaeis, vbi vocabulum quoddam, quod in aliis libris rarius legeretur, iterum occurreret, id propterea factum eſt, quod illi libri in Concordantiis cum *Trommii* tum *Kircheri* negligentius ſunt collati, magni vero interdum refert ſcire, qua ratione verbo aliquo, liceat per ſe non obſcuro, illorum librorum auctores fuerint vſi. Scribebam Vitebergae d. 1 Febr. MDCCCV.

L. B.

S.

Ioannis Christiani Bielii [1]), Past. quondam ad D. Vlric. et Ioann. Brunswic., *Nouus Thesaurus Philologicus*, siue *Lexicon in LXX et alios interpretes et scriptores apocryphos Veteris Testamenti*, post auctoris mortem ab E. H. *Mutzenbecher*, V. D. M. Eccl. Luther. Haganae, tribus partibus editus, nunc quidem Viris doctis ita est notus, vt de operis praestantia et vtilitate exponere aeque superfluum foret, ac indolem libri et oeconomiam [2]) pluribus describere. Neque videmur nobis ii, qui laudibus, quas ille Vir summae eruditionis et diligentiae longe meruit, vano nixu aliquid addere vel impia manu detrahere possint. Ipsi enim, experientia, cum hoc exiguum colligeremus specimen, satis edocti, quantae molis sit eiusmodi librum, qui in colligendis va-

[1]) Breuem de vita et scriptis *Bielii* narrationem dedit *Mutzenbecher* in praefatione Thesauro praefixa, p. XIX sqq.

[2]) Quae ad indolem et historiam Thesauri pertinent, breuiter exposita leguntur in praef. p. IX sqq.

variorum Veteris Test. interpretum graecorum, et librorum apocryphorum vocabulis, eorumque notionibus definiendis et inuicem comparandis versetur, componere: non miramur, multas verborum singulorum significationes non solum, sed etiam integra verba Bielii sollertiam subterfugisse. Qui enim, quae Bielius praestiterit, quaeque praestanda adhuc restent, satis cognita habet, is minime accusabit nos immodestiae, si libere profitemur, hoc Bielii opus, quanquam praeclarum, tamen non esse omnibus numeris absolutum; imo, quoniam plura vel non commode disposita, vel non satis subtiliter explicata, multaque, quae notanda fuissent, adhuc praetermissa et neglecta sunt, opus sat graue atque arduum futuro huius Thesauri editori, siue potius emendatori, relictum esse. Quo in judicio ne quid temere dixisse videar Lectori docto, prouoco ad judicia S. V. *Schleusneri* in Prologo, Tomo primo Spicilegiorum praefixo, et beati *Doederleinii* in recensione Thesauri *Bielii*, quae legitur in eius Bibliotheca theolog. Vol. I. p. 1-25.

Illo enim quo scriberet *Bielius* *) tempore studium literarum V. T. non quidem languescebat, tamen ingressum erat juuenilem modo aetatem, dum Viri illius aeui doctissimi de V. T. librorum cognitione colligendo et parando potissimum mererentur et relinquerent posteris, ea, quae collegerant, disponenda, digerenda, altiusque perducenda. Quod si enim nostris *Bielius* temporibus egregium con-

---

*) Obiit anno 45 seculi praeteriti. Vid. *Mutzenbecher* l. l. p. XXII.

confecisset opus, iisque, quae a tot et tantis Viris egregiis in libris Veteris Testamenti illustrandis exponendisque, vt in castigandis graecis Veteris Testam. interpretibus atque emendandis praestita sunt, potuisset vti: profecto aliud longeque perfectius prodiisset eius opus. Quis enim ignoret quantum praestitum sit nostra aetate cum in explicando et castigando textu hebraeo Veteris Testamenti, tum vero etiam in emendandis graecis Veteris Testamenti interpretibus, iisque edendis et expurgandis? Quorum, qui in hac re summas meruerunt laudes, Virorum doctorum studia et nomina hoc loco commemorare superfluum esset [4]), quum cuiuis literarum perito nomina illa splendidissima S. V. *Schleusneri* [5]), *Ammonis, Fischeri, Spohnii, Seemülleri, Holmesii* aliorumque satis sint nota.

Neque vero illa, quauis diligentia et quouis interpretum studio digna, codicis graeci Veteris Testamenti pars, quae libros apocryphos continet, inculta jacuit, quum potius hi quoque libri, — quae est laus atque decus nostrae aetatis — a Viris longe doctissimis meritissimisque majori studio fuerint illustrati, castigati, et interpreti noui Testamenti quam maxime commendati. Quorum

 qui-

4) Catalogum eorum videsis in *Fabricii* bibliotheca graeca, Vol. III. p. 658 sqq. (cura Harlesii, Hamb. 1793. 4.)

5) Praeter alia eius scripta huc potissimum pertinent eius programmata, quae edere nuper incepit; *Syl. loges emendationum conjecturalium in versiones graecas Vet. Test.* P. I-VI. *Viteb.* 1799. 1804. 4. et eiusdem Curae Hexaplares in *Bibliotheca Goetting.* Vol. I.

quidem nomina et scripta, quippe proxime ad nostrum librum spectantia, hic recensere liceat: Antiquiores horum librorum interpretes et editores, vt etiam recentiores ex aliqua parte, laudati sunt a *Fabricio* in *biblioth. graeca* Vol. III. cap. XIV. p. 718. ed. *Harles*.

Primum igitur locum teneant illi, qui omnes libros apocryphos Vet. Test. vel illustrarunt, vel ediderunt, vel germanico idiomati reddiderunt; quorum quidem princeps statim commemorandus est Ill. *Eichhornius*:

I. G. Eichorn Einleitung in die apocryphischen Schrifften des alten Testaments. Lips. 1795. 8. de cuius operis dignitate aliquid dicere, prorsus superfluum esset. Deinde

I. Fr. Schleusner Lexici in Interpretes graecos veteris Testamenti maxime Scriptores apocryphos spicilegium I. Lips. 1784. 8. Spicileg. II. ibid. 1786. 8. quibus in libris, summa doctrina et subtilitate scriptis, permulta librr. apocryph. loca tam egregie illustrauit, vt nemo, qui doctam horum librorum sibi comparare cupiat cognitionem, Illius obseruationibus supersedere possit.

Bened. Bendtsen Specimen exercitationum criticarum in Vet. Test. libros apocryphos e scriptis Patrum et Versionibus antiquis. Goettingae 1789. 8. Libellus critico interpreti vtilissimus, qui vt auctor hanc rem pluribus velit persequi, in quouis harum literarum amante excitauit desiderium.

Chr. Th. Kuinoel obseruationes ad N. T. ex libris apocryphis Vet. Testamenti. Lips. 1794. 8. Multa

ta librr. app. loca egregie illustrauit auctor. — Addendi sunt his et *Ienichen*, *Millies* et *Frisch*, qui, suo quisque modo, quae ad noui Testamenti interpretationem e libris app. peti possint, docere studuerunt.

I. God. Ienichen diss. (praes. *F. V. Reinhardo*) de petenda rerum quas libri Noui Test. continent e Libris V. Test. apocryphis illustratione. Viteb. 1787. 4.

Frisch, Vergleichung zwischen den Ideen, welche in den Apocryphen des alt. Test. und den Schriften des neuen Testaments über Auferstehung, Gericht und Unsterblichkeit herrschen. Commentatio inserta *Eichhornii* allgemein. Biblioth. der bibl. Lit. Tom. IV. P. IV.

Henr. Chr. Millies dissert. philologico-hermeneutica de vsu librorum veteris Testamenti apocryphorum in noui Test. interpretatione. Hal. 1802. 8. Quibuscum conferenda est commentatio *Schulzii*:

I. D. Schulze Ueber die Beweggründe zur Tugend im alten Testament und in den apocryphisch. Büchern desselben. In *Henke's* Magaz. etc. Vol. VI. Pt. 1. p. 40-86.

Editionem criticam omnium librorum apocryph. V. T. curauit nuper S. V. *Augusti*, cuius autem consilium non fuit, vt omnia quae ad rem criticam pertinerent, colligeret, pertractaret, atque exhiberet; sed vt desiderio illorum satisfaceret, qui editionem minorem et breuiorem optarent. Quo factum est, vt, quanquam ille permulta praeclare emendauit, recentiorum castigationes diligenter collegit, ipseque multum curae criticae illis libris

im-

impendit, multum tamen operis sit relictum futuro editori, qui et ea, quae codicum nondum collatorum multitudo praebeat, et quae e patribus Ecclesiae hauriri possint, et denique quae veteres Interpretes suppeditent, diligenter colligere debet. Prodiit vero liber ita inscriptus:

Libri veteris Testamenti apocryphi. Textum recognouit et variarum lectionum delectum adjecit *Io. Chr. Guil. Augusti. Lips.* 1804. 8.

Versiones germanicas librr. apocr. in lucem ediderunt *Derefer* et Anonymus:

Die heilige Schrift des Alt. Test. zweiten Theiles dritten Bandes erste Hälfte, welche die Bücher Tobias, Iudith und Esther enthält. Auf Befehl *Rupert* des II., Abts des Fürstl. Hochstifts Kempten zum Nutzen und Gebrauch der hochfürstl. Unterthanen, herausgegeben von Dominic. *von Brentano*, fortgesetzt von Thaddaeus *Derefer.* Francf. ad M. 1803. 8. — Hic liber, quanquam indoctis scriptus videatur, tamen docto quoque interpreti vtilis erit cum ob praefationes singulis libris praefixas, tum ob criticas et exegeticas animaduersiones versioni subjectas. Nil noui autem, at tamen quaedam quibus commendetur, insunt alteri versioni:

Die Apocryphen des alt. Test. mit vollständigen Anmerkungen; zu einem Anhange des *Hezel'schen* Bibelwerks. II. Part. Lemgou. 1800. 1802. 8.

Iam vero sequantur ii, qui singulos libros illustrarunt; quo prima pertinet *Trendelenburgii* commentatio in *tertium Esdrae librum*, quem par-

partim ex hebraeo Esdrae libro, partim e Chronicorum secundo haustum esse, docuit. Inserta legitur illius commentatio *Eichhornii* Bibliothecae, Vol. I. p. 178. vnde eam transscripsit *Eichhornius* in introd. in librr. app. vet. Test.

In *Tobiae* historiam praeter *Eichhornium* (Ueber das Buch Tobias. In eiusd. Biblioth. Vol. II. Pt. 3.), et *Hoepfnerum* (Historia Tobiae graece. Textum ad fidem codicum emendauit et illustrauit *I. G. Hoefner*. Specim. I. Viteb. 1802. 4.) inprimis commentatus est *C. Dav. Illgen*, die Geschichte des Tobias nach drey verschiedenen Originalien, dem griechischen, dem lateinischen des Hieronymus und einem syrischen übersetzt, und mit Anmerkungen und Einleitung von *C. D. Illgen*. Ienae 1800. 8.

Libri Sapientiae interpretes hi fuerunt:

Io. Melch. Faber prolusiones VI. super libro Sapientiae. Onoldi 1776, 77. et 1786, 87. 4. Disputauit aduersus eius sententiam de auctore libri *Hasse* in: Magazin für die biblisch-orientalische Literatur und gesammte Philologie. pt. 1. (Regiom. et Lips. 1788. 8.)

Io. Frid. Kleuker Salomonische Denkwürdigkeiten. Als Anhang das Buch der Weisheit übersetzt und erläutert. Rigae 1785. 8.

Iac. Wallenius Salomo's Vishet, oefversatt ifran Grekiskan, med bifogade philologiska och kritiska Anmerkinger. Gryphisw. 1786. 4.

Eiusdem Annotationes philologico-criticae in librum, qui inscribitur Σοφια Σαλμωνος. ibid. 1786. 4.

I.

I. G. Hasse, Salomo's Weisheit, neu übersetzt mit Anmerkungen und Untersuchungen. Ien. 1786. 8.

I. C. C. Nachtigal das Buch der Weisheit. Halae 1799. 8.

Ob das Buch der Weisheit originalgriechisch sey? Commentatio in Magazin für bibl. und oriental. Literatur Part. I.

Ueber die moralische Anwendung und Ausschmückung der hebräischen Geschichte im Buche der Weisheit; commentatio in *Eichhorn.* allgem. Biblioth. Vol. IX. p. 944.

Dan. Salthenius diss. de auctore libri Sapientiae Philone potius Alexandrino, quam seniore. Regiom. 1739. 4.

Grimm commentatio: Etwas von der alexandrinischen Philosophie und deren Spuren im Buche d. Weisheit. Annaemont. 1773. 4.

Iac. Brucker de Vestigiis philosophiae alexandrinae in libro Sapientiae. Commentatio inserta Miscellan. Berolinens. T. VI. p. 150.

His addere licet nostras tres disputationes: de libri Sapientiae parte priore cap. I-XI. e duobus libellis diuersis conflata. Vitebergae 1804. III Partes, 4.

Ad librum Sapientiae et Siracidae pertinet commentatio: Ist Logos und Sophia im Buch der Weisheit und im Sirach ein für sich bestehendes Subject? Im neuen theol. Journ. Vol. IX. p. 248. — et *Vlric. Andr. Rohde*, de veterum poëtarum sapientia gnomica Hebraeorum inprimis et Graecorum. Hauniae 1800. 8. — liber, selectis obserua-

nationibus refertus, quique de libro Sap. p. 232 sqq. de Siracide autem p. 177-196. agit.

Super *Sapientia Siracidae* scripserunt hi:

Tetens disquisitiones general. in Sapientiam Iesu Siracidis. Hauniae 1779. 8. Contendit, Siracidem in disponendis praeceptis sequutum esse ordinem decalogi.

(And. I. Onymus) Die Weisheit Iesus Sirachs Sohn, aus dem Griechischen mit erläuternden Anmerkungen. Würceb. 1786. 8.

C. G. Sonntag, commentatio de Iesu Siracidae Ecclesiastico non libro, sed libri farragine. Rigae 1792. 4. Inprimis de hoc libro optime meruit *Linde:*

I. Guil. Linde Glaubens- und Sittenlehre Iesu des Sohns Sirach. Neu übersetzt und mit erläuternden Anmerkungen ed. 2. Lips. 1795. 8. et *Eiusdem* Sententiae Iesu Siracidae graece. Textum ad fidem codd. et versionum emendavit et illustrauit. Gedani 1795. 8.

Fr. Chr. Zange, die Denksprüche Jesus des Sohns Sirach, ein Lehr- und Lesebuch für Leser aus allen Ständen, besonders für Schulen, aufs neue übersetzt, und mit erläuternden Anmerkk. versehen. Arnst. 1797. 8. Non omnia vertit auctor, neque illa eo, quo in textu graeco leguntur, ordine dedit; sed singula Siracidae ἀποφθέγματα ita collegit, vt, quae ad quoddam caput vel titulum pertinerent, conjungerentur.

M. E. G. Bengel commentatio: Ueber die muthmaſsliche Quelle der alten lateinischen Ueber-

setzung

setzung des Buches Sirach. In *Eichhornii* allg. Biblioth. Vol. VII. Pt. 5.

Hess Geschichte des Reichs Juda nach dem Exil, Vol. II. p. 154. vbi delineationem dogmatum Siracidae ad religionem pertinentium habes. — Ceterum nos ipsi in eo elaboramus, vt textum Siracidae critice purgatum et perpetua annotatione illustratum edamus; quod quidem, vbi Deus vires et sanitatem concesserit, quam primum fiet.

Librum *Baruchi* illustrauit: *I. Chr. Grünberg*, exercitatio de libro Baruchi apocrypho. Goett. 1797. 8.

De *cantico trium pueror.* vid. commentat. in *Eichhornii* Bibliotheca Vol. II. Pt. II. — De *historia Susannae* ibid. Vol. II. Pt. 1. — De *Bele et Dracone*, ibid. Vol. II. Pt. 2.

Ad libros denique *Maccabaeorum* pertinent:

Io. Melch. Faber programma: Harmonia Maccabaeorum. Ansbac. 1794. 4.

I. G. Trendelenburg libri Maccabaeorum graeci textus cum versione Syriaca collatio. In *Eichhorn.* Repertor. für bibl. und morgenländ. Lit. T. XV.

I. G. Hasse das andere Buch der Maccabäer neu übersetzt, mit Anmerkungen und Untersuchungen. Ienae 1786. 8.

(Paulus) Ueber das zweite Buch der Maccabäer. In *Eichhorn.* Biblioth. der bibl. Literat. Vol. I. P. 2.

Horum

Horum igitur aliorumque, hos libros passim illustrantium, cura factum est, vt nunc quidem sensus illorum librorum multo accuratius constitutus, res in illis propositae melius illustratae, ipsique a variis mendis et vitiis purgati sint. Quo in primis pertinent Siracidae, Sapientiae et Tobiae libri.

Quaecunque igitur hi viri docti fecerint cum ad versiones graecas Vet. Test. tum vero etiam ad libros vet. Testamenti apocryphos illustrandos, ea alter Thesauri *Bielii* editor et emendator cognita habere, diligenter colligere, et apta manu in suam rem conuertere debet; quanquam ille thesaurus non hac sola imperfectione, e tempore, quo colligebatur, nata, laborat, sed et aliis maculis vitiisque, quae, si vnquam denuo edatur, abstergenda et delenda sunt. De qua libri imperfectione, quae nos vidimus, pauca jam dicemus, ne iniqui erga Virum doctissimum et optime meritum videamur.

Ac primum quidem rerum tractandarum, qua *Bielius* vsus est, ratio non apta satis et idonea videtur: illa nempe concordantiarum *Trommii*: vt primo loco diuersae vocabuli significationes verbo adjunctae legantur, secundo vocabula hebraea, quae graeco verbo in aliquo loco respondeant, ordine alphabetico adposita, et denique loca quaedam librorum apocr. V.T. adspersa sint. Peperit enim haec ratio multa incommoda, potissimum vbi vocabula late patebant. Nam loca veteris Test. quae ad significationes, quas in fronte verbi vna serie exhibuit, confirmandas adscripta sunt, per totum, locum ita sunt, dispersa mixtaque, vt argumenta quibus haec vel illa verbi

bi vis probetur, vno obtutu facile comprehendere non possis, sed saepius, tempore, euoluendo varia loca non apta, frustra trito, locum arripias non aptissimum neque clarissimum; quum tamen praestantior fortasse in rerum confusione lateat. Neque hoc solum, sed impedit quoque illa ratio, quominus variam vocabuli construendi rationem, varios ac singulares loquendi modos intelligas.

Deinde vero hoc quoque monendum est, *Bielium* vocabula hebraea adposuisse quidem, quonam autem sensu, quum tamen varia illorum saepius esse possit potestas, in locis allatis sint accipienda, non semper indicasse: ita vt, nisi ipse loca euolueris, in dictis, quae probare aliquid putes, eligendis saepissime erres; si vero euolueris, perplura saepius frustra inspicias, quum vocabulum hebraeum aliud quid ibi significet, quam vulgo. Sic v. g. vocabulum Ἀρχὴ respondere hebraeo כן Genes. XLI, 13. animaduertit, hocque interpretatur *basis*, it. *status*. Ad noli fidem habere huic explicationi, quum כן ibi potius sit *officium*, *ministerium*, *statio*. Similiter in Ἐνισχύω habet: אזר Ies. XLV, 5. *accingere;* quum tamen h. l. sit armis instruere, vel potius *virtute et animo ornare*, quod deinde simpliciter est: *ad bellum excitare*. Porro habet: Οἰκοδομέω, כון *apto* Ies. LIV. 14; imo כון h. l. est id. q. יסד *exstruo*, *erigo*, vid. v. 11 sq. Deinde in verbo Μισέω habet שאף *haurio* Ezech. cap. XXXVI; 3; sed est *anhelo*, *naribus spiro*, quod est irati; inde *irascor*, *punio*, quam quidem significationem nexus loci postulat. Sic denique in verbo Κολάπτω hebraeum פתח Exod. XXXIX, 5. interpretatur *aperio;* at פתח, vt saepius, est *exsculpo*, *insculpo*. Sed sufficiant haec exempla, quae ideo

ideo dedi, vt quam caute Viri optime meriti thesaurus sit adhibendus, quaeque in illo sint emendanda, Lector doctus intelligat.

At non hoc solum nomine reprehendendus videbatur *Bielius*; sed nec illud possum silentio transire, quod Concordantias *Trommii* potissimum, et Lexicon hexaplare, quod *Trommius* Concordantiis suis adjecit non diligenter satis contulit, plura praetermisit, nec denique significationes, quae e *Trommio* colligi poterant, vbique adposuit. Cuius quidem accusationis, ne calumnia illa videatur, veritas argumentis quibusdam adstruatur, necesse est. Sic v. c. *Trommius*: „Ἁγιασμὸς, sanctitas, item *sanctuarium*", et huius posterioris notionis adfert testimonia Iud. cap. XVII, 3. et 2 Macc. c. II, 17. *Bielius* autem scripsit: Ἁγιασμὸς, *sanctificatio*, locumque posteriorem prorsus neglexit. Item, sub verbo Ἄγω laudauit *Trommius* locum e Sirac. c. XXXIII, 6. ἄγε αὐτὸν ὡς σεαυτόν, quem vero *Bielius* notare omisit. Quod quoque valet in voc. Ἀκμὴ de loco 2 Macc. I, 7. vbi est *dolor*, siue *miseria atrox*, quem *Bielius* non adscripsit. Porro sub voc. Ἀγαθὸς habet *Trommius* haec: οὐκ ἀγαθος, עִקְּשׁוּת, *peruersitates*, — quae vero desunt in *Bielio*; in Ἄνθραξ, locum Sirac. c. VIII, 10. et in Ἀποπίπτειν verba Ps. V, 2. ἀποπίπτειν τῶν διαβουλῶν, quanquam vtrumque legitur in *Trommio*, notare omisit.

Idem vero etiam integra vocabula, quae libro suo diligenter inseruit *Trommius*, ita neglexit, vt nullam prorsus mentionem eorum injiceret; vt exempli gratia vocabula Εὐμαθῶς, Ἀνδρείως, Γεώδης, Ἄλλος, Ἄλλοτε, Ψυφος, quo hebr. מִסְפָּר Aquila Deuter. c. XXXII, 8. et Symmachus Prou.

Prov. V, 17. verterunt, teste *Trommio* in lex. Hexaplari, e quo etiam describere neglexit Ἁγιασμα, et Ἁγιαστήριον, et alia quae, ne longior sim, praetermittam, quum ex his, quae attuli, satis iam intelligat doctus lector, multum negotii in perpoliendo et supplendo thesauro b. *Bielii* relictum esse futuro eius editori.

Quibus etiam accedit hoc, quod *Bielius* interdum nimis confisus est *Trommio*, potissimum vbi aderat lectionis varietas, quam saepius non indicauit, interdum vero etiam non recte dijudicauit. Quod verbi causa valet in Ἀίδιότης Sap. II, 23. quod attulit nulla mentione facta variae lectionis, quanquam deinde suo loco exhibuit Ἰδιότης Sap. II, 23. Idem valet de vocabulo δημαγωγία, quod legitur 3 Esdr. V, 90. vbi vero codex Vaticanus et Complutensia rectius habent δημαγωγουντες.

Denique vero id potissimum vitio est vertendum *Bielio*, quod libros veteris Test. apocryphos additamentorum more tractauit, et obiter loca quaedam ex illis adspersit; quanquam, se scriptores apocryphos cum studio quodam legisse, ipse in praefatione (p. XIV.) profitetur. Etenim praeter ea, quae *Trommius* et *Kircherus* in Concordantiis dederunt, pauca sunt, quae ipsius studio sunt collata, dum potius his viris, et eorum libris maxime niteretur; vt apparet e vocabulis Αἰών, Ἄκαιρος, Ἀκατάσχετος, Ἄκμητος et aliis, si cum *Trommio* contuleris. Inter alios vero potissimum liber Sapientiae, secundus et tertius Maccabaeorum et tertius Esdrae leuius ab illo sunt collati; quorum non solum multa vocabula prorsus desunt; sed etiam singulares loquendi formulas, et significationes his libris proprias frustra in thesauro quaeruntur.

Quam

Quam quidem thefauri imperfectionem pro fua doctrina et fubtilitate bene fenfit S. V. *Schleusnerus*, ideoque fufcepit opus ingratum et injucundum, fed quoque diu defideratum et vtiliffimum, ea quae *Bielius* maxime e graecis V. T. verfionibus praeter alexandrinam, et e libris apocryphis colligere omiferat, fummo ftudio colligendi, et collecta edendi; id quod *Vir* fumme venerandus et de philologia facra optime meritus, adeo docte et diligenter fecit, vt non folum omnium vere doctorum laudem ferret, fed etiam vt quisque, his deditus literis, fe vberrimum in explicandis libris Vet. Teft. apocryphis et novi Teft. voluminibus inde percepiffe fructum, gratus agnofceret.

Quum vero noftra ftudia nos quoque ad libros apocryphos V. T. ferrent, ideoque thefauro *Bielii* frequenter vteremur; quum varia effe, quae S. V. *Schleusneri* diligentiam fubterfugiffent, maxime in fecundo et tertio Maccabaeorum libro, intelligeremus; et quum textus hebraeus et chaldaeus tertii Esdrae libri cum graeco nondum effet collatus, nobisque, vtriusque comparatione inftituta, poteftas facta effet, multa quae illius *Viri* fumma fagacitas et doctrina in illo libro recte vidit, confirmandi, paucaque, vbi non nifi e textu hebraeo vel chaldaeo loco difficiliori medicina parari potuit, emendandi: collegimus denique ea, quae inter legendum adnotaueramus, vtile fore rati, fi virorum doctorum judicio illa proponeremus.

In confcribendo vero hoc fpicilegio id maxime ftuduimus, vt verborum fignificationes praetermiffas adderemus, illas vero qui nondum fatis firmatae viderentur, exemplis comprobaremus, fingu-

singulares loquendi formulas adspergeremus, potissimum vero vt integra, quae adhuc deessent, vocabula adponeremus; quibus quidem, quo lector illa esse recens addita, neque in *Bielii* thesauro, nec etiam in S. V. *Schleusneri* spicilegiis legi, statim intelligat, *asterisci* signum praeposuimus.

Iam vero, quum non ii simus, qui, his libris vsi, omnia ita exhausisse sibi videantur, vt nil in posterum addendum sit; sufficit nobis, cum interpreti noui Testamenti et librorum apocryphorum Vet. Testamenti, vtiles fuisse, tum vero etiam futuro thesauri *Bielii* editori, quem Deus velit nobis largiri, viam asperam et laboriosam fecisse planiorem. Attamen vt nouum in codicem graecum veteris Testamenti lexicon breui congeratur, siue thesaurus *Bielii* denuo edatur, vix optandum videtur; cum ob alias rationes, tum propterea quod libri apocryphi, qui profecto diligentius essent conferendi, neque explicati satis, neque curis criticis emendati sunt. Quare et nos varias lectiones quae momenti esse videbantur, notare et adferre studuimus, sequuti hac in re rationem S. V. *Schleusneri* in Spicilegiis. Quod vero, si graecus Veteris Testamenti textus olim expertus fuerit alterum *Griesbachium*; — quam enim *Holmes*, Anglus, curat editionem, quaeque lento et impedito pede ad finem graditur, ea potius largissimum expurgandi textus graeci Veteris Testamenti videtur esse promtuarium, quam quae ipsa jam exhibeat textum purum: — tunc quoque nanciscatur alterum *Schleusnerum*, qui nobis lexicon in codicem graecum V. T. aeque praestans exhibeat, ac illud quod in N. T. edidit.

A.

A.

'Αγαθὸς, *bonus*, de animi indole, eiusque a propensione ad vitia libertate. Sap. VIII, 19. ψυχὴ ἀγαθὴ, anima pura, vitiorum contagione non polluta. — Fortasse ex h. l. illustrari potest Matth. XIX, 17, nisi conueniat potius cum Iudith. XI, 8. vid. infra.

— *legitimus*, *legi conueniens*, Sap. III, 15. πόνος ἀγαθὸς, concubitus legitimus. πόνος enim h. l. pudice de re venerea, siue concubitu dicitur, vt et κοίτης. Verba enim sunt: ἀγαθῶν γὰρ πόνων καρπὸς εὐκλεὴς, καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρονήσεως, i. e. liberi e legitimo concubitu felices erunt, florebit semper progenies probitatis (h. l. castitatis). In toto enim loco v. 12 sqq. est sermo de mulieribus, quae, steriles liceat, adulterium tamen non comittunt; et verba versus 16, quae v. 15 sunt opposita, hanc, quam posuimus, explicationem postulant, scl. τέκνα, δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, καὶ ἐκ παρανόμου κοίτης σπέρμα ἀφανισθήσεται.

— *beneficus*, *vtilis*. Sir. XIV, 5. auarus — τίνι ἀγαθὸς ἔσται; cui beneficus, cui vtilis erit? Sir. XXXIX, 27. Sic. hebr. טוב Ps. LXXIII, 1. Exempla e profanis collegit *Stephanus* in thes.

— *praestans*, *egregius*, *fortissimus*. Sic Iudith. XI, 8, vbi Iuditha Holofernem appellat μόνον ἀγαθὸν ἐν πάσῃ βασιλείᾳ, vnice praestantem, i. e. for-

fortissimum, augustissimum. Hesych. Ἀγαθὸν ἀνδρεῖον. γενναῖον. Dio Cass. l. XL. (p. 247. ed. Reimari) τοὺς Ῥωμαίους ἠνάγκασεν ἀγαθοὺς εἶναι ἀπογνώσει τῆς σωτηρίας, Romanos desperatione salutis fortes esse coëgit. V. quoque Stephanus in thes.

τὰ ἀγαθὰ, bona, quae terra gignit ad victum et laetitiam. Sap. II, 16. vbi est i. q. κτίσις ibidem. coll. Luc. I, 53. et Loesneri obseruatt. e Philone ad Luc. XII, 18. Respondet hebr. טוב Esdr. IX, 12. coll. 3. Esdr. VIII, 85.

Ἀγαθότης, benignitas Sap. XII, 22. — Sinceritas, consilii integritas, Sap. I, 1. vbi est, i. q. ἁπλότης καρδίας, quod in altero membro legitur; Φρονήσατε περὶ τοῦ κυρίου ἐν ἀγαθότητι, καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας ζητήσατε αὐτόν.

*Ἄγαν, valde. Legitur 3 Macc. IV, 11. Hesych. Ἄγαν μεγάλως, λίαν.

Ἀγανακτέω Sap. V, 22. ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης, Bielius vertit indignor; sed est h. l. efferuesco, excandesco, et respondet hebr. עבר, Habac. III, 10.

*Ἀγαπητῶς, libenter. Legitur in prolog. Sir. qui est in edit. Compl.

Ἀγγελία, fama, rumor. Sap. V, 9. ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα. Phauor. Ἀγγελία· ἀκοή, φήμη. Hesych. explicat ἄγγελμα, ἀκοή.

Ἄγγελος, nuntius quilibet. Iudith. I, 11. III, 1. 1 Macc. I, 44. VII, 10. Eodem sensu quoque prophetae appellantur ἄγγελοι κυρίου 3 Esdr. I, 50, 51. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ (i. e. Ieremiam) — αὐτοὶ δὲ ἐμυκτήρισαν ἐν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, — καὶ ἦσαν ἐκπαίζοντες τοὺς προφήτας αὐτοῦ.

Ἀγερωχία, superbia, insolentia. Addo 3 Macc. II, 3.

*Ἀγέ-

* Ἀγέρωχος, *superbus, insolens.* Legitur 3 Macc. I, 25. seniores studuerunt τὸν ἀγέρωχον αὐτοῦ νοῦν ἐξιστάνειν, insolentem eius animum percellere. *Hesych.* ἀγέρωχος· γαῦρος, πάνυ τετιμημένος, ἢ ὑπερήφανος. Sic *Polyb.* lib. X. cap. 35. sect. 8. iunxit ἀγερώχως καὶ λίαν ὑπερηφάνως. — et lib. XVIII, 17, 5. ἀγερωχότερον αὐτοῖς ἀπήντα, superbius cum iis egit, eos excepit.

Ἁγιάζω proprie: *a communi vsu separo, et vsui sancto consecro.* Dicitur de Deo vel res vel homines sibi in cultum et honorem eligente. 2 Macc. I, 25. ὁ ποιήσας τοὺς πατέρας ἐκλεκτοὺς, καὶ ἁγιάσας αὐτούς. — Sir. XLV, 4. ἐν πίστει — αὐτὸν (Mosen; sic enim eum Cod. Alex. legendum videtur pro αὐτοῦ) ἡγίασεν, ἐξελέξατο αὐτὸν ἐκ πάσης σαρκός. Vid. quoque Iudith. XI, 13. et 3 Macc. II, 9. — Hic verbi vsus saepius obtinet in N. T. — Deinde transfertur quoque ad res, quae Leuitis vel templo exhibendae erant, Sir. XXXII, 9. ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἁγίασον δεκάτην. coll. *Vorstius* de hebr. N. T. ed. *Fisch.* p. 208. Deus ἁγιάζεσθαι dicitur, si potentiam suam reddit manifestam, vbi est: *venerandum se praebere,* Sir. XXXIII, 4. coll. sqq.

Ἁγίασμα, *sanctuarium, templum,* quod S. V. *Schleusnerus* Sp. I. *Bielio* adiecit, legitur saepius in libris apocr. v. c. Iudith. V, 19. 1 Macc. I, 21 sqq. III, 45. 3 Esdr. VIII, 78. chld. קדשׁ Esdr. IX, 8.

Ἁγιασμὸς significat quoque *sacra* in vniuersum, inprimis *sacrificia.* 2 Macc. II, 17. „Deus, qui seruauit populum, eique reddidit terram, καὶ τὸ ἱεράτευμα καὶ τὸν ἁγιασμόν, sacerdotium, et sacra templi.

Ἅγιος, proprie, *a communi vſu ſeparatus*, (coll. Exod. XIX, 23.) et *Deo aut cultui eius dicatus*. Sic Iudaei ſaepius ἅγιοι i. q. ἐκλεκτοὶ dicuntur. Quare et ἅγιος eſt *qui Iehouam colit, cultor Dei*, i. q. δοῦλος θεοῦ, Cant. tr. puer. v. 11. Ἰσαὰκ τὸν δοῦλόν σου, καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου. 3 Esdr. VIII, 70. ἅγιον σπέρμα, *Iudaei*. *Heſych*. Ἅγιος· εὐσεβής. — Item *probi mortui*, et *angeli* appellantur ἅγιοι, Sap. V, 5. — et γνῶσις ἁγίων, quam Iacobus Sap. X, 10. in ſomnio accepiſſe dicitur, eſſe videtur adſpectus aulae diuinae, angelorum, beatorum (coll. Dan. IV, 14. Iob. IV, 18. Geneſ. XXVIII, 12. Deutr. XXXIII, 2. Tob. XII, 15.), qui quidem τὴν βασιλείαν θεοῦ — adumbratur enim Deus vt *rex* huius terrae — conſtituunt. — Transfertur vero deinde ἅγιος ad *res* Deo vel cultui eius ſacras. Sap. XII, 3. ἁγία γῆ, *Canaan*; Sap. IX, 10. ἅγιοι οὐρανοί, coll. v. 8. Inde etiam quae Leuitis exhibenda erant ἅγια dicuntur, 3 Esdr. V, 40. μετέχειν τῶν ἁγίων, edere ſacrificii partem; in hebr. Esdr. II, 63. אכל מקדש הקדשים; et ἀπαρχὴ ἁγίων Sir. VII, 31, primitiae ſanctorum, pars ſacerdotalis de decimis. vid. *Linde* ad h. l. — Inde et eſt: *ſacris celebrandus*. Tob. II, 1. ἐν τῇ πεντεκοστῇ ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία ἑπτὰ ἑβδομάδων. — Denique transfertur ad *morum ſanctitatem, animi a vitiis puritatem*; et hoc ſenſu accipiendum videtur, ſi Sap. VII, 22. ſapientiae ineſſe dicitur πνεῦμα ἅγιον, coll. c. I, 4, 5.

ἁγιώτατος, 2 Macc. V, 15.

* *Ἀγορανομία*, *praefectura vrbica*, 2 Macc. III, 4. vid. *Grotius* ad h. l. Eſt haec lectio Alex. et Compl. alii codd. habent παρανομία, quod et Vulg. et Arabs legerunt. Lectio vero ἀγοραν. praeferenda eſſe videtur, quia contextui magis

con-

conuenit. Sermo enim eſt de Simone, qui Oniam ſacerdotio ſummo omni ope ſtudebat priuare: cf. v. 1 et 5 ſqq. Quare etiam illam recepit S. V. *Auguſti* in noua librorr. ap. V. T. editione. *Heſych.* Ἀγορανόμος· δικαστὴς, ὁ ἐν τῇ ἀγορᾷ νέμων τὸ δίκαιον.

*Ἀγριόω, *efferatum reddo, exaſpero.* Legitur 3 Macc. V, 2. vbi Elephantes mero et thure ἀγριωθέντες, *ad furorem concitati* dicuntur. Sic *Lucian S.* T. I. (p. 529. edit. *Reiz.*) πέλαγος ἠγριωμένον, mare aeſtuans. Eodem ſenſu apud *Dionyſ. Halicar.* antt. IX, 39. (Vol. III. p. 1850. ed. *Reisk.*) pro quo *Dio Caſſ.* ἀγριαίνειν vſurpauit, quod et Dan. XI, 11. legitur.

Ἀγρυπνέω, *inuigilo alicui rei, ſtudioſe quid quaero.* (Vid. *Schleusner.* Spicileg. 1.) Sap. VI, 15. ἀγρυπνεῖν διὰ τὴν σοφίαν, i. q. ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς in priori membro, coll. Sir. XXXVI, 16. Eph. VI, 18. Sic quoque ſubſtantiuum Ἀγρυπνία eſt *ſtudium, cura, ſolertia,* vid. *Schleusn.* Sp. 1 et 2. Addo Prol. Sir. et Sir. XXXVIII, 26-30.

Ἄγω. Saepiſſime in tertio libro Esdrae reſpondet hebr. עשה diciturque de *celebratione dierum feſtorum,* cf. 3 Esdr. I, 1, 19, 20, 21. coll. 2 Chron. XXXV, 1, 16, 17, 18, et ſaepius. — Porro notandae formulae νύμφην ἀγαγέσθαι, Sap. VIII, 2. — et ἀγαγέσθαι πρὸς συμβίωσιν, ibid. v. 9. vbi eo ſignificatu accipiendum eſt, quo *in matrimonium ducere* denotat, vt ſaepius apud profan. v. c. *Dionyſ. H.* Vol. I. p. 539. et Vol. IV. p. 2238. ed. *Reisk.* — Eſt vero quoque *aliquem tractare, ſe gerere erga aliquem,* Sir. XXX, 31. εἰ ἔστι σοι οἰκέτης, ἄγε αὐτὸν ὡς σεαυτὸν, i. q. v. 30. ἔστω ὡς σύ.

Ἄδεια

Ἄδεια Sap. XII, 11. *peccatorum venia.* — Haec *Bielius.* Eſt vero ibi, vt contexta docet oratio, *licentia,* venia *peccandi;* Canaanitae enim ab initio maledictioni deſtinati, et Deus pro arbitrio agere poſſe (vid. v. 12.) dicitur; coll. ſqq. Verba enim ſunt: σπέρμα γὰρ ἦν κατηραμένον ἀπ' ἀρχῆς· οὐδὲ εὐλαβούμενός τινα, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἄδειαν ἐδίδους. *et tu, neminem timens, poteſtatem feciſti illis eorum, in quibus peccarunt.* — *Dio Caſſ.* l. 41. p. 267. ed. *Reim.* δοῦναι ἄδειαν τῆς ἐκδημίας, veniam dare *emigrandi.* *Ioſeph.* de bello Iud. IV, 8. p. 294. (ed. *Hauerc.*) ἄδεια τῶν ἁρπαγῶν, praedandi licentia.

Ἀδελφὴ *cognata,* Tob. III, 7. — *amica,* Tob. VII, 16.

ᾌδης, pro eo qui inferni imperium tenet. Sap. I, 14. Eſt vero diabolus, cuius ſorte digni eſſe dicuntur impii v. 16. — coll. c. II, 24. Inde lucem accipit 1 Cor. XV, 26, 55. coll. Hebr. II, 14.

Ἀδιάτρεπτος, *qui a voluptate auerti nequit.* Addo Sir. XXV, 24, vbi in Compl. leguntur: γυνὴ ἀδιάτρεπτος ὡς κύων λογισθήσεται, ἡ δὲ ἔχουσα αἰσχύνην κ. τ. λ.

Ἄδικος. — τὸ ἄδικον, *opes injuſte partae.* Sir. XXXI, 18. θυσιάζειν ἐξ ἀδίκου i. q. v. 20. θυσία ἐκ χρημάτων πενήτων. — In loco 3 Esdr. IV, 37. S. V. *Schleusnerus* Spicileg. 2. *fluxum, caducum* eſſe contendit; ſed e verſu 39 apparet, eſſe ſermonem de *juſtitia.* vid. Ἀλήθεια.

* *Ἀδύναμαι*, non poſſum, non valeo. Legitur prol. Sir.

* *Ἄθεσμος* 1) *exlex, lege carens* vel *legibus non ſubjectus,* 2) *legibus vetitum, nefarium, injuſtum, improbum.* Maxime dici de rebus, rarius

narius vero de hominibus obseruauit *Kypkius* ad 2 Petr. II, 7. et *Loesnerus* in obss. e Philone ad eund. loc. — Legitur vero 3 Macc. VI, 26. ἀθέσμοις περιβάλλειν αἰκίαις, injustis adficere tormentis, — in sqq. ἄδικα δεσμά. — Ibid. V, 12. τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διεσφαλμένος, multum quidem lapsus improbo consilio. *Hesych.* Ἄθεσμος· ἄνομος. — Ἀθέσμως· παρανόμως.

Ἀθετέω, *frango, rejicio* hebr. הסיר. Addo Iudith. XVI, 6. Deus ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας, fugauit eos per mulierem.

Ἀθῶος εἰμὶ cui vulgo jungitur ἀπὸ, interdum quoque additur ἐν, *propter*, vt Sirac. VII, 8. coll. cap. XII, 6.

Ἀϊδιότης, *aeternitas*, Sap. II, 23. *Haec Bielius.* Sed haec lectio quorundam codd. respuenda, et ἰδιότητος, vt etiam Vulg. Ar. et Syr. legerunt, praeferendum; quare etiam *Hasse*, *Nachtigal* et *Kleuker* hanc lectionem sunt sequuti, quae eo quoque commendatur, quod auctorem ad Genes. I, 27. respexisse, verisimile est. Vid. *Hasse* ad h. l. —

* Αἰδὼς, *verecundia*, *pudicitia*, *pudor*. Legitur 3 Macc. I, 19. Mulieres τὴν ἁρμόζουσαν αἰδὼ παραλείπουσαι, decentem abjicientes pudicitiam. — *Lucian.* S. *Rhet. praec.* (T. III. p. 16. ed. *Reiz.*) αἰδὼ οἴκοι ἀπόλιπε, domi relinque i. e. mitte pudorem; pro quibus *Dionys. H. antt. l. VI. c.* 72. (T. II. p. 1203. ed. *Reisk.*) ἅπασαν αἰδὼ ἀποθέσθαι. — *Hesych.* Αἰδώ· αἰσχύνην, τὴν τοῦ σώματος αἰχρότητα. (Esse enim αἰδὼ legendum, neque αἰδῆς, docuit *Küsterus* in notis ad hanc gloss.)

Αἴθριος, *subdialis.* 3 Esdr. IX, 11. hebr. בחוץ Esdr. X, 13.

Αἰκία,

Αἰκία, *tormentum, cruciatus.* De corporis potissimum dicitur doloribus. Ad vnum, quem *Bielius* laudauit locum, addo 3 Macc. IV, 14. VI, 26.

* **Αἴσχιστος**, *turpissimus.* Legitur 3 Macc. III, 27. αἰσχίστοις βασάνοις ἀποτυμπανίζεσται. *Lucian. S. Conu.* T. III. p. 440. ed. *Reiz.* τὰ αἴσχιστα παθεῖν, poenam foedissimam subire. *Hesych.* Αἴσχιστος· αἰσχρότατος, κακὸς, μυσαρός.

Αἰσχύνη, *stupratio.* Iudith. IX, 2. οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου εἰς μίασμα, καὶ ἐγύμνωσαν μηρὸν εἰς αἰσχύνην.

Αἰφνίδιος, *repentinus.* Addo locum 3 Macc. III, 24.

Αἰων. Huius vocabuli notiones e libris apocryph. confirmare fere prorsus neglexit *Bielius*, cum perpauca tantum loca laudauerit. Adjiciam igitur loca notabiliora.

Est vero *vniuersum*, i. q. τὸ πᾶν, Sap. XIII, 9. coll. Iob. XIII, 6, 10. — *hic*, in quo versamur, *mundus*, Sap. XIV, 6. — *altera post mortem vita*, Sap. IV, 2. coll. III, 14. V. *Vorstius* de hebr. N. T. edit. *Fisch.* p. 39 sqq.

ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, *a temporibus antiquissimis*, Tob. IV, 12.

εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος Tob. VI, 18. *in sempiternum.*

ἐξ αἰῶνος, *ab aeterno*, Sir. I, 4. vbi parallelismus *aeternitatis* notionem postulat. — Deinde vero ita quoque dicitur, vt per certum temporis spatium *semper* locum quid habuisse indicetur; 3 Esdr. II, 23. vbi Iudaei dicuntur regibus Medorum infensi ἐξ αἰῶνος, — coll. v. 26. In textu chald. Esdr. IV, 15. מִן־יוֹמָת עָלְמָא.

Αἰώνιος,

Αἰώνιος, unde positum saepius de Deo vsurpatur. v. c. Bar. IV, 10, 14, 20, 22. coll. v. 8, vbi Θεὸς additur.

Ἀκαθαρσία, *impuritas, quae idolorum cultu contrahitur;* deinde *idololatria*, *idola* ipsa. 3 Esdr. VIII, 69. τὰ ἀλλογενῆ ἔθνη τῆς γῆς καὶ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν, in text. hebr. Esdr. IX, 1. est תועבות (*idola*, Deutr. VII. 25.) — cf. quoque 1 Macc. XIII, 47. ἐκαθάρισε τὰς οἰκίας ἐν αἷς ἦν τὰ εἴδωλα — et v. sq. ἐξέβαλε (scl. ἐκ τῆς πόλεως) πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, coll. v. 50. et cap. XIV, 7.

Ἄκαιρος, *intempestiuus, non opportunus.* Sir. XXII, 6.

Ἀκάλυπτος *apertus, tegmine carens.* Legitur quoque Tob. II, 9. in Alex. et Rom. Sed Ald. et Compl. ἀνακάλυπτον.

Ἄκαρπος, *inutilis.* Deinde vero etiam *noxius, perniciosus.* Et sic videtur accipiendum esse Sap. XV, 4. vbi πόνος ἄκαρπος, *labor improbus,* dicitur eorum, qui idola scindunt, i. q. antea κακότεχνος, coll. Eph. V, 11. et infra ἄχρηστος.

Ἀκαταστατέω, *inconstans, mutabilis, leuis sum.* Legitur quoque Tob. I, 15. καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτῦ ἠκαταστάθησαν i. e. mutauit (scl. in peius) agendi rationem, male egit. Hoc sensu et substantiuum ibid. IV, 13. legitur. Sequutus esse videtur hanc lectionem *Syrus*, et exhibita est in *Bibl. polygl. Lond.* Quidam vero codd. (vid. *Drusius* ad h. l.) ἠκατέστησαν, et Alex. ex emendatione *Breitingeri:* κατέστησαν.

Ἀκατάσχετος 1) *qui cohiberi nequit,* 2) *indesinens, perpetuus, vehemens.* 3 Macc. VI, 17. ἀκατάσχετος οἰμωγή, indesinens ejulatus. coll. Iacob. IV, 8. et quae ibi exhibuit exempla e *Diodoro* S. *Munthe* in obss. e *Diod.* S. ad N. T.

T. — *Ioseph.* de b. Iud. II. 11. p. 173. (ed. Hau.) φόβος ἐμπίπτει τοῖς Ιουδαίοις ἀκατάσχετος.

Ἀκίνητος, *immobilis, qui moueri non potest,* 3 Macc. VI, 19. ἀκινήτοις πέδαις firmissimis, nunquam relaxandis vinculis.

Ἀκμή, *cuspis.* Deinde *vigor aetatis, corpus vigens.* Sir. XXVI, 19. τέκνον, ἀκμὴν τῆς ἡλικίας σου συντήρησον ὑγιῆ — in altero membro ἰσχύς. *Ioseph. ant.* VII, 4. p. 372. οἱ ἐν ἀκμῇ ἡλικίας dicuntur illi, qui ad arma ferenda sunt validi. — Denique *dolor acerbus,* qui excitari solet cuspide pungente, *calamitas atrox.* 2 Macc. I, 7. ἐν τῇ θλίψει, καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῇ ἐπελθούσῃ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις — quibus jam annectitur malorum narratio prolixior. *Iosephus* antiquit. lib. XIX. c. 1, p. 927. ed. *Hauerc.* ἀκμὴ κακοῦ. *Ammian. Marc.* 26, 9. 364. χειμὼν ἐν ἀκμῇ ἦν hyems erat adulta. cf. *Doruille* ad Charit. Aphr. p. 383. et *Ioseph.* de Bello jud. lib. I. c. 14. p. 88. ed. *Hau.* — Morbi impetum vocari ἀκμὴν, docuit *Stephanus* in thes. s. h. v.

Ἀκοίμητος, Sap. VII, 10. *non dormiens,* metaph. *inextinguibilis.* Haec *Bielius.* Sed metaphora videtur non satis apta, et potius inesse notio *efficaciae nunquam intermittentis,* quum, qui nunquam sopitur, sed semper est vigil, *efficax* cogitetur, et φέγγος (אוֹר) h. l. esse possit *institutio;* τὸ ἐκ ταύτης φέγγος, lux animum collustratura, quam emittit, coll. v. 7. Vt vero inextinguibilis redderet *Bielius,* (quem et sequuti sunt *Kleuker* et *Hasse*) causa haud dubie fuerunt verba praecedentia: προειλόμην αὐτὴν ἀντὶ τοῦ φωτὸς ἔχειν, quae hi interpretes verterunt: magis eam amaui quam lucem. Sed praepositio πρὸ in προειλόμην non est referenda ad ἀντὶ τοῦ φωτὸς, sed προαιρεῖν h. l. vt saepius, est

est simpliciter *velle*, aut si quae est praepositionis vis ad antecedentia: ὑπὲρ ὑγιείαν καὶ εὐφ. et ea quae v. 8 et 9. leguntur, spectat. Locus vero vertendus: amaui eam magis quam sanitatem et formositatem, eamque (prae omnibus humanis bonis) elegi lucem, i. e. lucis instar, directricem vitae, quia semper est efficax ad homines institutione sua beandos.

Ἀκοινώνητος Sap. XIV, 21. *Biel. incommunicabilis.* Est vero potius ὄνομα ἀκοιν. nomen (Dei) non communica*ndum*, idolis non tribuendum. Vetitum hoc enim erat Deutr. VI, 4. Ies. XLII, 8.

Ἀκολουθέω, *subsequor, excipio.* Prol. Sir. ἄλλων τῶν καθ' αὐτοὺς (προφήτας) ἠκολουθηκότων i. e. qui serius scriberent. Deinde Iudith. XII, 2. τὰ ἠκολουθηκότα μοὶ (scl. ὀψοποιήματα) sunt cibi, quos secum attulerat ad castra. cll. c. X, 5 sqq.

Ἀκολούθως, *conuenienter.* 3 Esdr. V, 49. hebr. כ Esdr. III, 2. vid. διαγορεύω. — 3 Esdr. V, 71. heb. כאשר Esdr. IV, 3. — et 3 Esdr. VII, 9. chald. כִּכְתָב Esdr. VI, 18.

Ἀκούω, *obedio,* deinde *colo.* 3 Esdr. V, 69. hebr. דרש sequente ל Esdr. IV, 2. — Deinde vt Latin. *audire* est interdum *vocari, appellari, circumferri.* 2 Macc. X, 13. προδότης παρέκαστα ἀκούων, cum vbicunque proditor audiret. *Polyb.* III, 94, 8. κακῶς ἀκούειν παρά τινι. *Dio Cass.* p. 480, ed. *Reim.* δεινῶς ἀγανακτῶν ὅτι παῖς ἤκουε. cf. quoque *Stephan.* in thes. s. h. v.

Ἄκρατος. — οἶνος ἄκρ. *merum,* 3 Macc. V, 2.

Ἀκυρόω 3 Esdr. VI, 32. respondet chald. נסח euulsit, h. l. *irritum reddidit,* Esdr. VI, 11.

Ἀλαζονεύομαι non solum *gloriari*, sed etiam, quoniam mentiuntur qui sese jactant, *mentiri*,

vt

vt Sap. II, 16. ἀλαζονεύεται πατέρα θεόν, mentitur Deum patrem eius. *Hesychius* Αλαζονεύεσθαι· ψεύδεσθαι. Ταραντῖνοι, Αλαζών ψευστής. Eodem modo ἐπαγγέλλομαι. ibid. v. 13. legitur.

Ἀλήθεια 3 Esdr. IV, 33–41. *Schleusnerus* Sp. 1. ἀλήθειαν h. l. explicat *perenne*, *ſtabile*, *firmum.* Mallem vero vocem conferre cum hebr. תום et vertere: *perfectio* (ſcl. Dei) *ſumma*, ita vt intelligatur complexus virtutum ſummarum, inprimis ſapientia, potentia et juſtitia Dei junctim ſpectatae. Eſt enim ea, quae hic celebratur, ἀλήθεια *Deus ipſe;* etenim adſcribitur ei v. 34. creatio et gubernatio mundi, et additur v. 35. οὐχὶ μέγας, ὃς ταῦτα ποιεῖ; καὶ ἡ ἀλήθεια μεγάλη καὶ ἰσχυροτέρα παρὰ πάντα. Eadem dicitur v. 36. omnia concutere, v. 38. μένειν καὶ ἰσχύειν τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, et v. 39. *juſtiſſima* appellatur, et denique, vt intelligatur, quaenam ſit illa ἀλήθεια, poſt δοξολογίαν v. 40. additur: εὐλογητὸς ὁ θεὸς τῆς ἀληθείας. Sic in *Philone* (de Creat. princ. p. 726. ed. *Mang.*) proſelytus, qui a deaſtrorum cultu ad veri Dei cultum tranſierat, dicitur μεταναστὰς εἰς ἀλήθειαν.

— δήλ. καὶ ἀλήθ. de Urim et Thummim vid. 3 Esdr. V, 40. coll. Esdr. II, 63.

Ἀληθής, *ſincerus*, *non fucatus*, Sap. VI, 17. ἡ ἀληθεστάτη παιδείας ἐπιθυμία. Transfertur deinde quoque ad intellectum Sap. I, 6. vbi Deus appellatur, τῆς καρδίας ἐπίσκοπος ἀληθής i. e. *qui verum ſemper videt*, *falli non poteſt.*

Ἀληθινός, *benignus* 3 Esdr. VIII, 89. κύριε ἀληθινὸς εἶ. In textu hebr. Esdr. IX, 15. eſt צדיק, quod vt צדקה et δικαιοσύνη (vid. infra δικαιοσύνη) faepius dicitur de benignitate et beneficentia, quam notionem pluribus probatam reperies in

Vorſt.

Vorst. de hebr. N. T. ed. *Fisch.* p. 57 sqq. H. l. sic intelligendum esse צריק, docet loci nexus. Sermo enim est de benignitate Dei, qua Israëlitas, quamquam peccassent, tamen non penitus perdidisset; et sequitur: „adhuc enim superstites sumus.“ —

Ἀληθινῶς, *vere, recte.* Addo Tob. XIV, 6.

* Ἄληκτος, *indefinens, non cessans.* Legitur 3 Macc. IV, 2. ἄληκτον πένθος, luctus indefinens. Sic enim legunt Alex. et Compl. pro ἀνήκεστον πενθ luctus intolerabilis. *Hesych.* ἄληκτον· ἀκατάπαυστον. *Lucian. de Gymn.* (T. II. p. 891. ed. *Reiz.*) σπουδὴ ἄληκτος τῆς νίκης. — et *de Dips.* T. III. p. 237. ὀδύνας ἀλήκτους.

Ἀλκή, *robur, potentia.* Addo 3 Macc. III, 18. VI, 12.

Ἀλληλούϊα, τὸ, vt substantiuum, legitur 3 Macc. VII, 13. ἐπιφωνήσαντες τὸ ἀλληλούϊα.

Ἀλλήλων. — ἐπ' ἀλλήλων, *alius super alium, cateruatim,* Sap. XVIII, 23. πεπτωκότων ἐπ' ἀλλήλων νεκρῶν.

* Ἄλλος, *alius, alter.* Quum *Bielius* hoc vocabulum, quanquam reperitur in Trommio, praetermiserit, e Trommio, quae huc pertineant, adferam. Respondet hebr. אחד 2 Sam. VII, 23. quod h. l. est *vllus*; τίς ὡς ὁ λαός σου Ἰσραὴλ ἔθνος ἄλλο ἐν τῇ γῇ; Drac. v. 48. Ez. XIX, 5. — אחר, saepius, v. c. Genes. XLI, 3. Exod. XXI, 10. Iob. VIII, 19. — זר Iob. XIX, 27. Voluit quidem Tromm. LXX interpretes Ies. XLIII, 10. hebr. נוצר reddidisse ἄλλος, sed errat, cum ἐγένετο huic verbo respondeat, et ἄλλος ab ipsis (fortasse ex alio loco) additum sit. — Ἄλλος ἀλλαχῇ, *alius hic, alius illic,* Sap. XVIII, 18.

'Ἀλλότριος, vt Latinor. *hostis*, primum *alienus*, deinde *mente alienus ab aliquo, ei infensus, inimicus, hostis*. Sic Sir. XXIX, 21. 1 Macc. I, 38. sunt ἀλλότριοι *hostes Israëlitarum*; hebr. זר Ps. LIII, 3, quod alibi (v. c. Prouerb. VI, 1.) ἐχθρὸς redditur. — coll. Sir. XXXIII, 3. et v. 5. — *Dionys. Hal. antt. lib.* IV. c. 71. (T. II. p. 811. ed. *Reisk.*) τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα τοῖς τυράννοις ἐστὶν ἀλλότρια. vid. quoque Ἄνομος. — Deinde, vt Latinor. *alienum*, est *inconueniens, indignum*. Sap. XII, 15. ἀλλότριον ἡγούμενος τῆς σῆς δυνάμεως, indignum arbitratus tua potentia. *Polyb.* lib. VIII, 3, 1. ἀλλότριον τῆς προθέσεως, alienum ab instituto. *Lucian. S. in somn.* Tom. I. p. 9. ed. *Reiz.* φθόνου παντὸς ἀλλότριος ἔσῃ, ab omni inuidia alienus eris. — Denique *peregrinus, aduena*, Sap. XIX, 15. ἀπεχθῶς προσεδέχοντο τοὺς ἀλλοτρίους, inimice Sodomitae peregrinos (angelos) exceperunt. coll. Sir. XI, 34.

'Ἀλλοτριόομαι, *separor, segregor*, 3 Esdr. IX, 4. ἀλλ. ἀπὸ τοῦ πλήθους, separari a populo, hebr. יבדל מקהל Esdr. X, 8. quod LXX διασταλήσεται verterunt.

Ἄλλως καὶ ἄλλως, *hinc, illinc, vt fors ferebat*. 3 Macc. I, 20. *Hesych.* Ἄλλως· ὡς ἔτυχεν.

'Ἀλόγως, *temere*. Ad vnum, quem *Biel.* laudauit, locum addo 3 Macc. VI, 25.

Ἅμα, *simulac*, 3 Esdr. VIII, 71. καὶ ἐγένετο addunt Alex. et Ald.) ἅμα τε ἀκοῦσαί με ταῦτα, simulac haec audiui. In textu hebr. Esdr. IX, 3. est כשמעי. — Cum datiuo (vt apud profanos) eodem sensu legitur 1 Macc. XIII, 7. ἅμα τῷ ἀκοῦσαι, simulac audiuissent. Vidi *Vorstius de hebr.* c. *Fisch.* p. 715. *Xenoph. Cyr.* I. p. 3. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ. vid. *Raphel. ann. in N. T. e Xenoph.* p. 46.

Ἀμαρτάνειν εἰς, *laedere, offendere, irritare.* Sir. VII, 7: μὴ ἁμάρτανε εἰς πλῆθος πόλεως, noli plebem vrbis offendere; — ἁμαρτάνειν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, Sir. X, 29. vitam laedere i. e. *manum ſibi inferre.* Verba enim ſunt: τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίς δικαιώσει; καὶ τίς δοξάζει τὸν ἀτιμάζοντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ; qui manum ſibi infert, cui probetur? quis laudet vitam nihili facientem? — *Grotius* quidem et *Linde* explicarunt: „iniquum erga ſe eſſe, ſcl. ſemet dejiciendo"; ſed mallem exiſtimare cum *Druſio*, αὐτοχειρίαν prohiberi. Contulit enim *Druſius* verba hebr. חוטא בנפשו quae Prou. XX, 2. leguntur, et de homine, qui ea facit, quae ſibi ſunt exitio, vitae periculum temere incurrit, dicuntur; et clarior adhuc videtur eſſe locus Prou. VIII, 36. vbi leguntur: οἱ δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς ἐμὲ, ἀσεβοῦσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, καὶ οἱ μισοῦντές με ἀγαπῶσιν θάνατον. coll. 1 Cor. VI, 18.

Ἀμάρτημα νόμου, *peccatum aduerſus legem, violatio legis.* Sap. II, 12.

Ἀμίαντος *impollutus;* — *non profanatus,* 2 Macc. XIV, 36. XV, 34. deinde *purus a vitiorum labe, innocens* Sap. VIII, 20. σῶμα ἀμίαντον, corpus vitiorum contagione expers, — *non pollutus ſtupro ſ. adulterio, caſtus* Sap. III, 13. IV, 2. De caſtitate enim in his locis eſt ſermo. coll. Hebr. XIII, 4.

Ἄμορφος Sap. XI, 17. *Biel. informis* i. e. non in ordinem redactus et apte formatus. ὕλη ἄμορφος, *rudis et indigeſta moles,* hebr. תהו ובהו Genſ. I, 1.

* **Ἀμπλακία**, *peccatum,* i. q. ἀμπλάκημα. Legitur 3 Macc. II, 19. ἀπάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ

καὶ διασκέδασον τὰς ἀμπλακίας (Alex. ἀμβλακείας) ἡμῶν. *Hesych.* Ἀμπλακεῖν· ἁμαρτεῖν.

Ἀναγινώσκω 1) *praelego.* 2) *confiteor,* (hebr. גלה). Orat. Manass. v. 11. ἡμάρτηκα κύριε, καὶ τὰς ἀνομίας μου ἀναγινώσκω. *Hesych.* Ἀναγινώσκω· ἀναγνωρίζω.

Ἀνάγνωσις, *praelectio, id quod praelegitur* 3 Esdr. IX, 48. hebr. מקרא Nehem. VIII, 8. — Prol. Sir.

Ἀνάγκη, necessitas, *fatum ineuitabile,* Sap. XIX, 4. εἷλκε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀξία ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας ἀνάγκη, traxit enim eos ad eiusmodi interitum ineuitabile, quo se dignos reddiderant, fatum. Lat. *dura necessitas;* — *trahunt sua quemque fata!* — cf. de hac vocab. vi *Doruille ad Charit. Aphr.* l. VIII. c. II. p. 609. ed. *Reisk.* et *Loesnerus in obss. Phil.* p. 129.

Ἀναγνώστης 3 Esdr. VIII, 8, 9, 19. hebr. ספר Esdr. VII, 11. 12. 21.

Ἀναδείκνυμι, *publice renuncio,* inde a) *dico, consecro.* 3 Macc. II, 14. templum dicitur ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδεδειγμένος τῷ ὀνόματι τῆς δόξης σου ἅγιος τόπος. — b) de regibus aut magistratu, *creare, constituere.* In locis a *Bielio* laudatis 3 Esdr. I, 34. ἀνάδειξαν βασιλέα, — in textu hebr. 2 Chron. XXXVI, 1. est ימליכו, et ibid. v. 43. hebr. v. 9. חוכינו במלכו; — 3 Esdr. VIII, 23. chald. Esdr. VII, 25. מני *praefice,* quod LXX verterunt κατάστησον. Exempla e *Diodoro S.* exhibuit *Munthe in obss. phill. in N. T. e Diod. S.* (Hafn. et Lips. 1755. 8.) ad Luc. X, 1. vberiusque confirmauit hunc verbi vsum *Raphel. in ann. e Polyb.* ad Luc. I, 80.

Ἀναζεύγνυμι, *proficiscor.* 3 Esdr. II, 30. respondet chaldaeo אזל *abiit,* Esdr. IV, 23.

Ἀναιρέω, vt ἀνακόπτω interdum, *miserum quendam reddo, summis obruo miseriis;* Sap. I, 11. **στόμα καταψευδόμενον ἀναιρεῖ ψυχήν.** Oppositum legitur c. III, 1. coll. Matth. X, 28, et quae obseruauit *Kuinoel in obss. ad N. T. e libr. apocryphis V. T.* ad 1 Cor. VIII, 11.

Ἀνακαίω, *accendo*, in versione alexandrina, Hos. VII, 6. respondet hebraeo קרב; sed legerunt fortasse קדח.

Ἀνακαλύπτω, *retego*, 3 Esdr. VIII, 79. hebr. האיר, Esdr. IX, 9.

Ἀνακομίζω, *effero, deporto.* Sic *Bielius.* Legitur ἀνακομίζομαι praeterea bis in libris Maccabaeorum eo sensu vt sit *recipere, recuperare.* 3 Macc. I, 1. Philopator μαθὼν παρὰ τῶν ἀνακομισθέντων, accipiens ab iis, qui fuga se receperant, *perfugis.* Est enim h. l. reciproce intelligendum, *se recipere* i. e. *reuerti, euadere.* Sic apud *Polybium* lib. III, 74, 8. lib. I, 83, 5. ἀνακομισθῆναι est *reuerti, euadere e naufragio vel pugna aduersa.* V. *Schweighäuseri Lex. Polyb.* s. h. v. — Deinde *recuperare, potestatem alicuius rei iterum nancisci, restituere aliquid.* 2 Macc. II, 22. ἀνακομίσασθαι τὸ ἱερόν, templum restituere. Lectio enim Aldinae et Compl. — ἀνοικοδομεῖσθαι — jure interpretamento, quod e margine in textum irrepsit, deberi videtur, quum Vulgatus Interpres quoque habeat: *recuperarent*, et in Syri versione vestigia letionis Rom. et Alex. deprehendantur. Vertit enim: *pacatum, quietum* (ܡܫܠܝܐ ܘܡܫܝܢܐ) *reddere*, et legit forsan ἀνακοιμίσασθαι, sopire, placidum reddere. — Legitur verbum eodem fere sensu et apud profanos, v. c. *Dionys. H. antt.* l. III. c. 23.

 (T. I.

(T. I. p. 474. ed. *Reisk.*) ἀνακομίσασθαι τὴν ἡγεμονίαν, imperium recuperare. — *Dio Caff.* p. 87. ed. *Reim.* ἀνακομισθέντων αὐτῶν (scl. τῶν κακουμένων), quum ab hoste oppreſſos recuperaſſet, i. e. liberaſſet, in priſtinum reſtituiſſet ſtatum. *Polyb.* IV, 83, 2. ἀνακομίσασθαι τὸ Φρούριον τοῖς Δυμαίοις.

Ἀναλαμβάνω λογισμὸν, *conſilium ſequor in agendo*, 2 Macc. VI, 23. vid. Ἀστεῖος. In 4 Macc. libro c. V, 11., vbi eadem narrantur, ſunt: ἄξιον ἀναλαβὼν νοῦν. — ἀναλ. τὸ πνεῦμα, vitam auferre, Tob. III, 6. coll. *Loesn. obſſ. e Phil.* p. 89.

Ἀναλογίζομαι, *mecum reputo*, legitur quoque 3 Macc. VII, 7.

Ἀναμφισβητήτως, *ſine controuerſia*, 3 Esdr. VI, 30. reſpondet chaldaeis די לא שלו, Esdr. VI, 9. quod Alexandrini verterunt ὃ ἐὰν αἰτήσωσιν. *Ioſephus*, antiq. lib. XI. c. IV. p. 558. ed. *Hau.* καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἂν οἱ ἱερεῖς ὑπαγορεύσωσιν. — *Dionyſ. H. de V. Scpt. Cens.* c. III. p. 425. ed. *Reisk.* τῆς σαφηνείας ἀναμφισβητήτως Ἡροδότῳ τὸ κατόρθωμα δέδοται, perſpicuitatis laudem omnes ſine controuerſia Herodoto deferunt.

Ἀνάπαυσις, *ſtatus quietis ſummae et felicitatis, qui pios in altera manet vita*, Sap. IV, 7. δίκαιος δὲ ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται· quod ibid. cap. III, 1. ἐν χειρὶ θεοῦ, et v. 3. ἐν εἰρήνῃ εἶναι dicitur. — coll. Sir. VI, 29. et *Schleusn.* Spic. 2. — Eodem ſenſu κατάπαυσις in Ep. ad Hebr. cap. III, IV. legitur.

Ἀναπλήρωσις, 3 Esdr. I, 57. hebr. מלאות, 2 Chron. XXXVI, 21.

Ἀναρίθμητος, *innumerabilis*, Sap. XVIII, 12. — *ingens*, Sap. VII, 11. ἀναρίθ. πλοῦτος. — *infinitus*, 3 Macc. II, 26. ἀναρ. ἀσελγίαι.

Ἀνάστασις εἰς ζωὴν, 2 Macc. VII, 14. coll. v. 36. ibid. XII, 43.

Ἀνα-

Ἀναστρέφω non solum *reuertor*, sed et hiphilice: *reuerti facio, remitto.* Iudith. I, 11. καὶ ἀνέστρεψαν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ κενοὺς ἐν ἀτιμίᾳ. — Inde et *in fugam conjicere*, Iudith. I, 13. ἀνέστρεψε πᾶσαν τὴν δύναμιν.

* **Ἀνατείνω**, *sursum tollo, attollo.* Legitur 2 Macc. XV, 21. ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν. Sic legerunt Alex. Compl.; Syrus ܐܪܝܡ, *sustulit*; alii codd. προτείνας. 4 Macc. VI, 6. ὑψηλοὺς ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς. — *Dio Cass.* p. 1023. ed. *Reim.* ἀνέτεινε τὴν χεῖρα.

* **Ἀνδράποδον**, *mancipium.* Legitur 3 Macc. VII, 5. οἱ καὶ δεσμίους καταγαγόντες αὐτοὺς ὡς ἀνδράποδα, qui eos vinctos abducerent vt mancipia. *Dio Cass.* p. 15. ed. *Reim.* Manlius dicitur correptus ἐν ἀνδραπόδου τρόπῳ, mancipii instar.

* **Ἀνδρείως**, *viriliter, strenue, fortiter.* Legitur 2 Macc. VI, 27. ἀνδρείως μὲν οὖν διαλλάξας τὸν βίον. — ibid. XIV, 43. vbi vero Compl. et Alex. legunt ἀνδρωδῶς. — *Dio Cass.* p. 1010. ed. *Reim.* μαχομένους ἡμᾶς ἀνδρείως πεσεῖν.

Ἀνδρωδῶς vid. Ἀνδρείως.

Ἀνεξικακία, *patientia et constantia in malis perferendis.* Sap. II, 19. *Hesych.* Ἀνεξίκακος· ὑποφέρων κακά. (coll. 2 Tim. II, 24.) et Ἀνεξικακία· ἡ ἀνοχὴ τοῦ κακοῦ. cf. Not. in ed. *Alb.* ad hanc gl. — et Εὐτονία· ἀνεξικακία, καρτερία, ὑπομονή. V. quoque *Doruille ad Char. Aphr.* l. VIII. c. IV. p. 616. edit. *Reisk.*

Ἀνεξιχνίαστος *imperuestigabilis,* — id quod mens humana adsequi, perspicere non potest. *Orat. Manass.* v. 6. ἀνεξιχνίαστον τὸ ἔλεος. coll. Rom. XI, 33. Eph. III, 8.

Ἀνήκεστος, *insanabilis*, Addit. Esth. VIII, 15. — *intolerabilis*, 3 Macc. IV, 2. secundum lect. Ald. et Rom. vid. Ἄληκτος.

'Ἀνήρ. Simpliciter pofitum interdum eſſe *princi-pem*, jam monuit S. V. *Schleusnerus* in Sp. I. Addo locum clariſſimum 3 Esdr. VIII, 27. καὶ συνήγαγον ἄνδρας ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ — καὶ οὗτοι οἱ προηγούμενοι. Eſt enim ראשים in textu hebr. Esdr. VII, 28. LXX ἄρχοντες.

'Ἀνθίστημι, *repugno*, 3 Esdr. II, 19. chald. נזק aphel. *damno affecit*, Esdr. IV, 13.

"Ἄνθραξ. Notandus eſt locus Sir. VIII, 10. vbi metaphorice de ardentibus (adhuc vero ſuppreſſis) cupiditatibus dicitur. — μὴ ἐκκαίου ἄνθρακας ἁμαρτωλοῦ, noli accendere malam voluntatem (ad nocendum ſemper paratam) hominis ſcelerati.

"Ἄνθρωπος. — "Ἄνθρωποι, *quidam*, 3 Esdr. II, 28. VI, 12. hebr. et chald. גבר Esdr. IV, 21. V, 10.

'Ἀνιερόω, *conſecro, deuoueo*, 3 Macc. VII, 20. ἃς (ἡμέρας) καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στύλῃ, quas (— vt *Grotius* vertit) et ſacrarunt in columna, i. e. vt ſacras columnae inſcripſerunt. Legitur adhuc 3 Esdr. IX, 4. vbi S. V. *Schleusnerus* Sp. 2. recte interpretatus eſt: *auferre, tollere e medio*; reſpondet enim in textu hebr. Esdr. X, 8. חרם, *interneoioni deuouere*.

'Ἀνίημι, *relaxo*. Sir. XXX, 25. ἄνες χεῖρας αὐτῷ καὶ ζητήσει ἐλευθερίαν, relaxa ſeruo manus i. e. otioſum eſſe patere. vid. v. 24, 26, 27. e quibus intelligitur, haec verba ſic eſſe intelligenda. Deinde Sap. XVI, 24. res creatae dicuntur *intendi* (ἐπιτείνεσθαι) in poenam impiorum, ſed *relaxari* ad bene faciendum Dei cultoribus. Metaphora ab arcu petita. coll. Eph. VI, 9. Pſ. VII, 13 ſqq.

'Ἀνίκητος, *inuictus*. Addo 3 Macc. IV, 21.

'Ἀνίστη-

'Ανίστημι, *erigo, exstruo*, 3 Esdr. II, 24. chald. שכלל perfecit, Esdr. IV, 15.

'Ανοίγειν τὸ στόμα τινός, *expeditam reddere linguam, disertum aliquem reddere*. Sir. XV, 5. ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ἀνοίξει στόμα αὐτοῦ, sapientia cultores in senatu reddet disertos. De hoc phraseos sensu vid. *Vorstius de hebr. N. T.* ed. *Fisch.* p. 703.

'Ανομέω, 3 Esdr. IX, 7. hebr. מעל Esdr. X, 10.

"Ανομος, *gentilis, non Iudaeus, idololatra.* cf. *Schleusn.* Sp. 1. Est enim ἄνομος is, qui non subjectus est τῷ νόμῳ, legi mosaicae, quae saepissime κατ' ἐξοχὴν appellatur νόμος, et adjuncta est notio aduersarii huius (diuinae) legis, et Dei. Sic Sap. XVII, 2. gentes idololatriae deditae, ἄνομοι, opprimentes τὸ ἔθνος ἅγιον, legi diuinae subjectum, commemorantur. Clarior vero est locus Fragm. Esth. c. IV. οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνόμων, καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμήτων, καὶ παντὸς ἀλλοτρίου. *Hesych.* "Ανομον· τὸ μὴ ὑποκείμενον νόμῳ. — coll. Act. II, 23. 1 Cor. IX, 21.

'Ανόσιος, *profanus, impurus, idololatria inquinatus*, 3 Macc. II, 2. V, 8.

'Ανοσίως, *impie*. Legitur quoque Fragm. Esth. VIII, 6.

*'Ανταvίστημι, i. q. simplex ἀνίστημι ἀντὶ, Baruch. III, 19. in Alex. et Compl. — Vatic. et Ald. ἀνέστησαν.

'Ανταποδίδωμι, *retribuo*. Dicitur in vtramque partem: *praemiis afficio*, Sir. III, 34. XXX, 6. — *punio*, Sir. XVII, 19. Iudith. VII, 15. Sic etiam

'Ανταπόδομα, *praemium, beneficium*, Sir. XII, 2. εὐποίησον εὐσεβεῖ, καὶ εὑρήσεις ἀνταπόδομα. — *poena*,

poena, Sir. XIV, 6. ἀντάπ. εἰς κεφαλὴν, poena capitalis, coll. Sir. XVII, 24.

Ἀντέχομαι, *sustineo, persero;* cuius significat. exempla dederunt *Stephanus* in thes. et *Schweighäuser in Lex. Polyb.* — ἀντέχειν i. q. ὑπομένειν, Polyb. I, 58, 3. — Sir. I, 22. „vsque ad tempus idoneum ἀνθέξεται μακρόθυμος, sustinebit i. e. patiens erit.

Ἀντί. — ἀνθ' ὧν, *pro quibus* i. e. *contra vero.* Sap. XVI, 20. XVIII, 3. quibus verbis auctor transitum facit ad describendam contrariam conditionem Israëlitarum.

Ἀντίγραφον, 3 Esdr. VI, 7. in textu chald. Esdr. V, 6. פרשגן, i. q. alibi פתגשן.

Ἀντιγράφω, 3 Esdr. II, 25. in textu chald. שלח פתגמא, *mitto decretum*; Esdr. IV, 17.

Ἀντικρὺ, *ex aduerso, ab altera parte.* Legitur quoque 3 Macc. V, 16. *Hesych.* ἀντικρὺ· κατέναντι ἐξ ἐναντίας.

Ἀντίληψις κυρίου 3 Esdr. VIII, 27. respondet formulae hebraeae יד יהוה עלי, Esdr. VII, 28.

Ἀντίπαλος, *aduersarius.* Ad vnum a *Bielio* laudatum locum addo 3 Macc. I, 5. *Hesych.* Ἀντίπαλον, ἐναντίον, ἐχθρόν. cf. *Doruille* ad Char. Aphr. l. VI. c. IV. p. 574. ed. *Reisk.*

Ἀντιπαρατάσσω, *resisto, renitor,* S. V. *Schleusnerus* (Spicil. 2.) thesauro *Bielii* jam addidit, recteque constituit notionem; est enim in textu hebr. Esdr. IV, 19. התנשא על, LXX ἐπαίρεται ἐπί.

Ἀντισχύω, *praeualeo,* Sap. VII, 30. σοφίας δὲ οὐκ ἀντισχύει κακία, sapientiae non praeualet malitia. Ἀντὶ enim in compositis duplici sensu dici, vt indicet tam, qui se parem fert alicui,

alicui, quam qui alteri repugnat et auerfatur, monuit *Loesnerus* in *obff. e Philon.* p. 497. — *Diodoro* S. τὸ κατισχύειν frequens eft vincere et praeualere, v. c. p. 115. B. ed. *Rhodom.* τοῦ πλήθους οὐ κατισχύοντες δι' ἑαυτῶν περιγενέσθαι. τοὺς κύνας ἐπαφιᾶσι, non per fe contra multitudinem praeualentes canes in eos immittunt. cf. *Munthe obff. phil. in N. T. e Diod. S.* ad Matth. XVI, 18.

Ἀνυπερθέτως, *fine mora*, legitur quoque, 3 Macc. V, 20.

Ἄνωθεν non folum *fuperne, defuper*, fed etiam, quae notio eft rarior, *denuo, iterum.* Sap. XIX, 6. πάλιν ἄνωθεν, pleonaftice i. q. fimplex ἄνωθεν, *iterum, denuo.* cf. locus parall. Gal. IV, 9. et *Ioseph. antt.* I, 18. φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτόν. Ἄνω enim non folum furfum, fed etiam denuo effe, docuit *Gatakerus in opp. crit.* p. 202. B.

Ἀνώτατα, τὰ, Αἰγύπτου, Tob. VIII, 3. i. e. *regiones defertae, arenofae et aeftu flagrantes*, quibus fuperior Aegypti pars eft circumdata. Hic locus et quae leguntur Matth. XII, 43 fqq. inuicem fe illuftrant, et intelligitur, opinionem fuiffe, genios malos in arenofis (i. e. flagrantibus et aridis) regionibus verfari.

Ἀπάγω. Iudith. VIII, 30. ἀπήγαγεν ὅρκον ἐφ' ἡμᾶς. Sed rectius legere videtur cod. Alex. ἐπήγαγεν, cum ἀπαγ. hoc modo dici poffe vix videatur.

Ἀπαγωγή, *abductio in carcerem*, 3 Esdr. VIII, 24. chald. אסורין *vincula*, Esdr. VII, 26. LXX παράδοσις.

Ἀπαίτησις exactio debiti, 2 Macc. IV, 27. ποιουμένου τὴν ἀπαίτησιν Σωστράτου, Sostrato debitum exigente.

Ἀπαντάω, *occurro*, siue hostiliter, siue amice, siue indifferenter. Vid. *Raphel. ann. e Polyb.* ad Luc. XIV, 31. — Deinde, *gero me erga aliquem*, cuius significatus exempla jam dedit S. V. *Schleusnerus* Spicil. 1. quibus addo hoc ex 3 Macc. III, 20. τοῖς πᾶσιν ἔθνεσι φιλανθρώπως ἀπαντήσαντες. — Vid. locum *Polybii*, quem supra (v. Ἀγέρωχος) laudauimus. coll. 1 Reg. 28, 10. — Sic quoque

Ἀπάντησις est *ratio, qua cum aliquo agimus*; nostrum: *Begegnung*. 2 Macc. XIV, 30. τὴν εἰθισμένην ἀπάντησιν, ἀγριωτέρα ἐσχηκότα; — et Add. Esth. VIII, 7. vid. ἐπιεικέστερος. *Polyb.* V, 63, 7. τὰς ἀπαντήσεις φιλανθρώπως ποιεῖσθαι. coll. lib. XX, 11, 9.

* Ἀπείδω, *video, respicio, videndo intelligo*; potissimum de rebus futuris dicitur. Ion. IV, 5. ἕως οὗ ἀπίδῃ τί ἔσται τῇ πόλει. in hebr. יִרְאֶה. Legitur eodem sensu apud *Diodor. S.* p. 771, A. edit. *Rhod.* τῶν κυβερνητῶν οἰομένων δεῖν ἀπιδεῖν τὴν τοῦ πλειάδος δύσιν, cum nauium magistri censerent respiciendum esse pleiadum occasum. — *Dio Caff.* p. 396. ed. *Reim.* πρὸς τὰ παρόντα ἀπιδόντες, — et p. 1052: πρὸς μόνην τὴν εὐγένειαν αὐτοῦ ἀπιδόντες.

Ἀπέχω, *respuo, repudio, auersor*. Hanc vellem huic verbo vindicare notionem in loco Sap. XI, 14., nec interpretarer cum S. V: *Schleusnero* in Sp. 2. *deploratum, desperatum habere*; est enim sermo non de Israelitis, sed de Aegyptiis, vt *Hasse* et *Nachtigal* recte monuerunt; opponitur enim ἀποθαυμάζειν.

Locus

Locus vero vertendus eſt: quem quondam, cum exponeretur, deridentes reſpuebant, i. e. contemtui habebant, nihili faciebant. *Dio Caſſ.* p. 605. ed. *Reim.* τὴν τῆς Ὀκταουΐας συνοίκησιν ἀπεῖπε repudiauit Octauiam. *Philo* de vita Moſ. (T. II. p. 82. ed. *Mang.*) καὶ οἱ μὲν (Aegyptii) ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος ἀπήρατον οἰκτρῷ κατεσχημένον πένθει.

Ἀπέραντος, *infinitus* i. e. *maximus.* 3 Macc. II, 9. κτίσας τὴν ἀπέραντον (Alex. ἀπεράτων) καὶ ἀμέτρητον γῆν. *Heſych.* Ἀπέραντον· μέγαν, quae gloſſa fortaſſe huc poteſt referri. — *Dionyſ. H.* ἀπέραντος καὶ οὐ σύμμετρος. Vol. V. p. 629. ed. *Reisk.*

* Ἀπέρατος, *infinitus.* V. ἀπέραντος. *Heſych.* Ἀπέρατοι· ἀόριστοι, τέλος μὴ ἔχοντες.

Ἀπερείδω, 3 Esdr. I, 41. II, 10. reſpondet hebr. נתן ſqnte ב, 2 Chron. XXXVI, 7. et Esdr. I, 7. *ſepoſuit; Biel.* vertit: *ſuſpendit.* — 3 Esdr. VI, 18. vero eſt chald. היבל ſqnte ל, quod legitur Esdr. V, 14. *abduxit ad;* ibidem vero eadem verba chaldaea, altera vice occurrentia, vertit παρεδόθη.

Ἀπεχθής, *odioſus, infenſus;* addo 3 Macc. III, 4.

Ἀπεχθῶς ἔχειν πρός τινα, *infenſo erga aliquem eſſe animo.* 3 Macc. V, 3. — *Dionyſ. Halic.* antt. l. XI, c. 59. (p, 2299. ed. *Reisk.*) ἀπεχθῶς ἔχων πρὸς τὸ δημοτικὸν, plebi infenſus eſſe.

Ἀπὸ, *ex,* materia ex qua quid fit, hebr. מ. 3 Esdr. VIII, 57. σκεύη ἀπὸ χρηστοῦ χαλκοῦ; hebr. Esdr. VIII, 27. מצהב טובה vid. quoque Cant. III, 9. — *per, cum,* Sir. I, 16. μεθύσκει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς, ſatiat eos fructibus ſuis; — ibid. v. 17. replet receptacula

cula ἀπὸ τῶν γεννημάτων αὐτῆς. — propter, per. Sir. XIX, 11. ἀπὸ προσώπου λόγου, propter vel per rem occultandam, καὶ ἀπὸ προσώπου βρέφους, propter foetum. Sic et vertendum puto locum difficiliorem Sir. XXXI, 25. βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἁπτόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησε τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; qui se lauauerat propter mortuum (scl. quem attigerat) etc. coll. Sir. XXIX, 27. vid. Δόξα. — respectu, quod attinet, Sir. XLI, 17-22. αἰσχύνεσθε ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς περὶ πορνείας — κ. τ. λ. Sir. XVIII, 10. — Exprimit quoque comparatiuum, si junctum legitur verbis abundantiae vel inopiae, vt מ hebr. Sir. XXIV, 29. ἀπὸ θαλάσσης ἐπληθύνθη διανόημα αὐτῆς, καὶ ἡ βουλὴ αὐτῆς ἀπὸ ἀβύσσου μεγάλης, De vario huius praepos. vsu cf. *Vorstius de hebraism. N. T.* p. 352 sqq. ed. *Fisch.*

Ἀπογραφή, 3 Macc. VII, 22. *Bielius* verba ἐξ ἀπογραφῆς vertit: *ex decreto.* Sed audiendus videtur quoque *Grotius*, qui ἀπογρ. h. l. explicat *inuentarium* regis. Solebant enim, inquit, bona confiscata referri in inuentarium, et ex eo restitui, vbi princeps jussisset. cf. quoque *Stephanus* in thes. et *Reiske* in indice opp. *Demosthen.* (Vol. XII. oratt. graec. ed. *R.*)

Ἀπογράφω, *in tabulas refero.* 3 Esdr. VIII, 30. in hebr. Esdr. VIII, 3. התיחש, *recensuit.* — Vid. quoque 3 Macc. II, 29. et *Reiske* in indice opp. *Demosth.*

Ἀποκαθίστημι, *in pristinum restituo statum,* 1 Macc. XV, 3. ἀποκατ. τὴν βασιλείαν ὡς ἦν πρότερον. — *reduco in patriam,* Tob. X. 13. et 3 Esdr. I, 31. quem locum jam recte laudauit S. V. *Schleusnerus* in Spic. 2. et vocabuli

buli constituit notionem, quae firmatur per textum hebraeum 2 Chron. XXXV, 24. חוליך.

'Αποκωλύω, 3 Esdr. II, 28. chald. בטל pah. *impediuit.* Esdr. VII, 21. vbi LXX καταργῆσαι,

'Απολαμβάνω legitur quoque 2 Macc. VI, 21. et est ibi *abducere.* ἀπολαβόντες αὐτὸν κατ' ἰδίαν, seorsim eum abducentes. coll. 2 Macc. IV, 46. Marc. VII, 33.

'Απόλαυσις, *oblectatio, voluptas,* quod S. V. *Schleusn.* Sp. 2. iam *Bielio* addidit, legitur quoque 3 Macc. VII, 16. σωτηρίας ἀπόλαυσις.

'Απολείπω, *conseruatum relinquo* s. *trado.* Sap. XIV, 6. spes hominum (in diluuio) ad ratem confugiens ἀπέλιπεν αἰῶνι σπέρμα γενέσεως, conseruatum tradidit mundo semina generum rerum creatarum. *Vulgatus: remisit.*

'Απολλύμι. Sir. II, 14. et LI, 2. ἀπολωλεκότες τὴν ὑπομονὴν, *qui spem abjiciunt;* iidem qui c. XVII, 24. ἐκλείποντες ὑπομονὴν, spe in Deum destituti, — dicuntur. coll. c. XXVII, 16. ἀπώλεσε πίστιν. cap. XXIX, 14. ἀπολωλεκὼς αἰσχύνην. coll. 3 Macc. I, 19. τὴν αἰδῶ παρεληλυθυῖαι. Sic et Cicero Mur. 13. dixit *perdere spem,* pro *spem abjicere.*

'Απολογία, Sap. VI, 10. *causae defensio,* Biel. Sed est ibi *absolutio,* quae sequi solet defensionem. Nam εὑρίσκειν ἀπολογίαν respondet: τῷ ὁσιωθήσονται, in priori membro, i. q. δικαιωθήσονται. — Similis phrasis legitur Sir. XVIII, 20. Vid. 'Εξιλασμός.

*'Απόλυσις, *dimissio, discessio, profectio.* Legitur 3 Macc. VI, 37. τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν εἰς

τὰ

τὰ ἴδια αἰτούμενα. — et ibid. v. 40. Hesych. Ἀπολύτρωσιν· ἀποφυγήν, ἀπόλυσιν. cf. etiam Gatakeri opp. crit. p. 47.

Ἀποπίπτειν, vt Latinor. decidere, excidere, ii dicuntur, qui spe falluntur aut incoepto excidunt. Iudith. XI, 6. καὶ οὐκ ἀποπεσεῖται ὁ κύριός μου τῶν ἐπιτηδευμάτων, nec dominus meus excidat consilio. Legitur eodem sensu Ps. V, 12. vbi in hebr. est נפל; quem locum, liceat Trommius eum exhibuerit, Bielius neglexit. — Polyb. ἀποπεπτωκὼς τῆς ἐλπίδος lib. IX, 7, 1. — et II, 53, 6. ἀποπεσὼν τῆς ἐπιβολῆς. Sic ἐκπίπτω in N. T. v. c. Rom. IX, 6.

* Ἀποσημαίνω, i. q. σημαίνω significo litteris, 3 Esdr. VI, 6. (coll. II, 4.), vbi in textu chald. Esdr. V, 5. sunt טעם הָךְ sequente ל, abiit sententia (i. e. relatio) ad. Alex. et Ald. legunt ὑποσημαίνω. — Hesych. Ἀποσημανῶ· ἀποδείξω.

Ἀποστέλλω. Deus dicitur mittere quid, si iubet vt oriatur; Iudith. IX, 9. ἀπόστειλον τὴν ὀργήν σου, i. e. inflige poenas, coll. Marc. IV, 29. Vid. Πέμπω. — Deinde est postulare, mandare, quod S. V. Schleusnerus Sp. 1. docuit ad 3 Esdr. VIII, 19. Egregie confirmatur haec explicatio per textum chald. Esdr. VII, 21. vbi est ישאלנכון, quod Alexandrini ita reddiderunt: ὃ ἐὰν αἰτήσῃ. Iosephus antiq. lib. XI. cap. V. sequitur, vt solet, textum graecum, vertens: τῶν ὑπὸ Ἔσδρα τοῦ ἱερέως ἐπισταλέντων.

Ἀποστολή, munus, donum, 3 Esdr. IX, 51. 54. hebr. מנות, Nehem. VIII, 10. 12.

Ἀποστρέφω, ομαι, primum auertere πρόσωπον, Tob. IV, 7. — siue ὀφθαλμοὺς Sir. IV, 5.

i. e. *spernere, negligere.* — Deinde *repudiare*, 3 Macc. III, 23. ἀπεστρέψαντο τὴν ἀτίμητον πολιτείαν. (*Polyb.* IX, 39, 6. ἀποστραφῆναι τὴν Αἰτωλῶν φιλίαν.) — *Bielius* adfert: „Glossae ἀποστρεφ. *fastidio, auersor,*" — et sensu *fastidiendi* legitur Sap. XVI, 3. ἐπιθυμοῦντες τροφὴν, διὰ τὴν εἰδέχθειαν τῶν ἐπαπεσταλμένων καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὄρεξιν ἀποστρέφωνται. cf. *Loesneri* obss. e Phil. ad N. T. p. 15. et p. 426.

Ἀποστροφὴ προσώπου, auersio faciei. i. e. *indignatio*, i. q. θυμὸς, Sir. XVIII, 25. μνήσθητι θυμοῦ ἐν ἡμέραις τελευτῆς, καὶ καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώπου scl. Dei. — i. e. si Deus te tradet morti. — Vita enim longa beneficium Dei, mors poena Hebraeis videbatur. coll. Ps. XIII, 2. XXVII, 9. XXX, 3-8.

Ἀποτρέπω, *auerto.* Addo 3 Macc. I, 23.

Ἀποφέρω, *aufero aliquid*, et *ablatum offero aliis.* 3 Esdr. I, 13. καὶ ἀπήνεγκαν (scl. τὰς θυσίας) πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ λαοῦ, i. e. obtulerunt, distribuerunt. In hebr. 2 Chron. XXXV, 13. est ויריצו, *discursitarunt* scl. distribuendi caussa.

Ἀπόφθεγμα, *scite dictum.* Legitur quoque Prolog. Sir. qui est in ed. Compl.

Ἀπροσδεὴς, *non indigens.* Addo 3 Macc. II, 9. Θεῷ τῶν ἀπάντων ἀπροσδεεῖ.

Ἀπροσδόκητος, *inopinatus.* Addo Sap. XVIII, 15. 3 Macc. III, 8. IV, 2. V, 33.

* Ἄπταιστος proprie, *non impingens* in progressu vel in re gerenda. (*Dio Cass.* p. 1259. ed. *Reim.* εἶπον αὐτὰ ἀπταίστως, ὡς καὶ μεμελετημένα, pronuntiarunt haec sine haesitatione, quasi meditata.) — Deinde, *incolumis, liber a malo et vexatione*, 3 Macc. VI, 39. ἀπταίστους αὐτοὺς ἐῤῥύσατο, incolumes (i. e. sine

vexa-

vexatione et impedimento) liberauit eos. *Lucian. Sam.* Amor. T. II. p. 449. ed. *Reiz.* δι' ἀπταίστου καὶ ἀκλινοῦς βίου, ἀπολύπως εἰς γῆρας ὁδεῦσαι, per inoffensam et nihil vacillantem vitam sine vllo dolore ad senectutem peruenire. — Legitur vox semel in N. T. Iud. v. 24. *Hesych.* Ἀπταίστως· ἀκαταγνώστως.

Ἆρα, non solum *vtique*, sed etiam (vt saepius in N. T. v. c. Matth. XII, 28. Luc. XI, 48.) *igitur*, in conclusione. Sic Sap. VI, 20.

Ἀργὸς, *qui iners jacet, inutilis.* Deinde vt ἄχρηστος, ἀλυσιτελὴς et alia, quae inutilitatem indicant, est *perniciosus, damnosus.* Sap. XIV, 5. Θέλεις μὴ ἀργὰ εἶναι τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα, non vis vt perniciosa sint opera (h. l. nauis Noachi) sapientiae; sqtur enim: διὰ τοῦτο καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχὰς — διεσώθησαν. coll. Matth. XII, 36. et quae *Fischerus* vberius de hoc vocabuli vsu disputauit in Proluss. de Vit. Lex. N. T. p. 566 sqq. vbi et exempla e profanis collecta (p. 567. not.) reperies. *Vorstius* de hebr. N. T. ed. *Fisch.* p. 80. et *Wetstenius* ad Matth. XII, 36.

Ἀργυρικὸς. 3 Esdr. VIII, 24. ἀργυρικὴ ζημία, chald. ענש נכסין *mulcta opum,* Esdr. VII, 26. *Iosephus* antiquit. lib. XI. c. V. p. 560. ed. *Hau.* ζημία χρηματικῇ.

Ἀριθμέω, *recenseo, eligo,* quod fit numerando. De copiis Iudith II, 15. ἠρίθμησεν ἐκλεκτοὺς ἄνδρας εἰς παράταξιν.

* Ἄριστος, *optimus, fortissimus,* 2 Macc. XIII, 15. μετὰ νεανίσκων ἀρίστων.

* Ἄρκος, *vrsus.* Legitur, quantum scio, ter; scl. Thren. III, 9. (hebr. דב *vrsus*) et jungitur

tur *leoni*. In eadem cum leone conjunctione extat Sap. XI, 17. et Sir. XLVII, 3. vbi Compl. habent ἀρκτῳ. Eſt vero ἄρκος i. q. ἄρκτος, omiſſa τ euphoniae cauſa, quod monuit *Alberti* ad Heſychii Gloſſam hanc: ἄρκος· ἄρκευμα, τὸ ζῶον. Eſt vero haec forma ἄρκος pro ἄρκτος potiſſimum Alexandrinis vſitata, cf. *Bocharti* Hieroz. P. I. lib. III. c. 8. p. 809. Legitur ἄρκος, *vrſus*, quoque apud *Joſephum* in antiquit. jud. Lib. VI. c. 9. p. 335. ed. *Hau*. atque ibi quoque cum *leone* conjungitur.

Ἁρμόζω, *congruo, conueniens ſum*. Addo 3 Macc. I, 19. vid. Αἰδώς.

Ἁρπάζομαι ſcl. ἐκ τοῦ βίου, Sap. IV, 11. *abripior e vita, morior ex Dei voluntate*, adjuncta notione mortis praematurae, qua Deus hominem malis vitae beneuole ſubtrahit. Nam ἁρπάζ. eſt quoque auide arripio, ſtudioſe vindico mihi aliquid. Vid. S. V. *Schleuſneri* Lex. in N. T. s. h. v.

Ἄρτος, *commeſſatio*. Sir. XXXIV, 23. λαμπρὸν ἐπ' ἄρτοις εὐλογήσει χείλη, ſplendidum in commeſſationibus laudant homines, πονηρῷ (v. 24.) ἐπ' ἄρτοις διαγογγύσει πόλις, ſordidum in conuiuiis diffamant ciues. — λαμπρὸς enim vt Latinor. *ſplendidus* interdum dicitur is, qui laute viuit, largiter dat epula, (vid. Sir. XXIX, 25. ἐδέσματα λαμπρά); πονηρὸς vero, vt contexta docet oratio, eſt *parcus, ſordidus*, quo ſenſu et interdum Latinorum *malignus* legitur; v. c. *Virg*. Aen. VI, 270. „per incertam lunam ſub maligna (i. e. exigua) luce eſt iter in ſyluis.“ — *Cic*. Verr. III, 98. „male percepti fruges,“ — i. e. parce, tenuiter percepti. — coll. Sir. XIV, 10. et *Schleuſn*. Sp. 2. ſub voce πονηρός. — ἄρτος

ἀπ' οὐρανοῦ, *Manna*, Sap. XVI, 20. — ἄρτος συνέσεως, nutrimenta animi i. e. fimpliciter σύνεσις, quatenus per inftitutionem alicui tribuitur. Sir. XV, 3. coll. Ioh. IV, 4-14.

Ἀρχὴ, *initium, id a quo ordiendum, inchoandum eft.* Sap. VI, 17. ἀρχὴ σοφίας, initium, id a quo ordiendum eft in fapientia. Sir. X, 12. ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, initium fuperbiae eft, fi quis a Deo fe auertere incipit.

— *caufa, ratio, fundamentum.* Sap. XII, 16. ἡ γὰρ ἰσχύς σου δικαιοσύνης ἀρχὴ, καὶ τὸ πάντων σε δεσπόζειν πάντων φείδεσθαι ποιεῖ, potentia tua eft caufa juftitiae fcl. quia te, omnipotentem nullius habere oportet rationem. — Sap. XIV, 27. ἡ γὰρ εἰδώλων θρησκεία ἀρχὴ κακοῦ, καὶ αἰτία καὶ πέρας ἐστίν. — *cohors, agmen,* Addo 1 Macc. V, 33. ἐξ ἀρχῆς, *ab initio, fub initiis mundi,* Sir. XV, 14. — *ab initio* fcl. certi temporis fpatii, 3 Macc. VI, 26. vbi Ptolemaeus Iudaeos laudat fibi fideliffimos ἐξ' ἀρχῆς. cf. quae fupra notauimus ad formulam ἐξ αἰῶνος.

*Ἄρχομαι, *incipio,* Hof. VI, 11. ἄρχου τρυγᾷν, *incipe metere,* hebr. שׁת קציר. — 3 Esdr. VI, 2. refpondet chald. שׁרא Esdr. V, 2. 1) *foluere,* 2) *incipere.*

*Ἄρχων, *princeps, elatus* (נשׂא) *potentia.* 3 Esdr. I, 29. refpondet hebr. הורים, *jaculatores,* quod eft in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 22. Legit vero nofter interpres forfan חרים, fiue החרים *nobiles,* quod mallem quam חשׁרים, quod *Trendelenburg* conjecit. — Deinde, *elatus animo, infolens, fuperbus,* i. q. ὑπερήφανος. Sir. X, 14. θρόνους ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος, καὶ ἐκάθισε πρᾳεῖς ἀντ' αὐτῶν,

τῶν, coll. ſqq. Syrus ܠܡܬܪܘܪܡܢܐ, *elati;* Arabs مستكبرين, *turgidi.* *Linde* bene vertit: *Tyrannen.* vid. Πραῢς et Ἔθνος.

Ἀσέλγεια legitur quoque 3 Macc. II, 26. Vulgo *luxuria, procacitas in voluptatibus.* Sed eſt quoque *inſolentia, quaeuis inſignior injuria,* quae famae, fortunis, corpori aliorum maligno animo infertur, *iniquitas, vitium effreni et inſolentis animi.* Vid. *Munthe* in obſſ. ad N. T. e Diodoro S. ad Marc. VII, 22. qui de origine vocabuli pluribus egit. Exempla huius ſignificat. vero reperies non ſolum apud *Munthium* l. l. ſed etiam apud *Raphelium* in annott. e Polyb. ad Marc. VII, 22. Sic et h. l. verba: καὶ ἀναριθμήτοις ἀσελγίαις διηρκέσθη, vertenda puto: in ſumma inſolentia et injuria perſeuerauit. *Syrus* bene ܥܘܠܐ, *iniquitates.*

Ἀσθενής. — τὸ ἀσθενὲς, *caducum, impotens,* dicitur κατ' ἐξοχὴν *idolum,* Sap. XIII, 18. περὶ ὑγιείας τὸ ἀσθενὲς ἐπικαλεῖται, περὶ δὲ ζωῆς τὸν νεκρὸν ἀξιοῖ. — Subſtantiue, *imbecillitas,* ſtatus in ciuitate humilis, in quo auctoritate et imperio caremus, Sap. II, 11. ἔστω δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται.

Ἀσινής, *incolumis.* Addo 3 Macc. VII, 20.

Ἀσμένως, *libenter, cum gaudio.* 3 Macc. III, 15. V, 21. coll. Act. II, 41. et ibi *Loesnerus* in obſſ. e Phil.

Ἀστεῖος, *venuſtus.* Vt vero καλὸς ad animi quoque transfertur candorem, et eſt *honeſtus,* ſic et ἀστεῖος legitur 2 Macc. VI, 23. ὁ δὲ λογισμὸν ἀστεῖον ἀναλαβὼν, hic vero honeſtum

sequutus consilium, scl. mortem potius subeundi, quam canum carne vescendi. *Bielius* male vertit: in cogitationem veniens prudentem. *Xenoph.* Cyrop. l. III. c. 3. 24. λαβεῖν ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, firmiter hoc sibi proponere.

Ἀσύνετος, proprie, *stultus;* deinde *impius* Sap. I, 5. Sir. XV, 7, 8. in quo posteriori loco ἄνθρωποι ἀσύνετοι et ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ sunt vocabula synonima. Solent enim ex vsu loquendi Hebraeorum verba stultitiae ad impietatem transferri.

Ἀσχημοσύνη, *turpitudo, pudor, pudenda.* Sir. XXIX, 21. ἀρχὴ ζωῆς ὕδωρ καὶ ἄρτος, καὶ ἱμάτιον, καὶ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην. — Fortasse hic in hebr. textu fuit עור *cutis,* pars pro toto, ita vt vertendum fuisset *corpus.* Potuit vero et auctor habuisse בשר, quod et *corpus* et *pudenda* significat, hic vero σάρξ reddendum fuisset. Sensit jam *Grotius* locum, vt vulgo legitur, esse incommodum, voluitque καὶ ante οἶκος delere, hoc sensu: „et vestimentum, (quod quasi est) domus operiens turpitudinem.“ Mallem vero, si quid delendum esset, potius verba καὶ οἶκος delere, quae serius fortasse sunt addita, quia lectori caridam videbatur domus non deesse posse in iis, quae ad vitam sustentandam sint necessaria.

Ἀτάραχος, *non turbatus.* Add. Ester. VIII, 7.

Ἀτενίζω, proprie *intentis adspicio oculis;* deinde, intentus sum ad alterius voluntatem, *ab oculis eius pendeo, me ad eius consilia vel viuendi morem accommodo.* 3. Macc. II, 26. ὥστε καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἀτενίζοντες εἰς τὴν τοῦ βασιλέως πρόθεσιν καὶ αὐτοὺς ἕπεσθαι

σθαι τῇ ἰκείνου θελήματι. — Exempla huius signific. e profanis collegit *Stephanus* in thes. — Denique vt Latinor. *videre, vt, ass. curare, vt aliquid peragatur.* 3 Esdr. VI, 28. ἐγὼ ἐπέταξα ἐλασχεῖν οἰκοδομηθῆναι, καὶ ἀτενίσαι ἵνα. — *Hesych.* Ἀτενίζει προσέχειν βλέπει.
Ἀτίμητος, Sap. VII, 9. non *pretiosus*. Haec *Bielius*. Sed est potius *inaestimabilis*, quam significationem *Schleusn.* Sp. 2. ad alium locum satis probauit; οὐδὲ ὡμοίωσα αὐτῇ (sapientiae) λίθον ἀτίμητον.
Ἀτοπία, Judith. XI, 11. *inconuenientia, absurditas.* Biel. — Est vero h. l. i. q. ἄτοπον scil. πρᾶγμα, vel ἔργον, *peccatum aduersus legem.* Nam de alliciandis Iudaeis ad legis mos. violationem, quo facilius vincerentur, est sermo. Sic apud *Dio Caff.* saepius *iniquitas, quae sunt contra legem,* v. c. p. 56. ed. *Reim.* δεινότης καὶ ἀτοπία, acerbitas et iniquitas proscriptionis Sullae. — vid. quoque *Loesneri* obss. e Phil. p. 355.
Αὐθαιρέτως, *sponte, vltro.* Addo 3 Macc. VI, 6. VII, 10.
Αὐλίζομαι, *commoror.* 3 Esdr. IX, 2. αὐλισθεὶς ἐκεῖ, in hebr. Esdr. X, 6. וַיֵּלֶךְ שָׁם. Num male coniecit *Trendelenburg*, interpretem legisse וַיָּלֶן *commoratus est*; nam Esdram eo usque ingressum esse, jam v. 1. dictum erat.
Αὐτός. Hoc relatiuum et omitti, docet Sap. V, 22. ποταμοὶ συγκλύσουσιν (αὐτοὺς) ἀποτόμως.

τὰ κατ' αὐτόν, scil. γενόμενα, *res gestae.* 3 Esdr. I, 24.

τὰ κ. α. scil. πράγματα, *res*, 2 Macc. IX, 18. τὰ κατ' αὐτὸν ἀπελπίσας, de rebus eius desperans. coll. v. 22. οὐκ ἀπογινώσκων τὰ κατ' ἐμαυτόν,

 de

de rebus meis nil desperans. Vid. etiam Iob. XV, 8.

Ἀφαίρεσις, non solum *oblatio*, sed et *ablatio*, *ereptio*. 3 Macc. I, 1. urbium, quas ipse tenuerat ἀφαίρεσις γενομένη ὑπὸ Ἀντιόχου.

Ἀφανίζω, *deleo*, *perdo*. 3 Esdr. VI, 33. Deus potest ἀφανίσαι πάντα βασιλέα, in textu chald. Esdr. VI, 12. מגר pah. *evertere fecit*, *deiecit* scl. de throno, imperio.

Ἀφειδῶς, *crudeliter*. Addo 3 Macc. VI, 8.

Ἀφηγούμενος, *dux*, *princeps*. 3 Esdr. VI, 12. in textu chald. ראש Esdr. V, 10.

Ἄφιξις, non solum *aditus*, *adventus*, sed etiam *discessus*, *reditus*. 3 Macc. VII, 18. vid. Eustath. — Exempla huius significationis minoris e *Demosthene* vid. apud *Reiskium* in indice graec. Demosthen. Vol. XII. eiusd. Oratt. graecc. — Apud *Dionys. H.* semel hoc sensu legitur lib. VIII. c. VII. T. III. p. 1528. ed. *Reisk.* ἢ ἐπὶ τὰ οἰκεῖα αὐτοῦ κεναῖς χερσὶν ἄφιξις, reditus in patriam minime vacuis manibus. cf. Act. XX, 29. At quae in *Schleusn.* Lex. in N. T. notata sunt de h. v.

Ἀφίστημι, 3 Esdr. I, 30. ἀποστήσατέ με ἀπὸ τῆς μάχης, educite me ex pugna, hebr. העבירני 2 Chron. XXXV, 23. quod LXX. ἐξαγάγετε verterunt.

Ἀφορμή, *occasio*, *praetextus*. Hoc sensu occurrit 3 Macc. III, 2. ἀφορμῆς διδομένης εἰς διάθεσιν, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτοὺς κωλυόντων, dato illis ad consilium (scl. peragendum) praetextu quasi illi (Iudaei) ipsos a rebus aequis ac debitis arcerent. V. *Grotius* ad h. l. et *Stephan.* in thes. coll. 2 Cor. V, 12. XI, 12. Galat. V, 13. 1 Tim. V, 14. *Hesych.*

Ἀφορ-

Ἀφορμή· ἡ νῦν ἐνθήκη λεγομένη, ἡ πρόφασις, ἡ αἰτία.

Ἀφορολόγητος, *liber a tributo.* Addo 1 Macc. XI, 28.

Ἀφροσύνη, *impietas*, Sap. XII, 25. ἀφροσύνη ζωῆς, impia vita.

Ἄφρων, *adulter.* Ad hanc significationem a *Bielio* bene notatam; firmandam addo Sap. III, 12. γυναῖκες ἄφρονες h. l. opponuntur, mulieribus *castis*, quae non cognouerunt κοίτην ἐν παραπτώματι. vid. quae ibi sequuntur.

Ἀχάριστος, Sap. XVI, 29. *Bielius* vertit *ingratus.* Sed est ibi sermo de hostibus Israëlitarum, et ἀχάριστος significat vel: *nefandum*, i. q. ἄδικος v. 24. vel alienum a Deo, alienum a gratia, beneficiis Dei, quales Aegyptii, idololatriae dediti, ibi describuntur; ergo *idololatra, Deo non amatus;* vid. v. 19, 22. Syrus ܒܝܫܐ *mali*, vel *miseri.* Sic in N. T. gentiles ad religionem christianam adducti, ad χάριν τοῦ θεοῦ accessisse, saepius dicuntur.

* Ἄχνη, *palea* i. q. ἄχυρον. Legitur Sap. V, 14. Vid. Πάχνη.

Ἀχρειόω, *perdo, corrumpo.* 3 Esdr. I, 56. in textu hebr. השחית, 2 Chron. XXXVI, 21.

Ἄχρηστος, *inutilis*, Sir. XXXVII, 19. — Deinde *is, qui est prorsus mutilatus*, neque ad negotia facienda amplius aptus, 2 Macc. VII, 5. — Deinde *homo malae indolis, improbus.* Sir. XVI, 1. μὴ ἐπιθύμει πλῆθος τέκνων ἀχρήστων, μὴ εὐφραίνου ἐπὶ ἀσεβέσιν. — coll. v. 2. et quae notauimus in Ἄκαρπος. — *Lucian.* S. de Sacrif. T. I. p. 356.

536. „ne mactent ζῶον ἄχρηστον, animal vitio quodam laborans, sed ἐντελὲς, *integrum*, *sanum*. coll. Philem. v. 11. *Fischeri* Prolusf. de Vitiis Lexicorr. N. T. p. 567. et *Kuinoel.* obsf. e libr. ap. ad N. T. p. 172.

Ἀωρία, *nox* simpliciter, 3 Esdr. I, 14. ἕως ἀωρίας, in textu hebr. 2 Chron. XXXV. 14. עד לילה. Recte igitur *Bielius* (vid *Biel.* in Ἀωρία) putauit h. l. non ἀωρίας, quod libri quidam habent, sed ἀωρίας legendum esse.

B.

Βάθος, tropice, *occulta, tecta consilia, intimae mentis cogitationes.* Iudith. VIII, 14. βάθος καρδίας ἀνθρώπου. coll. Apoc. II, 24. 1 Cor. II, 10. *Hesych.* τὰ βάθη· τὰ ἀχώρητα, τὰ ἀκατάληπτα. coll. *Loesner.* obsf. e Phil. p. 272. et 505. — et *Raphelii* ann e Polyb. ad 1 Cor. II, 10.

Βαρύνομαι, *deprimor.* Sap. II, 4. nebula dicitur a calore solis βαρυνθεῖσα i. e. depressa, quo sit, vt dispergatur.

Βασιλεία Θεοῦ, Sap. X, 10. esse videtur congregatio angelorum et beatorum, qui cum Deo in coelo versantur, eumque vt regem circumdant. coll. Sap. XVIII, 15. et quae diximus sub voce Ἅγιος, et in secunda parte disputationis nostrae: *de libri Sapientiae qarte priore cap. I-XI. e duobus libellis diuersis conflata.* (Viteb. 1804. 4.) p. 15. — est quoque *potestas regia*, Herrschergewalt. Sap. VI, 4. reges ὑπηρέται τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, ministri, quibus Deus tradidit tanquam vicariis potestatem suam. Sap. VI, 20.

20. coll. v. 21. — temporis ſpatium, per quod quis poteſtatem regiam exercuit, 3 Esdr. VIII, 28.

Βασιλικὸν (ſcl. γαζοφυλάκιον), aerarium regis, 3 Esdr. I, 7. in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 7. eſt רכוּשׁ המלך quod Alexandrini interpretati ſunt ὑπάρξεις τοῦ βασ. — 3 Esdr. VIII, 20. Vid. Γαζοφυλάκιον.

Βάσις, Sap. XIII, 19. Biel. greſſus. Sed eſt ibi pes. Sermo eſt de idolo, ad quod fruſtra preces pro felice itinere mittantur, quia non valeat βάσει χρᾶσθαι, pedibus vti. De hac vocabuli ſignificatione cf. Loesneri obſſ. e Philone ad Act. III, 7. et Kuinoelii obſſ. e libris apocr. V. T. ad eundem locum.

Βδέλυγμα, abominatio, peccatum. Sir. XVII, 26. coll. c. XV, 14. et Schleusn. Spic. 1. — impuritas quae idolorum cultu contrahitur, 3 Esdr. VII, 13. hebr. טמאה, Esdr. VI, 21.

* Βδελυρὸς, abominabilis, ſceleſtus, i. q. βδέλυκτος. Legitur Sir. XLI, 5. in cod. Alex. vbi alii βδέλυκτοι. — Timaeus Lex. Plat. βδελυρός· αἰσχροποιός. — Lucian. βδελυρώτατος ἁπάντων, Tom. II. p. 178. ed. Reiz. Heſych. Βδελυκτός· μισητός, ἐξουδενημένος καὶ Βδελυρός.

Βεβήλωσις, profanatio. Legitur quoque Iudith. IV, 3.

Βηρύλλος, beryllus. Addo Tob. XIII, 17.

Βία, vires facultates. Sap. VII, 20. πνευμάτων βίαι, ſpirituum (hos enim, non ventos intelligendos puto, cum poſiti ſint homines inter et bruta, coll. v. 25. et IV, 4.) facultates ſummae, i. q. deinde δυνάμεις vid. Schleusner. Spic. 2. ſub hac voce.

Βιβλο-

Βιβλοφυλάκιον, 3 Esdr. VI, 21. chald. Esdr. V, 17. בית גנזיא domus thesauri, i. e. locus, vbi, quae erant in pretio, recondebantur, non solum argentum sed et scripta publica, annales etc. quorum receptaculum erat in domo aerarii regii. Hoc docet alius locus 3 Esdr. VI, 23. vbi Esdr. VI, 1. in chald. sunt בית ספריא די גנזיא, i. e. βιβλοφυλάκιον ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ. coll. *Schleusner*. Spicileg. 1.

Βίος, *victus*. Addo Sir. XXIX, 22. vbi in altero membro ἐδέσματα. coll. *Raphel*. annott. e Polyb. ad Marc. XII, 44. — Deinde βίος dicitur pro βιῶντες, *viuentes*, *homines*. Sic bis in libro Sapientiae, nempe cap. XIV, 21. καὶ τοῦτο (scl. imago regis) ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς ἔνεδρον, hominibus extitit causa peccandi, scl. alliciendo eos ab idololatriam; — c. X, 8. Sodomitae impietatis documentum reliquisse dicuntur τῷ βίῳ, viuentibus. Est vero fortasse haec dicendi ratio repetenda e lingua hebr. vbi חי est et vita, et viuens. coll. Genes. III, 20. VIII, 21. Leu. XVI, 10. Deutr. XXXI, 27. Similiter vsurpat hanc vocem *Dionys*. Hal. de admir. vi dicendi in Demosth. (T. VI. p. 1124. ed. *Reisk*.) ὁ καθ' ἡμᾶς βίος πόλλα καὶ ἄλλα εἰκῇ τιθεὶς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὀνόματα, nostra *aetas*. — et idem antiqq. l. VIII. c. 82. T. III. p. 1709. πάσας διακλείσας ὅπλοις τὰς ἐξόδους, omnes exitus *armatis* intercludens. coll. Ioh. VII, 35. VIII, 12. I, 1. Vid. quoque, quae in Δικαιοσύνη, Θάνατος, et Διασπορά allata sunt exempla, cum et haec vocabula pro concretis interdum ponantur.

Βλάσφημος, *impius* ſimpliciter. Sap. I, 6. coll. II, 11. et *Kuinoel* obſſ. e libr. ap. ad N. T. p. 159.

Βλέπω ἐπὶ, *video cum gaudio et deſiderio.* Saepius, more hebr. ראה ſq. ב vel ל. Sir. XXV, 7. beatus ὁ βλέπων ἐπὶ πτώσει ἐχθρῶν — ibid. XL, 29. mendicans, vel quicunque victum ab aliis petit, dicitur ἀνὴρ βλέπων (ſcl. cum deſiderio accipiendi) εἰς τράπεζαν ἀλλοτρίαν.

Βοάω, 3 Esdr. II, 9. hebr. חזק Esdr. I, 6. legit vero fortaſſe זעק.

Βοτάνη, *herba ſalubris, medendo apta.* Sap. XVI, 12.

Βουλὴ, *arbitrium,* Willkühr. Sir. XXXIII, 1. μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν βουλῇ αὐτῶν. — 3 Esdr. II, 17. in textu hebr. Esdr. VI, 22. לב. — οἱ τῆς βουλῆς, *qui ſunt a conſiliis, conſiliarii.* Vertit enim interpres 3 Esdr. II, 17. vocabulum כנות, *collegium, ſenatus*, quod eſt in textu chaldaeo, Esdr. IV, 9. Apud profanos βουλὴν (v. c. apud *Polyb.* 29, 9. 6. *Dion. Caſſ.* p. 419.) ſaepius ſignificare collegium ſenatorum, notum eſt.

Γ.

Γαζοφυλάκιον, 3 Esdr. VIII, 20, 45. in textu chald. בית גנזיא Esdr. VII, 20. et verſu 45 reſpondet hebr. כספיא, quod legitur in textu ſubjacente Esdr. VIII, 17. Vid. etiam 3 Esdr. VIII, 18. et Esdr. VII, 20.

Γαζοφύλαξ, 3 Esdr. II, 11. VIII, 21. reſpondet chald. et hebr. גזבר, Esdr. I, 8. VII, 21.

* Γαμικὸς, *ad nuptias pertinens; nuptialis.* Legitur 3. Macc. IV, 6. παστὸς γαμικὸς, thalamus nuptialis.

Γενεὰ, 3 Esdr. V. 37. *familia,* h. l. *index ſtirpis, genealogia;* in textu hebr. זרע h. l. *ſtirps, familia,* Esdr. II, 59

Γένεσις, *genus, ſpecies.* Sap. I, 14. σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, ſalutares (i. e. vitae hominum non noxiae, vid. ſqq.) ſunt rerum creatarum genera vel ſpecies. Sic ſaepius in libro Sap. quae loca *Bielius* quidem notauit, ſed minus recte explicuit, nempe cap. XVI, 26. c. XIX, 10, 11. Eodem ſenſu etiam bis legitur 2 Macc. VII, 23. Deus ὁ πλάσας ἀνθρώπου (h. l. collectiue vt interdum hebr. אדם) γένεσιν, καὶ πάντων ἐξευρὼν γένεσιν, qui hominum genus formauit, et omnium rerum genera (i. e. homines et res creatas omnino) excogitauit. Non vero cum *Bielio* vertendum: „finxit hominis originem (*terram* nimirum).“

Γενικὴ γραφὴ, 3 Esdr. V, 39. in textu hebr. Esdr. II, 62. כתבם index ſtirpis ſuae.

* Γεννητόρεις, *genitores, parentes.* Legitur Sir. XXII, 7. in textu Compl.

Γένος, nude poſitum interdum denotat gentem judaeam κατ' ἐξοχήν. Sic 3 Macc. III, 2, 6. τὴν μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους ἐν πᾶσι θρυλλουμένην εὐπραξίαν οἱ ἀλλόφυλοι οὐδαμῶς διηριθμήσαντο. — *Conſanguinei,* qui ſunt e familia, genere. Iudith. XVI, 24. Vid Ἔγγυστα.

* Γεραιὸς, *ſenex.* Legitur 3 Macc. III, 27. ἀπὸ γεραιοῦ μέχρι νηπίου. ibid. I, 23. ὑπὸ τῶν γεραιῶν καὶ τῶν πρεσβυτέρων — vbi adjuncta eſt notio auctoritatis. cf. *Grotius* ad h. l. *Heſych.* Γεραιὸς· πρεσβύτης. — Γεραιῶν· γερόντων.

Γεύομαι,

Γεύομαι, edo, 3 Esdr. IX, 2. hebr. אכל, Esdr. X, 6.

* Γεώδης, terrenus, e terra, luto formatus. (Formatum vt πυρώδης, θυρώδης, γεώδης). — Neglexit Bielius h. l. conferre *Trommii* Concord. vbi extat hoc vocabulum. Legitur bis in libro Sap. IX, 15. σκῆνος γεῶδες, corpus terrenum, i. p. φθάρτον σῶμα. — c. XV, 13. ὕλης γεώδους εὔθραυστα σκεύη· e quo posteriori loco fortasse *Hesychius* hausit Glossam Γεώδους πηλώδους.

Γῆ, *incolae alicuius regionis, populus.* Saepissime v. c. Iudith. I, 12. II, 1, 2. Deinde: homines e terra formati i. e. *imbecilli, mortales.* Sir. X, 9. τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; — ibid. XVII, 32. coll. Ioh. III, 31. 1 Cor. XV, 47. — γῆ ἁγία, *Canaan,* Sap. XIII, 3. coll. v. 7.

Γίγας. Loca, in quibus vet. Gigantes (Genf. VI, 4.) commemorantur in libris apocr. addo Sir. XVI, 7. Sap. XIV, 6. Bar. IV, 26.

Γίνομαι περὶ τὶ, *occupor aliqua re, tracto quid, vaco alicui rei.* 2 Macc. VIII, 27. περὶ τὸ σάββατον ἐγίνοντο, sabbathum celebrarunt. coll. Ioh. II, 1. X, 22. — 2 Macc. XII, 1. „pace firmata Lysias abiit ad regem, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν ἐγίνοντο. —. Sic *Charit.* Aphr. l. 1. c. 14. p. 28. ed. *Reisk.* γενοῦ περὶ τὴν ὑποδοχὴν τῆς γυναικός. cf. *Doruille* ad h. l. p. 285. — *Polyb.* I, 29, 5. περὶ φυλακὴν ἐγίνοντο τῆς πόλεως. Plura exempla e *Polybio* collegit *Schweighäuser* in Lex. *Polyb.*

Γινώσκω, *probo, amo.* Sap. IV, 1. mulier casta καὶ παρὰ Θεῷ γινώσκεται, καὶ παρὰ ἀνθρώποις, coll. v. 2. et Matth. VII, 23. Rom. VII, 15.

Pf. I, 6. 1 Cor. VIII, 3. Hebr. XIII, 23. — Sic hebr. ידע Hof. VIII, 4. cf. *Gatakerus* in opp. crit. p. 32 et fq. — *cognofcere experientia, experiri.* Sap. II, 2. οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ᾅδου. Sir. XLVI, 6, 18. XXXI, 9. coll. 1 Sam. XXII, 6.

Γλῶσσα, *fermones, dicta,* Sap. I, 6. Deus appellatur γλώσσης ἀκουστής, dictorum bonorum malorumue auditor. coll. Sir. XXVIII, 18 fq. XXV, 1. XXVII, 21.

Γόος, *planctus, luctus,* quod S. V. *Schleusnerus* Spicil. I. thef. *Bielii* addidit, legitur quoque, 3 Macc. IV, 3. I, 18. *Hefych.* Γόος· θρῆνος.

* Γοῦν, *igitur.* Legitur 2 Macc. V, 21. Hef. Γοῦν· τοίνυν.

Γραφή, *praefcriptum, mandatum,* 3 Esdr. I, 5. Iubentur Leuitae in ordinem fefe collocare κατὰ τὴν γραφὴν Δαυὶδ (in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 4. בכתב), et deinde κατὰ τὰ ὑπὸ Δαυὶδ τεταγμένα (2 Chr. l. l. v. 15. במצות). — Sic quoque

Γράφω eft *praefcribo, mando.* Tob. I, 6. καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ Ισραὴλ ἐν προστάγματι αἰωνίῳ. — 3 Esdr. VI, 17. chald. שׂים טעם, Esdr. V, 13. V. Ἐπιτάσσω. — coll. Marc. X, 5. Luc. X, 26.

Γρηγορέω ἐπί τινι, *inuigilo alicui rei, curo vt rata fiat.* Bar. II, 9. καὶ ἐγρηγόρησε κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς, καὶ ἐπήγαγε (αὐτὰ) ἐφ' ἡμᾶς. coll. 1 Cor. XVI, 13. et hebr. שׁקד, Ierm. XLIV, 27.

Δ.

Δακτυλιάς. — εἶναι ἐπὶ τοῦ δακτυλίου, annulum (cui figillum eft infculptum) regis gerere, i. e.

i. e. primus esse post regem, Tob. I, 22. sqtur enim statim: et constituit eum ἐκ δευτέρας, — sibi proximum ordine et auctoritate. coll. 1 Macc. VI, 15. Luc. XV, 22.

Δανείζομαι, *mutuum do.* Sap. XV, 16. τὸ πνεῦμα δεδανεισμένος, qui spiritum homini dedit mutuum, eumque vt debitum reposcet.

Δαπάνημα, *sumtus,* 3 Esdr. VI, 25. in textu chaldaeo נִפְקְתָא *impensa,* Esdr. VI, 7. quod LXX δαπάνη verterunt.

Δαψιλής, *largus.* Addo 3 Macc. V, 2.

Δεῖ. Gloss. MS. in Sap. Sal. quam *Biel.* h. l. laudavit, spectat ad locum Sap. XV, 12. — ἔδει Sap. XVI, 4. — δέον Prol. Sir.

τὰ δέοντα, *alimenta.* Addo Tob. V, 14. *Hesych.* τὰ δέοντα· χρήζοντα, λείποντα. — coll. *Fischer* proll. d. V. L. N. T. p. 308.

*Δεκτέον, *vt verum accipiendum, verum existimandum.* Epist. Ier. v. 56. et 64. vbi codd. inter δεκτέον et ἐνδεκτέον fluctuant, non vero sensu mutato. Vid. Ἐνδεκτέον.

Δεξιά scl. χεὶρ, *potentia,* quia in dextra potissimum protegendi et pugnandi vis inest. Sap. V, 16.

Δεσμὸς. Notanda est forma Attica δεσμά pro δεσμοὺς, 3 Macc. VI, 27. *Moeris* Att.: Δεσμά, οὐδετέρως, Ἀττικῶς. δεσμοὶ, ἀρσενικῶς, Ἑλληνικῶς. — *Hesych.* Δεσμά, πέδαι. coll. *Fischer.* de Vit. Lex. N. T. p. 671. — Luc. VIII, 29. Act. XVI, 26. XX, 23.

*Δεσποτεύω, *dominor, guberno.* Legitur 3 Macc. V, 28. τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐνέργεια τοῦ πάντα δεσποτεύοντος Θεοῦ.

Δηλόω, de historiographo est simpliciter *narrare.* 2 Macc. II, 23. τὰ ὑπὸ Ἰάσωνος δεδηλωμένα, quae a Iasone narrata sunt. Ibid.

mandatum, decretum erat a rege (vid. v. 13.), perfecit. cf. *Loesneri* Obſſ. e Phil. p. 227. *Polyb.* II, 66, 8. διέγνω κοινῶσθαι τὴν μάχην.

Διαγογγύζω 1) *obmurmuro.* 2) *diffamo, reprehendo.* Sir. XXXIV, 24. (apud *Bielium* XXXI, 28.) vid. Ἄρτος. — Oppoſitum eſt εὐλογεῖν v. 23. *laudare.* coll. Luc. XV, 2. XIX, 7.

Διαγορεύω, *diſſero, enarro.* 3 Esdr. V, 73. (49.). *Haec Bielius.* Sed S. V. *Schleusnerus* Sp. 1. huic verbo h. l. tribuit ſignificationem *praeſcribendi*, quod vero neceſſarium eſſe non videtur, cum in textu hebr. Esdr. III, 2. ſit כַּכָּתוּב, quod quidem eſſe poteſt *ex praeſcripto*, ſed quoque *ſecundum deſcriptionem, narrationem.* *Heſych.* Διαγορεύει· θεσπίζει, διαγγέλλει. *Ioſephus,* antiq. l. XI. cap. IV. p. 555. ed. *Hau.* ſimpliciter: κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους· omiſſo verbo διαγορ.

Διάδηλος, *manifeſtus, conſpicuus.* 3 Macc. II, 5. Sodomitae διάδηλοι ταῖς κακίαις γενόμενοι: — i. e. publice, ſine vllo pudoris ſenſu patrantes ſcelera, quae occultare ſolent homines.

Διάδημα, *diadema regium.* Deinde ſignum pro re ſignata, *imperium, poteſtas regia.* Sap. V, 16. διάδημα τοῦ κάλλους, i. q. in priori membro βασίλειον.

Διάθεσις, *conditio, ſors.* 3 Macc. II, 28. Iudaeos εἰς οἰκετὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, ad ſeruilem conditionem redigendos eſſe. coll. III, 2. 26. *Polyb.* II, 41, 3. τοιαύτη τις ἦν ἡ περὶ τὸ ἔθνος διάθεσις. — *Heſych.* Διάθεσις· σχῆμα, ἀγάπη, ἀπόδοσις, προαίρεσις.

Διαθήκη, *promiſſio.* Vid. *Schleusn.* Sp. 1. Addo 1 Macc. II, 54. vbi Pineas accepiſſe di-

dicitur διαθήκην ἱερωσύνης αἰωνίας. — διαθήκαι, *promissiones*. 2 Macc. VIII, 15. διαθῆκαι πατέρων, promiss. majoribus factae. Sir. XLIV, 11. coll. v. 18.

* Διαιτέομαι vel διαιτιάομαι. *Trommius* διαιτηθῆναι, quod Iudith. VIII, 16. legitur, deriuauit a διαιτιάομαι et vertit: *criminari*, siue h. l. in jus vocare. Equidem vero deriuauerim a διά et αἰτέω, διαιτέω, *precibus aliquem petere, extorquere aliquid precibus, exorare*, quae significatio loco optime conuenit, cum minis terreri opponatur precibus importunis eflagitari. Verba enim sunt haec: ὑμεῖς δὲ μὴ ἐνεχυράζετε τὰς βουλὰς κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεὸς ἀπειληθῆναι, οὔδε ὡς υἱὸς ἀνθρώπου διαιτηθῆναι, nolite (sunt verba Iudithae ad magistratum Bethuliae obsessae) vt pignus postulare consilia Dei (scl de vobis liberandis) i. e. nolite Deum extorquere vt debitorem (vid. *Schleusn.* Sp. 2.); non enim Deus est is, qui hominis instar minis terreatur, aut precibus (vehementioribus) flectatur, s. coërceatur. — Quare nollem cum *Bielio* h. l. lectionem mutare et e loco Numer. XXIII, 19. vnde haec repetita videntur, διαιτηθ. mutare in διαρτηθῆναι (vid. *Biel.* Διαρτάω), cui mutationi neque fauent codd. qui potius διαιτηθ. tuentur. Attamen hoc fatendum, neque διαιτέομ. neque διαιτιάομ. quantum scio equidem, legi in graecis scriptoribus. Vulgatus Interpres: *ad iracundiam inflammabitur.* Syrus vero vertit: ܐܬܫܒܪ, *vt dejectus in ordinem restituatur.*

Διάκειμαι, *affectus sum, animatus sum erga aliquem.* 3 Macc. III, 23. ὀλίγους τοὺς πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, paucos qui bono erga nos animo erant, i. e. consilio nostro (mutationi sacrorum) fauebant. *Dionys. Hal.* VII. c. 52. antt. T. III. p. 1381. ed. *Reisk.* ἀπεχθῶς διακείμενοι πρὸς ὑμᾶς, inimici vestri. *Polyb.* IV, 32, 1. φιλοτίμως διακεῖσθαι πρὸς τὶ, summo studio pro aliqua re laborare. Vid. *Dio Cass.* l. 39. p. 219. lib. 53. p. 698. ed. *Reim.*

Διακινέω, *commoueo*, 2) ad *furorem excito.* 3 Macc. V, 25. Hermon Elephantes διακινεῖν dicitur mero et thure.

* **Διακλείω**, *intercludo, excludo, cingo, circumdo.* Legitur 3 Macc. V, 5. in Alex. et Compl. vbi alii codd. συγκλείω, quae lectio praeferenda videtur. *Dionys. Hal.* l. VIII. c. 82. πάσας διακλείσας ὅπλοις τὰς ἐξόδους.

Διακομίζω, *transfero, transueho*, 3 Macc. II, 7. In passiuo 1) *proficiscor* (vid. *Schleusner.* Spic. 2.), 2 Macc. IX, 29. Philippus, pertimescens Antiochi filium, εἰς Αἴγυπτον διεκομίσθη, in Aegyptum secessit. Sic etiam 3 Macc. II, 25. 2) *peruenire* (vide *Schleusner.* Spic. 2.). Addo 3 Macc. I, 2. Theodotus, insidiose Ptol. quaerens, διεκομίσθη ἐπὶ τὴν τοῦ Πτολεμαίου σκήνην, coll. v. 9. *Hesych.* Διακομισθεὶς· διελθὼν, βασταχθείς. *Phau. Suid.* διακομ. διελθών.

Διακυβερνάω, *guberno.* Addo 3 Macc. VI, 2. Θεὲ, τὴν πᾶσαν διακυβερνῶν — κτίσιν.

Διανίστημι, *assurgo.* Addo Iudith. XII, 15.

Διανοέομαι, *peruestigo, perscrutor.* Iudith. IX, 15. τὰ πρότερα, τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης. Sir. III, 28. — *perpendere*, Sir. III, 21. XVI, 24.

Διαπειλέω, *minor.* Praeter vnum locum, quem *Bielius* laudauit, legitur adhuc bis 3 Macc. VI, 23. VII, 6.

Διαπίπτω, *in pugna cadere, interfici,* 1 Macc. IX, 49. — *dilabi, ſolui, zerfallen,* 2 Macc. IX, 9. ὥστε καὶ ζῶντος τὰς σάρκας αὐτοῦ διαπίπτειν, ita vt, eo adhuc viuente, carnes dilaberentur. *Vulgatus: effluerent. Syrus* ܫܠܐ ܗܘܐ ܒܣܪܗ ܘܢܦܠ ܡܢܗ *defluxit deciditque caro eius ab eo.*

Διάπυρος, *igneus, ardens.* 3 Macc. VI, 6. διάπυρος κάμινος. *Heſych.* Διάπυρος· θερμός.

Διαριθμέω, quod S. V. *Schleusnerus* in Spic. 2. jam theſauro *Bielii* addidit, legitur quoque 3 Macc. III, 6. et eſt *computo, aeſtumo. Heſych.* διαριθμουμένην· διαλογιζομένην.

* **Διασκάπτω**, *perſodio, fodiendo euerto, diruo.* Legitur Iudith. II, 24. διέσκαψε πάσας τὰς πόλεις. Alex. Ald. et Compl. vero legunt κατέσκαψεν. Retinuit διέσκαψε *Auguſti* in noua editione librorum apocryphorum.

Διασπορὰ, *exilium Iudaeorum.* Saepius v. c. Iudith. V, 19. (coll. Iac. I, 1.) — *exulantes,* abſtractum pro concreto, 2 Macc. I, 27. ἐπισυνάγαγε τὴν διασπορὰν ἡμῶν, ἐλευθέρωσον τοὺς δουλεύοντας ἐν τοῖς ἔθνεσι. Sic Ioh. VII, 35. διασπορὰ τῶν Ἑλλήνων, ſunt Iudaei inter Graecos diſperſi.

Διαστέλλομαι, *praecipio, mando,* quae ſignificatio verbi extra libros N. T. rarius reperitur. Legitur ſic Iudith. XI, 12. πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ. *Heſych.* διεστείλατο· διεσαφήσατο. Exemplum e *Diedoro S.* attulit *Munthe* in obſſ. e D. S.

S. ad Marc. V, 43. et e *Philone Loesnerus* in obss. ad Matth. XVI, 20.

* Διασφάλλομαι, i. q. simplex σφάλλομαι, *aduersa vtor fortuna, infeliciter gero rem, fallor, excido spe vel consilio.* Legitur 3 Macc. V, 12. τῆς προθέσεως πολὺ διεσφαλμένος, multum lapsus consilio. *Lucian.* Samos. T. I. p. 463. σφαλεὶς ταύτης τῆς ἐλπίδος. *Polyb.* III, 81, 12. διασφάλῃ τῆς ἐπιβολῆς. *Dio Cass.* p. 47. ed. *Reim.* πάνυ ἐν τούτῳ διεσφάλη, multum errauit.

Διάταξις, dispositio. 2) *munus, functio.* Iudith. VIII, 36. digressi a tentorio ἐπορεύθησαν ἐπὶ τὰς διατάξεις αὐτῶν abierunt ad functiones demandatas. Verti vero quoque potest, *locus* certus, quem quisque in defendenda vrbe tenere debebat. Vid. quoque Iudith. I, 4. *Hesych.* Διατάξεων διοικήσεων.

Διατηρεῖν, *reseruare in poenam.* Iudith. II, 10. διατηρήσεις ἐμοὶ αὐτοὺς εἰς ἡμέραν ἐλεγμοῦ. coll. Iacob. I, 6. — διατηρεῖν μῆνιν, *retinere, i. e. fouere iram.* Sir. XXVIII, 5. αὐτὸς σάρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, τίς ἐξιλάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; — διατηρέομαι, *in vita conseruor* i. q. μένειν Sap. XI, 25. πῶς δὲ ἔμεινεν ἄν τι εἰ μὴ σὺ ἠθέλησας ἢ τὸ μὴ κληθὲν ὑπὸ σοῦ διετηρήθη; i. e. nil nisi te volente est et esse pergit.

Διαφέρω, *antecello, praesto.* Ad vnum quem *Bielius* laudauit locum addo 3 Macc. VI, 26. οἱ ἐξαρχῆς εὔνοιᾳ πρὸς ἡμᾶς διαφέροντες πάντων ἐθνῶν. coll. Matth. VI, 26. X, 31. *Raphel.* annott. e *Polyb.* ad Matth. X, 31. *Schweighäuseri* Lex. *Polyb.* *Reiskii* index in *Demosth.*

Δια-

Διαφορά, *differentia*, *discrimen*. Addo Prol. Sir.

Διάφορον, τὸ, *lucrum*, *damnumue ex aliqua re existens*, *pecunia*, *munera*. Sic legitur 3 Esdr. IV, 39. οὐ λαμβάνει πρόσωπον, οὐδὲ διαφορὰ, ἀλλα δίκαια ποιεῖ. Lectio codicis Alex. διαφθορὰ, corruptio largitionibus effecta, iure interpretamento tribuitur, quo difficilius διαφορὰ explicare ſtuduit lector vel librarius quidam. Saepius vero τὸ διάφορον apud profanos hoc ſenſu legitur, v. c. *Polyb.* XXIII, 8, 11. διάφορα προτείνειν, pecuniam offerre. *Dionyſ. Halic.* antt. l. VI. c. 58. (T. II. p. 1172. ed. *Reisk.*) πρὸς πολὺ διάφορον καὶ ἐπὶ μεγάλοις δανεισθὲν τόκοις, multa pecunia mutuo data, idque magno foenere. coll. p. 1265. et *Reiskii* index in *Demoſth.* cf. quoque quae disputauit *Vorſtius* de hebr. N. T. ed. *F.* p. 452. *Heſych.* Διάφορον· ἀμφιλέκτον. καὶ ἀνάλωμα. Vid. quae ibi notata ſunt in ed. *Albert.* — *Pecuniam* quoque ſignificat, 2 Macc. I, 35. III, 6.

Διαχύεσθαι, *diffundi*, *in nihilum abire*. Sic Sap. II, 3. ſpiritus hominis dicitur διαχύεσθαι in morte ὡς χαῦνος ἀήρ.

Διδάσκειν τί, dicuntur quoque ii, qui aliis *occaſionem praebent*, vt aliquid faciant vel committant. Sir. IX, 1. "ne aemulatione perſequaris vxorem amatam, μηδὲ διδάξῃς ἐπὶ σεαυτὸν παιδείαν πονηράν, neque doceas illam malis aduerſus te indulgere conſiliis. Sir. XXX, 27. πολλὴν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία, multa praua enim docet hominem deſidia.

Δίδωμι, *ſuggero*, *praeſto*, *facio*, 3 Esdr. VIII, 19. chald. עבר *fecit*, *perfecit*, Esdr. VII, 21. coll. *Vorſt.* de hebr. N. T. p. 169. Act. II, 19.

19. Matth. X, 19. — δοῦναι σεαυτὸν εἰς τὶ, se dare alicui rei, assidue aliquid facere. Prol. Sir. δουν. σεαυτ. εἰς ἀνάγνωσιν. cf. *Doruille* ad Charit. Aphr. p. 563. ed. *Reisk.* — δοῦναι ῥίζας, *radices agere*, Sap. IV, 3. i. e. stabili et firma gaudere felicitate; vid. v. 2. et 4.

Διήγησις non solum *narratio*, sed et *colloquium*, *confabulatio*. Sir. IX, 20. πᾶσα διήγησίς σου ἐν νόμῳ ὑψίστου. ibid. XXVII, 11. VI, 35.

Διηνεκῶς, *perpetuo*. Addo 3 Macc. III, 11, 22. IV, 16.

Δίκαιος, *pius, qui Iehouam colit.* Inde δίκαιοι *Israëlitae*, Iehouae cultores, Sap. XVIII, 7. opponuntur ἐχθροὶ scl. τοῦ Θεοῦ, Aegyptii idololatrae, vid. quoque v. 20. In loco Sap. II, 12. coll. v. 13, 16. δίκαιος et δίκαιοι dicitur κατ᾽ ἐξοχὴν *gens judaea*, vnice pia illa, quoniam sola verum colit Deum. Pluribus hoc docuimus in disputatione *de libri Sap. parte priori cap. I-IX. e duobus libellis diuersis conflata.* (Viteb. 1804.) Part. I. p. 15 sqq. 2) *benignus, beneficus* (more hebr. צדיק vid. Ἀγαθὸς), Tob. XIV, 9. γίνου φιλελεήμων καὶ δίκαιος, coll. v. 11. et quae in Δικαιοσύνη notata sunt. coll. 1 Ioh. I, 9.

τὰ δίκαια, *leges, statuta, jura.* 2 Macc. XIII, 23. ὑπετάγη, καὶ ὤμοσεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, submisit se, et in quascunque jurauit leges. — ibid. XI, 14. συλλύσεσθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, reconciliari quacunque lege i. e quouis pacto. — Sap. XIX, 6. vbi est *jus ciuitatis.* Sermo enim est de Israëlitis in Aegyptum olim receptis, et participes redditis τῶν δικαίων, juris ciuitatis. *Kleuker* vertit: Landesrechte und Bürgerfreiheiten. Sic saepius apud profanos. *Polyb.* V, 11, 5. τὰ τοῦ πο-

πολέμου δίκαια. *Dio Caſſ.* l. 36. p. 100. ed. *Reim.* τὰ δίκαια καθ' ἃ διδάσκειν ἔμελλον αὐτοῖς. *Dionyſ. H.* l. 10. c. 30. T. IV. p. 2068. ed. *Reisk.* τὰ δίκαια τοῦ δήμου, plebis priuilegia. cf. quoque *Reiske* in indice in Demoſth.

Δικαιοσύνη, *juſtitia forenſis*, Sap. V, 18. vbi commutatur cum κρίσει ἀνυπόκριτῳ. Eodem ſenſu quoque accipiendum erit cap. II, 11. c. I, 1. quia hic commendatur regibus et principibus, coll. c. VI, 4 ſqq. 2) *virtus, probitas*, Sap. I, 15. δικαιοσύνη ἀθάνατός ἐστι. H. l. vero δικαιοσύνη eſt pro δικαιοσύνην ποιοῦντες. coll. Ioh. XI, 25. Similis locus extat in *Lucian.* S. Amor. T. II. p. 404. ed. *Reiz.* ἠκολούθει δὲ παιδείας λιπαρὴς ὄχλος, ſequebatur autem aſſidua *eruditorum* turba. Vid. quoque θάνατος, Βίος et Διασπορά. — 3) *cultus veri Dei.* Sap. XIV, 7. Arca Noae appellatur tignum benedictum, quia per illam γίνεται δικαιοσύνη, verus Dei cultus ſeruatus et propagatus eſt; lignum vero (v. 8 ſq.) e quo *idolum* ſcinditur, ideo maledictum eſt, quia veri Dei cultui aduerſatur. — 4) *beneficentia, liberalitas.* Tob. XIV, 11. vbi Tobaeus moribundus filium v. 9. adhortatur, vt ſit φιλελεήμων καὶ δίκαιος exemplo Manaſſes et Hamanis, quorum alter, beneficus, ſeruatus eſſet, alter, non beneficus, periiſſet; quibus ſubjungit v. 11. καὶ νῦν ἴδετε τί ἐλεημοσύνη ποιεῖ, καὶ (Alex. Ald. τί Compl. πῶς) δικαιοσύνη ῥύεται ſcl. ἐκ τοῦ Θανάτου. Hic inuicem ſibi reſpondent ἐλεημοσύνη et δικαιοσ. et exprimunt *liberalitatem*, *miſericordiam*, quo ſenſu legitur etiam Prou. X, 2. 2 Cor. IX, 10. Matth. VI, 1. coll. *Fiſcheri* proll. de Vit.

Vit. L. N. T. p. 517. *Vorſtius* de hebr. N. T. p. 58. ed. *Fiſcher.*

δικαιοσύναι, *beneficia ipſa, eleemoſynae* pauperibus et afflictis exhibitae. Tob. II, 14. ποῦ εἰσὶν αἱ ἐλεημοσύναι σου, καὶ αἱ δικαιοσύναι σου; quid praeſtant tuae eleemoſynae et beneficia? cf. c. I, 16 ſqq. — Ibid. XII, 9. „Eleemoſynae a morte liberabunt, eaedemque expiant quoduis peccatum (צדקה Prou. X, 2. vnde haec ſunt repetita); οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνας καὶ δικαιοσύνας πλησθήσονται ζωῆς. c. XIV, 9. — Vid. *Gatakeri* opp. crit. p. 321. et Sir. XLIV, 10. (Poteſt ex his locis illuſtrari parabola illa Luc. XVI, 1 ſqq. quod nuper docte et ſubtiliter fecit *I. Chr. Schreiter* in libro qui inſcribitur: *hiſtorico critica explicationum parabolae de improbo oeconomo deſcriptio.* Lipſ. 1803. 8.)

Δικαιόομαι, *juſtum probum me effero*, me δίκαιον i. e. pium probumque majorem, quam decet, in modum judico. Sir. VII, 5. μὴ δικαιοῦ ἔναντι κυρίου, καὶ παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου.

Δικαίωμα, Baruch. II, 19. eſt i. q. δικαιοσύνη (v. 18.) *probitas, obedientia ergà Deum, virtus;* ὅτι οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα τῶν πατέρων ἡμῶν καταβάλλομεν τὸν ἔλεον κατὰ πρόσωπόν σου, non enim freti probitate majorum fundimus tibi preces noſtras. — Vid. quoque v. 17. „mortui tibi non praeſtabunt δόξαν καὶ δικαίωμα, laudem et obedientiam. Sic et in N. T. Rom. V, 18. eſt intelligendum.

Δικαστής, non ſolum *judex*, ſed et *rex, princeps*, i. q. βασιλεύς. Sap. VI, 1. ἀκούσατε βασιλεῖς, καὶ σύνετε, μάθετε δικασταὶ περάτων γῆς. coll. v. 2. — cap. IX, 7. βασιλεὺς λαοῦ σου, καὶ

καὶ δικαστὴς υἱῶν σου. — Regis enim eſt leges ferre et jus dicere, quare vtrumque ſaepius ita conjungitur, vt rex et judex, gubernare et ius dicere alterum pro altero dicatur. cf. Κριτὴς et Κρίνω.

* Διοργίζομαι, *ira abripior, iraſcor, infenſo ſum animo*, i. q. ſimplex ὀργίζομαι. Legitur 3 Macc. III, 1. IV, 13. *Polyb.* II, 8, 13. διοργισθεὶς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ.

Διότι, reſpondet hebr. כי Obad. v. 5. — Saepius, vt et apud profanos ponitur pro ὅτι. v. c. Iudith. V, 1. „et annunciabatur Holoferni, διότι οἱ υἱοὶ Ισραὴλ παρασκευάσαντο εἰς πόλεμον. — 2 Macc. VII, 37. ἐξομολογήσασθαι, διότι μόνος αὐτὸς Θεός ἐστιν, confitearis, eum eſſe ſolum Deum. — ibid. XI, 14. vbi Ald. (ex interpretamento vt videtur) legit ὅτι.

Διπλόος, *duplex.* Sap. XI, 12. Deinde ſynecdochice *multus, grauis, inſignis.* Sir. XX, 9. δόσις ἧς τὸ ἀνταπόδομα διπλοῦν, *larga* remuneratio. Sir. XII, 5. διπλάσια γὰρ κακὰ εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. coll. 1 Tim. V, 17. Apoc. XVIII, 6.

Διώκω; *fugio.* In paſſiuo *propellor, diſpergor.* Sap. II, 4. ὁμίχλη διωχθεῖσα, nebula diſperſa a radiis ſolis. coll. cap. V, 14. hebr. נוס.

Δογματίζω, *jubeo.* 3 Esdr. V, 34. vbi in textu chaldaeo ſunt verba שׂים טעם, Esdr. VI, 12.

Δοκέω. — Δοκεῖν, imperſonaliter, 3 Macc. I, 29. δοκεῖν γὰρ ἦν ἠχεῖν, videbatur enim clamorem edere. *Dio Caſſ.* p. 796. ἐμοὶ δοκεῖν, *videtur mihi.* cf. *Doruille* ad Charit. Aphr. p. 451. et p. 299. ſeq. — 3 Esdr. VIII, 11. καθάπερ δέδοκται ἐμοὶ, in chald. Esdr. VII, 14. מלכא

כל־קבל די מן־קדם מלכא. *Iosephus* antiq. lib. XI. cap. V. p. 560. ed. *Hau.* καθάπερ ἔδοξε.

Δοκιμάζω. Deus dicitur saepius homines vel beneficiis vel poenis δοκιμάζειν, quare est vel *benefacere*, vel *punire*. Posterioris notionis exemplum habes 3 Macc. II, 6. tu Pharaonem πολλαῖς δοκιμάσας τιμωρίαις i. e. *valde puniens*.

— *experientia comprobare, experiri*. Sap. II, 19. ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. coll. c. I, 3.

Δόλος, inquit S. V. *Schleusnerus* Spicil. 2., in libris apocryphis ei tribuitur, qui non est vera et infucata in Deum pietate." — Recte, est enim quaeuis impietas. Sap. I, 5. IV, 11. ἡρπάγη μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. Act. XIII, 10. 1 Petr. II, 22. Ap. XIV, 5. Eodem modo dicitur ψεῦδος, quod vide.

Δόξα, *splendor*, Bar. IV, 24. μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου. — *lux*, Sap. VII, 25. vbi σοφία dicitur esse emanationem purissimam τῆς δόξης Θεοῦ, Dei, qui ipse natura lucida esse putabatur. — *Vestis splendida*. Addo ad loca a *Bielio* collecta 1 Macc. XIV, 9. οἱ νεανίσκοι ἐνεδύσαντο δόξαν καὶ στολὰς πολέμου. — S. V. *Schleusnerus* Spicil. 1. notauit ad Sir. XIV, 27. δόξαν hic significare *habitaculum, tegumentum*, cuius significationis nullum se amplius reperisse exemplum profitetur. Et sane videtur satis singularis et a voce ipsa absona esse haec significatio. — Sed monuit jam *Bielius*, LXX interpretes Ps. XLVIII. (in hebr. XLIX.) 15. sic vertisse hebr. זבול, *habitatio, tugurium*: מזבל לו,

ex habitaculo eius, LXX: ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν. Fortaſſe vero aliter legerunt. (Quid, ſi pro מזבלו legiſſent מִמְּבָלוֹ, ab ornamento eius? — מכלל enim Pſ. L, 2. verterunt εὐπρέπεια.) Sed et hebr. כבוד Pſ. CXLIX, 5. eſſe videtur ſedes vel habitatio glorioſa et ſplendida, in altero enim membro legitur מִשְׁכְּבוֹת; LXX καυχήσονται ὅσιοι ἐν δόξῃ καὶ ἀγαλλιάσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν. — Poſſet vero etiam Sir. XXIX, 27. huc referri; ἔξελθε πάροικε ἀπὸ προσώπου δόξης, ἐπιξένωταί μοι ὁ ἀδελφὸς, χρεία τῆς οἰκίας, egredere, peregrine, ex habitatione ſplendida, aduenit enim amicus, opus eſt domicilio. Verba ἀπὸ προσώπου δόξης vertere: *propter nobiliorem qui aduenit*, propterea nollem, quia haec jam ſequuntur in verbis ἐπιξεν. μ. ὁ ἀδελφ. Ergo et hic δόξα eſſe videtur domus ſplendida, locus ſplendidus et hilaris.

Δοξάζειν τινὰ ἐπὶ τι, *alicui imperium, auctoritatem in aliquid dare.* Sir. III, 2. κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις, καὶ κρίσιν μητρὸς ἐστερέωσεν ἐφ' υἱοῖς. coll. Ioh. XVII, 5. — *ſplendere*, ſenſu tranſitiuo, Sap. VIII, 3. Sapientia δοξάζει εὐγένειαν, nobilitatis ſplendorem prae ſe fert.

Δουλεία, *functio, munus.* Esdr. VIII, 21. vid. Ἐργασία.

Δοῦλος, *familiaris, tutela alicuius fruens.* Sap. IX, 5. ὅτι ἐγὼ δοῦλος σὸς, — ego ſum Iſraëlita, i. q. παῖς, et υἱὸς παιδίσκης in eodem verſu. — Vt adjectiuum legitur Sap. XV, 7. τὰ τῶν καθαρῶν ἔργων δοῦλα σκεύη, vaſa puro vſui inſeruientia. Vid. *Doruille* ad Charit. Aphr. l. II. c. IV. p. 308. ed. *Reisk.* Ceterum Ion. I, 9. Alexandrini עברי, *hebraeus*

ver-

verterunt δοῦλος, עבר interpretati, vt in promptu est.

Δύναμις, *facultas, virtus innata.* cf. *Schleusn.* Sp. 2. Addo Sap. XIX, 20. πῦρ ἴσχυσεν ἐν ὕδατι, τῆς ἰδίας δυνάμεως (ἐπιλελησμένον, quod e cod. Alex. addendum est) — καὶ ὕδωρ τῆς σβεστικῆς δυνάμεως ἐπελανθάνετο. — Ep. Ierm. v. 63. vid. Εἰδέα. cf. *Loesneri* obss. e Philone ad Matth. XXV, 15.

* Δυσγένεια, *ignobilitas generis, conditio humilis.* Legitur Sir. XXII, 7. in textu Compl. τέκνα ἐν ἀγαθῇ ζωῇ — κρύψουσι δυσγένειαν; liberi honesti obtegunt generis ignobilitatem. *Dion. Halic.* T. IV. p. 2056. (ed. *Reisk.*) διὰ πενίαν, ἢ δυσγένειαν, ἢ ἄλλην τινὰ ταπεινότητα. — *Hesych.* Δυσγένειαν· ἀγένειαν.

* Δυσκλεὴς, *inglorius, inhonestus, turpis.* Legitur 3 Macc. III, 25. εἰς ἀνήκεστον καὶ δυσκλεῆ πρέποντα δυσμενέσι φόνον, ad crudele et turpe, quod immorigeros decet, supplicium. *Hesych.* Δυσκλέα. ἄδοξα, κακόδοξα. — 3 Macc. III, 23. δυσκλεεστάτη ἐμβίωσις, vita turpissima. — *Dio Cass.* l. 41. p. 272. ed. *Reim.* δυκλεέστατος ἐπὶ τῇ τότε ἐκλείψει αὐτῆς ἐγένετο, summam derelictae a se patriae infamiam habuit.

Δυσμένεια. Addo 3 Macc. III, 19. VII, 4.

Δυσμενὴς, *inimicus, hostilis, infensus,* quod S. V. *Schleusnerus* Spicileg. 2. in thesauro *Bielii* deesse jam monuit, legitur quoque 3 Macc. III, 2. Φημὴ δυσμενὴς ἐξηχεῖτο, fama infensa diuulgabatur. ibid. v. 25. Vid. δυσκλεής.

Δυσνοέω, *malo, infenso sum animo,* quod S. V. *Schleusnerus* Spicileg. 2. *Bielio* adjecit, legitur quoque 3 Macc. III, 24. vid. τεκμήριον. *Hesych.* Δύσνους· ἐχθρός.

Δυσσέβεια, *impietas*. Legitur quoque 3 Esdr. I, 42.

Δυσσεβὴς, *impius*. Addo 3 Macc. III, 24.

Δυσφημία, *conuitium, infamia*. Deinde *scelera* omnino, *facinora execranda*. Sic videtur accipiendum esse 3 Macc. II, 26. *καὶ ἐπὶ τοσοῦτον θράσους προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις συνίστασθαι.* Estne fortasse positum abstractum pro concreto? Calumnia pro *calumniatoribus, delatoribus*? coll. quae in *Δικαιοσύνη* et *Βίος* notauimus.

Δυσφόρως, *aegre*. Addo 3 Macc. III, 8. *δυσφόρως ἔχειν*.

Δύσχρηστος, Sap. II, 12. non est *inutilis*, sed, vt nexus docet, is qui *incommodus* est, *difficultates, impedimenta facit;* überlästig, im Wege seyn; cuius notionis exempla vid. ap. *Schweighäus.* in Lex. *Polyb.* et *Reiske* in Indice in Demosth. explicat, *difficilis, saeuus, intractabilis*.

Δωρεὰ non solum *donum*, sed et *prouentus, fructus*. Sap. VII, 14. *αἱ ἐκ παιδείας δωρεαὶ*, bonae disciplinae prouentus, fructus.

Δωρεὰν, *nulla necessitate vrgente*. cf. *Schleusn.* Sp. 2. Addo Sir. XXIX, 6. *ἐκτήσατο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεὰν*, *temere* sibi fecit inimicum. coll. v. 7.

Δωρέομαι, *dono, offero*. 3 Esdr. I, 7. in textu hebr. ירים *obtulit*, 2 Chron. XXXV, 7. LXX *ἀπήρξατο*. — *δεδωρημένον*, 3 Esdr. VIII, 14. chald. נדבה, LXX *ἑκουσιασμὸς*, Esdr. VII, 16.

E.

Ἐὰν οὖν, 3 Esdr. II, 9. chald. הן, Esdr. IV, 13.

* Ἑβραϊστὶ, *hebraice.* Prolog. Sir. ἑβραϊστὶ λεγόμενα, hebraice dicta. Ioh. V, 2. XIX, 13. et saepius in N. T.

Ἔγγιστα, οἱ, non solum *proximi*, sed et *consanguinei, affines.* Iudith. XVI, 24. Distribuit (Iuditha moribunda) opes πᾶσι τοῖς ἔγγιστα Μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ τοῖς ἔγγιστα τοῦ γένους αὐτῆς.

Ἐγγὺς εἶναι τῷ Θεῷ. Sap. VI, 19. cum Deo coniunctus esse, eius tutela et beneficiis frui, in singulari cum Deo esse familiaritate. coll. *Loesneri* obss. e Philone p. 465. coll. Philipp. IV, 5. Eph. II, 13. ἐγγὺς ἐγενήθητε, familiares Deo i. e. amici Dei facti estis. Sic ἀλλότριος (quod vide) alienus a Deo, idololatra.

Ἐγείρω, *erigo, exstruo.* 3 Esdr. VIII, 81. respondet hebraeo חעמיד, Esdr. IX, 9.

Ἔγερσις, *exstructio.* 3 Esdr. V, 62. ἔγερσις τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, hebr. הוסד *fundari, fundatio*, Esdr. III, 11.

Ἐγκρατής, Sap. VIII, 21. *continens*, *Bielius.* Sed quanquam multi h. l. *Bielio* adsentiunt, adeoque *Eichhornius continentem* significare putat, tamen videtur esse *compos*, vt alibi, et subaudiendum τῆς σοφίας. Iam enim auctor, *modum, rationem*, qua ipse sibi comparauerit σοφίαν expositurus, docet simul quomodo et alii sapientiae fieri possint compotes. Neminem enim eam posse adipisci, nisi a Deo edoctus, quare hic, vt eam largiatur, precibus sit adeundus. coll. c. IX, 13-18. — Iam vero subiungit auctor preces, quae quidem de sapientia, non vero de castitate largienda agunt. Similiter Sir. VI, 27. ἐγκρατὴς γενόμενος μὴ ἀφῇς αὐτὴν scl. σοφίαν.

Ἐγκυ-

Ἐγκυλίω, *inuoluo, implico,* et *deuoluo, euoluo.* Legitur quoque Sir. XXXVII, 3. et ibi esse videtur: *irruo, irrumpo, prorumpo.* Verba sunt haec: ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα, πόθεν ἐνεκυλίσθης καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι; — o prauitas, vnde prorupisti, vt obtegeres terram dolo et fraude? — Veteres interpretes, Vulg. Syr. et Arabs verterunt *creare*, et vel legerunt in codd. quibus vtebantur, ἐκτίσθης, vel glossam praetulerunt lectioni textus. Codd. vero seruant κυλίω, liceat quodammodo differant eo, quod Ald. ἀνεκυλίσθης, Compl. ἐκυλίσθης habent. Grotius praetulit ἐκυλίσθης et vertit: vnde deuoluta es? — Videtur vero ἐγκυλίω h. l. omnino genuinum esse, neque lectio secundum Veteres mutanda in ἐκτίσθης. LXX enim interpretes hebr. התעלם Prou. VII, 18. verterunt ἐγκυλίειν, hoc autem verbum hebr. e significatione radicis Arab. علم Iob. VI, 16. secundum *Schultensium* et *Eichhornium* est: *irrumpere, fines excedere,* et ibi dicitur de aquis irrumpentibus et terram (ξηρὰν) inundantibus. Hoc התעלם fortasse et h. l. in textu aderat et a nepote reddebatur ἐγκυλίω siue κυλίω, quia עלם quoque est occultare, se abscondere. Quomodocunque vero quis hac de re judicet, hoc tamen nobis dabit, hanc explicationem firmari per verba καλύψαι ξηρὰν, quae quidem tropum aquarum subito irrumpentium, omniaque deuastantium valde commendant.

Ἔδαφος, *terra.* Sir. XXXVI, 10. ἄνθρωποι πάντες ἀπὸ ἐδάφους καὶ ἐκ γῆς Ἀδάμ.

Ἐθίζω, *assuefacio.* Legitur quoque 2 Macc. XIV, 30. ἐθισμένος, *consuetus.* vid. Ἀπάντησις. coll. Luc. II, 27.

Ἔθ-

*Ἔθνος. — τὰ ἔθνη, *idolorum cultores*, quibus opponuntur ſaepiſſime Iudaei. Sap. XV, 15. coll. v. 14. vbi ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ vocantur, et XVI, 2. Tob. III, 4. XIII, 3-7. Ep. Ierm. v. 14. — *Fiſcher* proluſſ. de V. L. N. T. p. 556. et *Vorſtius* de hebr. N. T. p. 43. ed. *Fiſch.* — Inde vero factum eſt fortaſſe, vt ad hanc vocem notio *mali animi*, *faſtus*, *inobedientiae* et *inimicitiae erga Deum*, et *ſuperbiae* accederet. Sic certe intellexerim Sir. X, 15. ῥίζας ἐθνῶν ἐξέτιλεν κύριος, καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν. Syrus vertit ܠܪܘܪ̈ܒܢܐ, *elati*; Arabs: مستكبرين, *ſuperbi*. Loquitur enim de ὑπερηφανίας (vid. v. 13, 12.) et dicit v. 14. θρόνους ἀρχόντων καθεῖλεν ὁ κύριος καὶ ἐκάθισε πραεῖς ἀντ' αὐτῶν. coll. quoque v. 16-18. et Sap. X, 15. et c. XXXII, 18. vbi ἔθνη, ὑβρισταὶ et ἄδικοι ſunt iidem. — ἔθνος ἅγιον, *Iudaei*, Sap. XVII, 2.

Εἰ μὴ, *certo*, *profecto*, heb. אם—לא in formulis jurandi. Iudith. I, 12. „jurauit per thronum et regnum εἰ μὴν ἐκδικήσειν — profecto vltionem ſumere. — εἴπερ *ſiquidem*, *quod ſi*. Iudith. VI, 9. — εἴτε, *ſiue*. Sap. XVII, 17, 18.

Εἰδέα, *forma*, *(pulchritudo)*. Ep. Ierem. v. 63. ταῦτα δὲ οὔτε ταῖς εἰδέαις οὔτε ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν ἀφωμοιωμένα ἐστίν, ſimulacra neque forma (externa) neque facultatibus cum aſtris coeli comparanda ſunt.

* Εἰδέχθεια, *deformitas*. Legitur Sap. XVI, 3. εἰδέχθεια τῶν ἀπεσταλμένων. — *Heſych.* Εἰδεχθὲς· ἀειδὲς, αἰσχρὸν τῷ ἰδεῖν, ἤτοι ἄμορφον.

Εἶδος,

Εἶδος, *ſpecies, forma.* — *Effigies picta*, Sap. XV, 4, 5. εἶδος σπιλωθὲν χρώμασι διηλλαγμένοις, effigies tincta variegatis coloribus. Sic et *Ciceroni* ſpecies dicitur pro *ſimulacro*. Diu. I, 12. ſpecies ex aere vetus. Ibid. 36. hanc ſpeciem Praxiteles caelauit argento.
— *genus rerum, res ipſa.* Sir. XXIII, 16. δύο εἴδη πληθύνουσιν ἁμαρτίας, καὶ τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν. XXV, 2. τρία εἴδη ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου, pro quo v. 7. ὑπονοήματα et c. XXVI, 5., πρόσωπον poſuerat. — Sic quoque Sir. XLII, 18. ἔγνω γὰρ κύριος πᾶσαν εἴδησιν. Etiam Latinor. *genus* eſt interdum *res.* vid. *Cic.* Att. XII, 33. Philipp. V, 4. cf. dictum ab *Euſebio* in praep. Eu. l. 4. laudatum: οἶνον καὶ γάλα βάλλε, καὶ ὕδατος ἀγλαὸν εἶδος.

Εἴδω, *mente perſpicio, ratione comprehendo.* Sap. XIII, 1. ἐκ τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν οὐκ ἴσχυσαν εἰδέναι τὸν ὄντα. coll. v. 9. Matth. XIII, 14. XX, 29. *Suid.* Εἴδω· τὸ γινώσκω. Sap. VIII, 9, 21. — *experior, exploro*, vt et Latinor. *videre* interdum. Sap. II, 17. ἴδωμεν εἰ, *videamus, experiamini num* etc. — in altero membro eſt πειράζομεν. — *ſentio, ſenſibus experior.* 1 Macc. XIII, 3. τὰς στενοχωρίας ἃς εἴδομεν. *Eurip.* in Supplicib. v. 785. ἄλγος εἰδεῖν, dolorem perſentiſcere. Vid. etiam Ὁράω. — ἴδε, *age*, Sir. XXVIII, 24.

Εἰδολεῖον, *idoli templum.* 3 Esdr. II, 9. in textu hebraeo, Esdr. I, 7. eſt בית אלהיו templum Dei eius. 3 Macc. IV, 16. *Suid.* Εἰδωλεῖον· ὁ ναὸς τῶν εἰδώλων.

Εἰμὶ, *viuere pergo, vitam protraho.* Sap. I, 14. ἔκτισε γὰρ εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα, creauit omnia eo conſilio, vt viuere pergerent. coll. v. 13. et ſqq. cf. quae e *Philone* attulit lo-

ca *Loesnerus* in obſſ. e *Ph.* p. 250. *Polyb.* II, 43, 9. μέχρι μὲν οὖν ἦν Αντίγονος, quam diu in viuis erat Antigonus. Contra οὐκ εἰμὶ eſt mortuus, ſublatus ſum. Vid. *Schleusn.* Lex. N. T. Εἰμὶ no. 7.

Ἐστι τινὶ, *licet alicui.* Cant. tr. puer. v. 9. Καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα ἡμῶν. 3 Esdr. I, 4. οὐκ ἔσται ὑμῖν ἄρα ἐπ' ὤμων αὐτὴν, non licet arcam foederis humeris imponere; in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 3, 15. eſt אין־לכם. — Sir. XXIX, 21. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τί τοῦτο, non licet quaerere, cur haec? — Act. I, 7.

Ἐστὶ, *fieri poteſt.* cf. *Schleusneri* Sp. 2. Addo Sap. V, 10. οὐκ ἔστιν ἴχνος εὑρεῖν, non poteſt reperiri veſtigium. Sir. VI, 15. οὐκ ἔστι σταθμὸς i. e. non ſatis aeſtumari poteſt. 2 Macc. XIV, 29. vid. Ἐπεὶ. *Lucian.* Sam. Somn. T. II. p. 742. ed. *Reiz.* εἰδεῖν ἔστι videre licet i. e. videmus. Sic ſexcenties Latinor. *eſt*, v. c. *Ouid.* Triſt. V, II, 19. „non eſt comprehendere numerum." — Addo inſuper: 1) ἐπὶ τῷ κλέπτῃ ἐστὶν αἰσχύνη, Sir. V, 14. vbi ἐστὶ eſt i. q. μένει, furem manet, furem ſuperueniet. — 2) ἐν τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σὺ, καὶ ἐπὶ τοὺς οἰκέτας παῤῥησιάσεται, cum bonis tuis aget vt te: i. e. ac ſi eſſent ſua, et in domeſticos tuos arrogabit ſibi imperium, Sir. VI, 11. quem locum *Linde* minus recte vertiſſe videtur: in deinem Glück iſt er geſinnt wie du, und ſpricht frey zu deinen Hausgenoſſen. 3) τοῦτο ἦν Φρονήσεως, Sap. VIII, 21. Latinor. hoc jam erat ſapientis, hoc erat ſapientia quaedam. 4) ἐφ' ἑαυτῶν εἶναι 2 Macc. X, 27. exercitus dicitur, et eſt vel: ſuis finibus ſe cohibuerunt, non amplius

amplius progreffi funt, (*Dio Caff.* l. 38. p. 179. ed. *Reim.* μένοντα αὐτὰ ἐφ' ἑαυτά, res Romanorum fuis finibus contentae, ftatus reipublicae non mutatus, fed idem.) vel: fibi cauerunt ab hofte. Ἐφ' ἑαυτοῦ enim eft *fua fponte.* *Reiskius* laudat *Demofth.* 776. 21. τὴν βουλὴν (fenatum Areopagiticum) κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐφ' ἑαυτῆς fuae fpontis εἶναι, in fecreto, procul a turba, res fuas agere, nemine interpellente. Vertendum igitur: fuae poteftatis, fui arbitrii effe. Vulgat. vertit *refederunt;* Syrus ܫܠܝܢ ܗܘܘ ܠܘܬ ܢܦܫܗܘܢ *quieti erant apud fe, in animis fuis.* — Τὰ ὄντα. Vid. Ὤν.

* Εἴργω, *prohibeo, arceo, impedio, ceffare facio.* Legitur 3 Esdr. V, 72. εἶργον τοῦ οἰκοδομεῖν. in textu hebr. Esdr. IV, 4. בלה, *terruit, deterruit,* i. q. v. fq. ἀποκωλύειν. Verba, quae in thefauro *Bielii* leguntur: „Εἶργον, pro ἔργον, opus, 3 Esdr. V, 90.“ (72.) plane funt delenda, quia loco minime conueniunt. Legitur quoque 3 Macc. III, 18. εἶρξαν ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, impediuerunt quo minus intraremus. Vid. quae e Demofthene *Reiskius* in indice opp. Dem. laudauit exempla. *Hefych.* Εἶργε· κώλυε, κάτεχε.

Εἰρήνη. Non praetereundus filentio eft locus, Sap. XIV, 22. vbi interpretes diffentiunt in conftituenda vocabuli notione. *Nachtigal* putat, εἰρήνην h. l. effe appellationem facrorum occultorum, myfteriorum, et confert loca N. T. Matth. X, 13. Luc. X, 5. 6. Ioh. XIV, 27. XVI, 33. Act. X, 36. Eph. II, 14-17. IV, 3. Phil. IV, 7. Coloff. III, 13. — Sed, fatis fubtiliter liceat, tamen minus vere

 haec

haec connexa videntur. Mallem vero εἰρήνην consueta accipere notione, vt sit *status prosper* et *tranquillus;* auctor enim hac voce vsus est non vt termino technico, sed ob oppositionem. Verba enim sunt: μεγάλῳ ζῶντες ἀγνοίας πολέμῳ, τὰ τοσαῦτα κακὰ εἰρήνην προσαγορεύουσιν. Fortasse vero auctor, qui libris V. T. saepius, quam quidam volunt, est vsus, locum Ierm. VI, 13. 14. ante oculos habuit, et quae ibi impii loquuntur, suis accommodauit temporibus, ita vt in verbo ipso nihil sit argutandum. Sic quoque Siracides I, 18. dicit, pietatem in Deum producere εἰρήνην. — *Sanitas*, Sir. XXXVIII, 9. εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἔστιν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, sanitas per medicum efficitur in terra.

Εἷς, *vnus idemque.* Sap. VII, 6. μία πάντων εἴσοδος εἰς τὸν βίον, ἔξοδός τε ἴση. ibid. XVII, 17. μιᾷ ἁλύσει σκότους πάντες ἐδέθησαν, vna eademque noctis catena omnes vincti tenebantur. 1 Macc. I, 43. coll. Ioh. X, 16. Sir, V, 10. εἷς ἔστω σου ὁ λόγος i. e. sis verax, non δίγλωσσος v. 10. — εἷς — εἷς, *alter, alter*, pro ὁ μὲν — ὁ δὲ, Sir. XXXI, 23. εἷς οἰκοδομεῖν καὶ εἷς καθαιρῶν, vid. sqq. et *Vorstius* de hebr. N. T. p. 50. ed. *Fisch.*

Εἰς, *ad*, et quidem notat a) *consilium, finem.* Sap. IV, 17. εἰς τί, *quo consilio*, quare. ibid. I, 14. „Deus creauit omnia εἰς τὸ εἶναι. coll. XI, 23. b) *euentum*, Sap. IV. 18. ἔσονται εἰς πτῶμα. V, 3. εἰς ὕβριν, contumeliosi, — c) *numerum et multitudinem*, nostrum *auf, circiter, ad.* Iudith. II, 5. V, 10, 15. 1 Macc. III, 24. ἔπεσον αὐτῶν εἰς ἄνδρας ὀκτακοσίους. ibid. IV, 15. 2 Macc. VIII, 1. coll. *Reiske* index

index opp. *Demosth.* et *Schweighäus.* Lex. *Polyb.* — d) locum ad quem. Iudith. X, 13. ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον Ὀλοφέρνου.

— *in, aduersus, erga.* Iudith. VI, 17. „quae Holofernes minatus esset εἰς τὸν οἶκον Ισραήλ. — 2 Macc. VIII, 4. τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημιῶν. 2 Macc. IX, 26. εὔνοια εἰς ἐμὲ καὶ τὸν υἱόν μου, beneuolentia erga me. —

— *in commodum, in vsum.* Sir. XXXVII, 7. συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν, in rem suam consulens. Ep. Ierm. v. 10. „Sacerdotes auferentes argentum et aurum ab idolis εἰς ἑαυτοὺς καταναλοῦσι, in ipsorum conuertunt vsum.

Denique respondet hebr. ב essentiae vt ἐν (quod vide) et plane redundat. 3 Esdr. V, 58. ἐργωδιῶκται ποιοῦντες εἰς τὰ ἔργα (pro τὰ ἔργα) ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Sir. XL, 8. „expergefactus e somnio quo angebatur, καὶ θαυμάζων εἰς οὐδένα φόβον, et miratus vanum timorem. Huc et pertinet formula ἐπικαλεῖν τινὰ εἰς Θεόν. coll. Matth. XIX, 5. Eph. V, 31. 1 Cor. VI, 16. et *Vorstius* de hebr. N. T. p. 679 sqq. ed. *Fisch.*

* Εἰσείδω, *inspicio, respicio,* et quidem ita, vt animo commouear, et opem feram. Legitur Iudith. IV, 13. εἰσήκουσε κύριος τοῖς φωνῆς αὐτῶν, καὶ εἰσεῖδε τὴν θλῖψιν αὐτῶν.

Εἰσέρχομαι, *versor, commoror.* Sap. I, 4. εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, non commorabitur, i. q. κατοικεῖν in altero membro. — Εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν κόσμον, *existere, esse incipere.* Sap. II, 24. φθόνου διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. c. XIV, 14. idem dicitur de idololatria. coll. 2 Ioh. v. 7.

Εἴσοδος εἰς τὸν βίον, *natiuitas*, Sap, VII, 6. — *via* ſimpliciter, *veſtigium, quod pede teritur*. Sir. XIV, 22. ἔξελθε ὀπίσω αὐτῆς, ὡς ἰχνευτὴς, καὶ ἐν ταῖς εἰσόδοις αὐτῆς ἐνέδρευε. — Sic et 3 Esdr. VIII, 61. vel hebr. ףכ vel ſequens ךרד, Esdr. VIII, 31. interpres vertit per εἴσοδος.

Εἶτα. Sap. XVII, 16. εἶθ' οὕτως, *poſtea, deinde, eo facto*. *Heſych.* Εἶθ' οὕτως· μετὰ ταῦτα. — 1 Cor. XI, 28.

Ἐκ, ἐξ, *per*. Sir. XIII, 11. ἐκ πολλῆς λαλιᾶς πειράσει σε. Iudith. IX, 10. vbi Iuditha Deum precatur, vt trucidet hoſtes ἐκ χειλέων ἀπάτης σου, eorumque frangat faſtum ἐν χειρὶ θηλείας. — c. XVI, 12. ἀπώλοντο ἐκ παρατάξεως κυρίου μου, perierunt per exercitum domini mei; vbi reſpondet hebr. מ, מן, Vberius hunc particulae vſum probauit *Gatakerus*, opp. cr. p. 137. G. qui et latinorum *e, ex* ſic dici exemplis docuit.

— *a*, in phraſi: ἐξελεύσῃ ἐκ τοῦ προσώπου μου, Iudith. II, 5. quibus verbis rex Holofernem dimittit, i. q. v. 14. in eadem phraſi ἀπό. — Ibid. IV, 3. „vaſa, altare, et templum ἐκ τῆς βεβηλώσεως ἡγιασμένα ἦν. — cf. *Raphelii* ann. e Xenophonte ad Ioh. VI, 65.

— *ſecundum*. ἐκ πλήθους, ſecundum multitudinem i. e. largiter, abunde. 3 Esdr. VIII, 21. coll. Matth. XII, 34. Luc. XIX, 22. et *Reiske* ind. opp. Demoſth.

Ἐκβαίνω, *egredior*, — *orior*. Sir. XXXVIII, 18. ἀπὸ λύπης γὰρ ἐκβαίνει θάνατος, nimiam triſtitiam ſequitur mors. *Dio Caſſ.* lib. 47. p. 519. ed. *Reim.* τὰ ἐκβάντα ἀπ' αὐτοῦ ſcl. ἀγῶνος, quae id certamen ſequuta, ex eo orta ſunt.

'Εκβάλλειν προφυλακὰς, *procubitores emittere, Wachen, Vorposten aussetzen*, i. q. ἀποστέλλειν, שִׁלַּח, 1 Macc. XII, 27. Vel προφυλακὰς ποιεῖν apud *Ioseph.* antiquitat. lib. XIII. c. V. p. 650. ed. *Hau.* vid. *Fischer* prolusſ. de Vitiis L. N. T. p. 537 sq. coll. Matth. XII, 35. IX, 38. ἐκβάλλειν ἐργατὰς, operarios emittere. Ioh, X, 4.

* 'Εκδεκτέον, *vt verum accipiendum, existimandum.* Epist. Ierm. v. 56. πῶς οὖν ἐκδεκτέον, ἢ νομιστέον ὅτι εἰσὶ Θεοί, quomodo putandum aut censendum, eos esse Deos. Alex. inuerso ordine νομισταίον ἢ δεκταίον, Vulg. aestimandum aut recipiendum. Compl. δεκτέον. Ald. κλητέον, vt Arabs.

* 'Εκδημία, *peregrinatio, discessus.* Legitur 3 Macc. IV, 11. τοῖς εἰς τὴν χώραν στελλομένοις πρὸς ἐκδημίαν· et eodem sensu apud *Polyb.* vid. Ἄδεια. *Hesych.* 'Εκδημεῖ· ἀποδημεῖ, ἀναχωρεῖ.

'Εκδίδωμι, in publicum edere, *in lucem proferre.* ἐκδοῦναι βιβλίον, libellum edere, Prolog. Sir. — *Polyb.* II, 37, 6. ἐκδοῦναι ἱστορίαν, historiam in publicum edere. *Dionys. Halic.* T. VI. ed. *Reisk.* p. 721. (Ep. I. ad Ammaeum) εἰς ὄχλον ἐκδοῦναι τὸ σύνταγμα, opus edere. — De legibus est *promulgare, publice praecipere*, (vid. *Schleusn.* Spicil. 2.) 3 Esdr. VIII, 4. νόμος ἐκδεδόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, lex mosaica promulgata a Deo, in hebr. Esdr. VII, 6. est נתן. — 3 Esdr. I, 32. ἐξεδόθη τοῦτο γενέσθαι — praecipiebatur (scl. edicto) — hebr. 2 Chron. XXXV, 25. est יתנים לחוק. — ἐκδοῦναι αὔλακας, *sulcos trahere*, Sir. XXXVIII, 26. pro quibus, Iob. XXXIX, 10. ἑλκύειν αὔλακας.

'Εκ-

'Εκδικέω, *punio* simpliciter, sine notione *vindictae.* Sir. V, 3. καὶ μὴ εἴπῃς, τίς με δυναστεύσει; ὁ γὰρ κύριος ἐκδικῶν ἐκδικήσει σε. Sir. XXIII, 21. οὗτος ἐν πλατείαις πόλεως ἐκδικηθήσεται. Sic quoque

'Εκδίκησις est simpliciter *poena.* Sir. XII, 6. ἀποδοῦναι ἐκδίκησιν, poenas retribuere; ibid. VII, 17. ἐκδίκησις ἀσεβοῦς πῦρ καὶ σκώληξ.

'Εκεῖνος, 3 Esdr. II, 22. chald. דך, Esdr. IV, 15.

'Εκζητεῖν τὴν ψυχήν τινός, quod *Bielius* ex alio loco (Prou. XXIX, 10.) vertit: mortem alicuius vindicare, legitur quoque Ep. Ierm. v. 7. et esse videtur: *mentem explorare* scl. num ab idololatria purus Deoque vero deditus sit; vel: *curam habere alicuius,* h. l. curare ne mens Iudaeorum idololatria contaminetur. Saepius enim hebr. נצר LXX reddunt ἐκζητ. v. c. Ps. CIV, 44. ἐκζητεῖν τὸν νόμον. coll. Ps. CXVIII, 56, 100.

Έκθυμος, *accensus ira, excandescens,* quod jam S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. *Bielio* adjecit, legitur quoque 2 Macc. XIV, 27.

'Εκκλησία ὑψίστου, *congregatio coelestium,* (angelorum, piorum vid. Ἅγιος) Sir. XXIV, 1. ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου στόμα αὐτῆς ἀνοίξει, καὶ ἔναντι δυνάμεως αὐτοῦ καυχήσεται. Non vero silentio praetereunda esse videtur *Grotii* explicatio, qui ἐκκλησίαν interdum Synedrium magnum κατ' ἐξοχὴν appellari monet, et ἔναντι δυνάμεως vertit: *in templo,* vbi est arca foederis, quae עז hebraeis vocetur.

'Εκκλίνω, proprie *declino de via;* deinde: *fata aduersa subeo,* quia qui via aberrant, facile pereunt. Sir. XII, 15. ὥραν μετὰ σοῦ διαμένει, καὶ ἐὰν ἐκκλίνῃς, οὐ μὴ καρτερήσῃ, ad breue tempus

tempus tecum versabitur, te vero, infelicem, deseret. P. R. *Linde* bene vertit: schlägt dein Glück um. — *Auersor, fugio.* Sir. XXXVI, 17. ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ἐκκλίνει ἐλεγμόν. ibid. cap. VII, 2. ἀπόστηθι ἀπὸ ἀδίκου, καὶ ἐκκλινεῖ ἀπὸ σοῦ. *Dionys.* H. Art. Rhet. T. V. p. 383. ed. *Reisk.* ἡμεῖς δ' ἂν αὐτὰ (scl. ὀνόματα) εἰκότως ἐκκλίνομεν, nos vero merito ab vsu obsoletorum vocabulorum abstinemus. Exempla e *Polybio* allegauit *Schweighäuser* in Lex. *Polyb.*

Ἐκκολάπτω, *exsculpo,* legitur praeter vnum illum locum, quem *Bielius* laudauit, 3 Macc. II, 27. στήλην ἀναστήσας ἐξεκόλαψα γραφήν.

Ἐκνεύω, *deflecto* scl. a meliore ad peius. 3 Macc. III, 22. διηνεκῶς εἰς τὸ φαῦλον ἐκνεύοντες, semper ad prauum deflectentes. Vid. quoque *Loesneri* obss. e Philone p. 144. et *Doruille* ad Aphr. Char. l. III. c. 3. p. 565. ed. *Reisk.*

Ἐκουσιάζεσθαι τῷ νόμῳ, 1 Macc. II, 42. *Bielius* minus recte vertit: sponte legi parere. Est potius sponte se sacrificii instar, offerre *pro lege.* Respondet enim hebr. נדב sponte offerre, et מתנדב לתורה non esse potest sponte parens legi.

Ἑκούσιος, *sacer, dicatus* i. q. ἅγιος. Esdr. VIII, 28. hebr. נדבה. ὑμεῖς ἅγιοι τῷ κυρίῳ, καὶ τὰ σκεύη ἅγια, καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ἑκούσια τῷ κυρίῳ. — Alter interpres 3 Esdr. VIII, 58. vertit εὐχή, quod vide.

Ἐκπαίζειν, quod S. V. *Schleusnerus* in Spic. 2. e 3 Esdr. I, 51. *Bielio* adjecit, ibi respondet hebr. חתעתע, *irrisit, derisit.* 2 Chron. XXXVI, 16.

Ἐκ-

'Εκπίπτειν, *emanare, prolabi, erumpere.* Sir XLIII, 14. ἀνεῴχθησαν θησαυροὶ (scl. coeli) καὶ ἐξέπτησαν νεφέλαι ὡς πετεινὰ i. e. *velocissime.*

'Εκπρεπὴς, *insignis*, legitur quoque 3 Macc. III, 17.

'Εκριζόω, 1) *eradico.* 2) *penitus euerto, destruo.* 1 Macc. V, 51. καὶ ἐξεῤῥίζωσεν τὴν πόλιν. coll. Sir. III, 8. XLIX, 8.

'Εκτενία s. ἐκτένεια, *Biel. extensio, contentio.* Sed Iudith. IV, 9. est *assiduitas, vehementia.* ἐν ἐκτενίᾳ μεγάλῃ, instantissime, acerrime. coll. Actor. XXVI, 7. Sic et ἐκτενὴς, 3 Macc. V, 29. vid. *Schleusn.* Spicil. 2. — Significat quoque *tenorem*, argumentum, 3 Macc. VI, 41. ἐπιστολὴ — ἔχουσα τὴν ἐκτένειαν, i. q. c. XI, 34. ἔχουσα οὕτως et v. 16. περιέχουσα τὸν τρόπον τοῦτον. *Hesych.* 'Εκτενίαν· συνεχῶς ποιεῖν τὸ αὐτό. et 'Εκτενία· ἅπλωσις.

'Εκτίθημι, *expono*, de iis dicitur qui exponunt infantes. Sap. XVIII, 5. τέκνος ἐκτεθεὶς. Vid. *Stephani* thes. s. h. v: Dicitur eodem sensu Act. VII, 22. de Mose.

'Εκτὸς. Cant. IV, 1, 3. VI, 7. hebr. מבעד *e circa, ex ambitu.* — Prol. Sir. οἱ ἐκτὸς scl. ὄντες, *exteri*, vel: *non in Palaestina viuentes*, vel: *non Iudaei.* Mallem prius.

* 'Εκφυγὴ, *effugium.* Legitur 3 Macc. IV, 19. δεδωροκοπημένοι εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, donis corrupti ad inueniendum (Iudaeis) effugium.

'Εκχέειν τι dicitur, qui *multus est in aliqua re, qui largiter et copiose aliquid tribuit.* Sir. XVI, 11. δυνάστης ἐξιλασμῶν (scl. Θεὸς) καὶ ἐκχέων ὀργὴν, i. e. grauissime puniens. Sir. XVIII, 11. ἐξέχεεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ ἔλεός σου. Sir. XXIV,

XXIV, 35. διδασκαλίαν ἐκχέειν. Vid. quae a S. V. *Schleusnero* in Spic. 2. dicta funt; coll. *Kuinoel.* obff. e Libr. apocr. ad N. T. p. 171. Tit. III, 6. Act. II, 17, 33.

Ἐκχύομαι, *difpergor;* de exercitu eft: *effufe fugere*, et fic legitur Iudith. XV, 2, vbi de exercitu Holofernis cum aufugeret leguntur: οὐκ ἦν, ἄνθρωπος μένων κατὰ πρόσωπον τοῦ πλησίον ἔτι, ἀλλ' ἐκχυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφευγον ἐπὶ πᾶσαν ὁδόν — non amplius feruabant ordinem, fed effufe omnes quacunque poterant via aufugerunt. *Bielius* male vertit: *impetum facientes*, et dicta effe putat verba de Iudaeis. Laudauit loca quaedam e Philone b. *Loesnerus* ad Ep. Iud. v. 11. quae noftrum egregie illuftrant. v. c. Phil. in Flacc. p. 982. D. (ed. *Mang.*) ἅμα τῇ ἕω διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες, fummo mane portis effufi.

— *profundor fine vtilitate.* Sir. XIX, 13. σοφὸς ἐν λόγῳ ἑαυτὸν προσφιλῆ ποιήσει, χάριτες δὲ μωρῶν ἐκχυθήσονται. coll. Luc. V, 37. Metaphora ab aquis, quae effufae perduntur, eft ducta.

Ἐλάττωμα, *diminutio, damnum.* Sir. XIX, 24. Haec *Biel.* et fic quoque ἐλάσσωμα, 2 Macc. XI, 13. interpretatur. Eft vero proprie: *inferior conditio*, deinde, quae cum illa conjuncta eft, *imbecillitas, defectus rerum.* Sic Sir. XIX, 28. καὶ ἐὰν ὑπὸ ἐλαττώματος ἰσχύος κωλυθῇ ἁμαρτάνειν, ἐὰν εὕρῃ καιρὸν, κακοποιήσει, et fi vel virium defectu impediatur quo minus mala patret, tamen, occafione data, etc. — Deinde de exercitu: *inferior, deterior conditio*, qua fcl. victus eft ab hofte; inde *ftrages.*

ges. 2 Macc. XI, 13. quo sensu apud *Polybium* saepissime. Vid. *Schweighäuseri* Lex. *Polyb.* s. h. v.

Ἐλαύνομαι, *angor* grauissime, *exagitor*. Sic Sap. XVII, 15. τὰ μὲν τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμάτων. XVI, 18. Θεοῦ κρίσει ἐλαύνονται. Vid. quoque *Reiskii* index opp Demosth. *Iosephus* (antiq. lib. II. c. 14. p. 109. ed. *Hau.*) eodem verbo vtitur in describendis angoribus Aegyptiorum: ὑπὸ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐλάχιστος, *infimus in republica, dignitate, honore, auctoritate destitutus*. Sap. VI, 6. vbi reges et princiqes monentur, vt justitiae studeant, neque inferiores premant, ὁ γὰρ, inquit, ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστιν ἐλέους, scl. Θεοῦ δυνατοὶ δὲ κ. τ. λ. Eodem sensu c. II, 10. legitur πένης. Vide e N. T. Matth. II, 6. V, 19. *Hesych.* Ἐλάχιστος· — ἔσχατος.

Ἐλεημοσύνη, *beneficentia, munificentia*. Tob. XIV, 11. Sirac. III, 30. vid. Δικαιοσύνη. — Deinde id quod datur pauperibus, *argentum*. Sir. XXIX, 12. σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς ταμείοις σου.

Ἔλεος, *benignitas*. 2) *venia peccatorum*, quae a misericordia Dei pendet. Cant tr. puer. v. 14. „non locum habent sacra, οὐδὲ τόπος (ἐστὶ) καρπῶσαι ἐναντίον σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος, neque locus, quo sacrificia tibi offerre, et peccatorum veniam impetrare possimus. 3) *pietas* erga Deum qua emendati, eum propitium nobis reddere studemus, *probitas*. cf. *Schleusn.* Spicileg. 1. et 2. Respondet hebr. צדקה, et est i. q. δικαιοσύνη. Sir. XLVI, 7. Iosua et Caleb ἐποίησεν ἔλεος, pie, secundum legem Dei egerunt, scl. cum redirent

ex-

exploratores. 1 Macc. XVI, 3. vbi Simon, filiis exercitus imperium traditurus, dicit: ὑμεῖς ἐν τῷ ἐλέει ἱκανοί ἐστε καὶ ἐν τοῖς ἔτεσι, vos jam non solum annis, sed et religione, pietate estis satis idonei. coll. 1 Macc. II, 56.

* Ἐλευστέον, *veniendum, prodeundum.* Legitur 2 Macc. VI, 17. δι' ὀλίγων δὲ ἐλευστέον ἐπὶ τὴν διήγησιν, jam vero ad narrationem ipsam veniendum est. Est formatum vt νομιστέον, ἐκδεκτέον. Apud *Bielium* legitur sub Ἔρχομαι.

Ἐλεφαντάρχης, *magister elephantum.* Addo 3 Macc. V, 4, 45.

Ἕλκω, *traho.* De fato legitur. Sap. XIX, 4. vid. Ἀνάγκη. Sic Latinor. *trahi fato.* — ἕλκειν γάλα, *lac sugere.* 3 Macc. V, 49.

Ἐμβλέπειν εἰς vel ἐν, *respicere, inspicere cum desiderio.* Sir. XXX, 21. ἐμβλέπειν εἰς χεῖρας τινός, cum desiderio in aliorum manus inspicere i. e. beneficia ab iis expectare, petere. Sir. LI, 7. ἐμβλέπων εἰς ἀντίληψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν, desideraui hominum auxilium, et nullum erat. coll. Sir. XLII, 18. Sic quoque ὀφθαλμὸς saepissime est *desiderium,* quia hoc oculorum motu cernitur. Vid. Ὀφθαλμός.

Ἐμβάλλειν. 3 Esdr. VI, 20. ἐμβάλλειν τοὺς θεμελίους, chald. יהב אשיא, LXX ἔδωκε θεμελ.

*Ἐμβολή, *injectio, jactus* v. c. teli, (*Polyb.* VI, 22, 4.) lapidis (*Polyb.* VIII, 19, 3.). Legitur 3 Macc. IV, 7. δεσμίαι δὲ δημόσιαι μέχρι τῆς εἰς τὸ πλοῖον ἐμβολῆς εἵλκοντο μετὰ βίας, — vsque ad injectionem in nauem i. e. vsque dum injecti, intrusi essent in nauem. Sic h. l. ἐμβολή intelli-

telligendum videtur propter addita εἰς τὸ πλοῖον. Sed ἐμβολὴ h. l. quoque pro loco, quo quid injicitur, pro *aditu* dictum esse potest; vt apud *Iosephum* de bell. Iud. lib. V. c. II. p. 321. ed. *Hau.*

* Ἐμπειρέω, *peritus sum, expertus sum, calleo, experientia cognosco.* Tob. V, 6. πορεύσομαι μετὰ σοῦ, καὶ τῶν ὁδῶν ἐμπειρῶ. In Ald. et Compl. haec verba desunt. — Sic et *Polyb.* ἐμπειρεῖν τῆς χώρας, τῶν τόπων.

Ἐμπίπτω εἰς τὶ interdum ita ponitur, vt per aliud verbum actiuum vertendum sit. Sic Sap. XVI, 11. Εἰς γὰρ ὑπόμνησιν τῶν λογίων σου ἐνεκεντρίζοντο, καὶ ὀξέως διεσώζωντο, ἵνα μὴ εἰς βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθην, ἀπερίσπαστοι γένωνται τῆς σῆς εὐεργεσίας, — — ne plane obliti (Dei et mandatorum eius) incuriosi fierent beneficiorum Dei. *Dio Caſſ.* l. 41. p. 299. ed. *Reim.* „Milites Caesaris et Pompeji, cum in acie, se eiusdem gentis esse agnoscerent, ἐς δάκρυα καὶ θρῆνον ἔπεσον i. e. valde lacrymarunt et luxerunt.

Ἐμπιστεύομαι, *fidei committor, fide dignus invenior.* Vtroque modo verti posse videtur Sir. I, 15. μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν ἐμπιστευθήσεται (scl. ἡ σοφία) sapientia aqud posteros fide digna est reperta, i. e. *valet*, vel fidei eorum commissa, tradita est. In priori membro θεμέλιον ἐνόσσευσε. Non vero cum *Bielio* vertendum: cum semine illorum secura erit.

Ἐμπλέκομαι, *implicor, immiſceor.* 2 Macc. XV, 17. vbi est *implicari hostibus*, i. e. *confligere, manum conserere.* μετὰ πάσης εὐανδρίας ἐμπλακέντες. coll. 2 Tim. II, 4. Similiter *Demosthen.* 1393. 3. ed. *Reisk.* dicitur;

cit: οἱ τότε συμμίξαντες ἐκεῖ, in acie ibi congressi. — Legi quoque arbitror, Sap. V, 7. vid. sq. Ἐμπλήθομαι.

Ἐμπλήθομαι τινός, *detineor aliqua re, eam respicio, eius rationem habeo.* Sir. II, 16. ἐμπλησθήσονται νόμου i. q. antea v. 15. συντηρήσουσι τὰς ὁδούς, — legem obseruabunt. — Sap. V, 7. ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν τρίβοις καὶ ἀπωλείας. Syr. et Ar. legerunt ἐνεπλήσθημεν, sed Vulgatus: *lassati sumus.* Membrorum parallelismus postulat notionem *eundi, ambulandi;* quare pro ἐνεπλήσθ. legere mallem ἐνεπλέχθημεν (ab ἐμπλέκω), *irretiati sumus* viis exitiosis. Sic Prouerb. XXVIII, 18. σκολιαῖς ὁδοῖς ἐμπλακήσεται. coll. 2 Petr. II, 20. Metaphora ducta est a via tortuosa labyrintho, quo quis irretiatus perit.

Ἐμφυσιόω, *inflo, inspiro,* 3 Esdr. IX, 49, 56. Haec *Bielius.* — S. V. *Schleusnerus* in Spicileg. 1. huic verbo vindicare studuit notiones *explicandi* v. 48. et *recreandi, exhilarandi* v. 55. Sed S. V. sagacissimique Viri pace liceat de veritate huius explicationis dubitare, quum, quas posuit notiones, nec verbo nec contextae orationi satis conueniant. Quod vero rem conficit, est textus hebraeus Nehem. VIII, 8. et 12. quem auctor huius libri graece reddidit. Ibi vero v. 8. est יבינו במקרא quod 3 Esdr. l. l. v. 48. vertit noster ἐμφυσιοῦντες ἅμα τὴν ἀνάγνωσιν; et Nehem. l. l. v. 12. iterum est כי הבינו בדברים אשר הודיעו quod interpres 3 Esdr. l. l. v. 55. vertit: ὅτι γὰρ ἐνεφυσιώθησαν ἐν τοῖς ῥήμασιν, οἷς ἐδιδάχθησαν. — Facile intelligitur הבינו et יבינו respondere verbo ἐμφυσ. nostrumque haud dubie legisse יביעו et הביעו

a בעה vel נבע, quod est *spirare*, *inflare*, quam literarum ע et נ permutationem facillime potuisse fieri, non est quod demonstretur. Vulg. vertit: *et praeferebant singuli eos, qui intelligebant lectionem.* Syrus: ܟܕ . ܡܬܢܦܫܝܢ ܗܘܘ ܐܟܚܕܐ ܘܠܩܪ̈ܝܢܐ *cum aspirarent simul quoque praelecto.* In posteriori vero loco vulg. *exaltati;* Syrus ܐܬܢܦܫܘ ܗܘܘ. In vtroque loco Syrus de *inspiratione* quadam cogitasse videtur.

*Ἐν. Huius praepositionis vsum e libris apocryph. V. T. docere, *Bielius* plane omisit; quare jam liceat loca huc pertinentia paucis videre, significationesque, ordine non anxie quaesito vel confirmare vel addere.

1) *ad* pro εἰς, vt Atticis saepius dici, *Bielius* e *Suida* refert. Sir. XLII, 12. ἐμβλέπειν ἐν κάλλει pro εἰς καλλ. alibi enim ἐμβλέπειν construitur cum εἰς. Sir. XLIII, 4. κάμινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, ignem in fornace flando augens ad opera per aestum perficienda. Esdr. VII, 10. ἔδωκε ἐν καρδίᾳ pro εἰς τὴν καρδίαν. coll. Matth. VI, 4. XIV, 3. et *Munthe* obss. e Diod. S. ad Luc. XXIII. 42.

2) *pro, loco.* Sir. VII, 18. μὴ ἀλλάξῃς φίλον ἕνεκεν ἀδιαφόρου, μηδ' ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ. Sir. XII, 5. διπλάσια κακὰ εὑρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἂν ποιήσεις αὐτῷ.

3) *propter*, 3 Esdr. V, 62. hebr. על, Esdr. III, 11. Sir. III, 13.

4) *aduersus*, Ion. I, 2. κήρυξον ἐν αὐτῇ hebr. עליה. Iudith. VI, 2. προεφήτευσας ἐν ἡμῖν, praedixisti aduersus nos. coll. 2 Cor. VIII, 7. Matth. XVII, 12. Luc. XXI, 23. — Insuper

ſuper addendae ſignificationes praetermiſſae a *Bielio*. 1) *inter* (cf. *Schleusn*. Sp. 2.). Iudith. XIV, 7. εὐλογημένη σὺ ἐν παντὶ σκηνώματι Ἰούδα, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει. vid. etiam I, 8. Tob. III, 4. XIII, 3, 5. Θεὸς διέσπειρεν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς (ἔθνεσι). Sap. V, 5. πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς Θεοῦ. Sir. XXIX, 18. VII, 7. coll. Rom. I, 6. Luc. VII, 16. — 2) *intra*, 3 Esdr. IX, 4. ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις, hebr. ל, Esdr. X, 8. coll. Matth. XXVII, 40. Ioh. II, 19, 20. — 3) *apud*, i. q. παρὰ Sap. V, 15. ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντὶς αὐτῶν παρὰ κυρίου. coll Act. II, 29. XII, 11. VII, 44. — 4) *quod attinet, reſpectu*. 1 Macc. XVI, 3. i. q. κατά. Vid. Ἔλεος. coll. Ioh. IV, 37. 1 Cor. III, 18, XI, 21. — 5) reſpondet ב eſſentiae Hebraeorum, et eſt nota nominatiui et accuſatiui. Vid. *Schleusner*. Spic. 2. — Iudith, VI, 12. καὶ ἔβαλον ἐν λίθοις (i. e. λίθους) ἐπ' αὐτούς. 3 Esdr. I, 51. ἐμυκτήριζαν ἐν τοῖς ἀγγέλοις, hebr. לעג ſqnte ב; alibi μυκτηρ. cum accuſatiuo conſtructum legitur, v. c. Prou. XII, 8. XV, 21. Vid. quoque Esdr. VIII, 15. coll. 3 Esdr. VIII, 41. et Sir. XIX, 16. Matth. X, 32. Ioh. IX, 30. — 6) *periphraſin facit adjectiui et aduerbii*. Sap. III, 13. κοίτη ἐν παραπτώματι, concubitus *illegalis*. Sap. XVIII, 9. ἐν ὁμονοίᾳ *vnanimes*, coll. III, 5, 23. Sir. III, 11. μητὴρ ἐν ἀδοξίᾳ i. e. μ. ἄδοξος, mater malae famae. coll. XL, 17, 27. — Iudith. I, 11. ἐν ἀτιμίᾳ ignominioſe. Sap. XI, 9. ἐν ἐλέει, *leniter*, ἐν ὀργῇ, *ſeuere*. — 7) Denique exprimit datiuum commodi, hebr. ל. Sap. IV, 15. χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. coll. Sir. III, 7.

'Ἐναλλαγή. Sap. XIV, 26. γενέσεως ἐναλλαγὴ, *generis commutatio*, peruerſa et praua concubitum exercendi ratio, *paederaſtia*, quaeque his ſunt ſimilia flagitia. cf. ad h. l. Rom. I, 26.

Ἔναντι, 1) i. q. παρὰ, ἐν ὀφθαλμοῖς, ἐν ὄψει, *apud, judicio, judicante*. Sir. X, 7. μήσιτὴ ἔναντι κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία. VII, 5. μὴ δικαιοῦ (noli te juſtum venditare) ἔναντι κυρίου, καὶ παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου. Sic quoque

Ἐναντίον, *coram*, 3 Esdr. VIII, 17. chald. קדם, quod idem ſignificat, Esdr. VII, 19. — *judicio* i. q. ἐν ὀφθαλμοῖς etc. Iudith. I, 11. „et Nebucadnezar erat ἐναντίον αὐτῶν ὡς ἀνὴρ ἴδος. coll. Luc. XXIV. 19. — *comparate*, indicatque relationem rei ad rem. Sap. XI, 22. ἐναντίον σου, *ſi comparatur tecum*. ibid. VII, 9. ἐναντίον αὐτῆς, in comparatione eius, i. q. antea ἐν συγκρίσει, ἐν ὄψει v. 8.

* Ἐνάρχω, *incipio*. Sir. XXXVIII, 16. ὡς δεινὰ πάσχων ἔναρξε θρήνου. Rarius ſic legitur ἄρχω, incipio, pro ἄρχομαι; ſed ἐξάρχω ſaepius ita dicitur, v. c. 3 Macc. IV, 6.

Ἐνάρχωμαι eſt etiam *dominor*. Sir. XXXVI, 24. ὁ κτώμενος γυναῖκα, ἐνάρχεται κτήσεως, βοηθὸν κατ' αὐτὸν καὶ στύλον ἀναπαύσεως.

Ἐνδείκνυμι, *exhibeo*. Addo 2 Macc. XIII, 9. τὰ χείριστα ἐνδειξάμενος τοῖς Ἰουδαίοις. coll. 1 Timoth. IV, 14. Genſ. L, 15, 17.

Ἔνεδρον, non ſolum *inſidiae*, ſed et *offendiculum* (πρόσκομμα), *cauſa peccandi*. Sap. XIV, 21. καὶ τοῦτο (imago regis) ἐγένετο τῷ βίῳ εἰς ἔνεδρον, hominibus occaſionem praebuit, vt ad idololatriam deflecterent.

'Ενεκεν. τίνος ἕνεκεν, Ion. I, 7. respondet hebr. בשלמי et v. 8. באשר למי.

'Ενέργεια, *vis agendi portentosa, miraculum a Deo profectum.* 3 Macc. IV, 21. τοῦτο δὲ ἦν ἐνέργεια τῆς τοῦ βοηθοῦντος 'Ιουδαίοις ἐξ' οὐρανοῦ προνοίας. ibid. V, 28. vid. *Grotius* ad h. l. et *Schweighäuser* in Lex. *Polyb.* s. h. v. et quae *Munthius* obseruauit e *Diodor. S.* ad Philipp. III, 21. et Eph. I, 19. — *facultas operandi*, Sap. VII, 26. vbi sapientia appellatur ἔσοπτρον τῆς Θεοῦ ἐνεργείας i. e. similiter ac Deus potest formare, gubernare et conseruare mundum.

'Ενεργέω, *paro, largior.* Ad vnum a *Bielio* firmandae huius significationis caussa allatum locum, addo Sir. X, 4. καὶ τὸν χρήσιμον (βασιλέα) ἐνεργεῖ (ὁ Θεὸς) εἰς καιρὸν ἐπ' αὐτῆς (scl. γῆς), bonum regem Deus tempore opportuno largitur terrae. *Hesych.* 'Ενεργεῖται· κατασκευάζεται. coll. Galat. II, 8. Eph. I, 11. *Ioseph.* antqq. l, XV. c. V. p. 754. ed. *Hau.* τὸν δὲ πόλεμον, ὅτι καὶ θέλει τοῦτον ἐνεργεῖσθαι, καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός (scl. θεός.)

'Ενθυμέομαι, *volo, desidero.* 3 Esdr. VIII, 11. ὅσοι οὖν ἐνθυμοῦνται, συνεξορμάσθωσαν, quicunque voluerint, desiderauerint, tecum proficiscantur. Respondet τῷ βούλομαι v. 10. et in textu chald. Esdr. VII, 13. vocabulo מתנדב, quod LXX ἑκουσιαζόμενος verterunt. *Iosephus* antiquit. l. XI. c. V. p. 560. ed. *Hau.* ὁ βουλόμενος ἀπίτω.

* "Ενιοι, *aliqui, nonnulli.* Legitur bis, 3 Macc. II, 31. III, 4.

'Ενίστημι, *insto.* 3 Esdr. V, 47. hebr. נגע, Esdr. III, 1.

'Ἐννοέω, *volo, in consiliis habeo.* Iudith. IX, 5. ἐγενήθησαν ἃ ἐνενοήθης, καὶ παρέστησαν ἃ ἐβουλεύσω.

'Ἔννοια, *consilium, voluntas.* Susann. v. 28. πλήρεις τῆς ἀνόμου ἀννοίας κατὰ Σωσάννης dicuntur presbyteri, qui Susannam jam coram judicio accusauerant, vt capitis damnaretur. *Hesych.* Ἔννοια. βουλή.

'Ἐνοικέω, *vna versor, in societate alicuius viuo,* i. q. συνοικέω. Sir. XXV, 16. συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι εὐδοκήσω, ἢ ἐνοικῆσαι μετὰ γυναικὸς πονηρᾶς.

'Ἐνοπλίζω, proprie quidem *armis instruo,* deinde vero *instruo quauis re.* Iudith. XV, 13. ἐνωπλισμένοι μετὰ στεφάνων, *coronis ornati.*

'Ἐνοχλέω, 3 Esdr. II, 22, 29. ἐνοχλοῦσα chald. מהנזקה *damno afficiens.* Esdr. II, 15, 22.

'Ἔνοχος, proprie *adstrictus, alligatus, detentus,* ἐπ' ἀγκύρης ἔνοχον βάρος, anchorae alligatum pondus. Vid. *Stephanus* in thes. s. h. v. Deinde transfertur ad animum ita vt sit: *detentus aliqua re,* i. e. *multum studii ei nauans.* Sic cum *Lindio* interpretari vellem in prolog. Sir. vbi leguntur: ὅπως οἱ φιλομαθεῖς, καὶ τούτων ἔνοχοι γενόμενοι κ. τ. λ. vt discendi cupidi, hisque libris (V. T.) studium nauantes perfectiores reddantur in pietate. Alii quidem vertere maluerunt h. l. *edocti,* non vero video qua ratione. *Vulgatus: periti facti.*

'Ἐντέλλομαι τινὶ, *mandata alicui injungo.* 3 Esdr. VIII, 46. hebr. שום בפי דברים, Esdr. VIII, 17. — Deinde: *mandatis instructum aliquem dimitto.* Sir. XLV, 3. ἐνετείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτοῦ, Deus Mosen mandatis di-

dimisit instructum etc. nisi velimus statuere, πρὸς h. l. esse positum pro περὶ, *praecepit ei de populo.* *Hesych.* Ἐνετείλατο· παρήγγειλεν, διετάξατο, ἐσαφηνίσατο.

Ἔντερον, *ventriculus, stomachus.* Sir. XXXIV, 20. ὕπνος ὑγιείας ἐπὶ ἐντέρῳ μετρίῳ — ventriculus sibi temperans.

Ἐξαίρω, vt Latinorum *extollere*, est quoque *laudare, laudibus extollere.* Sir. XXXVII, 7. πᾶς σύμβουλος ἐξαίρει βουλὴν, quicunqe dat consilium, illud laudat, optimum praedicat.

* Ἐξαλλοιόω, *altero, muto,* ἀλλοῖον *reddo.* Legitur 3 Macc. III, 21. ibique de immutandis sacris, de traducendis ad exteros ritus et mores Iudaeis dicitur. Vid. Τολμάω.

Ἐξανίστημι. Ἐξαναστῆναι saepius dicitur is, qui surgit ad alium aggrediendum, puniendumque; et eodem modo intelligendum est Sirac. VIII, 11. μὴ ἐξαναστῇς ἀπὸ προσώπου ὑβριστοῦ, quae *Lindius* optime vertit: lass dich vom Schmäher, (ἀπὸ προσ. מפני *propter*) nicht aufbringen; quam explicationem praetulerim interpretationi, S. V. *Schleusneri* in Spicil. 2. quia ἐξαν. eodem modo legitur Sir. XVII, 17. 1 Macc. IX, 40. XI, 69. 2 Macc. XIV, 45.

Ἐξέρχομαι, *existo, orior.* Ad Ies. XLVIII, 1. a *Bielio* laud. addo 1 Macc. I, 10. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῶν ῥίζα ἁμαρτωλὸς Ἀντίοχος Ἐπ. et v. 11. „eodem tempore ἐξῆλθον ἐξ Ἰσραὴλ υἱοὶ παράνομοι.

Ἐξέτασις, praeter Sap. I, 9. legitur quoque 3 Macc. VII, 5. estque vocabulum forense, *reorum interrogatio, exploratio coram judice.* Vid. *Grotius* ad locum posteriorem.

'Εξῆς, *ordine suo, deinceps.* *Bielius* sine exemplis. 2 Macc. VII, 8. καὶ οὗτος τὴν ἑξῆς ἔλαβε βάσανον ὡς ὁ πρῶτος. — ἡ ἑξῆς βίβλος, proxime sequens liber, *Polyb.* lib. I. cap. 3. Sect. VIII. coll. Luc. IX, 37. Act. XXI, 1. XXV, 17. XXVII, 18.

'Εξιλάομαι, *placatum me gero, placari patior.* Sir. XVI, 7. οὐκ ἐξιλάσατο (Deus) περὶ τῶν ἀρχαίων γιγάντων — in altero membro v. 8. οὐκ ἐφείσατο, et v. 9. οὐκ ἠλέησεν.

'Εξιλασμὸς, *expiatio.* Deinde effectus expiationis, *venia peccatorum, absolutio.* Sir. XVIII, 20. πρὸ κρίσεως ἐξέταζε σεαυτὸν, καὶ (*et sic*) ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς εὑρήσεις ἐξιλασμὸν, i. q. alibi εὑρ. χάριν. coll. Sir. XVII, 23. V, 5.

῞Εξις, *habitus,* non solum corporis sed etiam *animi.* Est vero in prolog. Sir. *peritia.* ἱκανὴ ἕξις, magna peritia. *Polyb.* I, 51, 4. ἡ τῶν πληρωμάτων ἕξις, nautarum peritia. *Hesych.* ῞Εξις· ἡ ἐκ τοῦ ῎Εχειν, φρόνησις, συνήθεια. coll. Hebr. V, 14.

'Εξοδεύω, legitur quoque 3 Esdr. IV, 23. vbi esse videtur, *in viis vagari, itinera facere;* καὶ ἐκπορεύεται (scl. ὁ ἄνθρωπος) ἐξοδεύειν, καὶ λῃστεύειν καὶ κλέπτειν.

'Εξορμάω, *erumpo.* Addo 3 Macc. I, 18.

'Εξουσία, *licentia, arbitrium.* Sir. XXX, 11. μὴ δῷς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι, noli filio iuueni dare licentiam i. e. non patere eum arbitrio suo viuere. Hanc licentiae, arbitrii notionem h. l. esse tenendam, omnis docet loci v. 7-12. nexus. cf. quoque loca *Polybii,* quibus *Schweighäuser* in Lex. *Polyb.* vindicauit hanc significationem. — 'Ανουθέτητος

τητος ὤν, εἰκότως, τραφεὶς ἐν ἐξουσίᾳ. vid. *Reiskii* index in opp. *Demosth.*

Ἐπαγγέλλομαι, *profiteor*, 2) cum gloriatione annuncio, *jacto, glorior.* (coll. *Schleusn.* Sp. 2.) Sap. II, 13. ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν Θεοῦ, jactat se habere cognitionem Dei; i. q. v. 16. ἀλαζονεύεται. *Reiske* in ind. opp. *Demosth.* laudat locum e *Demosthene:* καὶ γὰρ ταῦτα δεινὸς εἶναι ἐπαγγέλλεται, er will darinne stark seyn. — *profiteor, doceo, manifestum quid reddo.* Sir. XVI, 25. ἐκφαίνω — παιδείαν, καὶ — ἐπαγγελῶ ἐπιστήμην. — Denique *promitto, polliceor aliquid,* Sir. XX, 23. ἔστι χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελλόμενος φίλῳ, quoniam pudet, promittit aliquid amico. 2 Macc. IV, 27. τῶν ἐπαγγελμένων τῷ βασιλεῖ χρημάτων οὐδὲν εὐτάκτει, nihil eorum, quae regi pollicitus erat, donorum praestitit. — *Demosth.* ἐπηγγελμένου τοῖς ναύταις μεγάλους μισθοὺς εἰ τὴν ναῦν διασώσαιεν. Vid. *Reiskii* index opp. *Demosth.*

Ἔπαινος, cum laus spectari possit tanquam praemium, adhibetur etiam de *praemio, remuneratione.* Sap. XV, 19. ἐκπέφευγε δὲ καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἔπαινον καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, effugit, non consequuta est praemia et benedictionem Dei. coll. 1 Cor. IV, 5. Rom. II, 29. coll. *Kuinoel.* obss. e Libris apocr. V. T. ad. N. T. p. 109. et *Loesneri* obss. e Philone p. 264.

Ἐπαίτησις, Sir. XL, 30. non quidem est *mendicitas,* sed potius *id quod mendicando comparatur.* ἐν στόματι ἀναιδοῦς γλυκανθήσεται ἐπαίτησις.

Ἔπαλξις. Sir. IX, 13. legitur prouerbium: περιπατεῖν ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεων, ambulare super vrbis

vrbis propugnacula i. e. periculis se temere exponere, quia qui in propugnaculis versantur, facile ab hoste caeduntur. Sic et eorum, quae Matth. IV, 5. 7. leguntur, sensus esse videtur: graue periculum temere incurrere. cf. *Drusii* prouerbia sacra Cl. I. lib. IV. XXVIII. et XXIX.

* Ἐπαμύνω, *defendo, ad auxilium succurro.* Legitur 3 Macc. I, 27. ἐπικαλεῖσθαι τὸν πᾶν κράτος ἔχοντα τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι. *Polyb.* IV, 78, 11. ἐπαμύνειν τοῖς τείχεσι. — lib. VI, 6, 11. ἐπαμύμειν τινὶ πρὸς τινὰ, aliquem aduersus alterum defendere. — *Demosth.* ἐπαμύνειν τοῖς πράγμασι ἐκ τῶν παρόντων. vid. *Reiskii* ind. opp. *Dem.* — *Hesych.* Ἐπαμῦναι· βοηθῆσαι.

Ἐπανάγειν scl. ἑαυτὸν, *redire, reuerti.* Addo Sir. XVII, 26. ἐπάναγε ἐπὶ κύριον, i. q. v. 25. ἐπίστρεφε. Fortasse huc pertinet Glossa *Hesychii* Ἐπάναγε· ἐπάνελθε, ἐπίστρεφε.

* Ἐπανδρέω, *virilis sum.* Deinde sensu hiphilico *virilem facio, ad virtutem bellicam excito.* Legitur 2 Macc. XV, 17. in Alex. et Compl. ψυχὰς νεῶν ἐπανδρῶσαι. Alii ἐπανορθῶσαι. *Vulg. confortari.* Cum ἐπανδρ. non tam frequens sit, et facile fieri potuerit, vt ἐπανορθ. quod magis cognitum librarius haberet, illi praeferretur, insuper vero fortitudo in hoc libro ἀνδρεία, et quae inde deriuantur, saepius audiat, lectio Alex. et Compl. non plane spernenda videtur. Accedit Syri auctoritas, qui verbis ܠܢܦܫܐ ܡܥܫܢܝܢ, *virilem reddebant animum,* vsus est.

Ἐπάνοδος, *reditus e morte.* Sir. XXXVIII, 21. *reditus in amicitiam, reconciliatio* (v.

Schleusn. Sp. 1.), Sir. XXII, 21. „Si aduerſus amicum gladium ſtrinxeris, noli deſperare, ἐστὶ γὰρ ἐπάνοδος, — v. 22. ἐστὶ γὰρ διαλλαγή.

Ἐπανόρθωσις, *felicitas et ſecuritas*, quàm notionem habere, 3 Esdr. VIII, 53. S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. bene vidit; nam in textu hebr. Esdr. VIII, 22, eſt לטובה, LXX: εἰς ἀγαθὸν, noſter εἰς ἐπανόρθωσιν. — *reſtitutio in integrum*, 1 Macc. XIV, 34. ὅσα ἐπιτήδεια ἦν πρὸς τὴν τούτων ἐπανόρθωσιν, quae ad reſtituenda ea, quae deuaſtata erant, neceſſaria erant. Sic apud *Ioſephum* antiq. l. XI. c. V. p. 563. ed. *Hau.* Esdras ἐπανόρθωσιν τῶν περὶ τὸ πολίτευμα παρανομηθέντων feciſſe dicitur.

Ἐπάνω. εἶναι ἐπάνω, *laetari*, *ſpem concipere laetam*, fere noſtrum: oben darauf ſeyn. 3 Esdr. VIII, 92. καὶ νῦν ἐστὶν ἐπάνω πᾶς ὁ Ἰσραήλ, nunc laetiſſimam concipere licet ſpem populo Iſraëlitico. In textu hebr. Esdr. X, 2. ſunt: ועתה יש מקוה לישׂראל, — LXX ὑπομονή. Syrus cum textu hebraeo mire conſpirat, habens: ܘܗܫܐ ܐܝܬܗܘ ܣܒܪܐ ܠܐܝܣܪܐܝܠ, *et nunc ſupereſt ſpes Iſraëlitis de his.* Eodem ſenſu haec formula legitur Baruch. II, 5. vbi, auctor de miſera Iudaeorum vndique diſperſorum conditione loquutus, dicit: καὶ ἐγενήθησαν ὑποκάτω καὶ οὐκ ἐπάνω, i. e. victi ſunt ab hoſtibus, ſuccubuerunt.

Ἐπαρκέω, 1 Macc. XI, 35. non eſt *ſubminiſtrare*, vt *Bielius* reddidit, ſed *largiri*, *remittere*. Sermo enim eſt de remittendo Iſraëli-

Israëlitis tributo, cuius partes enumerantur, et denique additur: *πάντα ἐπαρκέσομεν αὐτοῖς*, omnia ipsis remittimus. Vid. *Grotius.* ad h. l. Rom. et Ald. legunt *ἐπαρκῶς παρίεμεν*; veteres autem interpretes tuentur lectionem *ἐπαρκέσομεν αὐτοῖς.* Vulg. *remittimus eis;* Syrus: ܟܠܡܕܡ ܫܒܩܝܢ ܠܗܘܢ *omnia, condonamus illis.* coll. cap. VIII, 26. *δώσουσι καὶ ἐπαρκέσουσι σῖτον, ὅπλα, ἀργύριον* etc.

* Ἐπαρχία, *praefectura, prouincia, ditio.* Legitur Iudith. III, 6. in cod. Alex. vbi alii *παραλία*, vt etiam Syrus interpres. Vulgatus: *descendit de montibus.*

Ἐπεὶ, non solum *postquam*, sed etiam *quia, quum, quoniam.* 2 Macc. XIV, 29. *ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀντιπράττειν οὐκ ἦν*, quum regi resisti non posset. 3 Macc. II, 16. *ἀλλ' ἐπεὶ εὐδοκήσας τὴν δόξαν σου ἐν τῷ λαῷ σου.* coll. Matth. XVIII, 32. XXVII, 6. *Hesych.* Ἐπεὶ. *ὅτι, ἢ ἐπειδή.* — 3 Esdr. II, 20. *καὶ ἐπεὶ*, chald. יען כל־קבל *jam propterea quod*, i. e. *cum jam.* Esdr. IV, 14.

Ἐπέκεινα, significare quoque *deinceps, postea*, S. V. *Schleusnerus* in Sp. 2. ad 1 Macc. IX, 30. satis docuit. Egregius locus parallelus legitur Susann. v. 46. „Daniel magnus habebatur a populo *ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα.*

Ἐπέρχομαι, *superuenio.* Non solum de malis sed etiam de *bonis*, quae contingunt, dicitur. v. c. Sir. III, 8. *ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτοῦ.* coll. I, 35. — Deinde est quoque *peragro, obeo, adeo.* 2 Macc. IX, 17. vbi Antiochus, graui correptus morbo, Deo pollicetur, se *πάντα τόπον οἰκητὸν ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντα τὸ τοῦ Θεοῦ κράτος.* coll.

Prou.

Prou. IV, 15. Sic *Polyb.* lib. II. cap. 7. sect. 3. et l. XXVII. c. 4. sect. 4. ἐπέρχεσθαι ἐπὶ τὴν βουλήν, *adire senatum.* coll. Act. XIV, 19.

Ἐπί. Cum *Bielius* huius praepositionis notiones e libris apocr. confirmare fere prorsus omiserit, addam, quae notaui loca notabiliora. In constituendis autem et discernendis notionibus ignoscat doctus lector, vbi alio ordine illas proponendas fuisse, judicauerit; sunt enim voc. significationes ita inter se connexae, vt vix discerni satis possint.

I. Cum genitiuo: 1) *in.* Addo ad locum Thren. III, 40. a *Biel.* laud. 2 Macc. V. 9. „qui ciues suos in exilium misit, ipse, abductus ad Lacedaemonios, ἐπὶ ξενῆς (scl. γῆς) ἀπώλετο, periit in terra peregrina. *Polyb.* lib. XXI. c. 8. sect. 13. ἔμεινε ἐπὶ τούτων τῶν τόπων. lib. XVIII, 34, 1. αἱ ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεις. coll. Matth. VI, 10. Marc. VIII, 4. 2) *ad,* 3 Esdr. V, 6. ἐστολισμένοι ἐπὶ τῶν ἔργων, vestiti (sacerdotes) ad sacra facienda. 3) interdum, vt ἐν, cum substantiuo *inseruit aduerbio exprimendo.* 3 Esdr. VI, 10. τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἐπὶ σπουδῆς (alibi ἐν σπουδῇ vid. Ἐν) γινόμενα. Sic *Polyb.* lib. I. c. 65. sect. 5. ἐπὶ κεφαλαίου, *generatim, summatim. Demosth.* 515, 10. ἐπὶ τῶν ἄλλων *(aliis in rebus)* ἐτεθέαντο θρασὺν ὄντα καὶ βδελυρόν. 4) *coram.* 3 Esdr. V, 6. ὃς ἐλάλησεν ἐπὶ Δαρείου. *Dionys. Halic.* T. V. p. 623. ed. *Reisk.* ἐπὶ τῶν διαιτητῶν, coram arbitris. ibid. p. 483. ἐπὶ Συρακουσίων, coram Syracusanis. cf. *Doruille* ad Charit. Aphr. p. 642. ed. *Reisk.*

II. Cum datiuo. 1) *praeter, insuper.* Tob. II, 14. δῶρον δέδοταί μοι ἐπὶ τῷ μίσθῳ, munus mihi

mihi datum est praeter mercedem. coll. v. 12. et Luc. XVI, 26. 2) *super*, *in*, de dominio. Sir. III, 2. κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ τέκνοις, καὶ κρίσιν μητρὸς — ἐφ' υἱοῖς. 3) *de*, *propter*, *causa*, de objecto. Sap. XVII, 7. ἀλαζονεία ἐπὶ φρονήσει gloriatio de sapientia. 1 Macc. II, 30. οὕτως δοκῶ καὶ ἐπὶ ὑμῖν, sic etiam de vobis judico. *Polyb.* II, 17, 2. ἡ ἐπ' ἀρετῇ δόξα. 4) *sub pacto*, nostrum *auf*, 2 Macc. XIII, 23. ὤμοσεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, in quascunque leges jurauit. ibid. XI, 14. συλλύσεσθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις, conciliari quouis pacto. *Demosth.* 495, 7. ed. *Reisk.* ἐπὶ τῷ τῶν Θεῶν ὀνόματι, auf Rechnung der Götter. Id. p. 1252. ἐπὶ μισθῷ συνηγορεῖν. 5) *in*. 1 Macc. XII, 27. „jussit rex milites γρηγορεῖν καὶ εἶναι ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, in armis esse. *Polyb.* V, 64. 4. ἐπὶ τῶν ὅπλων, in armis. 6) *in honorem*, sequente genitiuo. Vid. *Schleusn.* Sp. 1. Eadem significatione, sed sequente datiuo legitur Sir. VII, 33. ἐπὶ νεκρῷ μὴ ἀποκωλύσῃς χάριν, in honorem mortui noli beneficentiam cohibere. Respicit enim ad funebria mortuo digna. 7) denique est positum *pro* εἰς. Sap. IV, 15. θέντες ἐπὶ διανοίᾳ τοιοῦτο. II, 23, ὁ θεὸς ἔκτισε ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ, pro quibus cap. I, 4. dixerat: ἔκτισε εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα. Sirac. VII, 12. μὴ ἀροτρία ψεῦδος ἐπ' ἀδελφῷ σου, i. e. εἰς τὸν ἀδελφόν. cf. *Loesn.* obss. e Phil. p. 110.

III. Cum accusatiuo. 1) *sub*, *sub imperio.* Iud. XI, 8. ἄνθρωποι καὶ θηρία ζήσονται ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ, i. q. antea δουλεύουσιν αὐτῷ. Posset vero quoque verti *pro*. 2) *ad*, *circiter*, de tempore. Iudith. I, 16. καὶ εὐωχούμενος (ἦν) αὐτὸς καὶ ἡ

δύ-

δύναμις αὐτοῦ ἐφ' ἡμέραις ἑκατον etc. Vel verti potest, *per*, während. Vid. *Munthii* obss. e Diod. Sic ad Luc. XVIII, 4. 3) *ad*, *circiter* de mensura. Cant. tr. p. v. 23. ἐπὶ πήχεις τεσσαράκοντα. 4) *ad*, de loco, de termino ad quem. 2 Macc. I, 20. Neemias sacerdotes, qui ignem sanctum absconderant, ἔπεμψεν ἐπὶ τὸ πῦρ. Sap. V, 12. βάλλειν ἐπὶ σκοπόν, nach dem Ziele werfen; et v. 21. ἁλοῦνται ἐπὶ σκοπόν. *Polyb.* II, 54. 14. ἐπ' οἴκου διαφῆκε, domum dimisit. Exempla e *Diod. S.* (qui autem quoque cum genitiuo junxit) dedit *Munthius* in obss. ad Ioh. XXI, 11. 5) *coram* hebr. עַל־פְּנֵי, לִפְנֵי (vid. *Biel.*). Addo Iud. VI, 14. κατέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἄρχοντας τῆς πόλεως. Alex. et Compl. autem legunt εἰς.

Ἐπιβαίνω, *adscendo, superuenio.* De re venerea dicitur Sir. IX, 2. μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου ἐπιβῆναι αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἰσχύν σου. Vid. quoque ψυχή. *Moer. Att.* Ἀναβῆναι τὴν γυναῖκα βούλομαι Ἀττικῶς· ἀναβῆναι ἐπὶ τὴν γυναῖκα, βούλομαι, ἑλληνικῶς. cf. quae ibi ex Aristotele, Luciano, Herod. etc. laudata sunt exempla alia, quae docent, voc. de pecoribus ita dici. (edit. *Piersoni.*) — *nauem* adscendere, Sap. XIV, 4.

Ἐπιβάλλω, 1) *congruere, conuenire, competere pro rata portione.* Tob. III, 17. Asmodaeus vinciri jubetur, διότι Τωβίᾳ ἐπιβάλλει κληρονομῆσαι αὐτήν, Tobiae competit, destinatum est. ibid. VI, 11. ὅτι σοὶ ἐπιβάλλει ἡ κληρονομία αὐτῆς. *Polyb.* XVIII, 24, 1. πᾶσι μᾶλλον ἐπιβάλλει τοῦτο ποιεῖν, ἢ Ρωμαίοις, aliis omnibus potius hoc competit quam Romanis. *Dio Cass.* l. 36. p. 95. ed. *Reim.* οἷς ἐπιβάλλει τιμή,

μή, quibus competit illa honor. V. *Munthii* obſſ. e *Diod. S.* ad Luc. XV, 12. *Loesn.* obſſ. e Phil. p. 85. *Kuinoel* obſſ. e libr. ap. p. 56. — 2) *irrogare mulctam.* 3 Esdr. VIII, 22. ἐπιβαλεῖν τι τούτοις, imponere iis tributum vel ſimile quid (vid. Ἐπιβουλή). In textu chald. Esdr. VII, 24. eſt רמא *impoſuit.* cf. *Demoſth.* 572, 19. ed. *Reisk.* Idem 1076, 19. ἐπιβάλλειν ἔστω κύριος κατὰ τὸ τέλος. cll. Etym. M.

Ἐπιβλέπω, reſpicio animo maligno, *mala cupio* (i. q. βλέπειν ἐπι vid. Βλέπω.) Add. Eſth. IV. ἐπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς καταφθορὰν, καὶ ἐπεθύμησαν ἀπωλέσαι. Sir. XI, 30. ὡς ὁ κατάσκοπος ἐπιβλέπει πτῶσιν.

Ἐπιβουλή, *inſidiae.* 3 Esdr. VIII, 22. μηδὲ μία φορολογία, μηδὲ ἄλλη ἐπιβουλὴ γίνηται, καὶ μηδένα ἔχειν ἐξουσίαν ἐπιβαλεῖν τι τούτοις. — Ἐπιβουλὴν h. l. eſſe debere, i. q. ἐπιβολὴ *tributum, mulcta,* non ſolum contextus clariſſime docet, ſed etiam eandem notionem poſtulat textus chaldaeus Esdr. VII, 24. vbi leguntur בלו tributum de conſumtibilibus, et הלך vectigal. Vtrumque conjunctim expreſſit auctor verbis μηδὲ ἄλλη ἐπιβουλή. Quare legere mallem ἐπιβολή, quod eſt *tributum,* quamquam *Auguſti* retinuit ἐπιβουλή. *Vulg. neque vlla alia indictio; Syr.* ܡܕܡ ܡܕܐܬܐ, *aliud vectigal. Heſych.* Ἐπιβολή· ὁρμή, ἐγγραφή, ζημία. Sic *Stephanus* quoque legit in theſauro (ἐπιβολή), vbi laudat hunc locum. Ἐπιβουλή enim nunquam id ſignificat. Lectio autem Alex. ἄλλα βουλὴ γίνεται merito correctioni tribuenda eſt. *Ioſephus* autem (antiqq. l. XI. c. V. p. 560. ed.

Hauerc. haec verba ita citat: μήτε φόρους ἐπιτάξητε, μητε ἄλλο μηδὲν ἐπίβουλον ἢ φορτικὸν εἰς αὐτοὺς γένηται.

Ἐπιδέχομαι, *suscipio.* *Biel.* sine exemplis. 3 Macc. VI, 26. ἐπιδέχομαι κατά, obsequium praesto. 1 Macc. I, 42. ἐπιδέξαντο πάντα τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. — 3 Esdr. IX, 14. Ionathan et Hesekias ἐπεδέξαντο κατὰ ταῦτα. *Vulg.* susceperunt secundum haec. Sed mallem legere ἐπελέξαντο, elegerunt scl. τινὰς (quosdam) ad hoc negotium. Hano mutationem suadet text. hebr. Esdr. X, 15. vbi leguntur עמדו על—זאת, praefecerunt huic rei. Ἐπιδεχ. τροφὴν, cibo frui. Sir. XL, 1.

Ἐπιδιώκω, *persequor.* 3 Macc. II, 7.

* Ἐπίδοξος, *gloriosus, gloriae cupidus.* Legitur Sir. III, 19. in Compl. πολλοί εἰσιν ὑψηλοὶ καὶ ἐπίδοξοι. Proprie quidem ἐπίδοξος non est gloriosus, sed: expectatus, opinatus, speratus. *Hesych.* Ἐπίδ. προσδόκιμος. *Ammon.* Ἔνδοξός ἐστιν ὁ ἐπίσημος. ἐπίδοξος δὲ ὁ προσδοκώμενος καὶ ἐλπιζούμενος. — *Thom. Mag.* Ἐπίδοξος, οὐχ ὁ ἔνδοξος, ὥς τινες, ἀλλ' ὁ προσδόκιμος. Sed apud *Dion. Cass.* p. 1017. esse videtur *gloriosus.*

Ἐπιδόξως, *insigniter, gloriose.* 3 Esdr. IX, 45. ἐπιδόξως ἐνώπιον πάντων in textu hebr. Neh. VIII, 5. מעל כל—העם היה.

Ἐπιείκεια, *humanitas, mansuetudo, clementia.* 3 Macc. III, 15. VII, 6. coll. *Loesn.* obss. e Phil. p. 357. *Kuinoelii* obss. e libr. ap. p. 119. In loco autem Sap. II, 19. non esse videtur lenitas vel modestia, sed *probitas, integritas vitae, pietas.* *Vulg.* non male *reueren-*

tiam (scl. Dei); *Syrus:* ܚܦܝܛܘܬܐ ܕܡܟܝܟܘܬܗ, *sedulitatem* (s. curam) *humilitatis eius.* Volunt enim improbi, qui ibi loquuntur, explorare virtutem τοῦ δίκαιου, an firmiter in pietate sit perseueraturus. Est vero ἐπιείκεια *honestas* quoque et *probitas* (vid. *Reiskius* in indice in *Demosth.*) et ἐπιεικής, homo *probus, honestus, fidus.* Vid. *Idem* et *Munthius* in obss. e *Diod. Sic.* ad 2 Cor. X, 1. qui attulit locum *Diod.* vbi ἐπιείκειαν καὶ σπουδαιότητα τῶν ἠθῶν conjunxit Sic τὸ ἐπιεικές positum est Philipp. IV, 5. *probitas, vitae integritas.*

Ἐπιεικέστερος, *mitior, lenior.* Legitur Add. Esth. VIII, 7. διακρίνοντες ἀεὶ μετ' ἐπιεικεστέρας ἀπαντήσεως, judicantes semper clementissima ratione.

Ἐπιθύμημα, *res desiderabilis, pretiosa.* Vid. *Schleusneri* Spicil. 1. Confirmatur haec notio per locum Sir. I, 17. πάντα τὸν οἶκον αὐτῆς ἐμπλήσει ἐπιθυμημάτων. — in altero membro γεννήματα.

Ἐπιθυμητός, primum *desiderabilis;* deinde *pretiosus, praestans,* quoniam pretiosa solemus desiderare. cf. *Schleusn.* Spicil. 1. Sir. XLII, 22. ὡς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπιθυμητά, quam praestantia, splendida sunt omnia Dei opera.

Ἐπιθύω, *sacrifico.* 3 Esdr. V, 69. in textu hebr. זבח, Esdr. IV, 2. — 3 Esdr. VI, 25. in textu chald. דבח, Esdr. VI, 3.

Ἐπικαλύπτω, *obtego.* Deinde, *impleo, repleo.* Sir. XLVII, 15. γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ ψυχή σου (Salomonis), καὶ ἐνέπλησας ἐν παραβολαῖς αἰνιγμάτων.

* Ἐπι-

* Ἐπικίνδυνος, *periculosus, cum periculo coniunctus.* Legitur 3 Macc. V, 33. ἀπροσδόκητος καὶ ἐπικίνδυνος ἀπειλή, inopinata et periculosa increpatio.

Ἐπικινέομαι, quod 3 Esdr. VIII, 72. legitur, *Biel.* vertit *commoueor.* S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. interpretatur *zelo commoueri, zelotam esse.* In textu hebr. Esdr. IX, 4. leguntur: כל חרד בדברי אלהים, quicunque festinat pro lege, i. e. legem amat, eam veneratur. Noster vertit ὅσοι ἐπεκινοῦντο ἐπὶ τῷ ῥήματι κυρίου, sed deinde v. 94. (Esdr. X, 3.) vertit πειθάρχω. Alexandrini autem interpretes διώκων λόγον, *adhaerens legi. Iosephus,* antiq. l. XI. c. V. p. 562. ed. *Hau.* συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ μέτριοι πάντες.

Ἐπικοιμάομαί τινι, *bello aggredior, vrgeo aliquem.* 3 Esdr. V, 72. cf. *Schleusn.* Spicil. 1. In textu hebr. Esdr. IV, 4. sunt מרפים ידי, remissas facientes manus, i. e. *impedientes.*

Ἐπικρίνω, *adjudico.* Addo 3 Macc. IV, 2. ἡ ἀπροσδόκητος ἐπικριθεῖσα αὐτοῖς ὀλεθρία.

Ἐπιλανθάνεσθαι, passiue legitur quoque Sap. II, 4. τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ. Sir. XLIV, 10. cap. XIII, 10. c. III, 14. coll. Luc. XII, 6.

Ἐπιμελῶς, *diligenter, studiose;* 3 Esdr. VIII, 21. vbi in textu chald. est אדרזדא *confestim,* Esdr. VII, 23.

Ἐπιμίγνυμί τινι, 3 Esdr. VIII, 87. hebr. התחתן sequente ב, *affinitatem contrahere cum.* Esdr. IX, 14. *Reiske* e *Demosth.* 1370, 20. affert: νόμον ἔθεντο τὴν γυναῖκα τοῦ βα-

 σιλέως

σιλέως ἀστὴν εἶναι καὶ μὴ ἐπιμεμιγμένην ἑτέρῳ ἀνδρί.

'Επινοέω, *cogitando destino, paro.* Sap. XIV, 4. σύντομον αὐτῶν τέλος ἐπενοήθη, repentinus idololatris destinatus est, paratur, interitus.

'Επίπονος, *laboriosus, operosus.* Deinde *dolore plenus, aerumnosus, miserandus.* 3 Macc. V, 47. Iudaeorum instans trucidatio dicitur ἐπίπονος καὶ ταλαίπωρος καταστροφή. Sic etiam *Polyb.* III, 79, 16. junguntur ἐπιπόνως καὶ ταλαιπώρως. *Virg. Aen.* IV, 78. Iliaoosque iterum demens audire *labores* exposcit. et lib. II, 3. infandum, regina, jubes renouare *dolorem.* Sic πόνος saepius aerumnae, dolores, v. c. Apoc. XVI, 10. et Sirac. III, 28.

'Επισκέπτομαι, *visito;* deinde vel *beneficiis,* vel *malis adficio.* Iudith. XIII, 20. ἐπισκέψασθαί σε ἐν ἀγαθοῖς. coll. Luc. I, 48. Ruth. I, 6. Sir. VII, 35. — Sir. II, 7. ἐπισκέπτηται κύριος, *puniet* dominus. Ps. LIX, 6. coll. *Loesner.* obss. e Ph. p. 93. Sic quoque

'Επισκοπή est visitatio vel ad auxilium ferendum, vel ad puniendum. Inde *auxilium, salus.* 3 Macc. V, 42. vbi consilii mutatio (Iudaeos non esse interficiendos) dicitur γενομένη πρὸς ἐπισκοπὴν τῶν 'Ιουδαίων facta ad salutem Iudaeorum. — *Poena* Sap. XIV, 11. XIX, 15. non enim hic est *vindicta,* vt *Biel.* vertit. Nam etiam bebr. פקדה est *poena* simpliciter Ies. X, 3. Ierem. X, 15. — ἐπισκοπὴ ψυχῶν Sap. III, 13. judicium de beandis vel damnandis mortuis, coll. 1 Petr. II, 12. — Denique est *cura, tutela.* 3 Esdr. VI, 5. ἐπισκοπῆς γενομένης ἐπὶ, chald עין אלהים חות על, oculus Dei super etc. Esdr. V, 5.

'Επι-

'Ἐπισπάομαί τινα, *arcesso, inuito, allicio aliquem.* Sap. I, 12. μὴ ἐπισπᾶσθε ὄλεθρον ἔργοις χειρῶν ὑμῶν. — *Iosephus* antiq. l. IX. c. VIII. p. 496. ed. *Hauerc.* ἐπὶ ταύτῃ γαυρούμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους ἐπισπῶν. — Sap. XIX, 3. ἕτερον ἐπεσπάσαντο λογισμόν, aliud *ceperunt consilium.*

'Ἐπιστήμη, *cura, diligentia.* Vid. *Schleusner.* Sp. 1. ad 3 Esdr. VIII, 7. Recte! In hebr. enim Esdr. VII, 10. sunt הכין לבבו. Sic quoque legitur in Prol. Sir. πολλὴ ἀγρυπνία καὶ ἐπιστήμη, multum studii et diligentiae. Est effectus pro caussa; eruditio pro diligentia, qua illa comparatur. *Demosth.* 1415, 16. ed. *Reisk.* τὰ μὲν μικρὰ δι' ἐπιστήμης καὶ μελέτης ἠναγκαζόμεθα ἐπιτελεῖν.

'Ἐπιστρέφειν, *reuerti.* 'Ἐπιστ. πρὸς vel ἐπὶ κύριον non solum de conuersione ab idololatria, sed etiam de *emendatione*, conuersione a peccato ad pietatem dicitur. Sir. XVII, 25. coll. v. 24. vbi est μετανοεῖν, et v. 20-24. Ibid. cap. V, 7. — *reduco in rectam viam, emendo.* Sir. XVIII, 13. θεὸς ἐλέγχων καὶ παιδεύων, καὶ διδάσκων καὶ ἐπιστρέφων. — 'Ἐπιστρέφομαι, *aduerto me ad intuendum, intueor,* Sap. XVI, 7. ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς οὐ διὰ τὸ θεωρούμενον (serpentem aheneum) σώζετο, ἀλλὰ διὰ σέ.

'Ἐπιστροφή, *morum emendatio,* i. q. μετάνοια. Sir. XVIII, 21. ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφήν. coll. v. 13.

'Ἐπιτάσσω, interdum verbis agendi ita adponitur, vt vel respondeat Latinor. *velis,* vel omnino redundet. Tob. III, 15. ἐπίταξον ἐπιβλέψαι εἰς μέ, velis me respicere s. respice me. ibid. v. 6. VIII, 7. — 'Ἐπιτάσσ. *praecipere,*

cipere, 3 Esdr. V, 51. hebr. כתב, Esdr. III, 4. ſed 3 Esdr. II, 26, 28. chald. שׂוּם טעם, Esdr. IV, 19, 21.

Ἐπιτείνω, vid. Ἀνίημι.

Ἐπιτελέω, *perficio*. 3 Esdr. VI, 4, 14. in textu chald. שַׁכְלֵל, Esdr. V, 3, 11. — et 3 Esdr. VIII, 16. in chald. עבד, Esdr. VII, 18. — Deinde *facio* ſimpliciter. Vid. *Schleusneri* Spicileg. 1. Addo 2 Macc. XII, 8. Iamnitae τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν βουλόμενοι τρόπον τοῖς Ἰουδαίοις.

* Ἐπιτέλλω, *orior*. Legitur 3 Macc. V, 20. εἰς τὴν ἐπιτέλλουσαν ἡμέραν, *die illuceſcente*. *Heſych.* Ἐπιτέλλει· ἐντέλλεται. ἐπέρχεται. *Phrynichus* (p. 48. ed. *Pauw.*) ἀνατέλλειν, affirmat, dici de ſole, ἐπιτέλλειν vero de cane aut Orione aut alia quauis ſtella. Hoc verbum de ortu ſiderum vſurpauit etiam *Polyb.* IX, 15, 9.

Ἐπιτήδειος non ſolum *aptus*, *vtilis*, ſed τὰ ἐπιτήδεια ſignificant quoque *neceſſaria vitae degendae praeſidia*, *eſculenta* et *potulenta*.. cf. *Fiſcher de Vitiis Lexx. N. T.* p. 302. eodemque ſenſu legi videtur, 3 Macc. VI, 30. ἐκέλευσεν (ὁ βασιλεὺς) οἴνους τὲ καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς εὐωχίαν (*ad epulum pertinentia*) ἐπιτήδεια τοῖς Ἰουδαίοις χορηγεῖν. *Suidas:* Σῖτα· ἡ τροφή. σῖτα· καὶ ποτά. Ξενοφῶν δὲ ἐπιτήδεια καλεῖ. coll. *Reiskii* index *Demoſth.* et Iacob. II, 16.

Ἐπιτηδεύω, *machinor*, *conor*. Legitur quoque, 3 Macc. II, 14.

Ἐπιφαίνω, hiphilice, *ſplendide manifeſtare*, *inſigni modo aliquid publice declarare*. 3 Macc. II, 19. ἐπίφαον τὸ ἔλεός σου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην. — *Dio Caſſ.* Fragm. p. 1. ed. *Reim.* φαίνειν ἀφέβως τὰ ἴδια βουλήματα.

Ἐπι-

'Επιφάνεια τοῦ θεοῦ, proprie quidem praesentia Dei, apparitio eius; deinde vero est etiam *manifestum documentum auxilii Dei, miraculum* ad salutem quorundam effectum; et haec notio valet in locis 2 Macc. XIV, 15. XV, 27. 3 Macc. II, 9. Vid. *Grotius* ad haec loca, *Wesseling.* ad *Diod. S.* I, 35. et *Valesius* ad Euseb. hist. eccl. II, 6.

'Επιφωνέω, *acclamo.* 3 Esdr. IX, 47. vbi in textu hebr. Nehem. VIII, 6. est ענה. — 3 Macc. VII, 13.

'Επιχειρέω, *audeo, aggredior, machinor.* 3 Macc. VI, 24. ἐμὲ ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾷν. — 3 Esdr. I, 28. hebr. התחפש, 2 Chron. XXXV, 22.

'Επιχορηγέω, quod Sir. XXV, 22. solum legitur, *Bielius* interpretatur *suppeditare.* Est vero hic *rem familiarem augere* adferendo largam dotem marito; ὀργὴ — μεγάλη, γυνὴ ἐὰν ἐπιχορηγῇ τῷ ἀνδρί.

'Επομαι, *sequor.* Ad vnum locum a *Biel.* laudatum addo 3 Macc. II, 26. Vid. 'Ατενίζω.

'Επονείδιστος, non solum *exprobrabilis*, vt vertit *Bielius*, sed etiam *valde turpis, summa adfectus contumelia.* 3 Macc. VI, 31. Iudaei, quorum crudelissima mors et internecio, vt publico spectaculo inseruiret, destinata fuerat, jam saluati dicuntur οἱ πρὶν ἐπονείδιστοι καὶ πλησίον τοῦ ᾅδου *Polyb.* IV, 31, 8. ἐπονείδιστος δουλεία, turpissima seruitus. — XI, 2, 7. ἐπον. βίος, ignominiosissima vita.

'Επόπτης, *inspector*, de Deo *summo moderatore* dicitur 3 Macc. II, 21. *Hesych.* 'Επόπτης· Ζεὺς ἢ θεατής.

'Εραστὴς.

Ἐραστής, *amator, cultor, amicus.* Sap. VIII, 2. ἐραστὴς σοφίας et c. XV, 6. ἐρασταὶ κακῶν, *idolorum cultores.*

Ἐργασία, *opificium, quo exercendo victus paratur, Gewerbe,* Sir. VII, 14. μὴ μισήσῃς ἐπίπονον ἐργασίαν, καὶ γεωργίαν. — Deinde *opus arte factum, Kunstwerk,* Sap. XIII, 12. XIV, 20. — Denique *quoduis munus, ministerium,* 3 Esdr. VIII, 49. εἰς τὴν ἐργασίαν, hebr. Esdr. VIII, 21. עבדה, LXX δουλεία.

Ἐργοδιώκτης, 3 Esdr. V, 58. recte *Schleusnerus* in Spic. 2. ita interpretatur: *is, qui operam dat et inseruit cultui Dei externo;* est enim in textu hebr. Esdr. III, 9. עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה.

Ἔργον, *factum, res.* Sir. III, 8. ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου, *dictis factisque.* coll. Luc. XXIV, 19. *Theognis* v. 957: μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. — *Conatus* Sir. XV, 19. Θεὸς ἐπιγνώσεται πᾶν ἔργον ἀνθρώπων. — *consilium,* Sap. II, 12, *justus* ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις *impiorum,* i. e. eorum consilio de mutandá religione judaea. — *Vsus,* Sap. XV, 7. τὰ τῶν καθαρῶν ἔργων δοῦλα σκεύη, vasa vsui sancto inseruientia, i. q. χρῆσις, quod in eodem versu legitur; quaeritur enim τίς ἑκάστου ἐστὶν ἡ χρῆσις. —

τὰ ἔργα, 1) *res gestae,* 1 Macc. III, 4. coll. v. 7. Iudas ὡμοιώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, coll. 3 Esdr. I, 23. — 2) *cultus Dei externus,* inprimis *sacrificia.* Vid. *Schleusn.* Sp. 2. ad 3 Esdr. V, 58. cuius interpretatio egregie firmatur per text. hebr. Esdr. III, 8. vbi leguntur מלאכות בית־יהוה, *ministeria templi, sacrificia.* Eodem sensu 3 Esdr. VII, 9. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐστολισμένοι ἐπὶ τῶν ἔργων κυρίου, vbi in text. chald. Esdr. VI, 18. est

est עבידא. — Sunt ista sacra ἔργα νόμου, additur enim: ἀκολούθως τῇ Μωυσέως βιβλίῳ. Porro τὰ ἔργα notare *aedificia*, 3 Esdr. VI, 11. et VII, 3. recte monuit S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1.; in priori enim loco textus chald. Esdr. V, 9. habet אשרנא, *murus*, et in posteriori graecus interpres loci Esdr. VI, 14. vel בנין, *aedificium*, vel בנו *aedificarunt*, vertendo reddidit. Addendus autem est locus 3 Esdr. V, 45. γαζοφυλάκιον τῶν ἔργων, aerarium, in quo recondebatur argentum ad exstruendum templum necessarium; in text. hebr. Esdr. II, 69. אוצר המלאכה.

Ἔρις, non solum notat *litem* et *contentionem*, sed etiam causam litis: *iram, iracundiam.* Sir. XXVIII, 11. ἔρις κατασπευδομένη ἐκκαίει πῦρ. *Vulgatus: homo iracundus.*

Ἔρχομαι, *fio, sum*, i. q. γίνομαι, εἰμί, Sap. IV, 20. ἐλεύσονται δειλοί, *timebunt.* — Ἔρχεται εἰς, *cedit in.* Sap. XV, 5. ὧν (εἰδώλων) ὄψις ἄφροσιν εἰς ὄνειδος ἔρχεται. — ἦλθε μοί, *nactus sum, contigit mihi.* Sap. VII, 7, 11. coll. VIII, 20. Bar. IV, 22.

Ἐσθίειν τί, tropice, *aliquid in se recipere, admittere, penitus secum conjungere.* Sir. XXIV, 21. οἱ ἐσθίοντές με (inquit Sapientia) ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν. cf. *Vorst.* de hebr. N. T. p. 695. ed. *Fisch.* et Ioh. VI, 33-35. 40 sqq.

Ἔσθω, *edo.* Ἔσθοντες τὸν ἄρτον μου, i. e. *mihi maxime familiares.* Sir. XX, 16. coll. Ps. XLI, 10. et Ioh. XIII, 18.

Ἔσοπτρον, *speculum.* Deinde *imago simillima, quam speculum refulget.* Sap. VII, 26. vid. Ἐνέργεια.

Ἐσχα-

Ἔσχατος. Ἐπ' ἐσχάτῳ (χρόνῳ), *tandem, denique, posthac.* Sir. XII, 12. ἐπ' ἐσχάτῳ ἐπιγνώσει τοὺς λόγους μου. c. XIII, 7. XXX, 10. XXXI, 25. — ἕως ἐσχάτου, quod legitur Sir. LI, 14. vel est *penitus, vsque ad vltimam partem,* vel reddi quoque potest *vsque ad vitae finem;* verba enim sunt: ἔναντι ναοῦ ἠξίουν περὶ αὐτῆς (scl. σοφίας), καὶ ἕως ἐσχάτων ἐκζητήσω αὐτήν. τὰ ἔσχατα. Sir. XLVIII, 27. πνεύματι μεγάλῳ εἶδε (Iesaias) τὰ ἔσχατα, *nouissima.*

Ἔτι δὲ καὶ, insuper etiam. 2 Macc. VIII, 30.

Ἑτοιμάζειν σεαυτὸν, se explorare, se noscere. Sir. XVIII, 23. πρὶν εὔξασθαι ἑτοίμασον σεαυτόν, ne, quae praestare non potes, spondeas. Quare additur: καὶ μὴ γίνου ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν κύριον. — *in ordinem disponere,* 3 Esdr. I, 4. ἑτοιμάσατε (כון, 2 Chron. XXXV, 4.) κατὰ τὰς πατριὰς καὶ τὰς φυλὰς ὑμῶν. — *destinare,* Tob. VI, 18. μὴ φόβου, ὅτι σοὶ αὕτη (Sara) ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. coll. Matth. XXV, 34. Hebr. XI, 16.

Ἔτος ἡμερῶν, integer annus. 1 Macc. I, 29. Vid. etiam Μήν.

Εὖ, aduerbiis quoque iungi, vt augeat eorum vim, non notauit *Bielius.* — εὖ μάλα, *maxime,* 2 Macc. VIII, 30. quod etiam pro adiectiuo dicitur, 2 Macc. X, 32. εὖ μάλα φρούριον, *firmissimum propugnaculum.* *Hesych.* εὖ μάλα· καλῶς, πάνυ.

Εὔελπις, *bonae spei plenus, bonam spem concipiens,* 3 Macc. II, 33. *Dio Cass.* p. 352. ed. *Reim.* (*hortor*) πρὸς τὸ μέλλον εὐέλπιδας εἶναι.

Εὐθαρσὴς γίνομαι, *bona fiducia plenus reddor,* 3 Esdr. VIII, 27. respondet hebr. התחזק, Esdr. VII, 28.

* Εὐθάρτος, *qui facile corrumpi potest.* Legitur Sap. XIX, 21. εὐθάρτων ζώων σαρκάς. coll. XVI, 18. — Deest vocabul. in *Stephani* thesauro.

Εὐημερία, *res bene gestae, victoria.* Addo 3 Macc. III, 11. *Hesych.* εὐημερία· εὐδαιμονία.

Εὐίλατος, *propitius, placatus.* 3 Esdr. VIII, 54. καὶ εὐιλάτου ἐτύχομεν, in hebr. Esdr. VIII, 23. יעתר לנו.

Εὔλαλος, Sir. VI, 4. non est *facundus* sed *suauia, dulcia, aliis grata loquens;* nam est ibi i. q. λάρυγξ γλυκύς in membro priori.

Εὐμαθῶς, *promte ad discendum. Thom. Mag.* Εὐμαθής, ὁ εἰς τὸ μαθεῖν ταχύς. — Legitur Sap. XIII, 11. sed sensu mutato; est enim: *artificiose, scite.* περιέξυσεν εὐμαθῶς πάντα τὸν φλοιὸν αὐτοῦ. Sic ἀμαθεῖς, *stupidi* ap. *Ceb.* Tab. III. — Legitur hoc vocab. in *Trommii* concordant.

Εὐνοέω, *consentio,* quod extat in versione quinta, Gens. XXXIV, 15. legitur quoque 3 Macc. VII, 11. προφερόμενοι τοὺς γαστρὸς ἕνεκεν τὰ θεῖα παραβεβηκότας προστάγματα, μηδέποτε εὐνοήσειν μηδὲ τοῖς τοῦ βασιλέως πράγμασιν.

Εὐνοῦχος, *qui concubitum exercere non potest,* Sir. XXX, 20. Deinde transfertur ad maritatos, qui liceat facultatem concubitus exercendi habeant, *liberos tamen procreare non valent.* Sic Sap. III, 14. Non enim h. l. est i. q. ἄγαμος, *coelebs,* vt Gloss. in Sap. a *Bielio* laud. habet, cum vix hoc significet. De variis vocab. signif. cf. *Fischer* proluss. de Vitiis LL. N. T. p. 499. Legitur quidem apud *Clement. Alex.* Strom 3. p. 426. (cf. *Fischer* l. l. p. 500.) eo sensu, vt sit: *qui sua*

sponte

mum deſignandum; et ſic legitur 3 Macc. III, 26. ἐν εὐσταθείᾳ καὶ βελτίστῃ διαθέσει.

Εὐσχήμων, proprie *formoſus*; deinde, vt ſimilia, quae externam pulchritudinem notant, ad *animi candorem* et *honeſtatem* transfertur, et eſt: *honeſtus*, *pudicus*. Sir. XXVI, 23. γυνὴ ἀσχήμων ἀτιμίαν καταστρέψει (ignominia non cohibetur a ſcortatione), θυγάτερ δὲ εὐσχήμων. —

Εὐτακτέω, quod ſemel occurrit, 2 Macc. IV, 27. proprie eſt: *ordinem ſeruo*, diciturque de militibus, qui ordiuem non deſerunt. Deinde ad mores vniuerſe transfertur, et eſt: *ea praeſtare*, *quae ſunt officii*, et h. l. *praeſtare promiſſa*. Menelaus nactus imperinm pollicendo pecuniam, τῶν δὲ ἐπαγγελμένων τῷ βασιλεῖ χρημάτων οὐδὲν εὐτάκτει — *nihil praeſtitit*. Syrus ܝܗܒ, *dedit*. — Sic et ἀτακτεῖν ad mores transferri a re militari, notauit *Munthe* in obſſ. e *Diod. S.* ad 2 Theſſ. III, 7. — Sic quoque

Εὐτάκτως, proprie: *ordinate*; deinde, *modeſte*, *decenter*; quo ſenſu habetur 3 Macc. II, 1. Simon pontifex, genua flectens, καὶ τὰς χεῖρας προτείνας εὐτάκτως, manus decenter attollens. — *Reisk.* in ind. *Demoſth.* εὐτακτότερον τούτων ζῶν ἂν φανείην. *Ceb.* tab. XII. γυνὴ καθαρὰ καὶ εὔτακτος.

Εὐταξία, proprie *bonus ordo*, *moderatio*, *modeſtia*, vt et *Bielius* habet. In loco autem 3 Macc. I, 10. eſt *praeclara compoſitio*, *optima aedificii ſtructura*. θαυμάσας τὴν τοῦ ἱεροῦ εὐταξίαν. *Syrus* duobus verbis reddidit: ܛܟܣܐ ܘܬܘܩܢܐ, *ordinem et decus*. *Ioſephus* de bello jud. l. II. c. XIX.

p.

p. 203. ed. *Hauerc.* τὴν σύνταξιν τῶν Ῥωμαίων, aciem instructam Romanorum. Vid. locum alium in Συνέχω.

Εὐφυὴς, recte S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. *peritus*, 3 Esdr. VIII, 3. in textu enim hebr. Esdr. VII, 6. est מהיר peritus, quod LXX verterunt ταχὺς ἐν νόμῳ. Vid. *Bielius* in Ταχὺς. — *Iosephus*, qui antiq. l. XI. c. V. p. 560. ed. *Hau.* haec narrat, ita habet: ὅς (ἔσδρας) τῶν Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἔμπειρος ὤν.

* **Εὐχαριστήριον**, *praemium*, *remuneratio*. Legitur 2 Macc. XII, 45. in Cod. Alex. vbi aliae edit. χαριστήριον. — *Polyb.* V, 14, 8. εὐχαριστήρια θύειν τοῖς θεοῖς.

Εὐχερῶς, *facile*, *expedite*. Ad vnum a *Trommio* et *Bielio* laudatum locum addo, Sap. VI, 2. 3 Macc. II, 31.

Εὐχὴ, non solum actio vouendi, sed etiam id, quod voto largimur et consecramus, *donum spontaneum* omnino. 3 Esdr. II, 9. ἐβοήθησαν ἐν πᾶσιν, ἐν ἀργυρίῳ — κτήνεσι καὶ εὐχαῖς ὡς πλείσταις πολλῶν, et *aliis donis voluntariis largissimis*. In textu hebr. Esdr. I, 6. est מגדנות. Proprie enim dicitur de rebus *Deo deuotis*, vt recte monuit S. V. *Schleusnerus* Spic. 2. et hoc sensu legitur 3 Esdr. II, 7. vbi in hebr. Esdr. I, 4. est נדבה; et 3 Esdr. VIII, 58. ὑμεῖς ἅγιοι ἐστὲ τῷ κυρίῳ, καὶ τὰ σκεύη, τὸ χρυσίον — εὐχὴ τῷ κυρίῳ — *res* Deo deuotae. (Esdr. VIII, 28. נדבה. LXX. ἑκούσια) *Reiske* in ind. *Demosth.* ὥσπερ εὐχὴν ἐπιτελοῦσα, *simulacrum, donarium votiuum, voto facto diis condictum.*

Εὔχομαι, proprie quidem *voueo Deo.* Deinde autem de iis dicitur, quae ad Dei cultum praescribuntur, quia quae decernuntur, Deo quasi

quasi vouentur; est igitur *praescribere, proclamare, constituere.* Sic 3 Esdr. VIII, 50. καὶ ηὐξάμιν ἐκεῖ νηστείαν; quae *Iosephus*, antiquit. lib. XI. cap. V. p. 561. ita dixit: νηστείαν αὐταῖς παρήγγειλεν. In textu enim hebr. Esdr. VIII, 21. leguntur ואקרא שם צום, Alexandrini: ἐκάλεσα.

Εὐψύχως, *beneuole, benigniter*, quod 2 Macc. VII, 20. legitur, et ibi est *animo forti*, extat quoque 3 Macc. VII, 18. „Rex, χορηγήσας αὐτοῖς εὐψύχως τὰ πρὸς τὴν ἄφιξιν πάντα, suppeditauit illis benigniter, quaecunque opus erant ad reditum in patriam.

Εὐωδία, *bonus odor*, (Sir. XXIV, 15. XXXII, 6.) 3 Esdr. I, 12. μετ' εὐωδίας, — in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 13. בצלחות *in catillis, patinis.* — Videtur graecus interpres צלחה deriuasse a צלח et scripsisse εὐοδίας, quanquam contextus repugnare videtur; sed hoc ipsum permouere potuit librarium, vt locum emendaret, et εὐωδίαν reponeret. Fauent vero huic mutationi LXX interpretes, qui illa verba hebraea 2 Chr. l. l. reddunt καὶ εὐωδώθη, et Vulgat. in loco 3 Esdr. legisse videtur εὐοδίας; vertit enim *cum beniuolentia.*

Εὐωχέομαι, *epulo excipior.* 3 Macc. VI, 14. εὐωχοῦντο δὲ πανθ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως. — De proprio verbi vsu, vt sit, *moderate vti victu*, vid. *Raphel.* annot. e Xenoph. (Memor. l. III. c. 14.) p. 345.

Εὐωχία, proprie *epulum, laetum epulum*, et *voluptas in epulis.* cf. 3 Macc. IV, 1, 8. VI, 25, 30. V, 3, 17. Deinde vero significat *laetitiam, felicitatem* quamcunque. Sic

Fragm.

Fragm. Esth. IV. et VIII, 23. ἐπέστρεψεν τὸ πένθος ἡμῶν εἰς εὐωχίαν.

* *Ἔφισος, aequalis, *eiusdem pretii*, pro ἴσος legitur in Cod. Vat. Sir. IX, 10. Alex. et Compl. ἔπισος. Retinuit *Augusti* in noua Libr. Apocr. V. T. edit. lectionem romanam, quae, an satis defendi possit, definire nolo.

Ἐφημερία, *ministerium diurnum*. 3 Esdr. I, 16. hebr. עבודה, 2 Chron. XXXV, 15.

Ἔχω, vt Latinor. *habeo*, est quoque *puto*, *existimo*, i. q. λογίζομαι. 2 Macc. VI, 11. διὰ τὸ εὐλαβῶς ἔχειν βοηθῆσαι ἑαυτοῖς, quia illicitum arbitrabantur, se defendere, propter diei religiosam opinionem. — ἔχειν εἰς γελῶτα, εἰς παραβολὴν, Sap. V, 3. i. q. λογίζεσθαι vers. sq. et c. II, 16.

— οὕτως ἔχειν, *sic sese habere*, *ita esse*. 2 Macc. X, 9. καὶ τὰ τοῦ Ἀντιόχου τελευτῆς οὕτως εἶχε. (LXX interpretes hebr. היה, Ex. XXVIII, 28. Ios. VIII, 20.) *Reisk.* in Indice *Demosth.* τὸ δὲ οὐχ' οὕτως ἔχει, *res sic se non habet*. — De librorum argumento vsurpat *Dio Cass.* l. 40. p. 256. ed. *R.* βιβλίον, ἔπαινον αὐτοῦ ἔχον, — laudes eius narrans.

— καλῶς ἔχειν, vel: *vtile esse*, *praestare*, vel: *recte*, *bene facere*, 3 Esdr. II, 20. καλῶς ἔχειν ὑπολαμβάνομεν, μὴ ὑπεριδεῖν τὸ τοιοῦτο, *recte agere*, vel *vtile esse* putabamus, hoc non negligere. Iisdem verbis vtitur *Iosephus*, idem narrans antq. l. XI. cap. V. p. 549. ed. *Hau.* καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἡμῖν. — *Lucian. S.* de Merc. Cond. T. I. p. 660. ed. *Reiz.* καλῶς δὲ εἶχε, *at praestiterat*. *Dio Cass.* l. 36. p. 96. ed. *Reim.* καλῶς ὑμῖν ἔχει, *vtile vobis est*. *Dionys. Hal.* l. X. c. 6. (T. IV. p. 1997. ed. *Reisk.*)

Reisk.) σκοπεῖτε, εἰ ἄρα καλῶς ὑμῖν ἔχει τοιούτου φείσασθαι πολίτου.

ἐχόμενος, בסתר, Cant. II, 14. — sensum expressere.

ἔχοντες, *experti, experientia cognitum habentes*, 3 Esdr. VIII, 82. καὶ νῦν τί ἐροῦμεν ἔχοντες ταῦτα; hebr. ועתה מה־נאמר אחרי־זאת, Esdr. IX, 10. Sic *Xenophon* Cyrop. lib. III, c. II. *qui nunquam cessarunt malis nos affligere*, τούτους νῦν ὁρῶ ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ ηὐχόμην, *hos jam video illa vti sorte, qua optaueram.*

Ἕως, venire interdum sensu rariori, vt sit *continuo, semper*, docet Sir. XLII, 21. καὶ ἕως ἐστὶ (scl. ὁ Θεὸς) πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, οὔτε προσετέθη, οὔτε ἠλαττώθη, καὶ οὐδὲ προσεδεήθη οὐδενὸς συμβούλου, *continuo ille fuit ab aeterno et erit in aeternum* etc. Conuenire videtur hebr. עוד; *adhuc*, cf. Dan. IX, 20. vbi LXX ἕως, *Theodotion* autem ἔτι. Vid. *Schleusneri* Spic. 1. Sic *Demosth.* 968. 4. (ed. *Reiskii*) ἕως ἀπεδήμουν ἐγώ, *toto illo tempore*, quo ab vrbe aberam. Pro καὶ ἕως habet autem codex Alexand. ὅς, (Vulgat. *qui*) quam lectionem praetulerim, nisi vix intelligeretur, quomodo difficilior lectio, καὶ ἕως, orta fuerit. Sic et Latinor. *vsque* proprie est *sine intermissione, semper, continuo.*

Ἕως εἰς, i. q. εἰς simpliciter. 1 Macc. II, 58. Elias ob legis diuinae studium ἀνελήφθη ἕως εἰς τὸν οὐρανόν.

Z.

Ζάω, *vigeo, permaneo.* Sir. XLIV, 14. καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεάς. — Omisit *Bielius* no-

notare formulam adjurantis, quae e. g. legitur Iudith. II, 12. ὅτι ζῶν ἐγὼ — λελάληκα καὶ ποιήσω ταῦτα, per vitam meam — quae dixi praestabo. XI, 7. ζῇ βασιλεὺς — καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτοῦ ὅτι δουλεύουσιν κ. τ. λ. XII, 4. XIII, 16. — Respondet hebr. חי, Ezech. XX, 3.

Ζῆλος νόμου, *feruor pro lege, in lege tuenda.* 1 Macc. II, 58. coll. v. 54.

Ζυγὸς, *jugum, transtrum, sedes remigium.* Hoc sensu legitur, 3 Macc. IV, 9. οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων προσηλόμενοι τοὺς τραχήλους. — cf. *Stephan.* thes. s. h. v.

Ζωὴ, *agendi ratio vel bona vel mala.* Sap. I, 12. — *felicitas.* Sir. XVII, 11. προσέθηκεν αὐτοῖς ἐπιστήμην, καὶ νόμον ζωῆς — leges saluberrimas.

Ζωοποίησις, quod Esdr. IX, 8, 9. legitur, *Biel.* vertit: *viuificatio.* Sed est potius *vitae conseruatio* et *sustentatio,* quae non solum in eo cernebatur, quod rex iis victum suppeditaret, sed quod etiam eos interfici non juberet. Alter interpres graecus (3 Esdr. VIII, 79, 80.) hebr. מחיה recte vertit τροφή.

H.

Ἢ, *quam.* hebr, אשר, Hos. XIV, 42. — Omittitur interdum ante ἤ comparatiuus μᾶλλον vel similis. v. c. Sir. XLI, 12. αὐτὸ (fama bona) γὰρ διαμένει ἢ μεγάλοι θησαυροί. Sir. XXII, 15. βῶλον σιδήρου εὔκοπον ὑπενεγκεῖν, ἢ ἄνθρωπον ἀσύνετον. Exemplum e *Diod. S.* vbi quoque μᾶλλον deest, attulit *Munthe*

 (obss.

(obff. e *D. S.*) ad Matth. XVIII, 9. Vid. etiam 4 Macc. IX, 1. ἕτοιμοί ἐσμεν ἀποθνήσκειν, ἢ παραβαίνειν τὰς πατρίους ἡμῶν ἐντολάς.

ἤπερ, *quam.* 2 Macc. XIV, 42. ἤτοι, *fiue.* Sap. XI, 18.

* Ἤδη, *jam.* Legitur Sap. XVIII, 9, 23. XIX, 16. — Refpondet hebr. כבר Ecclefiaft. I, 10. — ἀνάγκη ἤδη, i. q. τὸ νῦν, *afflictio praefens,* Tob. III, 6.

ἤδη καὶ, *adeoque.* 3 Macc. VI, 24. καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ὑμῶν εὐεργέτην ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾷν. De formula ἤδη δὲ καὶ, *quin imo etiam,* vide quae pluribus difputauit *Raphelius* in annot. e *Polyb.* ad Matth. III, 10.

Ἡδονὴ, *fuauitas, amoenitas, dulcedo.* Sap. XVI, 20. Manna πᾶσαν ἡδονὴν ἰσχύων. *Hefych.* ἡδέως· εὐθύμως, γλυκέως. — ἡδονὴ (ἐν) ὕπνῳ, voluptas in concubitu. Sap. VIII, 2.

Ἥλιος, metaphorice *cognitio vera* et *faluberrima,* i. q. σοφία. Sap. V, 6. ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. — *Reiske* in Ind. *Demofth.* τί ποιήσουσι τὸν ἥλιον ἰδόντες, οἱ μὴ δυνάμενοι πρὸς τὸν λύχνον ἀντιβλέπειν.

Ἡμέρα, omittitur interdum, 3 Esdr. VIII, 61. δευτέρᾳ καὶ δεκάτῃ (ἡμέρᾳ) τοῦ πρώτου μηνός. coll. Esdr. VIII, 31. — ἡμέραι, *dies fefti.* 2 Macc. II, 16. Vid. Καθαρισμὸς, et cf. *Vorftius* de hebr. N. T. p. 106. — ἡμέραι ἀριθμοῦ, Sir. XVII, 2. *dies numeri,* i. e. *dies numerati;* adjecta *breuitatis* notione: *qui facile numerari poffunt.* — Μὴν ἡμερῶν. Vid. Μήν.

Ἥττων, Sap. XVII, 13. ἥττων ἐστι ἡ προσδοκία, i. e. *nulla* eft fpes. cf. Ἐλάσσων. LXX hebr. דל, Iob. XX, 10.

Ἦχος.

Ἦχος, sonitus, strepitus, Sap. XVII, 4. *Hesych.* ἦχος· φωνὴ, κτύπος, ἐκφώνησις. — Deinde *cantus.* Sap. XVII, 18. ἦχος ὀρνέων. — denique *modus,* Gesangsweise, Tonweise. Sic videtur accipiendum esse Sap. XIX, 18. μένοντα ἤχῳ, quae *Nachtigal* vertit: *getreu ihrer Art.* cf. *Schleusneri* Spicil. 1. s. h. v.

Θ.

Θάνατος, i. q. θανατωθέντες, Sap. XVIII, 16. πάντα ἐπλήρωσε θανάτου, omnia repleuit *cadaueribus. Arabs:* موتى, *mortuis.* Vid. Βίος.

* **Θάττον** s. θάσσον, *celerius,* attice pro τάχιον, *Phryn.* p. 26. Ἕλληνες τὸ τάχιον, θάττον δὲ Ἀττικοί. *Hesych.* θᾶττον· εὐθὺς, ταχίον, ταχέως. Ter legitur in secundo Macc. libro c. IV, 21, 31. XIV, 11.

Θεραπεύειν, *sanare;* deinde si respicitur ad caussam sanationis, est: *medicina vti.* Sir. XVIII, 19. πρινὴ λαλῆσαι μάνθανε, καὶ πρὸ ἀῤῥωστίας θεραπεύου. — Tum etiam est *restituere, reficere,* diciturque de muris et moeniis, 3 Esdr. II, 18. quod recte monuit S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2; respondet enim chald. שׁכלל, Esdr. IV, 12. quod idem interpres infra versu 24. vertit ἀνίστημι. Interpretatur vero hoc verbum optime *Iosephus,* antiq. l. XI. cap. II. p. 549. ed. *Hauerc.* qui quidem sic dixit: καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη. *Polyb.* IV, 70, 2. θεραπ. τὴν δύναμιν, exercitum reficere; et lib. X, 20, 2. θεραπεύειν τὰς πανοπλίας.

Θέσις, significat quoque *actum collocandi,* 3 Esdr. I, 3. ἐν τῇ θέσει τῆς ἁγίας κιβώτου — ἐν τῷ οἴκῳ, eo quod collocarent. — in textu

hebr. 2 Chron. XXXV, 3. est תְּנוּ, *collocate.*

Θεωρία, non solum de externo cultus Dei splendore et pompa dicitur, sed simpliciter quoque notat *spectaculum.* 3 Macc. V, 24. τὰ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πλήθη συνήθροιστο πρὸς τὴν οἰκτροτάτην θεωρίαν — ad *funestissimum spectaculum* internecionis scilicet Iudaeorum.

Θήρα, *bestia, fera.* hebr. שׁוֹטִים, Hos. V, 2.

Θηρίον, si de pugnis, aut rebus bellicis sermo est, saepius κατ' ἐξοχὴν notare *Elephantes,* notauit S. V. *Schleusnerus* Sp. 1. Addo 2 Macc. XV, 20, 21. 3 Macc. V, 23, 29, 45. VI, 16, 21.

Θνήσκω. Notandus est locus Bar. III. 4. quem jam S. V. *Schleusnerus* Spicil. 1. interpretatus est. Verba sunt: ἄκουσον τῆς προσευχῆς τῶν τεθνηκότων Ἰσραήλ. *Schleusn.* l. l. „τεθνηκότες, inquit, sunt iidem qui ἁμαρτάνοντες dicuntur, *peccatores.* Nec tamen repugnarem, si quis *homines miseros in captiuitatem abductos* explicare vellet, coll. v. 7.“ Quae posterior explicatio eo firmari posset, quod ἀναιρεῖν interdum est: *summis obruere miseriis.* Vid. Ἀναιρεῖν. Superest vero duplex adhuc interpretandi ratio, *vel* vt sint *caedi destinati*, vt in Apoc. XIII, 8. ἀρνίον ἐσφαγισμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου (— occisioni destinatus, vid. etiam Καταράομαι) *vel* vt intelligantur *majores mortui,* qui *adhuc* pro salute populi ad Deum preces fundant. Hoc mihi verisimilius videtur propter sequentia et versum 5 et 7. Vid. 2 Macc. XII, 43-45. XV, 12 sqq.

Θοίνη, ad vnum Sap. XII, 6. locum, quem *Bielius* attulit, addo 3 Macc. V, 31.

* Θραυ-

* Θραῦμα, *fragmentum.* 2) *fractio ipsa, caedes, clades.* Legitur Iudith. XIII, 5. et est i. q. θραῦσμα, vt habet Cod. Alex. cuius lectionem *Biel.* sequutus est. Vid. θραῦσμα, in *thes. B.*

Θρυλλέω, *diuulgo, dissemino, famigero.* Praeter Prou. II, 15. legitur bis 3 Macc. c. III. v. 6. et 7. ἡ ἐν πᾶσι θρυλλουμένη εὐπραξία, vbi celebrata probitas Iudaeorum. (*Polyb.* VI, 4, 6. λόγος τεθρύλληται πολὺς ὑπὲρ τούτου); v. 7. τὴν διάστασιν ἐθρύλλουν.

Θυγάτηρ, notat quoque *vxorem, foeminam.* Sir. XXVI, 23. γυνὴ ἀσχήμων — θυγάτηρ δὲ εὐσχήμων. τὸν ἄνδρα ἐντραπήσεται. — θυγατηρ vt υἱὸς interdum omittitur, v. c. Tob. III, 17. Σάῤῥα ἡ τοῦ Ραγουὴλ. — θυγατέρες θεοῦ, Israëliticae vxores, Sap. IX, 7.

Θυΐσκη, *thuribulum, acerra.* — *Stephanus* in thes. „θύσκη, inquit, scapha, ad recipienda ea, quae diis offeruntur. At θυΐσκη videtur esse thuribulum, vel martariolum, acerra.“ — Legitur 3 Esdr. II, 13. vbi respondet Esdr. I, 9. hebr. מחלפים, vasa libatoria *minora.*

Θυμὸς, interdum *indoles, natura,* diciturque de primis naturae, de anima quae sentit et afficitur. Sir. X, 18. οὐκ ἔκτισται ἀνθρώποις ὑπερηφανία, οὐδὲ ὀργὴ θυμοῦ γεννήμασιν γυναικῶν. Vid. etiam *Schleusn.* Spic. 2. Theognid. v. 367. ἀνθρώπων δ᾽ εὖ οἶσθα νόον καὶ θυμὸν ἑκάστου. Inde et idem quod πνεῦμα vel καρδία simpliciter, vt 2 Macc. XIII, 4. Deus ἐξήγειρε τὸν θυμὸν τοῦ Αντιόχου, quod 3 Esdr. II, 8. ita dicitur ἔγειρε τὸ πνεῦμα.

Θυσία, 3 Esdr. I, 12. in hebr. קודש, 2 Chron. XXXV, 13.

Θυσιαστήριον. Neglexit *Bielius* adnotare, hoc vocabulum Hos. III, 4. respondere hebr. מצבה *statua, monumentum erectum.*

I.

*Ἴασις, *mortis remedium.* Sap. II, 1. οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου. — Sir. XXI, 3. *remedium*; τῇ πληγῇ οὐκ ἔστιν ἴασις.

Ἰδιότης, *singularis rei natura et ratio.* 3 Macc. VII, 17. Πτολεμαΐδα τὴν ὀνομαζομένην διὰ τὴν τοῦ τόπου ἰδιότητα ῥοδόφορον — quae ob loci naturam cognominabatur *rosifera.* Sic *Polyb.* V, 68, 11. αἱ τῶν τόπων ἰδιότητες.

Ἱερατεύω. ἱερατεύοντες, 3 Esdr. VIII, 46. hebr. משרת, Esdr. VIII, 17.

Ἱερεὺς Esdras κατ' ἐξοχὴν appellatur, 3 Esdr. VIII, 8. vbi in hebr. est הספר, Esdr. VII, 11.

Ἱερόδουλος, *sacris inseruiens,* 3 Esdr. VIII, 22, 51. V, 35. respondet hebr. et chald. נתינים, Esdr. VII, 24. VIII, 20. II, 58. — et 3 Esdr. I, 3. respondet hebr. מבונים, vel juxta *Keri* מבינים *intelligentes, legis periti,* 2 Chron. XXXV, 3. vbi LXX δυνατοὶ verterunt.

Ἱερὸν, τὸ, *templum.* 3 Esdr. VIII, 91. hebr. בית אלהים, Esdr. X, 1. Confer quoque 3 Esdr. IX, 1. 6. et Esdr. X, 6, 9.

* Ἱεροσύλημα, *sacrilegium, scelus atrox quoduis.* Extat 2 Macc. IV, 39. γενομένων δὲ πολλῶν ἱεροσυλημάτων. *Hesych.* Ἱεροσυλημάτων· τῶν κλοπῶν τοῦ ἱεροῦ.

Ἱεροψάλτης, *sacrorum cantor,* quod 3 Esdr. I, 15. et V, 46. legitur, in vtroque loco respondet

spondet hebr. משרת, quod est in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 15. et Esdr. II, 70.

Ἱκανόομαι ἔν τινι. *contentus sum aliqua re.* Add. Esth. c. IV. οὐχ' ἱκανώθησαν (*inimici*) ἐν πικρασμῷ δουλείας ἡμῶν, ἀλλ' — *non contenti — imposuerunt quoque.*

Ἱκεσία, *supplicatio*, quod S. V. *Schleusnerus* Sp. 1. jam adjecit *Bielio*, legitur quoque aliquoties in 2 libro Macc. in cod. Alex. v. c. XII, 42. vbi alii codd. ἱκετεία. *Phrynich.* ἱκεσία, inquit, καὶ τοῦτο ἀδόκιμον. ἱκετεία δέ. Legitur vero saepius apud *Lucian. S.* (v. c. de Dea Syr. T. III. p. 469. ed. *Reiz.* et T. II. p. 179.) et *Dionys. H.* — *Hesych.* Ἱκεσίας· πρεσβείας, ἱκετηρίας, παρακλήσεις, δεήσεις.

Ἵνα, poni interdum pro ὅτι monuit *Vorstius* de hebr. p. 287 sq. et eodem modo legitur, Sap. XIII, 9. coll. Marc. IV, 12. Luc. VIII, 10.

* Ἰουδαϊσμὸς, *respublica Iudaeorum, leges, instituta eorum.* Legitur 2 Macc. II, 21. καὶ τὰς ἐξ οὐρανοῦ γενομένας ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν. et ibidem cap. XIV, 38. Legitur praeterea in 4 Maccab. libro c. IV, 26. ἐξόμνυσθαι τὸν Ἰουδαϊσμόν. Deest voc. in *Stephano.*

Ἱπποδρόμος, habetur quoque 3 Macc. IV, 11. et V, 46. „Hunc hippodromum describit *Strabo* libro XVII. Ei nomen Lageo fuisse docet nos *Epiphanius* in libro de ponderibus et mensuris.“ *Grotius* ad loc. prior.

Ἴσος. — ἴσα aduerbialiter: *aequaliter, perinde ac.* Sap. VII, 3. ἴσα κλαίων. Pro ἴσα deinde cap. XIV, 9. dicitur ἐν ἴσῳ γὰρ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν, καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. Ἴσον et dici

dici illum, qui plane eadem est natura ac alius, docet Sap. VII, 1. ἴσος ἅπασι (ἀνθρώποις) — cf. Philipp. II, 6. εἶναι ἶσα θεῷ.

Ἵστημι, *ratum esse jubeo, praesto aliquid.* Bar. II, 1. καὶ ἔστησε κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ, *ratas fecit minas.* — *saepe et diu in aliquo loco versor,* Sir. VI, 34. ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στῆθι. Sic in eadem sententia Prou. XV, 13. hebr. ילך, coll. Sir. XI, 20. vbi explicatur per ὁμιλεῖν. Vid. etiam 1 Reg. XII, 6, 8. — *appendo,* 3 Esdr. VIII, 62. hebr. נשקל הכסף, *appendebatur aurum,* Esdr. VIII, 33. coll. v. sq. et *Raphel.* an. e Xenoph. ad Matth. XXXV, 15. *Elsneri* obss. L. T. I. p. 395. *Demosth.* 1200, 1. (ed. *Reisk.*)

Ἱστορέω, 3 Esdr. I, 33. hebr. כתב, 2 Chron. XXXV, 27. — ἱστορηθέντα, 3 Esdr. I, 42. hebr. דברים, 2 Chron. XXXVI, 8.

Ἰσχύς, proprie *vis, fortitudo.* 3 Esdr. VIII, 52. vbi in hebr. Esdr. VIII, 22. est יד. Deinde *vigor aetatis*; v. *Schleusn.* Spic. 1. Addo Sir. III, 13. — Denique *abusus virium, violentia, ira,* — *poena,* i. q. θυμός. Sir. XXXIX, 28. ἐν καιρῷ συντελείας ἰσχὺν ἐκχέουσι, καὶ τὸν θυμὸν τοῦ ποιήσαντος αὐτοὺς κοπάσουσι, spiritus poenas diuinas abunde infligent, et iram creatoris sedabunt.

Ἰσχύω, *vim exerceo, operor.* Sap. XIX, 20. πῦρ ἴσχυσεν ἐν ὕδατι. XVI, 20. Manna πᾶσαν ἡδονὴν ἰσχύων, quemcunque dulcedinis sensum excitans.

Ἴχνος, respondet hebr. דרך, et est *via.* Sic enim intelligendum est Sir. XXXVII, 17. Verba difficiliora haec sunt: ἴχνος ἀλλοιώσεως καρδίας. Τέσσαρα μέρη ἀνατέλλει, ἀγαθὸν καὶ κακὸν

καινὸν ζωὴ καὶ θάνατος. — Equidem puto delendam esse distinctionis notam post καρδίαν, et ante ἴχνος supplendum κατά. Vertendum nunc erit: secundum (viam i. e.) *rationem* mutati consilii quatuor oriuntur res; bonum et malum etc. P. R. *Lindius*, qui eodem modo utrumque versum conjunxit, vertit: indicium immutati consilii quatuor partes producunt, emolumentum et detrimentum, salutis spes, et vitae periculum. Mavult vero ἴχνος ἀλλοιώσεως accipere pro ipsa ἀλλοιώσει, abundante ἴχνος. In eadem *viae* notione legitur Sap. II, 4: παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἴχνη νεφέλης.

K.

Καθὰ, *quemadmodum, prout*. Bar. I, 6. καθὰ ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χεὶρ, colligebant pecunias prout quisque haberet, quod daret. — *contra quae, praeter ea quae*, Sap. III, 10. ἀσεβεῖς δὲ καθὰ ἐλογίσαντο ἕξουσιν ἐπιτημίαν, *praeter opinionem* punientur. — Καθάπερ 3 Esdr. VIII, 11. chald. כָּל־קֳבֵל דִּי, Esdr. VII, 13.

Καθαιρέω, *detraho*, Iudith. XIII, 6. καθεῖλε τὸν ἀκινάκην αὐτοῦ, detraxit gladium eius in columella suspensum. hebr. הוֹרִיד.

Καθαρισμὸς, *festum expiationis*, 2 Macc. II, 16. μέλλοντες ἄγειν καθαρισμὸν ἐγράψαμεν ὑμῖν. καλῶς οὖν ποιήσεται ἄγοντες τὰς ἡμέρας.

Καθαρὸς, i. q. ἅγιος, *inuiolabilis, sanctus*. Sap. XIV, 24. οὔτε βίους οὔτε γάμους καθαροὺς φυλάσσουσιν, i. e. scortantur et committunt caedes. Vid. Tit. I, 15.

Κα-

Καθέδρα. Monuit jam S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1. ad Sir. XII, 12. hoc vocabulum significare *locum, vbi quis ſit collocatus; conditionem hominis.* Addo locum inſignem Sir. VII, 4. μὴ ζήτει παρὰ κυρίου ἡγεμονίαν, μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. coll. Matth. XXIII, 2. et 1 Sam. XX, 24.

Κάθημαι, proprie *ſedeo,* deinde *humi ſedeo, me ſubjicio.* Iudith. VIII, 21. „capta vrbe καθήσεται πᾶσα ἡ Ἰουδαία, tota Iudaea ſe ſubjiciet. (Ald. et Compl. κληθήσεται, alii καυθήσεται.) — Καθήμενος, *ſedens* i. e. perſeuerans, manens, Bar. III, 3. σὺ καθήμενος (εἰς) τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι (εἰς) τὸν αἰῶνα: tu in aeternum es, nos in aeternum peribimus. Syrus bene ܩܝܡ, *firmatus* i. e. *ſtabilis es.*

Καθιθρύω, *colloco, erigo.* Legitur quoque 3 Macc. VII, 50. ὅς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στήλῃ κατὰ τὸν τῆς συμποσίας τόπον προσευχῆς καθιδρύσαντες, ἀνέλυσαν κ. τ. λ. — niſi hoc loco potius eſt *conſidere,* vt apud *Dionyſ. Halic.* lib. I, 11. p. 31 ſq. ed. *Reisk.* *ſupra Iapygium promontorium* ἐκβιβάσας τὸν λεὼν αὐτοῦ καθιδρύεται, *expoſitis ſuis, conſedit.* Sed vide Προσευχή.

Καθίζειν τινὰ ἐκ δεξιῶν (coll. Luc. I, 11.), *aliquem proximum ſibi facere auctoritate et potentia, ad ſummos honores prouehere.* Sir. XII, 12. μὴ καθίσῃς αὐτὸν (*inimicum tuum*) ἐκ δεξιῶν σου, μήποτε, ζητήσῃ τὴν καθέδραν σου (*honoris locum quem tu obtines,* vid. Καθέδρα) coll. 1 Sam. XX, 25. et 1 Macc. X, 63. Pſ. CX, 1.

Καθίσταμαι, *constituor, reddor, cognoscor aliquis.* 3 Macc. III, 5. ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδόκιμοι καθειστήκεισαν, omnibus hominibus grati, probati reddebantur. *Sophocl.* Antig. 1174. μάντις οὐδεὶς τῶν καθεστώτων βροτοῖς· vbi Scholiast. συμβαινόντων, γινομένων

Καθοράω, *perspicio*, ad vnum *Bielii* locum addo 3 Macc. III, 11. et Sir. XXIII, 20. in Compl.

* **Καθόσον**, siue καθ' ὅσον, *quatenus, quantum.* Sir. XLIII, 30.

Κάθοδος, *reditus*, 3 Esdr. II, 24. vbi respondet chaldaeo חלק, *pars, portio, tributum,* Esdr. IV, 16. Ni autem egregie fallor interpres legit הלך quod et *iter*, et *vectigal*, quod a proficiscentibus exigitur, significat. *Iosephus* autem, antiq. lib. XI. c. II. p. 550. ed. *Hau.* consentit cum Nostro, dicens: ἀποκλείεταί σοι ἡ ὁδός. Ceterum κάθοδος saepius de reditu dicitur aqud profanos, vt v. c. ap. *Polyb.* IV, 52, 8. de reditu ab exilio.

Καθυφαίνω s. καθυφάω; *contexo, intexo*, legitur etiam Iudith. X, 21. κωνωπεῖον, ὃ ἦν ἐκ πορφύρας — καὶ λίθων πολυτελῶν καθυφασμένων. *Hesych.* καθυφαίνειν· ἐνδοῦναι, ὑποχωρεῖν, καθυποβάλλειν.

Καθώς, de tempore, *cum, postquam.* 2 Macc. I, 31. καθὼς δὲ ἀνηλώθη τὰ τῆς θυσίας — ὁ Νεεμίας ἐκέλευσε κ. τ. λ. Vid. Act. VII, 17. 1 Cor. V, 7.

Καί. Afferam hic, quae passim ex libris apocryphis huius particulae notiones obseruaui. — *inprimis.* Addo Sir XVIII, 14. vid. κατασπεύδω. — *sed*, Sir. XL, 30. vid. Ἐπαίτησις. — *vt*, Sir XII, 1. ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς, καὶ ἔσται χάρις τοῖς ἀγαθοῖς σου. — *modo*,

Sir.

Sir. XXV, 13. πᾶσαν πληγὴν, καὶ μὴ πληγὴν καρδίας, καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν γυναικός. — *adeo, vel*, Sap. II, 15. βαρὺς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, molestus nobis est vel adspectu. — *attamen*, Iudith. XIV, 2. ὡς καταβαίνοντες — καὶ οὐ καταβήσεσθε, — simulantes descendere — attamen non descendite. — *etiam, quoque*. Iudith. XV, 3. καὶ οἱ παρεμβεβληκότες Βετυλούᾳ καὶ (i. e. καὶ αὐτοὶ) ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, illi ipsi quoque, qui Betuliam cingerent, in fugam sunt coniecti. — pro ὅς, ἥ, ὅ; addo Sap. XI, 17. ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ καὶ κτίσασα κόσμον, — quae mundum quoque parauit. Sic hebr. ו pro אשר. Vid. etiam Sir. X, 31. ὁ δοξαζόμενος ἐν πτωχείᾳ, καὶ ἐν (i. e. οὗτος ἐν) πλούτῳ ποσαχῶς. coll. v. 30: et Sir. XXVIII, 1. — Denique pleonastice ponitur 3 Esdr. VI, 22. vbi regis epistola incipit per καὶ. Sir. XL, 3. vbi καὶ ἕως pro ἕως simpliciter.

Καινίζω, *nouis formis induo, in nouas formas redigo*. Sap. VII, 27. ἡ σοφία καινίζει τὰ πάντα, quae sensu praegnante et ad emendationem (vt. καινὸς in Nouo Test. v. c. 2 Cor. V, Gal. VI, 15.) et ad varias rerum species semper recurrentes et virtute σοφίας restaurandas et innouandas sunt referenda. Videsis quae vberius disputauimus in disputationibus nostris super libro Sapient. part. III. p. 9 sq. — *Nouas res instituo, illarum sum cupidus, illas molior*. 2 Macc. IV, 11. παρανόμους ἐθισμοὺς ἐκαίνιζεν.

Καιρὸς, *occasio, opportunitas*. Addo Iudith. XII, 6. ἐτήρει (Holofernes) καιρὸν τοῦ ἀπατῆσαι αὐτὴν (Iuditham.) Sir. XIX, 28. ἐὰν εὕρῃ καιρὸν κακοποιῆσαι.

πρὸς

πρὸς καιρὸν, *aliquamdiu, ad tempus.* Sap. IV, 4. κἂν γὰρ ἐν κλάδοις πρὸς καιρὸν ἀναθάλῃ.

Κακοήθεια, *malignitas, ingenii morumque prauitas.* Legitur in Additam. Esth. VIII, 16. 3 Macc. III, 22. et VII, 3. Vid Σύμφυτος. *Hesych.* Κακοηθείας· κακοτροπίας. Semel legitur in N. T. Rom. I, 29. Vid. *Polyb.* V, 50, 5. Plutarch. de discr. am. et adul. 314. Aduerb. κακοήθως, vid. ap. *Ioseph.* antq. IV. c. 2. p. 196. ed. *Hauerc.*

Κακία, *noxa, afflictio, malum,* 3 Esdr. II, 29. vbi in textu chaldaeo Esdr. IV, 22. legitur חבל.

Κακολογέω, non solum maledico, sed etiam *obtrector, criminor insimulo,* 2 Macc. IV, 1. ἐκακολόγει τὸν Ὀνίαν, ὡς αὐτός τε εἴη τὸν Ἡλιόδωρον ἐπισεσεικώς.

Κακοποιέω, *destruo, demolior, perdo,* quo sensu legitur 3 Esdr. VI, 23. κωλῦσαι καὶ κακοποιῆσαι τὸν οἶκον κυρίου, templi exstructionem impedire, aut illud diruere. Nam in textu chaldaeo Esdr. VI, 12. est חבל, *perdere.* Sic etiam

Κακοποίησις, esse videtur *interitus,* 3 Macc. III, 2.

Κακότεχνος, quod Sap. I, 4. non solum sed etiam ibid. c. XV, 4. legitur, non est *mala indole praeditus,* sed actiue: *qui mala molitur, artificiosus et sedulus in malo efficiendo;* quae notio, si vel dubium sit illam valere in loco priori, certe tamen locum habet in posteriori, vbi κακότεχνος ἐπίνοια tribuitur

male

male sedulis in idolis excogitandis et formandis. *Vulgat.* hominum malae artis excogitatio. coll. 4 Macc. VI, 25. διὰ κακοτέχνων ὀργάνων καταφλέγοντες αὐτόν.

Κακῶς, ad intellectum referri, docet Sap. XIV, 3. κακῶς φρονεῖν περὶ θεοῦ. Sic apud profan. saepissime.

κακῶς ὀμνύω *perjuro*, Sap. XIV, 29. idem quod v. 30. ἀδίκως ὀμνύω.

Καλέω, *accerso*, Iudith. VIII, 10. *conuoco*, pro συγκαλέω. Ad locum Iud. IV, 13. a *Bielio* laudatum addo Iudith. II, 14. coll. v. 2. ibid. V, 2. et 1 Macc. I, 6. *Alexander moribundus* ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους. — Καλέομαι, *cognominor* i. q. ἐπικαλέομαι, 2 Macc. X, 12. 1 Macc. III, 1, coll. c. II, 4.

Καλλονή, *praestantia, perfectio*, quia non nisi in suo genere perfecta *pulchra* esse possunt. Sap. XIII, 3, 5. καλλονὴ κτισμάτων, perfectio summa atque decus rerum creatarum. Deinde *honestas* et singulatim *munificentia*, vt legitur Sir. XXXIV, 23. *qui laute dat epula, celebratur*, καὶ μαρτυρία τῆς καλλονῆς αὐτοῦ πιστή, et munificentiae eius semper recordabuntur homines. Denique in loco Sirac. IV, 23. esse videtur *gloriola;* μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας, καὶ (quae addenda sunt e Compl. Vulg. Syr. et Ar.) μὴ κρύψῃς τὴν σοφίαν εἰς καλλονήν, quae vertenda esse puto: ne taceas vbi salutaris quid potes efficere, neque, verae vtilitatis immemor, abscondas cognitionem tuam ad gloriolam quaerendam, i. e. donec gloriam quoque tibi parabis. Fortasse in hebraeo textu fuit בחמרה i. e. donec desiderata fuerit tua sapientia, tuum consilium.

lium. Syrus et Arabs verba εἰς καλλονὴν non verterunt.

Καλὸς, etiam *gratus, desideratus, optatus*. Sir. XLI, 2. ὦ θάνατε, καλόν σου τὸ κρίμα, ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἐπιδεομένῳ καὶ ἐλασσουμένῳ ἰσχύϊ κ. τ. λ. quorum verborum opposita leguntur versu 1. ὡς πικρόν σου τὸ μνημόσ. ἐστιν ἀνθρώπῳ. Vnde patet, quomodo Alexandrini Mich. II, 7. hebr. יטבו sic verterint. — Deinde *vtilis*, Sir. XIV, 3. ἀνδρὶ μικρολόγῳ οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ ἀνθρώπῳ βασάνῳ ἵνα τί χρήματα; coll. v. 5. vt interdum hebr. טוב, coll. Matth. XVIII, 8. — *honestus, verus*, 2 Macc. XV, 12. καλὸς καὶ ἀγαθός. Sap. X, 8. τὰ καλὰ, *bona*, *vera*. Vid. etiam Tob. V, 13. VII, 7.

Καρδία, eodem modo vt ψυχὴ ponitur pro toto homine. Sir. III, 26. ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον — et καρδία σκληρά, *homo audax*. Sir. II, 12. καρδίαι δειλαὶ homines nullius fiduciae, coll. v. 13, 14. — Deinde idem quod σύνεσις, *intelligentia*, Baruch. II, 31. δώσω αὐτοῖς καρδίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα. coll. Matth. XIII, 15.

Καρπὸς, tropice de *liberis* dicitur, adjuncta notione praemiorum, Sap. III, 13. μακαρία στεῖρα ἡ ἀμίαντος, ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι, ἕξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν. ibid. eod. verſ. 15. vid. Πόνος. — Mel dicitur apium καρπὸς Sir. XI, 3.

Καρπόω, *sacrifico, offero*. Addo 3 Esdr. IV, 52.

Κάῤῥον, *currus, rheda*, 3 Esdr. V, 78. Haec *Bielius*. Sed delenda sunt e thesauro, vid. Χάῤῥα.

Κατά. Quae ex libris apocryphis hic afferri possunt, haec fere sunt: I) *cum genitiuo* notat

tat 1) *per*, in formula jurandi, Iudith. I, 12. ὤμοσε κατὰ τοῦ θρόνου, coll. Pſ. CI, 9. Ieſ. XLV, 23. Amos IV, 2. — 2) *aduerſus*, Sap. IV, 16. liberi moechorum teſtes ſunt improbitatis κατὰ τῶν γονέων ἐν ἐξετασμῷ αὐτῶν. 3 Macc. III, 11. et ibid. v. 2. vid. Γένος. 3 Macc. II, 27. προέθετο κατὰ τοῦ ἔθνους διαδοῦναι ψόγον. *Lucian.* Sam. T. I. p. 255. ed. *Reiz.* οὐδὲν καθ' ὑμῶν. *Polyb.* IX, 3, 10. coll. 3 Esdr. II, 16. — 3) *propter*, *cauſa*, Sap. XII, 12. *quis te in jus vocabit* κατὰ ἐθνῶν ἀπολωλότων (propter Canaanitas a te interitui deuotos), *aut quis contra te exſurget vindex* κατὰ ἀδίκων ἀνθρώπων, *propter*, *vel in gratiam impiorum a te deletorum.* coll. Rom. IX, 13 ſqq. — 4) *in*, 2 Macc. III, 17. τὸ κατὰ καρδίας ἐνεστὸς ἄλγος, *dolor cordis.* *Thom. Mag.* Κύει κάλλιον, ἢ κατὰ γαστρὸς ἔχει. Vid. quae diſputauit *Fiſcherus* in proluſſ. de Vitiis Lexx. N. T. p. 560. not. 63. — 5) *de*, de loco; notauit *Bielius*, ſed ſine exemplis. In vno ſolum loco hanc ſignificationem inueni, 2 Macc. VI, 10. *duas vxores* κατὰ τοῦ τείχους ἐκρήμνισαν, *de muro praecipitarunt.* cf. Matth. VIII, 32. Marc. V, 13. Luc. VIII, 33. *Dio. Caſſ.* fragm. p. 15. (edit. *Reimar.*) *Manlius* κατὰ τῆς πέτρας αὐτῆς, ἀφ' ἧς τοὺς Γάλατας ἀπεώσατο, ἐῤῥίφη, de eadem rupe, a quo Gallos depulerat, dejectus eſt. *Theognis:*

Ἢν δὴ χρὴ φεύγοντα καὶ ἐς μεγακητέα πόντον
Ῥίπτειν, καὶ πετρῶν Κύρνε κατ' ἠλιβάτων.

II) *cum accuſatiuo:* 1) *ſecundum*, 3 Esdr. I, 4. vbi reſpondet hebraeo ל, 2 Chron. XXXV, 4. et 3 Esdr. V, 60. κατὰ Δαυὶδ, vbi in hebraeo

Esdr.

Esdr. III, 10. Sapt אל־דבר דוד καὶ propter, 2 Macc. VI, 11. Iudaei nolebant pugnare κατὰ τὴν δόξαν τῆς σεμνότητος ἡμέρας. Diod. Sic. p. 23. ed. Rhod. ἐπιζητούμενοι κατὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱστοριῶν. Vid. Munthii obss. e Diod. S. ad Matth. XIX, 3. — 3) in, 3 Macc. II, 19. κατὰ τὰς τελετὰς μεμυήμενοι, mysteriis sacris initiati. 2 Macc. XV, 8. ἔχειν κατὰ νοῦν τὰ προγεγονότα. 2 Macc. III, 16. vultu prodit τὴν κατὰ ψυχὴν ἀγωνίαν, anxietatem animi. coll. 2 Tim. IV, 1. — de tempore, 3 Macc. II, 19. de loco, 2 Macc. I, 1. οἱ κατ' Αἴγυπτον Ἰουδαῖοι, vid. v. 10. 3 Macc. I, 17. III, 8. Munthii obss. e Diod. S. ad Luc. X, 4. XV, 14. — 4) post de tempore; Prolog. Sir. τῶν ἄλλων τῶν κατ' αὐτοὺς ἠκολουθηκότων, illorum qui post prophetas scripserunt. — Κατὰ πάντα quoquis modo, quouis respectu, i. e. valde, eximie; Sap. XIX, 22. κατὰ πάντα ἐμεγάλυνας τὸν λαόν σου. Hesych. κατὰ πάντα. ὑπὲρ πάντα. Demosth. 26, 3. ed. Reisk. — Denique κατὰ omittitur interdum, vt 3 Macc. VI, 9. τὸ τάχος (pro κατὰ τὸ τάχος) ἐπιφάνηθι. Sap. III, 5. ὀλίγα παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται. coll. 2 Tim. III, 8.

Καταβαίνω, descendo, in 3 libro Esdr. I, 29. positum est pro hebraeo ירד, 2 Chron. XXXV, 23. vbi vero nostrum pro ירן legisse ירדו patet, quae lectio commoda neque improbanda videtur. — Idem verbum Obad. v. 16. legitur, vbi in textu hebraeo est לוע absorbere, deglutire; Alexandrini vero hoc verbum ad ᾅδην retulisse videntur, ita vt hoc substantiuum sit subaudiendum.

Καταβάλλειν ἑαυτὸν ἐν ὄχλῳ, Sirac. VII, 17. *sese abjicere ad plebem, vulgari;* vt nostrum sich wegwerfen. Vid. quae S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. s. h. v. monuit, et quae *Stephanus* in thes. collegit exempla e profanis.

* **Καταβλάπτω**, *noceo, laedo, detrimento afficio.* Legitur 3 Macc. VII, 8. μηθενὸς αὐτοὺς καταβλάπτοντος. *Dionys. Halic.* p. 524. ed. *Reisk.* καταβλάπτειν τὴν γῆν, agrum populare.

Κατάβρωμα, proprie quidem *esca*, deinde vero *praeda.* Iudith. X, 12. μέλλουσι δίδοσθαι ὑμῖν εἰς κατάβρωμα, Iudaei vobis praedae erunt. Eodem modo ibid. c. VI, 3. καταβρῶσις legitur.

Καταγινώσκω, *condemno.* Addo Sir. XIV, 2. μακάριος οὗ οὐ κατέγνω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Καταδαπανάω, *consumo*, legitur quoque Bel et Dr. v. 21. in ed. Compl. Alii codd. δαπανάω.

Καταδεσμεύειν ἁμαρτίαν, Sirac. VII, 8. S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. interpretatur *peccata committere, peccare.* At audiendus est quoque *Linckius*, qui ad illum locum animadvertit, καταδεσμ. esse *obligare*, et saepius dici de vulneribus; *obligare peccata* vero est *indulgere* peccatis, *malum animum demulcere*, quod deinde, quod ad sensum attinet, est *saepius peccare.*

Καταισχύνομαι, primum *erubesco* et deinde, *spe excido, fallor*, quoniam pudore suffunduntur qui incoeptis excidunt. Sir. II, 10. *quis fidem vnquam habuit Deo* καὶ κατῃσχύνθη, et spe sua excidit? — Tob. X, 2. μήποτε κατῄσχυνται; num forte spe, consilio exciderunt? scil. nanciscendae pecuniae, quam exigere volebant. Cant. tr. puer. v. 20. καὶ

κα-

καταισχυνθείησαν ἀπὸ πάσης τῆς δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβείη. — De virginibus est *stuprari*, Sir. XXII, 4. θυγάτηρ καταισχύνουσα εἰς λύπην γεννήσαντος, non *filia pudenda*, vt *Bielius* vertit, sed *stuprata*. Sic quoque αἰσχύνη, Iudith. IX, 2. et alibi de stupratione dicitur. *Demosth.* 1125. 1. ed. *Reisk.* μὴ καταισχύνῃ ταύτην ἧς ἐπώνυμός ἐστι.

Κατακολουθέω, 3 Esdr. VII, 1. κατακολουθέντες respondet chaldaeo לקבל, *secundum, ratione*, Esdr. VI, 13.

Κατακρίνω, non solum *condemno*, sed etiam, quod condemnationem antecedit, criminis accuso, *sceleris conuinco*. Sic legitur Sap. IV, 16. κατακρινεῖ δὲ δίκαιος καμὼν τοὺς ζῶντας ἀσεβεῖς, sceleris, prauitatis conuincit probus afflictus improbos hac jam in vita; i. e. poena dignos illos declarat. Vid. Hebr. XI, 7. Matth. XII, 41. *Iosephus* antiqq. l. III. cap. XV. p. 190. ed. *Hauerc.* ψευδολογίαν κατακρίνειν τοῦ θεοῦ, Deum mendacii accusare.

Καταντάομαι, *acquiro*, legitur etiam 2 Macc. VI, 25.

Καταλείπειν, respondere hebr. נבע, *patuit, manifestus fuit*, Obad. v. 5, neglexit *Bielius* notare. Ceterum saepius significat *deserere, rejicere, negligere*, vt Baruch. IV, 1. καταλείποντες τὴν σοφίαν s. τὸν νόμον, quibus opponuntur κρατοῦντες αὐτήν (s. αὐτῆς, vt legunt Alex. et Ald.).

Καταλήγω, *finio*. Addo 3 Macc. VI, 32. *Hesych.* καταλήγει· παύεται. Καταλήξομεν· καταπαύσομεν.

Καταλοχισμὸς, *distributio in certas classes*, quod in thesauro *Bielii* deesse, jam obseruauit S. V. *Schleusnerus*, hocque vocabulum docte il-

illustrauit in Spicilegio 2. Legitur 3 Esdr. V, 39. et respondet hebr. מתיחשים, *recensentes familiam*, Esdr. II, 62. Est, vt docuit *Schleusn.* l. l. verbum militare. cf. quoque *Ioseph.* antiq. lib. XI. cap. III. p. 554. edit. *Hauerc.* qui pro ἐν καταλοχισμῷ habet: ἐν ταῖς γενεαλογίαις τῶν λευιτῶν καὶ ἱερέων. Ceterum ad voc. καταλοχισμ. confer. ibid. lib. XII. c. I. p. 585: πολλοὺς εἰς τὰ φρούρια καταλοχίσας.

Καταμανθάνειν, 3 Esdr. VIII, 41. S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. recte vertit *recensere, recognoscere;* nam in textu hebraeo Esdr. VIII, 15. legitur אבין, quod est interdum *recensere, lustrare.*

* Καταμεστέομαι, *repleor, impleor.* Legitur 3 Macc. V, 46. τῆς πόλεως ἤδη πλήθεσιν καταμεμεστωμένης. Deest hoc verbum in thesauro *Stephani.*

* Κατανωτίζομαι, ex κατὰ et νωτίζω, *tergum verto*, inde *fugio.* Πρὸς φυγὴν ἐνώτισαν *Eurip.* Andr. 1138. Κατανωτίζομαι vero est *terga portare, humeris ferre;* quo sensu legitur apud *Lucian. S.* Lexiphan. T. II. p. 328. ed. *Reiz.* ἀλλήλους κατανωτισάμενοι. Deinde vero euanescente, vt saepius, vi praepositionis, est idem quod simplex νωτίζομαι, *tergum verto,* et cum hoc quoque sit indignantis, recusantis, vel contemnentis, est *recuso, negligo,* quo sensu legitur Iudith. V, 4. καὶ διὰ τί κατενωτίσαντο τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς ἀπάντησίν μοι, quare tandem recusarunt Iudaei mihi obuiam venire, scl. ad subjiciendum sese potestati meae. (Loquitur enim Holofernes.) Vulgatus

tus Interpres vertit: *contemserunt nos.* Syrus:
ܘܠܐ ܨܒܘ ܠܡܦܓܥ ܠܢ, *et quare noluerunt (recusarunt) obuiam mihi venire.* Similiter πάντὸς δικαίου καταφρονητής dici illum, qui omne iustum contemnit et spernit, ap. *Dicaearch* Hudf. p. 15., notauit Exc. *Schneiderus* in Lexic. graec. T. II. addit. — Ceterum Aldina et Compl. in loco Iud. l. legunt κατεγνώσαντο, sed minus recte.

* Καταξηραίνω, *exsicco.* Legitur Iudith. V, 13. καὶ κατεξήρανεν ὁ Θεὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν.

Καταξιόω, *dignum iudico aliquid honore,* deinde *defero alicui honorem,* 3 Macc. III, 21. vid. πολιτεία. *Demosth.* 1383, 12. καταξιοῦντε ταύτην ὁμοίως αὐταῖς μετέχειν τῆς πόλεως. coll. 2 Theff. I, 5.

Καταπαύειν ἐπί τι dicitur aliquid, quod magnam vim exerit, valde est efficax in aliud; quae enim alicui diu incumbunt, diu quoque in illud operantur. Sic Sir. V, 6. ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, i. e. grauissime puniet Deus peccatores, hi eius poenas diu et grauiter sentient. Similiter Ies. XI, 2. spiritus dei dicitur נָחָה עַל־עֶבֶד יְהוָה, i. e. insigni modo efficax esse per Dei ministrum.

Καταπονέομαι, *affligor, vexor.* Addo 3 Macc. II, 2, 13. *Hesych.* καταπονουμένοις· πειραζομένοις. quae Glossa fortasse huc pertinet.

* Κατάπονος, *molestus, laboriosus, ignominiosus.* Legitur 3 Macc. IV, 14. Vid. Προδηλόω. — *Plutarch.* Timol. 36.

Καταπορεύομαι, *iter facio.* Addo 3 Macc. IV, 11.

Κατάρᾶομαι, passiue *interitui deuoueor*. Sap. XII, 11. Σπέρμα γὰρ ἦν κατηραμένον ἀπ᾽ ἀρχῆς, illa enim gens interitui deuota, destinata erat ab initio. cf. Apocal. XIII, 15. vbi Christus dicitur ἀρνίον ἐσφαγμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, morti ab aeterno destinatus. Vid. etiam Θνήσκω.

Κατασείω, proprie *commoueo*, deinde *quasso agito*, et singulatim dicitur de *cribri agitatione*, et est *cribrare*, *cribrando spargere*. Hoc sensu legitur Bel et Drac. v. 14. „adferre jussit Daniel cineres, καὶ κατέσεισεν ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως μόνου. Vulgatus: *cribrauit per totum templum*; Syrus: ܒܢܦܘܐ ܢܦܝܗ, *cribro cribrauit eum*; Arabs vero vtitur verbo فرش, *strauit*, legitque igitur fortasse κατέστρωσαν, vt est in Aldina et Compl. sed, quod patet, ex interpretamento verbi difficilioris.

Κατασπεύδω, *festino*, deinde *exeo*, *progredior celeriter*, Sirac. XXXV, 10. πρὸ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπή: vbi in altero membro est προελεύσεται. Inde intelligitur, quomodo Alexandrini ita verterint hebr. יצא, Exod. V, 10. — κατασπεύδειν ἐπί τι, *studio et feruore ferri ad aliquid*. Sir. XVIII, 14. τοὺς ἐκδεχομένους παιδείαν ἐλεεῖ, καὶ τοὺς κατασπεύδοντας ἐπὶ κρίματα αὐτοῦ. Sic saepissime verbum simplex vsurpatur. — Denique κατασπ. τινὰ ad *celeritatem adhortari aliquem*, *vrgere*. Addo 1 Macc. XIII, 21. κατασπεύδοντες αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν. —

* **Καταστέφω**, *corono*, *corona cingo*. Legitur 3 Macc. VII, 16. εὐωδεστάτοις ἄνθεσι κατα-

ταστεμμένοι, dulce fragrantibus floribus coronati.

Κατάσχεσις. Εἶναι ἐν κατασχέσει scil. τῆς γῆς, Sir. IV, 16. possidere terram, i. e. felix esse, i. q. κληρονομ. τὴν γῆν, Matth. V, 5. vbi vid. Interpretes; coll. Ps. XXXVII, 11. et Ps. CIX, 165.

Κατατίλλω, euello, in loco 3 Esdr. VIII, 71. respondet hebr. מרט, euulsit, Esdr. IX, 3.

Κατατολμάω, audeo. Addo 2 Macc. V, 15.

Κατατρίβω, proprie contero; deinde, quoniam quae pedibus terimus, ea spernere solemus, est: sperno, nihili facio. Sir. XXVI, 23. γυνὴ ἀσχήμων ἀτιμίαν κατατρίψει.

Καταφιλεῖν plus esse, quam simplex φιλεῖν, vt obseruauit Raphelius e Xenophonte ad Marc. XIV, 45., docet etiam Sir. XXIX, 5. ἕως οὗ λάβῃ καταφιλήσει χεῖρα αὐτοῦ. — Est vero etiam simpliciter amplecti, osculari, vt 3 Esdr. IV, 17. ἀναστὰς Δαρεῖος κατεφίλησεν αὐτόν. Vid. Fischeri prolusl. de Vitt. Lexx. N. T. p. 134 sqq. Polyb. XV, 1. 7. καταφιλεῖν τοὺς πόδας τινός.

Καταχράομαι, primum abutor, deinde ita aliqua re vtor, vt illa plane pereat. Vid. Doruille ad Chariton. Aphrod. p. 559. ed. Reisk. Inde est idem quod. φονεύειν, occidere, interficere; quo sensu accipiendum videtur 3 Macc. IV, 5. ἤγετο γεραιῶν πλῆθος, τὴν ἐκ τοῦ γήρως νωθρότητα ποδῶν ἐπικύφων, ἁπάσης αἰδοῦς ἄνευ πρὸς ὀξεῖαν καταχρωμένων (i. e. φονευόντων) πορείαν, senes agebantur, scl. ad supplicium, pedibus ob senectutem incuruis, sine vllo pudore, vt celeritatem gressuum illorum aequarent, qui eos ad caedem ducerent. — Thom. Mag. Ἠρέσατος καὶ καταχρῶμαι ἀντὶ

τοῦ

τοῦ φόνου λέγει. *Dio Caff.* p. 239. ed. *Reim.* ἑαυτοὺς καταχρησάμενοι, ipfi fibi manum inferentes. Vid. quoque *Polyb.* lib. I. c. 84. fect. 1. et eodem modo διαχρᾶσθαι legitur apud *Herodot.* l. I. c. 25. et διαχρ. ἑαυτὸν apud *Xenoph.* memor. L. IV. c. II. 17.

Κατέρχομαι, *defcendo*, Tob. II, 2.; deinde *redeo, redeo vt exul*; 2 Macc. XI, 29. κατελθόντες πρὸς τοῖς ἰδίοις, *redire in patriam*; nam non eft h. l. *defcendere*, vt *Bielius* vertit; c. *Demofth.* 656, 24. ed. *Reisk.* ὅθεν τις μὴ ἐξέπεσε τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἔνι δήπου κατελθεῖν εἰς ταύτην. Vid. quoque *Polyb.* IV, 17, 10. et IV, 18, 2. vbi quoque de reditu in patriam dicitur.

* Κατηγόρημα, *accufatio*, id *de quo quis accufatur, crimen.* Exftat 2 Macc. IV, 47. Μενέλαον ἀπέλυσε κατηγορημάτων, Menelaum criminibus abfoluit. *Demofth.* 369, 9. ed. *Reisk.*

Κατισχύω, *inualefco, fupero*; fed interdum etiam *valeo* fimpliciter. Sap. XVII, 5. πυρὸς οὐδεμία βία κατίσχυε φωτίζειν. Saepiffime enim praepofitio κατὰ abundat. Vid. *Schleusn.* Spic. 2. f. Καταχράομαι, et Κατάξιον.

Κατοικέω, ex hebraismo hiphilice dicitur vt fit: *habitare facio, fedes affigno, colloco.* 1 Macc. III, 36. praecepit rex vt Lyfias Hierofolymas funditus euerteret, καὶ κατοικῆσαι υἱοὺς ἀλλογενεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. Eodem modo κατοικῆσαι intelligendum eft Ephef. III, 16. δώῃ ὑμῖν δυνάμει κραταιωθῆναι εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, (fuppl. καὶ) κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν τ. καρδίαις ὑμῶν, i. e. Chrifto, eius religioni, amori eius locum concedere in animis.

Κατ-

Κατοικίαι, *habitationes*, 3 Esdr. IX, 12. 57. hebr. בתים, Esdr. X, 14. Nehem. VIII, 75.

* Κατοπτεύω, *speculor, inquiro, inuestigo.* Legitur in Fragmentis Esth. VIII, 15. τὰ πάντα κατοπτεύων ἀεὶ Θεός. Alibi (v. c. 2 Macc. XV, 21.) dicitur κατόπτης, ἐπόπτης.

* Κατόρθωμα, vulgo *res feliciter gesta*, idem quod ἀνδραγάθημα, et potissimum dicitur de rebus bello praeclare gestis. Vid. *Wetstenii* N. T. Tom. II. p. 618. *Munthius* in obss. e *Diod. Sic.* ad Actor. XXIV, 3. et quae S. V. *Schleusnerus* collegit in Lexic. in N. T. Improbat vero hunc vocabuli vsum *Phrynich.* ecl. p. 106. contenditque ἀνδραγάθημα dicendum esse. At κατόρθωμα, vt κατορθόω significat proxime id quod *erectum, stabilitum est, firmum*, et deinde *statutum* siue *praeceptum, ordinem*, quo sensu legitur 3 Macc. III, 23. καταστρέψαι τὰ κατορθώματα, immutare quae hactenus constituta, mandata erant. Cod. Alex. perperam habet πράγματα. *Cicero* de officiis lib. I. c. 3. „perfectum officium, rectum, opinor, vocemus, quod Graeci κατόρθωμα, hoc autem commune καθῆκον vocant." et de Finib. l. III. c. 7. „quae autem nos aut recta, aut recte facta dicamus, si placet, illi autem (scl. Graeci) κατορθώματα appellant, omnes numeros virtutis continent."

Καῦμα, *aestus*, deinde, vt similia caloris et ignis vocabula, transfertur ad designandam *calamitatem atrociorem.* Sir. XIV, 27. σκεπασθήσεται ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ καύματος, sapientiae cultor ab ipsa defenditur contra atrocem quamcunque calamitatem. Sic hebr. קיץ legitur Prou. X, 6. et Alexandrini hebr. ילל *ejulatus*,

tus, Deut. XXXII, 10. vbi. καῦμα vertunt, summam miseriam vniuerse exprimere voluerunt.

Κεῖσθαι, quemcunque statum, vel conditionem, in qua versatur aliquis, denotat; inde κεῖσθαι ἐν ἑτοίμῳ paratus, praesto esse, 3 Macc. V, 26. coll. 1 Ioh. V, 19. — κεῖσθαι ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ. Vid. Πνοή.

Κενὸς, vacuus manibus, i. e. sine donis et muneribus. Sic legitur Sir. XXXII, 4. μὴ ὀφθῇς ἐν προσώπῳ κυρίου κενός, sine oblationibus. cf. etiam Iudith. I, 11. coll. Luc. I, 53. Dionys. Halic. VII. c. VI. T. III. p. 1325. ed. Reisk. ἢ ἐπὶ τὰ οἰκεῖα οὐ σὺν κεναῖς χερσὶν ἀφίξῃ. — Deinde significat vacuum a poena, impunem, hebr. נקי, i. q. ἀθῷος. Sap. I, 11. φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύσεται, pro quibus postea dicit ἀναιρεῖ ψυχήν. coll. 1 Cor. XV, 58.

Κεφαλή. In formula, quae legitur Sir. XXV, 15. οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ κεφαλὴν ὄφεως, est agnoscenda interpretis graeci quaedam incuria, quum hebraeum ראש, quod haud dubie hic legebat, quodque in prima notione significat venenum, male verterit. Vid. Deutr. XXXII, 33. vbi Alexandrini recte per θυμὸς reddiderunt. Miror Lindii religionem, qui, ne interpres graecus erroris conuinceretur, verterit: Kein Kopf ist gefährlicher als der Schlangenkopf.

Κηρύσσω, proclamo, iubeo per publicum mandatum. Ion. III, 5. ἐκήρυξαν νηστείαν, יקראו־צום.

Κίβδηλον, adulterinum, spurium, abominandum, quod non est tale quale esse putatur. De idolis dicitur, Sap. XV, 9. κίβδηλα πλάσσει,

σειν, idola scindere, quae propterea ita appellantur, quod diuinam vim mentiuntur, quibusque hoc sensu ibidem versu opponitur θεὸς ἀληθινός. qui vere est Deus.

Κινέω, *moueo e loco;* de gente Iudaea dicitur, Baruch. II, 35. et est *e terra ejicere, in exilium mittere, expellere;* οὐ κινήσω τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς γῆς.

Κλάδος. Saepius κλάδοι tropice dicuntur *liberi, posteri, stirpis propagines,* vt Sap. IV, 4. vbi πολύγονον ἀσεβῶν πλῆθος comparatur cum arbore non altis radicibus nixa, cuiusque κλάδοι ad tempus modo efflorescant. Deinde etiam κλάδοι, quia sub illis requiescimus tuti a tempestatis injuria, idem est quod σκέπη, *protectio, tutela,* vt Sir. XIV, 26. θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν τῇ σκέπῃ αὐτῆς, καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς αὐλισθήσεται.

Κληρονομία τοῦ θεοῦ appellantur *Israëlitae,* qui Deo sunt *dicati,* ab eo sibi electi. Iudith. XIII, 5. καὶ νῦν καιρὸς ἀντιλάβεσθαι τῆς κληρονομίας σου, i. e. Iudaeorum ab hostibus grauiter pressorum. Deinde vero ita dicitur terra ipsa, quam illa gens ex Dei voluntate possedit, 2 Macc. II, 4. „Moses ante mortem in monte versatus, ἐθεάσατο τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν, terram cananaeam, Israëlitis tribuendam, conspexit. coll. v. 17.

Κλῆρος, vt Latinorum *sors* transfertur ad *fata* vel secunda vel aduersa, ad *res ipsas,* quae fato contingunt. Sic Sap. II, 9. αὕτη ἡ μερὶς ἡμῶν καὶ ὁ κλῆρος οὗτος, vnicum bonum quod ad nos vere pertinet, est vita voluptuosa, siue in hoc nati sumus vt voluptate huius vitae fruamur. Sir. XXV, 19. κλῆρος ἁμαρτωλοῦ ἐμπέσῃ αὐτῇ, fata, poenae peccatoris eam cor-

ripiant. — Denique significat *locum et conditionem* in qua versamur, quaeque fato nobis obtigit; Sap. V, 5. πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ, καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἐστιν. et ibid. c. III, 14. dabitur castae vxori τῆς πίστεως χάρις ἐκλεκτὴ καὶ κλῆρος ἐν ναῷ κυρίου, *pietatis praemium praestans, et locus eximius in templo Dei;* quibus describit auctor alterius vitae praemia. Inde *Suidas* Κλῆρος· τόπος, κτῆμα. coll. Act. XXVI, 18. Coloss. I, 12.

Κλῆσις, *inuitatio ad coenam.* 3 Macc. V, 14. ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι τεταγμένος i. e. „cuius est conuiuas inuitare, qui vna voce κλητὼρ, *invitator* dicitur, cuius officium erat conuiuas vocare, deinde eosdem, vbi aduentassent, excipere." Vid. *Grotius* ad h. l. Syrus vertit ܪܒ ܒܝܬܐ, *magister domus.* Vid. *Castelli* Lex. heptaglott. p. 3493.

Κλίμαξ, *scala.* 1 Macc. XI, 59. καὶ Σίμωνα κατέστησε στρατηγὸν ἀπὸ τῆς κλίμακος Τύρου ἕως τῶν ὁρίων Αἰγύπτου. Perperam cod. Alex. hic legit κλίματος pro κλίμακος; nam κλίμαξ Τύρου vel Τυρίων est mons prope maris mediterranei oram medius inter vrbes Ptolemais et Tyrus situs, altus et praeruptus, vt discimus e *Iosephi* de bell. jud. lib. II, cap. X. p. 169. ed. *Hauerc.* vbi Ptolemaidis situm ita describit, vt illam ad plagam orientalem circumdari monte Galilaeae, a meridionali Carmelo, a septentrionali vero τῷ ὑψηλοτάτῳ (scl. ὄρει), ὃ καλοῦσι Κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι, καὶ τοῦτο δὲ σταδίους ἀφέστηκεν ἑκατόν, dicat. Vid. quoque *Bachiene* Beschreibung von Palaestina Tom. I. Vol. I. p. 263 sq. — Ceterum in

in scripturis nuspiam amplius commemoratur hic mons hoc nomine.

* Κλισία, proprie *accubitus*, deinde *locus* vbi κλίνεται, *sella*, *tentorium*. Legitur 3 Macc. VI, 31. τόπον κλισίας κατεμέριζον, locum tabernaculorum diuisere, i. e. tentoria, tabernacula ibi fixerunt. *Hesych.* Κλισία· κλίνη, σκηνή. *Plutarch.* de discr. am. et ad. c. XXII. *Ioseph.* antiq. jud. l. XIII. c. II. p. 594. ed. *Hauerc.* κλισίαν ποιεῖν dicit de struenda mensa, vel potius de puluinariis mensae adponendis. coll. Luc. IX, 14. — *Syrus* Maccab. l. l. vertit ܡܣܡܟܐ, *accubitus*.

Κοιλία. Notanda formula 2 Macc. X, 4. „orarunt Deum πεσόντες ἐπὶ κοιλίαν, *prostrati*, *supplices*; alibi πεσ. ἐπὶ τὸ πρόσωπον. Inde illustrari possunt verba Seruatoris Ioh. VII, 38. ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος; flumina saluberrimae aquae (i. e. doctrinae) ex ore eius emanabunt, scl. vbi Spiritus sanctus tributus fuerit; vid. vers. sq.

Κοιμάομαι, *pernoctor*; addo 1 Macc. XVI, 4. vbi de exercitu dicitur. Deinde ad *concubitum* pudice describendum adhibetur in Ep. Ierem. v. 43. „si vero quaedam mulier seorsim ducta a quodam praetereuntium κοιμηθῇ, *stupretur*. Cod. Alex. addit male μετ' αὐτοῦ, quanquam Vett. Interpp. ea quoque legerunt. Sic κοίτη est saepius concubitus, vt κοίμημα in *Sophoclis* Antig.

Κοινὸς, primum *omnibus communis*, Sap. VII, 3. κοινὸς ἀήρ. Deinde *publicus*, 2 Macc. XII, 4. κατὰ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, ex publico vrbis edicto. *Polyb.* XXV, 8, 4. κοινὸν δόγμα, publicum decretum; id. XXII, 16, 11.

11. κοιναὶ ἀρχαί, magistratus publici. Demosth. 15, 21. ed. Reisk. τὰ κοινὰ διοικεῖν. Denique consentiens, vnanimis, 3 Macc. VII, 17. κοινῇ αὐτῶν βουλῇ.

Κοίτη. Πίπτειν ἐπὶ κοίτην, in grauem incidere morbum. Schleusner. Spic. 2. Addo, 1 Macc. I, 5.

Κόλλησις, coglutinatio, legitur quoque Sirac. XXV, 14. ibique exprimit, τὸ firmiter adhaerere, indesinenter sequi; dicitur enim πίστις ἀρχὴ κολλήσεως pietatis, initium constantissimae pietatis. Leguntur haec verba in Compl. et translata sunt a Vett. Interprett. Vulg. Syr. et Ar.

Κόλπος. Alexandrini sic verterunt hebr. חך palatum, os, Hos. VIII, 1. sed legerunt fortasse חיק.

Κομίζω, affero, 3 Esdr. IX, 39, 40. hebr. הביא, Nehem. VIII, 1. 2.

Κόρη, pupilla, 3 Macc. V, 47. Deinde κόραι idem quod ὀφθαλμοί in loco Sir. III, 25. vbi in Complut. leguntur κόρας μὴ ἔχων ἀπορήσεις φωτός. Inde Glossa Hesychii Κόρας· ὀφθαλμούς.

Κόσμος, vt iam docuit S. V. Schleusnerus in Spicil. 2. ad Sap. XVI, 17., significat interdum rerum vniuersitatem sensu stricto, vniuersum, das Weltall; cuius significationis exemplum legitur Sap. VII, 17. αὐτὸς (Θεὸς) γάρ ἔδωκέ μοι τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων. Etym. M. Κόσμος· σημαίνει τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ σύστημα καὶ σύγκριμα. Deinde vero ad huius mundi incolas primarios transfertur, notatque omnes homines simul. Sap. XIV, 6. et cap. X, 1. vbi Adam

ap-

appellatur σωτὴρ κόσμου. coll. Ioh. III, 16, 17.

Κουφίζω, *leuo, eleuo*; deinde *aufero*, vt in formula κουφίζειν τὰς ἁμαρτίας, quae legitur 3 Esdr. VIII, 86. et respondet hebr. חשׂך למטה, *traxit deorsum*, Esdr. IX, 13.

Κοῦφος, primum *leuis pondere*, Sap. V, 11. deinde *facilis, impedimento carens*; Sir. XI, 21. κοῦφον ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου — πλουτίσαι πένητα. coll. v. 26. — *Hesych.* Κοῦφον· κόπον (lege ἄκοπον), μετέωρον.

Κραταιὸς, *princeps*, Sap. VI, 8. τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα. Iidem v. 9. appellabantur τύραννοι et v. 1. βασιλεῖς. Alexandrini Ps. LIII, 3. hebr. עריץ. — Κραταιὰ χεὶρ, 3 Esdr. VIII, 47. respondet hebr. טוב, Esdr. VIII, 18.

Κρεμάζω, *suspendo.* Addo Iudith. XIV, 11.

Κρεμάομαι, *pendeo*, 1 Macc. I, 61. — *suspendere*, 3 Esdr. VI, 31. vbi in textu chaldaeo Esdr. VI, 11. sunt זקיף יתמחא, *suspensus deleatur.* — Denique ita dicitur, vt Latinorum *pendere* respondeat in formula: *pendet animus.* Sic legitur Iudith. VIII, 24. ὅτι ἐξ ἡμῶν κρέμαται ἡ ψυχὴ αὐτῶν, a nobis, a nostro animo illorum pendet animus. Vid. Matth. XXII, 40. *Philo* T. II. p. 420. ed. *Mang.* ὧν αἱ τοῦ ἔθνους ἐλπίδες ἐκρέμαντο. coll. Ies. XXII, 24.

Κρίμα, *judicium, sententia lata*, 3 Esdr. IX, 4. vbi respondet hebr. עצה, Esdr. X, 8.

Κρίνειν. Accuratius e libris apocr. huius verbi notiones sunt eruendae, quam *Bielius* fecit. Primum igitur, quoniam regis inprimis est et leges ferre, et sententiam vltimam in li-

litibus dicere, et quia summus judex est rex, significat *gubernare, regnare;* Sap. VI, 4. οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, non juste praefuistis imperio; ibid. c. XII, 18. σὺ δὲ δεσπόζων ἰσχύος ἐν ἐπιεικείᾳ κρίνεις, καὶ μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς. Inde κρίνοντες τὴν γῆν, Sap. I, 1. sunt *reges, principes,* i. q. δυνάσται, βασιλεῖς cap. VI, 1. hebr. שפטי ארץ. Vid. Ps. II, 10. vbi מלכים et שפטים, et Ies. XL, 23. רוזנים sunt iidem. — Deinde quoniam in quouis judicio cernitur decretum et voluntas, est *decernere, velle.* Vid. *Schleusner.* Spicil. 2. Addo Sap. VIII, 9. ἔκρινα αὐτὴν ἀγαγέσθαι πρὸς συμβίωσιν. Judith. XI, 15. „fruges sacerdotibus exhibendas κεκρίκασιν ἐξαναλῶσαι, decreuerunt ipsi consumere. — Porro, quoniam in quouis judicio locum habet delectus, est *eligere, secernere, separare ab aliis;* quae verbi notio in *Bielio* prorsus desideratur. Sic 2 Macc. XIII, 15. Iudas aggressus est hostem noctu μετὰ νεανίσκων ἀρίστων κεκριμένων juuenibus fortissimis electis, vt bene vertit Vulgatus. *Hesych.* Κρίνειν χωρίζειν. et Κρίνοντες, διαχωρίζοντες. *Thom. Mag.* Κρίνω καὶ τὸ δικάζω καὶ τὸ χωρίζω. *Polyb.* VI, 27. 1. κριθεὶς τόπος πρὸς στρατοπεδείαν. — Deinde significat *punire,* vt Sap. XI, 9. ἐν ὀργῇ κρινόμενοι, seuere puniti. — Denique significat *statuere, arbitrari, existimare* simpliciter. Sap. II, 22. κρίνειν γέρας ψυχῶν ἀμώμων, putare, innocentes praemiis affectum iri. Ad hanc verbi significationem pertinent etiam formulae κρίνεται, *videtur, placet* (Vid. *Schleusner.* Spicil. 1.), 3 Esdr. VI, 22. ἐὰν κρίνηται τῷ κυρίῳ, in textu chald. Esdr. V, 17. est רעות voluntas; et ibid. eodem versu εἰ κρί-

νεται.

νεται, vbi chald. חן טוב על־מלכא, eodem Esdrae cap. et verſu reſpondet. 3 Esdr. IX, 94. ὡς ἐκρίθη σοι, vt tibi placet, vt tu vis; in hebr. Esdr. X, 3. בעצת ארני, vbi graecus interpres ארני, pro appellatione Esdrae habuit. 2 Macc. XV, 21. καθὼς ἂν θεῷ κριθείη.

De formula κρίνειν τὰ πράγματα, 2 Macc. XV, 17. vid. Κρίσις. Quod vero attinet formulam κρίνειν τὰ ἔθνη, Sir. IV, 15. illius vis eſſe videtur *gentibus imperare;* pertinent enim haec verba ad ſpem Iudaeorum de accipiendo a Meſſia imperio in gentiles: vid. Sap. III, 8. vbi leguntur: κρινοῦσι ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν. et ibid. c. V, 1-16. Quae autem in loco Sirac. ſequuntur κατασκηνώσ. πεποιθὼς quoque pertinent ad idem regnum. Vid. Prou. I, 33. II, 21. Pſ. XXXVII, 9, 11, 29.

Κρίσις, *voluntas, beneplacitum.* Vid. *Schleusner.* Spic. 2. Addo Sir. XXXVIII, 16. κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ (defuncti) περιέστειλον τὸ σῶμα αὐτοῦ. — *poteſtas, imperium, auctoritas,* Sir. III, 2. Vid. δοξάζειν. Sic etiam κρίνω et κριτὴς eſt *regnare* et *dominus.* — Denique in libris Maccabaeorum ita legitur vt ſignificet *euentum rei, exitum, finem,* et inprimis *decretorium belli proelium,* vt ſaepius apud profanos. 2 Macc. XV, 20. πάντων ἤδη προσδοκώντων τὴν ἐσομένην κρίσιν, omnibus anxie expectantibus futurae pugnae exitum. Ex quo loco hauſta eſt fortaſſe Gloſſa *Heſychii* Κρίσιν ἀκολουθίαν. *Dionyſ. Halic.* l. IX. c. 35. p. 1838. ed. *Reisk.* ταλαντευομένῃ τῇδε καὶ τῇδε ἡ κρίσις τοῦ πολέμου. — Sic quoque κρίνειν τὰ πράγματα, 2 Macc. XV, 17. eſt: *de re proelio decernere;* vid. ibid. c. XIII, 13.

 et

et cap. XIV, 18. formulam: τὴν κρίσιν ποιεῖν δι' αἵματον, ſanguine profuſo, proelio, rem decernere. *Polyb.* III, 70, 1. κρίνειν τὰ ὅλα, et κρίν. περὶ τῶν ὅλων, de rerum ſumma proelio decernere. *Ioſeph.* antiq. l. VII. c. 5. p. 375. ed. *Hauerc.* πολλαῖς μάχαις κριθείς.

Κριτὴς, *arbiter*, Sap. XV, 7. — *princeps, praefectus, rex* (Vid. Κρίνειν et κρίσις.) Sir. X, 1. κριτὴς σοφὸς παιδεύσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἡγεμονία συνετοῦ etc. ibid. v. 2. et v. 24. μεγιστὰν καὶ κριτὴς καὶ δυνάστης. 3 Esdr. II, 17. κριταὶ ἐν κοίλῃ Συρίᾳ. Ep. Ierem. v. 14. idolum manu tenet ſceptrum ὡς ἄνθρωπος κριτὴς χώρας, quaſi princeps regionis.

* Κριτὸς, *ſelectus, nobilis, praeſtans.* Ab hac voce neque a κριτὴς mallem deriuare κριτοῦ, quod Sir. VIII, 14. legitur ob nexum loci. μὴ δικάζου μετὰ κριτοῦ· κατὰ γὰρ τὴν δόξαν αὐτοῦ κρινοῦσιν αὐτῷ, noli litigare cum nobile, nam ſecundum auctoritatem eius in ciuitate judicabunt judices. *Heſych.* κριτὸς· ἄριστος ἐπιλελεγμένος, ἐπίλεκτος.

Κρυπτὸς, non ſolum *abſconditus*, ſed etiam *qui conſpici non poteſt*, qui *inuiſibilis* vulgo dicitur. Sap. VII, 21. vbi σοφία cognitionem omnium rerum ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ καὶ ἐμφανῆ, viſibilium et inuiſibilium largiri dicitur. Κρυπτὰ enim h. l. opponuntur τοῖς ἃ φαίνονται, et ſunt igitur ἃ μὴ φαίνονται. coll. Luc. XIX, 42. Ioh. VIII, 59.

Κτάομαί τι, *accipio, experior aliquid.* 2 Macc. VII, 11. vbi, qui ad mortis ſupplicium rapitur innocens, dicit: ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα κέκτημαι, coelitus mihi injuncta haec experior. — In loco autem Sirac. VI, 7. εἰ κτᾶσαι φίλον ἐν πειρασμῷ κτῆσαι αὐτὸν καὶ μὴ τάχυ ἐμπιστεύσῃς

στης αὐτῷ, non eſt *poſſidere*, vt S. V. *Schleusnero* et *Lindio* viſum eſt, ſed *acquirere*, *ſibi parare*, quod verba vltima docere videntur.

Κτίζομαι, *creor, a Deo ipſo creor, eo auctore eſſe incipio;* quo ſenſu proprie opponitur τῷ γίνεσθαι, et diſci poteſt eius viſus e Sap. X, 1. vbi Adamus appellatur μόνος κτισθεὶς i. e. qui ſolus omnium a Deo ipſo eſt creatus. coll. Sap. I, 14. XI, 18. — Deinde vero ſignificat *ſum*, *fio* ſimpliciter, i. q. γίνομαι. Sir. XLIX, 14. οὐδὲ εἷς ἐκτίσθη οἷος Ἐνὼχ, et verſ. ſq. οὐδὲ ὡς Ἰωσὴφ ἐγεννήθη ἀνήρ. Vid. Epheſ. III, 9.

Κτίσις, *rerum vniuerſitas.* Sir. XVI, 17. τίς ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρήτῳ κτίσει; quid ego in immenſo vniuerſo. coll. Sap. V, 18. XVI, 24.

Κυβερνᾷν τὸν λαὸν, populum gubernare, Suſ. v. 5.

Κύκλος, notat quoque *decurſum per orbem*, *Kreislauf*, vt Sap. VII, 19. ἐνιαυτῶν κύκλοι. et cap. XIII, 2. κύκλος ἀστέρων.

Κωλύω, *impedio*, 3 Esdr. VI, 6. chaldaeum בטל pah. *ceſſare fecit*, *impediuit*, Esdr. V, 5. — 3 Esdr. VI, 33. chaldaeum שׂנא, *odio perſequi*, Esdr. VI, 12.

Λ.

Λαλιὰ, *ſermo vulgi*, *fabula*, das Stadtgeſpräch. Sir. XLII, 11. „ne filia impudica ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθροῖς, λαλιὰν ἐν πόλει κ. τ. λ. *Polyb.* I, 32, 6. ἦν θροῦς καὶ λαλιὰ παρὰ τοῖς πόλλοις. — Formula ἐκχέειν λαλιάν, *preces fundere*, legitur Sirac. XXXII, 14. οὐ μὴ ὑπερίδῃ

ϱίδῃ ἱκετείαν ὀϱφανοῦ, καὶ χήϱαν ἐὰν ἐκχέῃ λαλιάν.

Λαμβάνειν, transitiue interdum est *mente percipere, intelligere, capere*, idem quod κατανοεῖν vel ἐπιγινώσκειν. Iudith. VIII, 14. βάθος καϱδίας ἀνθϱώπου οὐχ εὑϱήσετε, καὶ λόγους τῆς διάνοιας, αὐτοῦ οὐ λήψεσθε (Ald. et Complut. διαλήψεσθε)· καὶ πῶς τὸν νοῦν τοῦ κυϱίου ἐπιγνώσεσθε, καὶ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ κατανοήσετε. cf. *Doruille* ad Charit. Aphr. p. 318. ed. *Reisk*. Syrus interpres et λήψεσθε et ἐπιγνώσεσθε per ܬܕܪܟܘܢ, *comprehendetis*, reddit. — Deinde *pono* (hebr. שׂוּם) in formula λαμβάνειν πϱὸ ὀφθαλμῶν, *considerare, contemplari*, 2 Macc. VIII, 17. — Porro λαμβάνειν γυναῖκα, *vxorem ducere*. Sap. VIII, 18. λάβω αὐτὴν (σοφίαν) εἰς ἐμαυτὸν, i. e. εἰς τὸν οἶκόν μου, vxorem vel sponsam illam ducam, quod deinde, tropo remoto, significat arctissime cum illa conjungor, illi totus me dicam. Vid. v. 2, 9, 16. — Sensu *eligendi* legitur Fragm. Esth. IV. σὺ ἔλαβες τὸν Ἰσϱαὴλ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν. — Denique intransitiue dicitur, vt in formula λαμβάνειν συντέλειαν, vel vt *Polyb.* IV, 52, 10. dixit λαμβάνειν τέλος, *ad finem perduci, perfici*. 3 Esdr. VI, 20. templi exstructio οὐκ ἔλαβε συντέλειαν, non ad finem est perducta; chald. לָא שְׁלִים Esdr. V, 16.

Λαμπϱὸς, interdum significat *liberalem, splendidum in epulis*, vt πονηϱὸς *sordidum*, similiter ac Latinis quoque *splendidus* et *sordidus* dicitur. Sirac. XXXIV, 23. λαμπϱὸν ἐπ᾽ ἄϱτοις εὐλογήσει χείλη, — πονηϱῷ δὲ ἐπ᾽ ἄϱτοις γογγύσει πόλις. Sic et *Demostheni* 565, 22. ed.

ed. *Reisk.* λαμπρότης est liberalitas in muneribus edendis. Gnomae μονοστοιχοι (Gnomici poëtae graec. ed. *Brunck.* p. 238.):

Λεπτῶς καλῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ λαμπρῶς καλῶς. coll. Luc. XVI, 19.

Λέγω. Formula λέγεται ὑμῖν, 3 Esdr. VIII, 22. est *notum sit vobis, scitote;* nam in textu chaldaeo Esdr. VII, 24. est לכם מהודעין, quod Alexandrini bene verterunt ἐγνώρισται ὑμῖν. *Iosephus* quoque ita citat hunc locum: καὶ ὑμῖν δὲ λέγω ὅπως etc. in antiquit. l. XI. c. V. p. 560. ed. *Hauerc.*

Λεπτὸς, primum *tenuis,* deinde qui conspici non potest et vulgo *inuisibilis* dicitur. Sic Sap. VII, 22. vbi in σοφίᾳ inesse dicitur πνεῦμα λεπτόν i. e. *illa ipsa* est natura, quae ob subtilitatem oculis conspici non potest. Vid. vers. 23. vbi illa omnes spiritus intelligentes καθαροὺς καὶ λεπτοτάτους ob hanc ipsam subtilitatem permeare vel penetrare dicitur. Inde puto haustam esse glossam *Hesychii:* λεπτὸν· ἀόρατον, ἀφανῆ. coll. quae supra diximus s. Κρυπτός. *Demosth.* 1472, 13. ed. *Reisk.* λεπτὴν καὶ ἄδηλον ἔχει τῷ κινδυνεύοντι τὴν ἀσφάλειαν.

* Λιβανάω, quod verbum legitur 3 Macc. V, 45. hoc tantum loco proprium, nec graecis scriptoribus profanis frequens esse videtur. Hi enim dicunt λιβανίζω vel λιβανωτίζω; vnde et deest hoc verbum in *Stephani* thesauro. Significat autem *thure miscere, thure imbuere.* Verba sunt: εὐωδέστατα πόματα οἴνου λελιβανωμένου, suauissimus potus vini thure mixti; qui quidem potus elephantibus por-

porrigebatur ad furorem illorum excitandum. Syrus interpres vertit ܒܚܡܪܐ ܘܠܒܘܢܬܐ, *per mustum et thus*, s. *cum musto et thure.*

Λιμνὴ, *stagnum, lacus.* Commemorantur 1 Macc. XI, 35. λιμναὶ ἁλός, quae Vulgatus interpres vertit *areae salinarum*, Syrus ܡܡܠܚܬܐ ܕܡܠܚܐ, *lacus salis*, i. e. foueae mari proximae, in quibus parabatur sal vi solis. Non autem foueae ipsae h. l. intelligendae videntur, sed decimae siue alia quaedam pars, tributi loco regi exhibenda.

Λογεῖον, *oraculum*, חשן, *pectorale*, legitur quoque Sir. XLV, 10. vbi ornamentum illud Aaronis appellatur λογεῖον κρίσεως.

Λογίζομαι, *adnumeror, adscribor alterius partibus.* Addo Sap. XV, 2. οὐχ ἁμαρτησόμεθα δὲ, εἰδότες, ὅτι σοὶ λελογίσμεθα, memores, nos esse tuos, tuum peculium, populum tibi deuotum; quod antea sic dicebatur σοί ἐσμεν.

Λογισμὸς, vt λόγος, est quoque interdum *mandatum.* Sic legitur Sir. XLIII, 25. λογισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, mandato suo sedat mare; versu 16. fuerat ἐν θελήματι, et vers. 26. δι' αὐτὸν et ἐν λόγῳ αὐτοῦ.

Λόγος, *facultas loquendi*, potissimum facultas bene et prudenter loquendi. Sir. XXXVI, 4. ἑτοίμασον λόγον, καὶ οὕτως ἀκουσθήσῃ, σύνδησον παιδείαν, καὶ ἀποκρίθητι. coll. v. 5. vbi est διαλογισμός. Inde factum est, vt λόγοι denotarent *sapientum dicta*, ἀποφθέγματα, *scite dicta;* Sap. VII, 16. ἐν γὰρ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, πᾶσα τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη. Vid. quoque prolog. Sirac.

in

in edit. Complutenſi, vbi λόγοι φρονήσεως, αἰνίγματά τε καὶ παραβολαὶ commemorantur; idemque valet de loco Sir. XVIII, 29. συνετοὶ ἐν λόγοις καὶ αὐτοὶ ἐσοφίσαντο, καὶ ἀνώμβρησαν παροιμίας ἀκριβεῖς, qui bene cognitas habent ſapientum ſententias et ipſi ſapiunt et alios quoque docere poſſunt. Hanc verbi notionem obuerſatam eſſe cenſeo Alexandrinis et Theodotioni, dum illi תבונה, Prou. V, 1. et hic שיח, Amoſ. IV, 13. per λόγον redderent. — De aliis huius vocabuli notionibus magis vulgatis, haec e libris apocryphis addere liceat: 1) *mandatum*, quo pertinet locus nobilior Sap. XVI, 12. ὁ σὸς κύριε λόγος, ὁ πάντα ἰώμενος, tuum *mandatum*, *tua voluntas*, qua omnia ſanantur. Λόγος enim h. l. non eſſe auguſtiorem quandam naturam, ſed mandatum, apparet, puto, e verbis verſ. 7. ἐσώζετο διὰ σὲ τὸν πάντων σωτῆρα, verſ. 8. verſ. 10. τὸ ἔλεός σου ἀντιπαρῆλθε καὶ ἰάσατο αὐτούς, et verſ. 13. Ceterum cf. Pſ. CVI, 20. et Sap. XVI, 26. et quae dicta ſunt in Πέμπω. 2) *minae*, Baruch. II, 1. ἔστησε κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς, ratas fecit minas. coll. v. 24. — 3) *ratiocinatio*, idem quod διαλογισμός, Iudith. VIII, 14. Vid. Λαμβάνειν. — 4) *pecunia*, quae in rationes refertur. Vid. *Schleusner*. Spic. 1. Addo 1 Macc. X, 42, 44, 45. — λόγον ἔχειν, *timere*, *anxium eſſe*; addo Tob. V, 20. VI, 15. X, 6. — Denique κατὰ λόγον, *ex animi ſententia*, *ex voto*, 3 Macc. III, 14. ἐπιστρατεία — τῇ ὑμετέρᾳ ῥώμῃ κατὰ λόγον ἐπ' ἄριστον τέλος ἀχθεῖσα, expeditio bellica veſtra fortitudine ex animi ſententia, i. e. feliciter peracta eſt. coll. Actor. XVIII, 14. Eodem ſenſu apud

Po-

Polybium saepius; vid. quae prolixe disputauit *Schweighäuser* in Lex. Polyb. p. 369. et *Kypkii* obs. sacr. T. II. p. 93.

Λοιπός. — εἰς τὸ λοιπὸν *imposterum*, 2 Macc. XI, 9.

Λύω, *destruo, diruo*, 3 Esdr. I, 55. hebraeum נתץ in textu 2 Chron. XXXVI, 19. — λύειν τὴν μήτραν, de primo concubitu dicitur, quo virginis flos tollitur. Iudith. IX, 2. ἀλλογενεῖς, οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου εἰς μίασμα, qui diripuerunt virginibus florem stupro. Sed quoniam Iudaei non dicant λύειν μήτραν sed ἀνοίγειν μήτραν, *Grotius* legere mauult μίτραν, zonam, quod etiam placuit *Bielio* (vid. s. μίτρα.) et Ill. *Eichhornio* in Einleit. in die Apocr. des A. Test. p. 325 sq. Potest profecto defendi haec conjectura, quanquam in codd. nulla est varietas lectionis, neque satis certum, num Iudaei semper dixerint ἀνοίγειν; nam Syrus interpres certe legit μίτραν, quum verteret ܣܥܪܗ, *crinem, capillum*. Vulg. *femur*.

Λύειν τὸν νόμον, 3 Esdr. IX, 46., S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. explicuit *interpretari legem;* sed rectius b. *Bielius* vertit *aperire legem*, i. e. librum, vbi lex erat inscripta. Nam in textu hebraeo Nehem. VIII, 5. leguntur ויפתח הספר, *euoluit librum*, quod Alexandrini sic: καὶ ἤνοιξεν τὸ βιβλίον. Sic in *Charit. Aphrod.* p. 97. ed. *Reisk.* λύειν τὰ γράμματα, literas soluere, euoluere.

M.

Μακροθυμία, significat quoque *cunctationem, tarditatem prudentem atque cautam*, vt Sir.

V,

V, 11. γίνου ταχὺς ἐν ἀκροάσει, καὶ ἐν μακροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν, promptus et celer ſis vbi eſt audiendum, ſed tardus atque cautus vbi eſt reſpondendum. Vid. verſſ. 12, 13. Vulgatus ſenſum magis ſequutus vertit: *cum ſapientia*. Sed optime vidit Syrus θυμὸν hac in compoſitione non eſſe vrgendum, ſed redundare; itaque vertit: ܒܡܘܢܝܐ, *in tarditate*; *Arabs*, vt ſolet, duobus, reddidit verbis بطيا متانيا, *ſegnis et iners*.

Μακροθυμέω, 2 Macc. VIII, 26. vid. ſq. Μακροτονέω.

* Μακροτονέω, *longius protendo, amplius intendo*, quod deinde *perſeuero, pergo*. Legitur hoc verbum 2 Macc. VIII, 26. nec in alio, praeter hunc, ſcriptore occurre videtur. „Iudaei diu perſequebantur exercitum Nicanoris ab ipſis fugatum, ſed tandem deſtiterunt, quoniam erat dies ante ſabbathum, δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐμακροτόνησαν κατατρέχοντες αὐτούς, quare non longius protenderunt (manus) — non longius perſeuerarunt in perſequendis illis. Formatum eſt hoc verbum a μακρὸς et τείνω, *vlterius intendo*, vt χειροτονέω a χεὶρ et τείνω; et τείνεσθαι dicitur pugna, vbi acrior et longior fit pugnantium virtute. (Vid. etiam ἐπιτείνω, Sap. XVI, 24. coll. Ἀνίημι.) Eſt vero h. l. lectionis varietas, nam pro ἐμακρότονησαν, vt legunt cod. Alex. et biblia Complut. in cod. Vaticano et in Aldina eſt ἐμακροθύμησαν, quam lectionem *Bielius* probauit, et h. l. vertit *perſeuerare*. Vid. *Biel*. ſ. μακροθυμ. Sed quonam jure μακροθυμέω ſignificare poſſit *perſeuerare*, vix intelligitur; imo

imo haec lectio, vbi probata fuerit, falſum et contrarium praeberet ſenſum, atque haud dubie eſt interpretamentum verbi difficilioris et noui. Vulg. *perſeuerarunt*. Syrus: ܐܓܪܘ quod interpres latinus in Polyglott. Lond. reddidit *perſeuerarunt;* ſed, melius fortaſſe *trahere fecerunt* i. e. *protraxerunt longius*, ita vt vix dubitandum ſit quin Syrus ἐμάκρο-τον legerit. Nam ܓܪܐ proprie eſſe *trahere*, deinde vero etiam *litigare, percutere, inſtigare*, monuit *Caſtell.* in Lex. heptaglott. p. 614.

* Μαρτύρομαι, *teſtem cito, teſtem inuoco.* Legitur Iudith. VII, 28. μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν — ἵνα μὴ ποιήσῃ — obteſtamur vobis coelum, et terram, et Deum, ne faciat etc. Sic ſaepius apud profanos μαρτύρεσθαι θεούς, v. c. *Demoſth.* 799, 6. ed. *Reik.* Λυκοῦργος τὴν Ἀθηνᾶν ἐμαρτύρετο.

Μάρτυς, *teſtis*, deinde *bene gnarus, rem optime intelligens, perſpiciens*, vt teſtis cauſam habet cognitam. Sap. I, 6. τῶν νεφρῶν μάρτυς ὁ θεός, καὶ τῆς καρδίας ἐπίσκοπος ἀληθής. Deinde etiam *accuſator*, quia teſtes alios criminis et accuſant et conuincunt. Sap. IV, 6. „liberi moechorum die judicii μάρτυρες πονηρίας erunt κατὰ γονέων, accuſabunt genitores ſceleris.

Μάχη, et *jurgium, rixam*, vt Sir. XXVII, 14. vbi in verſ. ſq. cum διαλοιδόρησι commutatur, et c. XXVIII, 18. — et vero etiam *cauſam rixarum, iram* et *iracundiam* denotat, vt in loco Sir. XXVIII, 11. ἔρις κατασπευδομένη ἐκ-

κκίει

καίει πῦρ, καὶ μάχη κατασπεύδουσα ἐκχέει αἷμα.

Μεγαλειότης, *magnificentia*, 3 Esdr. I, 5. vbi in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 4. est בכתב, *secundum mandatum*, quod Alexandrini verterunt διὰ χειρός. Sed interpres 3 Esdr. l. l. haud dubie legit מכתם, proprie κειμέλιον, deinde vero μεγαλειότης.

* Μεγαλόφωνος, *alta voce loquens*, inde *clamosus*, *rixosus*. Legitur Sirac. XXVI, 27. in Complut. γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσσώδης. *Lucian. S.* T. I. p. 679. ed. *Reiz.*

Μέγας. — μέγα, *diu*, Tob. IX, 4. καὶ ἐὰν χρονίσω μέγα, ὀδυνηθήσεται λίαν, si enim diutius commoror, pater valde dolebit. Aldina et Compl. legunt μεγάλως.

* Μεγιστάν, *magnas*, *princeps*, ὁ μέγα δυνάμενος, vt *Phrynichus* p. 84. ed. *Pauw.* explicat. Rarius hoc substantiuum legitur in singulari, saepius in plurali, et *Bielius* habet in thesauro Μεγιστᾶνες. Singularis vero legitur Sirac. X, 24. vid. Κριτής. — Ceterum μεγιστᾶνες, 3 Esdr. VIII, 26. respondet hebr. גברים, Esdr. VII, 28. — et 3 Esdr. VII, 28. heb. סגנים, Esdr. IX, 2.

Μελαίνομαι, *nigresco*. Locus Cant. I, 6. non ad hoc pertinet verbum, vt *Bielius* putauit, sed ad verbum Μελανόομαι.

Μέλλω, interdum indicat voluntatem, consilium, et est *velle*, *in eo esse vt*. Sap. XIV, 1. inuocat idolum ὁ μέλλων διοδεύειν κύματα, qui in eo est vt altum quaerat. Sap. XVIII. 14. υἱούς σου, δι' ὧν ἤμελλε τὸ ἄφθαρτον νόμου φῶς τῷ αἰῶνι δίδοσθαι, per quos decreueras legem saluberrimam hominibus tradere.

* Μὲν, particula discretiua, *quidem.* Legitur Sap. XVIII, 1. XIX, 5. — μὲν — δὲ indicant πρόθεσιν et ἀπόθεσιν, Sap. XVIII, 16. 17.

Μένω, *permaneo in efficacia, esse, efficax esse pergo,* Sap. XVIII, 20. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ πολύ ἔμεινεν ἡ ὀργή; non diu locum habebant poenae illae. — Deinde vero μένειν τι est quoque *aliquid sustinere.* Sic Sap. XVII, 17. προληφθεὶς τὴν δυσάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην, quicunque, omnes simul idem ineuitabile fatum sustinebant. Vulgatus bene vertit: *sustinebat.* — *Polyb.* IV, 8, 4. οὐ μένων τὸ δεινόν. Vid. etiam exempla quae *Stephanus* collegit in thesauro.

Μεριδάρχης, *particeps principatus.* 1 Macc. X, 65. Haec *Bielius.* Sed *Grotius* ad h. l. obseruauit: „μεριδάρχην esse *mensae regiae praepositum,* et esse honorem palatinum. Nam μερίδας esse *fercula;* vocem μεριδάρχης Iosephum quoque alibi vsurpasse hoc sensu." — Legitur quidem bis in *Iosepho,* scilicet de antiqq. l. XII. c. V. p. 610. et 611. ed. *Hauerc.* ibi vero significat *praefectum regionis.* Ceterum vid. quae *Bielius* in Ἀποστέλλω dixit, vbi μερίδας dici portiones, quae e sacrificiis mittebantur amicis, docuit. Vulgatus et Syrus *Bielii* interpretationem tuentur.

Μεριδαρχία, *Bielius:* „*partitio principatus.*" Legitur ter in 3 libro Esdrae cap. I, 11. vbi in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 12. est לפלגות, *secundum classes, familias.* et ibid. v. 5. vbi in hebraeo 2 Chron. XXXV, 5. idem legitur, et Alexandrini verterunt κατὰ τὰς διαιρέσεις. Denique 3 Esdr. VIII, 28. vbi in

in hebraeo Esdr. VIII, 1. est הִתְיַחֵשׂ, τὸ *recensere*, i. e. recensio familiae.

Μερίζομαι, *diuidor*, deinde *adsignor*, *tradar alicuius potestati*, cui tanquam pars debita adscriptus sum, *subjicior*. Sir. XLI, 9. ἐὰν γεννηθῆτε, εἰς κατάραν γεννηθήσεσθε· καὶ ἐὰν ἀποθάνητε εἰς κατάραν μερισθήσεσθε, miseriei trademini, i. e. miserrimi eritis. Sic hebr. כתב est *adsignare partes* Ios. XVIII, 6. vbi in LXX est μερίζειν. coll. Prou. VIII, 21. Vid. sq. Μερὶς.

Μερὶς, interdum significat, vt Latinorum *sors*, *fata hominis ea*, *quae ipsi a numine injunguntur*, *id ad quod nati sumus*, quod nos dicimus die Bestimmung. Sic Sap. II, 9. Vid. κλῆρος. — μερίδος εἶναι τινός, *alicuius sequi partes*, Sap. I, 16. ἀσεβεῖς προσεκαλέσαντο τὸν θάνατον· φίλον ἡγησάμενοι αὐτὸν ἐτάκησαν· καὶ συνθήκην ἔθεντο πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἄξιοί εἰσι τῆς ἐκείνου μερίδος εἶναι, accersunt mortem (diabolum) foedusque et amicitiam cum eo ineunt, nam digni sunt ipsi hac societate, hoc consortio. Eadem formula recurrit cap. II, 24. Vulgatus bene vertit: *qui sint ex parte illius*. Arabs optime reddidit μερίδος εἶναι per خدم, *ministerium praestitit*, *seruiit*. *Dio Cass.* lib. XL. p. 258. ed. *Reim.* Μάρκελλος τῆς τοῦ Πομπηίου μερίδος ἦν. Vid. idem lib. XLIV. p. 402. coll. Ioh. XIII, 8.

Μέρος, *conditio*, *locus quem quis obtinere tenetur*, idem quod τάξις, (vid. *Demosth.* 22, 4. ed. *Reisk.*) 2 Macc. XV, 20. τῶν θηρίων ἐπὶ μέρος εὔκαιρον ἀποκαταστάθέντων, elephantibus loco aptissimo collocatis. — Deinde *res*, *ratio*. Sir. XXXVII, 18. Vid. Ἀνατέλλω. *Polyb.* I, 20, 8. τοῦτο τὸ μέρος, haec res. et ibid.

ibid. 10. πολλὴν αὐτοῖς παρεῖχε τοῦτο τὸ μέρος δυσχερείαν. coll. Act. XIX, 27. — Porro *dapes, portiones in conuiuio adpositae,* 3 Macc. V, 17. τὸ παρὸν μέρος τῆς συμποσίας. Vid. *Grotius* ad h. l.

τὰ κατὰ μέρος, *singula.* 2 Macc. II, 30. πολυπραγμονεῖν ἐν τοῖς κατὰ μέρος, τῷ τῆς ἱστορίας ἀρχηγέτῃ καθήκει. — *Polyb.* I, 4, 3. οἱ κατὰ μέρος πόλεμοι, singula bella. *Id.* I, 4, 6. οἱ κατὰ μέρος γράφοντες τὰς ἱστορίας.

Μεσημβρία, *aestus meridiei*, vel *ventus vrens*, καύσων, a meridie spirans. Vtrumque esse potest in loco Sirac. XXXI, 16. σκέπη ἀπὸ καύσωνος καὶ σκέπη ἀπὸ μεσημβρίας.

Μέσος. — μέση ἡμέρα, 3 Esdr. IX, 41. hebr. מחצית היום, Nehem. VIII, 3.

* Μεστόομαι, *repleor, impleor.* Legitur 3 Macc. V, 10. πεπληρουμένους τοῦ οἴνου καὶ τοῦ λιβάνου μεμεστωμένους. coll. Actor. II, 13. Deinde de affectibus dicitur vt πληρόομαι, et significat *prorsus teneri, abripi.* Sic ibid. eodem cap. vers. 1. βαρεία μεμεστωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ. — Μεστῶσαι ὀργῆς apud *Sophocl.* legi, testatur *Stephanus* in thes. *Hesychius:* Μεμεστωμένοι· πεπληρωμένοι.

Μετά. Neglexit *Bielius* notare, Alexandrinos hac praepositione interdum vsos esse ad reddendum hebraeum את, quod non notam accusatiui sed praepositionem esse arbitrarentur; v. c. 2 Sam. XIX, 34. et Hos. VII, 5. vbi משך ידו את־לצצים reddiderunt: ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμῶν, extendit manum suam ad impios. — Deinde μετὰ inseruit *datiuo commodi*, et respondet hebr. עם, vt in loco Genes. XXI, 23. חסד אשר עשיתי עמך, LXX, δικαιοσύνη ἣν ἐποίησα μετὰ σοῦ. — Ex his

his locis illustrandus esse videtur, Sirac. I, 10. μετὰ πάσης σαρκός, vbi scriptum proprie erat אֶת־כָּל־בָּשָׂר quod est pro ואת, *simulque omnibus rebus creatis*. Vid. etiam ibid. c. XL, 8. vbi eadem leguntur verba. — Denique cum genitiuo denotat *materiam ex qua*. 3 Esdr. IV, 48. Iussit Darius ξύλα κέδρινα adferre, et οἰκοδομεῖν μετ' αὐτοῦ (scil. ξύλου) τὴν πόλιν, (Vulg. *cum eis*.) quae *Iosephus* (antiquit. l. XI. c. III. p. 553. edit. *Haverc*.) dixit: συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν πόλιν.

Cum accusatiuo denotat *post*, diciturque *de loco* et *honore*. Iudith. II, 4. Holophernes δεύτερος ὢν μετ' αὐτὸν, proximus ei dignitate et honore; — et de tempore: τὰ μετὰ ταῦτα, *imposterum*, *olim*. Sir. III, 31. Deinde est quoque *aduersus*, 3 Esdr. I, 40. vbi in textu hebraeo 2 Chron. XXXVI, 6. est עַל.

Μετάγειν, *interpretari*, *in aliam transferre linguam*, i. q. μεθερμηνεύειν. Prolog. Sir. ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν.

Μετακαλέω, *ad me voco*, *reuoco aliquem ab aliqua re*, 3 Esdr. I, 50. vbi in textu hebraeo 2 Chron. XXXVI, 15. leguntur השכם ושלוח, quae alter interpres vertit μετακαλέσαι αὐτούς.

Μεταλλάττειν τὸν βίον, *mori*, 3 Esdr. I, 29. in hebraeo 2 Chron. XXXV, 24. מות.

Μεταφέρω, *transduco*, *adduco*. 3 Esdr. IV, 48. μεταφέρειν ξύλα κέδρινα ἀπὸ τοῦ Λιβάνου εἰς Ἱερουσαλήμ. *Iosephus* (antiqq. lib. XI. c. III. p. 553.) vtitur verbo κατακομίζειν. — *mecum aufero*, 3 Esdr. II, 10. vasa sacra quae Nabuchdonosor μετήνεγκε ἐξ Ἱερουσαλήμ· in textu hebraeo Esdr. I, 7. הוציא.

Μετέχω, *particeps factus sum*, Sap. XIX, 16. τοὺς ἤδη τῶν αὐτῶν μετεσχηκότας δικαίων, iuribus

bus ciuitatis eorum participes factos. — μετέχειν ἀνομίας, 3 Esdr. VIII, 70. socium esse sceleris; vbi in hebraeo Esdr. IX, 2. sunt יד חיתה במעל. — Deinde, si de cibis dicitur, est *edo*, vt 3 Esdr. V, 40. vbi in textu hebraeo Esdr. II, 6. legitur אכל.

Μετεωρίζομαι, proprie de fluctibus maris dicitur, et significat *intumesco*; deinde *animo efferor*, *magna molior*, et interdum est *superbio*, vano fastu inflatus aggredior, *insurgo*, vt 3 Macc. VI, 5. Sanherib μετεωρισθεὶς ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν, insurgens aduersus sanctam vrbem. De hoc verbo et de voc. μετεωρισμὸς vid. *Munthius* in obs. e *Diod. S.* ad Luc. XII, 29. et *Loesnerus* in obss. ad Phil. p. 115 sqq.

Μετεωρισμὸς, *agitatio*, proprie de vndis; deinde transfertur ad animum *cupiditatibus agitatum*. Sir. XXIII, 4. μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ δῷς μοι, custodi me ab agitatione i. e. vehementia cupiditatum. Non enim est *fastus* h. l.; nam sequuntur statim: καὶ ἐπιθυμίαν ἀπόστρεφον ἀπ' ἐμοῦ· κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσαν με. Eodem modo sunt intelligenda verba Sir. XXVI, 9. πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλμῶν — γνωσθήσεται, oculorum agitatione, libidinosa nempe. Vid. *Schleusneri* Spicil. 2.

Μετρέω, *metior*; deinde *aestumo*, *computo*. Sap. IV, 8. honor senectutis non ἀριθμῷ ἐτῶν μεμέτρηται. coll. 2 Cor. X, 12. *Demosth.* 314, 24. τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν.

Μηδαμῶς, Ion. I, 14. hebr. אנה, *quaeso*.

Μὴν ἡμερῶν, *mensis dierum* scl. singulorum, i. e. *integer mensis*, Iudith. III, 10. καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα

μῆνα ἡμερῶν. Vulgatus *per triginta dies.* Similiter dicitur ἔτος ἡμερῶν, 1 Macc. I, 30. *integer annus;* vid. *Schleusneri* Spicil. I. ſ. v. Ἡμέρα.

* Μήνιμα, a μηνίω, iraſcor, ſignificat *iram, indignationem,* et legitur Sirac. XL, 5. μήνιμα καὶ ἔρις. Leguntur autem haec in cod. Alexandrino; Vatic. μηνίαμα, quod idem ſignificat, ſpurium vero habetur ab Excell. *Schneidero.* Vid. eius Lex. Graec. ſ. voc. μήνιμα. Μηνίαμα deeſt in *Stephani* theſauro, ſed μήνιμα habet, atque de ira Deorum inprimis dici affirmat; quam in rem cf. *Dionyſ. Halic.* lib. I. c. 16. p. 43. ed. *Reisk. Heſych.* Μήνιμα· μῆνις, ὀργὴ, χολή. quae gloſſa fortaſſe ad hunc pertinet locum, et lectionem cod. Alex. commendat.

* Μηχανάω, άομαι, *machinor, molior, excogito, ſtruo.* Legitur in Fragm. Eſth. VIII, 15. vbi eſt *mala ſtruo,* et permutatur cum ζητέω κακοποιεῖν. Praeterea extat quinquies in tertio Maccabaeorum libro; et quidem cap. VI, 24. λάθρα μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα, clam ſtruentes noxia. cap. V, 22. εἰς τὸ παντοίους μηχανᾶσθαι ἐμπαιγμούς, vt machinarentur, pararent quaecunque ludibria ſaeua et crudelia. cap. V. 28. Θεὸς, τῶν πρὶν αὐτῷ μηχανωμένων λήθην κατὰ διάνοιαν ἐντεθεικώς, Deus, qui effecit, vt rex conſilii (de Iudaeis per Elephantes internecandis) obliuiſceretur. — Deinde etiam eſt *arte conficere, artificioſe facere,* et *facere, perficere* ſimpliciter. ibid. cap. V, 5. „manus miſerorum alligantes τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶντο περὶ αὐτοὺς ἀσφάλειαν, ceterum omnia ſtudioſe fecerunt et adhibuerunt ad illos firmiter vinciendos. *Lucian.*

 Samoſ.

Samoſ. Cynic. T. III. p. 545. ed. *Reiz.* βαφὰς μηχανώμενοι. et T. II. Bis accuſat. p. 834. μηχανώμενος εὔνοιαν πολλὴν παρὰ τῶν ἀκουόντων. — Paſſiue legitur ibid. cap. VI, 22. mutabatur ira regis in miſericordiam et δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ μεμηχανημένων, et fleuit propter ea quae antea parauerat Iudaeis ſaeua.

Μηχανὴ non ſolum in plurali, ſed etiam in ſingulari ſignificat *molimina, excogitata, inuenta.* 3 Macc. IV, 19. δεδωροκοπημένοι εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, donis corrupti ad inueniendum, excogitandum Iudaeis effugium. *Polyb.* II, 2, 7. πᾶσαν βίαν προσφέροντες καὶ μηχανήν, omnem et vim et artem adhibentes. Vid. etiam *Stephan.* theſ.

Μικρὸς. — πρὸ μικροῦ ſcl. χρόνου, *paulo antea,* Sap. XV, 8. coll. c. XIV, 20.

Μιμνήσκω, interdum ſignificat *curam alicuius rei habeo, eam colo,* quod jam S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1. docuit cuiusque notionis addo exemplum 3 Esdr. IV, 21. vir deſeret patrem et matrem et adhaerebit vxori, — καὶ οὔτε τὸν πατέρα μέμνηται οὔτε τὴν μητέρα. — Dicitur etiam in malam partem, vid. Μισοπονηρέω.

Μισοπονηρέω, *odium improbitatis oſtendo.* Legitur quoque 2 Macc. VIII, 4. et h. l. eſt *punire;* Deus enim praua auerſatus, illa etiam punit. μνησθῆναι, τῆς τῶν νηπίων παρανόμου ἀπωλείας, καὶ περὶ τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημιῶν, καὶ μισοπονηρῆσαι, memor eſt Deus caedis infantum, vt etiam (περὶ continuat conſtructionem) blaſphemiarum aduerſus ipſum haecque ſcelera puniet.

Vulgat. *indignaretur.* Syrus: ܘܢܬܬܩܘܡ ܥܠܝܗܘܢ ܒܚܡܬܐ ܕܪܘܓܙܐ, *et insurgeret aduerſus illos in indignatione furoris* (ſumma). *Ioſephus* antiq. l. XIII. c. 10. p. 661. ed. *Hauerc.* μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, Samaritanis valde infenſus.

Μνᾶ, *mina, libra*, 3 Esdr. V, 45. reſpondet hebraeo דרכמנים (in bibliis hebr. ed. a Simone perperam ſpcriptum eſt דרכמונים,) Esdr. II, 69. drachma.

Μνημονεύω, ſaepius ita dicitur, vt ſignificet *rationem alicuius rei habere in agendo;* de Deo μνημονεύειν τινὸς eſt *auxilium ferre;* de hominibus ratione Dei eſt, *recte viuere*, Tob. IV, 5. πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ Θεοῦ μνημόνευε, καὶ μὴ θελήσῃς ἁπαρτάνειν. ibid. v. 19. μνημόνευε τῶν ἐντολῶν. 1 Macc. XII, 11. μνημονεύειν ἀδελφῶν.

* **Μόγις**, *vix, aegre*, i. q. μόλις. Legitur 3 Macc. VII, 6. *Thom. Mag.* Μόλις ἀντὶ τοῦ βραδέως. Μόγις δὲ ἀντὶ τοῦ μετὰ βίας. De his aduerbiis, eorumque propria ſignificatione, et commutatione, vid. *Doruille* ad Charit. Aphrod. lib. III. c. 9. p. 409. ed. *Reisk.*

Μολύνω, *polluo*, 3 Esdr. IX, 83. in textu hebraeo נדה, *inpuritas*, Esdr. IX, 11.

Μολυσμὸς, *pollutio*, 3 Esdr. IX, 83. hebr. נדה, Esdr. IX, 11.

Μονογενὴς, Sap. VII, 22. non quidem eſt *vnicus*, vt *Bielius* interpretatus eſt, ſed potius *ſimplex*, einfach, cuius contrarium eſt τὸ πολυμερὲς, quod partes habet, vel potius quod in partes diuidi poteſt. Si ibi dicitur ſapientia eſſe πνεῦμα μονογενὲς καὶ πολυμερὲς, haec ita ſunt intelligenda; illam eſſe ſpiritum *ſua*

Samos. Cynic. T. III. p. 545. ed. *Reiz.* βαφὰς μηχανώμενοι. et T. II. Bis accusat. p. 834. μηχανώμενος εὔνοιαν πολλὴν παρὰ τῶν ἀκουόντων. — Passiue legitur ibid. cap. VI, 22. mutabatur ira regis in misericordiam et δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ μεμηχανημένων, et fleuit propter ea quae antea parauerat Iudaeis saeua.

Μηχανή non solum in plurali, sed etiam in singulari significat *molimina, excogitata, inuenta.* 3 Macc. IV, 19. δεδωροκοπημένοι εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, donis corrupti ad inueniendum, excogitandum Iudaeis effugium. *Polyb.* II, 2, 7. πᾶσαν βίαν προσφέροντες καὶ μηχανήν, omnem et vim et artem adhibentes. Vid. etiam *Stephan.* thes.

Μικρός. — πρὸ μικροῦ scl. χρόνου„ *paulo antea,* Sap. XV, 8. coll. c. XIV, 20.

Μιμνήσκω, interdum significat *curam alicuius rei habeo, eam colo,* quod jam S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1. docuit cuiusque notionis addo exemplum 3 Esdr. IV, 21. vir deseret patrem et matrem et adhaerebit vxori, — καὶ οὔτε τὸν πατέρα μέμνηται οὔτε τὴν μητέρα. — Dicitur etiam in malam partem, vid. Μισοπονηρέω.

Μισοπονηρέω, *odium improbitatis ostendo.* Legitur quoque 2 Macc. VIII, 4. et h. l. est *punire;* Deus enim praua auersatus, illa etiam punit. μνησθῆναι, τῆς τῶν νηπίων παρανόμου ἀπωλείας, καὶ περὶ τῶν γενομένων εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημιῶν, καὶ μισοπονηρῆσαι, memor est Deus caedis infantum, vt etiam (περὶ continuat constructionem) blasphemiarum aduersus ipsum haecque scelera puniet.

Vulgat.

Vulgat. *indignaretur*. Syrus: ܘܢܬܥܠܠ ܥܠܝܗܘܢ ܒܚܡܬܐ ܕܪܘܓܙܐ, *et insurgeret aduersus illos in indignatione furoris* (summa). *Iosephus* antiq. l. XIII. c. 10. p. 661. ed. *Hauerc.* μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, Samaritanis valde infensus.

Μνᾶ, *mina, libra*, 3 Esdr. V, 45. respondet hebraeo ודרכמנים (in bibliis hebr. ed. a Simone perperam scriptum est ודרכמונים,) Esdr. II, 69. drachma.

Μνημονεύω, saepius ita dicitur, vt significet *rationem alicuius rei habere in agendo;* de Deo μνημονεύειν τινὸς est *auxilium ferre;* de hominibus ratione Dei est, *recte viuere*, Tob. IV, 5. πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ θεοῦ μνημόνευε, καὶ μὴ θελήσῃς ἁμαρτάνειν. ibid. v. 19. μνημόνευε τῶν ἐντολῶν. 1 Macc. XII, 11. μνημονεύειν ἀδελφῶν.

* **Μόγις**, *vix, aegre*, i. q. μόλις. Legitur 3 Macc. VII, 6. *Thom. Mag.* Μόλις ἀντὶ τοῦ βραδέως. Μόγις δὲ ἀντὶ τοῦ μετὰ βίας. De his aduerbiis, eorumque propria significatione, et commutatione, vid. *Doruille* ad Charit. Aphrod. lib. III. c. 9. p. 409. ed. *Reisk.*

Μολύνω, *polluo*, 3 Esdr. IX, 83. in textu hebraeo נדה, *impuritas*, Esdr. IX, 11.

Μολυσμὸς, *pollutio*, 3 Esdr. IX, 83. hebr. נדה, Esdr. IX, 11.

Μονογενὴς, Sap. VII, 22. non quidem est *vnicus*, vt *Bielius* interpretatus est, sed potius *simplex*, einfach, cuius contrarium est τὸ πολυμερές, quod partes habet, vel potius quod in partes diuidi potest. Si tibi dicitur sapientia esse πνεῦμα μονογενὲς καὶ πολυμερές, haec ita sunt intelligenda; illam esse spiritum *sua na-*

natura quidem ſimplicem, ſed in varias tamen diuiſum partes, vt radii ſolis vel lucis. De hoc loco vid. interpretes, inprimis Ill. *Eichhornius* in introduct. in libr. apocryph. V. T. p. 101.

Μυέομαι, *initior myſteriis.* Legitur etiam 3 Macc. II, 10. μεμυημένοι κατὰ τὰς τελετάς, ſacris initiati. Vid. *Munthii* obſſ. e *Diod. Sic.* ad Philipp. IV, 12.

Μυθόλογος, *fabularum narrator*, Bar. III, 23. Haec *Bielius*. Sed haud dubie h. l. ſic appellantur *philoſophi gentilium*, et voc. ſignificat *philoſophum*, σοφὸν, σοφίστην; nam ibi leguntur: οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν — καὶ οἱ μυθόλογοι, καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς συνέσεως. Eſt enim in toto hoc capite de iis ſermo, qui e gentilibus fruſtra quaeſiuerint σοφίαν. — Μυθεῖσθαι vero eſſe *interpretari, docere*, docuit *Fiſcherus* in proluſſ. de Vitis Lexc. N. T. p. 623. et *Heſychius* habet: Μυθήσασθαι· διηγήσασθαι, διδάξαι. Sic et μῦθος eſt i. q. ἀπόφθεγμα in *Theognidis* dicto: Ἀεὶ τῶν δ' ἐπέων μεμνημένος, ἐς δὲ τελευτὴν αἰνήσεις μύθῳ σώφρονι πειθόμενος.

* Μυσταθεία, vocabulum haud dubie corruptum, quod legitur Sap. XII, 6. in cuius explicatione interpretes diſſentiunt, neque quid ſtatuendum ſit ſatis intelligitur. Veteres enim Vulg., Sir. et Ar. nihil habent quo hic locus illuſtretur; nam vel legerunt μυστήριά σου, vel verbum μυσταθεία ſic ſunt interpretati. *Grotius* pro ἐκ μέσου μυσταθείας σου legere maluit ex μυσοῦ μυστὰς θειασμοῦ, *ex ſcelerato afflatu myſtas.* *Baduellus* ἐκ μύσου, μύστας τε θειασμοῦ, *epulum ſanguinis abominandi et ſacerdotes diuini furoris.* In ed. Baſileenſi (ao. 1550. 8.) legitur locus ſic: ἐκ μύσους, μυστάς τε θειασμοῦ, καὶ etc. et vertit

ib

ibi interpres latinus: et sanguinis *ex fastidio, et fanaticos sacerdotes.* In Basileensi (anno 1545 a *Melanthone* fol. edit.) sic: ἐκ μέσου μυστάς τε θείας σου. Cod. Alex. vero, vt, et *Grabius* et *Breitingerus* ediderunt: αἵματος ἐκ μέσου μύστας θιάσου. — Complut. μύστας θείας σου. *Kleukerus* arbitratur ἀνθρωπίν. σαρκ. glossam, atque legendum esse sic: καὶ σπλαγχ. θοιν., καὶ αἵματος μύστου μυστὰς θειασμοῦ. — In tanta vero loci difficultate equidem judicium mihi arrogare nolo, sed illud relinquo docto lectori, cui ea, quae hactenus disputata sunt, narrare, ipsique potestatem judicandi facere volui.

* Μώκημα, *irrisio, delusio,* a μωκάω, *deludo, irrideo,* de quo verbo docte disputauit S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. Legitur vero Sir. XXXI, 18. (in Complut. XXXIV.), et significat sacrificia, quae ex injuste partis opibus offeruntur, et vere sunt derisio et ludibrium cognitionis et potentiae Dei summae. Θυσιάζων (inquit Sirac.) ἐξ ἀδίκου, προσφορὰ μεμωκημένη (Cod. Alex. μεμωμημένη), καὶ οὐκ εἰς εὐδοκίαν μωκήματα ἀνόμων, quae ex injuste comparatis opibus offeruntur, Deum deludunt, neque hae impiorum ludibria Deo possunt placere. Cod. Alex. legit μωμήματα; Compl. δωρήματα, quod est interpretamentum. *Vulgat. subsannationes;* sequutus igitur esse videtur lectionem cod. Alex. Syrus: ܘܩܘܪܒܢܝܗܘܢ *oblationes, munera eorum;* legit igitur vt Compl. — Arabs denique ولا يغفر لهم بكثرة قرابينهم, *neque condonabit illis propter multitudinem oblationum*

num eorum. Retinuerunt et *Linde* et *Augusti* lectionem Vaticani. Vid. etiam *Bielius* in Μωκάω et Μῶκος.

N.

Ναὸς, 3 Esdr. II, 12. chald. אשין, *fundamenta*, Esdr. IV, 12. — ναὸς κυρίου tropice dicitur ſedes beatorum in altera vita; Sap. III, 14. δοθήσεται αὐτῷ κλῆρος ἐν ναῷ κυρίου θυμηρέστερος. cf. Apocal. III, 12.

Νεανίαι, vt νεανίσκοι ſaepius, *milites* denotat. 1 Macc. XII, 27. νεανίαι δὲ πρὸ τῶν τειχῶν καθεστῶτες — ἀπεμάχοντο.

* Νεανικὸς, *iuuenilis*. Legitur 3 Macc. IV, 8. νεανικὴ ἡλικία, iuuenilis aetas, flos iuuentutis.

Νεκρὸς, qui ſentiendi et agendi facultatem non habet, nec vnquam habuit, ἄψυχος. Hoc ſenſu Sap. XIII, 10, 18. *idola* dicuntur νεκρά; περὶ ζωῆς τὸν νεκρὸν ἀξιοῦ — ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες αὐτῶν, οἵτινες ἐκάλεσαν θεούς. vid. v. 17, 18. vbi idolum ὁ ἄψυχος dicitur. coll. c. XV, 17.

Νεόκτιστος. Deus dicitur Sap. XI, 18. Aegyptios variis beſtiis et feris terruiſſe, iis immiſiſſe vrſus et leones ἢ νεοκτίστους θυμοῦ πλήρεις θῆρας ἀγνώστους, et alias beſtias noui generis ignotas. *Bielius* νεόκτιστος vertit: *nuper factus*, et *Heſych.* νεόκτιστον· νεοκαθίδρυτον, ἢ νεωστὶ κατασκευασμένον. Ad non eſt *nuper*, ſed *recens factus*, i. e. animal noui generis, in hanc rem procreatum, i. q. ἄγνωστον. Sic *Lucian. Sam.* T. III. p. 120. ed. *Reiz.* οἶκος νεόκτιστος. Vulg. recte: *noui generis feras*. Syr. et Ar. ſenſum ſequuti verterunt: *horrendas beſtias*. *Ioſephus* idem

narrat

narrat antiqq. lib. II. c. XIV. p. 109. edit. Hauerc. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὡς εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμησεν.

Νεότης, abstractum pro concreto, iuuentus pro *iuuene;* Sap. IV, 16. νεότης τελεσθεῖσα ταχέως, iuuenis praematura abreptus morte.

Νευρά, *neruus, funis.* Deinde *flagellum ex funibus contortis et nodosis connexum.* 2 Macc. VII, 1. μάστιξι καὶ νευραῖς αἰκιζόμενοι. Vulg. *flagris et taureis cruciatos.* *Syrus: attulerunt et proposuerunt iis* (quae verba non sunt in graeco) *flagella* ܦܪ̈ܓܠܐ ܘܡܢ ܘܡܓܠܐ *et omnia instrumenta tormenti et afflictionis* f. cruciatus.

Νεφροί, *renes.* Notissimum, sed a *Bielio* non animaduersum est, hoc voc. significare i. q. καρδία, *animi cogitationes* et *molimina.* Sap. I, 6. vbi Deus νεφρῶν μάρτυς dicitur. coll. Ps. VII, 10. Ierem. XX, 12.

* **Νεωτερικός**, *juuenilis.* Legitur 3 Macc. IV, 8. νεωτερικὴ ῥαθυμία, juuenilis lusus. *Polyb.* X, 24, 7. νεωτερικοὶ ζῆλοι, juuenilia studia.

Νηστεία, *jejunium ob summam animi aegritudinem susceptum,* vel *animi aegritudo ipsa.* 3 Esdr. VIII, 73. ἐκαθήμην περίλυπος ἕως τῆς δειλινῆς θυσίας. Καὶ ἐξεγερθεὶς ἐκ τῆς νηστείας κ. τ. λ. In textu hebraeo Esdr. IX, 5. legitur תענית, *afflictio.*

Νικάω τὸν ἀγῶνα, vel *pugno pugnam,* vel *superior discedo e pugna.* Sap. IV, 3. mulier casta τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων ἀγῶνα νικήσασα, quae certamen de puro et candido praemio (castitatis) sustinuit.

Νοέω,

Νοέω, *disco; concludo.* Sap. XIII, 4. νοησάτωσαν ἀπ' αὐτῶν, discant a rebus creatis, concludant, quanto potentior esse debeat illarum creator. Sir. XXXIV, 15. νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐκ σεαυτοῦ, disce, conjice, alterius vota ex tuis. Huc pertinet *Hesychii* glossa: Νόει· συλλογίζου, σκόπει.

Νόημα, *cogitatio,* legitur quoque 3 Macc. V, 30. et ibi est cogitatio rerum praeteritarum, *recordatio;* διὰ προνοίας θεοῦ διεσκεδᾶσθαι πᾶν αὐτοῦ τὸ νόημα, Dei prouidentia omnis rerum, quas perficere voluerat, recordatio mente erat excussa. Non vero repugno, si quis maluerit vertere h. l. *consilia praua, machinationes,* vt legitur 2 Cor. II, 11. X, 5.

Νόμιμον, non solum *lex* proprie dicta, *jus,* sed etiam *ritus, mos,* quia hi saepius eadem qua leges sunt vi, et interdum in leges abeunt. 1 Macc. I, 14. Gymnasium Hierosolymis exstruxerunt κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν, gentilium more. *Dio Cass.* l. XL. p. 253. ed. *Reim.* τὰ περὶ τὰς ταφὰς νόμιμα. *Polyb.* IV, 64, 4. τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων ἔθη καὶ νόμιμα. Sic quoque

Νόμος interdum significat *mores, agendi rationem.* 3 Macc. VII, 5. νόμου Σκυθῶν ἀγριωτέρα ὠμότης, crudelitas saeuior Scytharum moribus. — *Volumen, liber legis,* 3 Esdr. IX, 39. hebr. ספר־תורה, Nehem. VIII, 1. — *mandatum, lex,* 3 Esdr. VIII, 21. chald. טעם, Esdr. VII, 23.

Νουθέτησις, *emendatio,* quae admonitione vel castigatione efficitur. Addo Iudith. VIII, 27. εἰς νουθέτησιν μαστιγοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας

τας

τας αὐτῷ Aldina et Complut. νουθεσίαν, quorum lectionem *Biclius* ſequutus eſt; ſed eſt interpretamentum.

Νοῦς, *ſpiritus*, cuius oppoſitum eſt corpus. Sap. IX, 15. Φθάρτον γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχὴν, καὶ βρίθει τὸ γεῶδες σκῆνος νοῦν. — Deinde *abſconditum mentis conſilium*, i. q. βάθος καρδίας. Iudith. VIII, 14. Vid. Λαμβάνω.

Νῦν. — ἀπὸ τοῦ νῦν, *nunc*, *hoc tempore* ſimpliciter, ita vt vis praepoſitionis ἀπὸ euaneſcat. Sir. XI, 23-25.

Νύσσω, *pungo*. Legitur etiam 3 Macc. V, 14. vbi eſt *vellere* excitandi aliquem cauſa; ἔνυξε τὸν βασιλέα, ſomno ſopitum. *Heſychius*: Νύσσει· παίζει, ῥήσσει. cf. Act. XII, 7. vbi idem eſt πατάσσειν τὴν πλευράν.

Ξ.

Ξενολογέω, *peregrinos colligo milites*; quo ſenſu etiam praeter illum a *Bielio* laudatum locum legitur 1 Macc. XI, 38. dimiſit copias πλὴν τῶν ξενῶν δυνάμεων ὧν ἐξενολόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐθνῶν. Sic quoque apud *Lucian. Sam.* T. II. p. 741. ed. *Reiz.*

Ξύλον, *truncus*; deinde *idolum* ex trunco caeſum Sap. XIV, 1. Porro *nauis*, Sap. XIV, 7. coll. v. 5. quo ſenſu etiam de *arca Noae* dicitur Sap. X, 4.

Ξυστὸς et πολυτελὴς, quae leguntur 3 Esdr. VI, 9. reſpondent chaldaeo גלל *politura*, Esdr. V, 8. — ξυστὸς 3 Esdr. VI, 25. גלל, Esdr. VI, 4.

O.

Ὁ, ἡ, τό. — τὰ μὲν, τὰ δὲ, *nunc*, *nunc*, ſiue *hic*, *illic*. Sap. XVII, 15. — Deinde ponitur pro pronomine perſonali, Sap. V, 4. οἱ ἄφρονες, quae, vt omnis loci nexus clariſſime docet, vertenda ſunt: *nos ſtulti*. Vulgatus: *nos inſenſati*; et Syrus Arabsque per verbum haec verba reddentes prima pluralis numeri perſona ſunt vſi.

Ὁδηγὸς, proprie *viae dux*; deinde *dux* ſimpliciter. Sap. VII, 15. Deus dicitur τῆς σοφίας ὁδηγός, qui ſapientiam largitur. Vulg. *dux*; vt etiam Syrus ܡܕܒܪܢܘܗ.

Ὀδυνάνω, *dolore*, *angore afficio*, et ſi de rebus inanimis dicitur, eſt: *tremere facio*, *quaſſo*, *concutio*. Sic Sirac. XLIII, 17. φωνὴ βροντῆς αὐτοῦ ὠδίνησε γῆν, ſonitus tonitru Dei concutit terram. Vulgat. *verberabit*. In textu hebraeo haud dubie fuit חול quod et *doluit* et *commouit*, quodque alternat cum רגז. Vid. etiam Zach. IX, 5. et ibi Alexandrini.

Ὅθεν, vt Latinorum *vnde*, ſaepius eſt *quare*, *quapropter*, *ideo*. Sap. XII, 23. Iudith. VIII, 20. XI, 16. Ep. Ierem. v. 64. ὅθεν οὔτε νομιστέον οὔτε κλητέον ὑπάρχειν αὐτοὺς θεούς.

Οἰακίζω, *guberno*. Ad vnum locum *Bielii* addo Sir. XVIII, 2. ὁ οἰακίζων τὸν κόσμον.

Οἰκουμένη, *orbis terrarum*. Addo Sap. I, 7. πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην. Ep. Ierem. v. 26. Deus jubet nubes abire εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Οἰκοδομὴ, *aedificium*, *templum*. 3 Esdr. V, 63. hebr. בית, Esdr. III, 12.

Οἰκτρὸς, *miſerabilis*; οἰκτροτάτη θεωρία, triſtiſſimum ſpectaculum, 3 Macc. V, 24.

Οἶνος, *vinum*, hebr. חמיר, Obad. v. 16. Sed Alexandrini ibi haud dubie habuerunt חמר.

Ὀκνέω, *cunctor;* deinde, quoniam saepe metu vel pudore perculsi cunctamur, est *metuere, anxii haerere*, vt Iudith. XII, 13. vbi Bagoas Iuditham ita inuitat, vt veniat ad Holofernem: μὴ ὀκνησάτω δὴ ἡ παιδίσκη ἡ καλὴ αὕτη ἐλθοῦσα πρὸς τὸν κύριόν μου δοξασθῆναι etc. cui orationi ea quae Iudithae timorem adimere potuissent, apte sunt innexa. Vulgat. optime: *non vereatur. Timaeus:* Ὀκνεῖ· εὐλαβῶς ἔχει. *Lucian.* encom. Dem. ὀκνῶ, μὴ περὶ τῆς Μακεδονίας ἂν κατέστησέ μοι τὸν λόγον.

Ὀλεθρία, *pernicies.* Additum jam est vocabulum thesauro *Bielii* a S. V. *Schleusnero*, legiturque praeterea, Sap. XVIII, 15. γῆ ὀλεθρίας, terra perniciei deuota.

Ὄλεθρος, *pernicies*, respondere hebraeo איד Obad. v. 13. non notatum est a *Bielio*. Deinde denotat *mortem, vitae interitum.* Sap. I, 14. φάρμακον ὀλέθρου; vid. etiam v. 13. et cap. XVIII, 13.

Ὀλίγος, quoniam quae pauca sunt, non valde aestimantur, denotat etiam id quod *vile, nullius pretii* est, *non aestumandum.* Sap. VII, 9. ὁ πᾶς χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος ὀλίγη. in altero membro *lutum* ad comparationem adhibetur. Praeterea addendae sunt formulae dicendi a *Bielio* praetermissae:

ἐπ' ὀλίγον, *paululum, aliquamdiu*, Sap. XVI, 3.

μετ' ὀλίγον, *paulo post, breui*, Sap. XV, 8.

πρὸ ὀλίγου, *paulo ante*, Sap. XIV, 20.

πρὸς ὀλίγον, *ad tempus, aliquamdiu.* Sap. XVI, 6.

Ὀλισθέω,

Ὀλισθέω, *labor.* Deinde, vt fere omnia verba cadendi, transfertur ad peccata, et denotat *peccare.* Sir. XIV, 1. μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ὠλίσθησεν ἐν στόματι αὐτοῦ, qui lingua, sermonibus non peccat.

Ὄμνυμι. Sap. XIV, 31. οἱ ὀμνυομένοι sunt ii, *per quos* aliquis jurat, *numina jurata.*

Ὁμοθυμαδόν, *vna, ad vnum omnes,* 3 Esdr. V, 47. hebr. כאיש אחד, Esdr. III, 1.

Ὁμοιότης, primum *similitudo,* deinde *imago, effigies.* Sap. XIV, 19. ὁ μὲν γὰρ τῷ κρατοῦντι βουλόμενος ἀρέσαι, ἐξεβιάσατο τῇ τέχνῃ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τὸ κάλλιον.

Ὁμόφυλος. *Bielius* hoc vocabulum nimis anxie interpretatus est *eiusdem tribus, contribulis,* quum potius simpliciter denotet *ciuem, eiusdem nationis hominem.* Ita legitur quoque 3 Macc. III, 21. vbi Syrus vertit ܒܢܝ ܥܡܗܘܢ, *filii populi* (i. e. ciues) *eorum;* eodemque modo accipiendum est, 2 Macc. IV, 10. Venit etiam sic apud *Iosephum* v. c. antiq. jud. l. XIX. c. VII. p. 948. ed. *Hauerc.* Sic et ἀλλόφυλοι sunt *exteri.* — *Polyb.* IX, 37, 7. et XV, 20, 5. vbi pisces qui eiusdem sunt generis ὁμόφυλοι dicuntur, vt apud *Xenophontem* Cyrop. lib. I. c. VI, 19. *aues.*

Ὄνημαι, vid. Ὀνομάζομαι.

Ὄνομα, Sap. XIX, 18. videtur esse *modulatio,* Tonweise, Gesangsweise, *nomen* pro *sono definito, melodia,* vt קול et מלה leguntur Psalm. XIX, 4, 5. Verba quae ibi leguntur haec sunt: ὥσπερ ἐν ψαλτηρίῳ φθόγγοι τοῦ ῥυθμοῦ τὸ ὄνομα διαλάσσουσι πάντοτε μένοντα ἤχῳ, vt in polychordo soni concentus varii mo-

moderantur (sic enim vertendum est h. l. διαλασσ.) modum siue modulationem, ita tamen, vt vnum eundemque semper efficiant numerum. — ἐξ ὀνόματος, nominatim, 3 Macc. IV, 14. ἀπογραφῆναι πᾶν τὸ φῦλον ἐξ ὀνόματος. Apud. *Polyb.* V, 35, 2. XI, 15, 1. ἐπ' ὀνόματος.

Ὀνομάζομαι, *nomen accipio;* dicitur Tob. III, 8. de muliere matrimonium initura: ἑπτὰ (ἄνδρας) ἔσχες, καὶ ἑνὸς αὐτῶν οὐκ ὀνομάσθης, septem habuisti sponsos neque cum vllo eorum matrimonio coniungi potuisti. *Syrus* vertit ܐܬܝܬܪܬ, *abundasti, superfuisti, profuisti,* qua quidem versione reddidit lectionem cod. Alexandrini ὠνάσθης, i. e. *jucunditatem, vsum percepisti,* h. l. amore fructa es.

Ὀνοματογραφία, *nominum catalogus,* 3 Esdr. VI, 12. respondet verbis chaldaeis שֻׁם—גֻּבְרַיָּא; et 3 Esdr. VIII, 49. πάντων ἐσημάνθη ἡ ὀνοματογραφία sunt versio hebraeorum: כֻּלָּם נִקְּבוּ בְשֵׁמוֹת, Esdr. VIII, 20.

Ὀξὺς, *acutus,* et, si ad animum transfertur, *prudens, sagax.* Addo Sap. VII, 22. vbi σοφία dicitur πνεῦμα ὀξύ. coll. c. VIII, 12. *Demosthen.* 32, 22. γνῶναι πάντων ὑμεῖς ὀξύτατα τὰ ῥηθέντα. *Lucian. S.* de saltat. T. II. p. 308. ed. *Reiz.* ὀξὺς ἐπινοῆσαι.

* Ὁπότε, *cum, quando.* Legitur Tob. VII, 11. ὁπότε ἐάν, *quando, vbi.*

Ὅπου, *vbi,* 3 Esdr. VI, 24. respondet chald. אֲתַר דִּי, Esdr. VI, 3.

Ὅπως, *vt,* Sap. XVI, 28. hebraeo לְמַעַן, Obad. v. 9. respondet; porro אוּלַי, Ion. I, 6. אַךְ, Hos. IV, 4. וּבַל, Hos. VII, 2. et denique

3 Esdr. VI, 31. chaldaeo יד, quod legitur in textu Esdr. VI, 11. *Bielius* horum omnium nihil habet, praeter למען.

Ὅρασις, non solum *visionem* sed et *visum*, facultatem videndi denotat, vt Sap. XV, 15. —οἷς (idolis) οὔτε ὀμμάτων χρῆσις εἰς ὅρασιν. — Deinde *forma externa* quae conspicitur oculis; Sir. XI, 2. μὴ αἰνέσεις ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ, καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει αὐτοῦ. *Syrus* bene: ܒܪܢܫܐ ܣܢܝܐ ܒܚܙܘܗ, *hominem deformem aspectu.*

Ὁράω, vt εἴδω, non solum de visu, et de iis quae per hunc sensum cognoscuntur, sed de quauis alia perceptione per sensus dicitur; inde significat *sentio, experior, perfero.* Tob. IV, 4. μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ (scil. ἡ μητήρ σου.) Vulgat. *passa sit.* coll. Ioh. III, 1. et quae diximus in Εἴδω. — Inde dicitur de quavis cognitione quam a posteriori, vt ita dicam, siue experientia magistra nobis comparamus, et est, *intelligere*, *experiri* simpliciter. Sir. XVI, 6. XXXI, 11. πολλὰ ἑώρακα ἐν τῇ ἀποπλανήσει μου. XLII, 21. ἃ ἑώρακα ἐκδιηγήσομαι, quae intellexi, proferam.

— ὅρα, Tob. XII, 1. ὅρα τέκνον μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ, cura, quaere, vel exhibe mercedem illi.

Ὀργὴ, *ira*; deinde *poena* vt saepissime; sed quoniam poenae sunt mala et cruciatus, denotat etiam *malum, cruciatum,* Sir. XXVI, 8. ὀργὴ μεγάλη γυνὴ μέθυσος, magna crux est mulier ebriosa.

Ὄρεξις,

'Ορεξις, *cupido*, Sap. XIV, 2. Sir. XVIII, 30. — ὄρεξις κοιλίας, *libido*, *rei venerae cupido*, Sir. XXIII, 6. vbi συνουσιασμὸς, *coitus*, jungitur. *Hesych.* Ὄρεξις· ἐπιθυμία. Vid. Rom. I, 27.

* 'Ορθρεύω, vt ὀρθρίζω est *mane surgo*, deinde *matutinus aliquid ago* — *mane proficiscor*. Legitur Tob. IX, 6. καὶ ὤρθρευσαν (cod. Alex. ὤρθρισαν) κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸν γάμον, mane profecti ambo venerunt ad nuptias. *Moeris Att.* 'Ορθρεύει, 'Αττικῶς· ὀρθρίζει, 'Ελληνικῶς. *Phrynich.* p. 120. (ed. *Pauw*): οἱ ἀρχαῖοι ὄρθρον καὶ ὀρθρεύεσθαι, τὸ πρὸς ἀρχομένης ἡμέρας, ἐν ᾧ ἔτι λύχνῳ δύναταί τις χρῆσθαι. Vid. *Lucian.* Somn. T. II. p. 703. ed. *Reiz.* et *Fischeri* prolusf. de vitt. Lexx. N. T. p. 692.

'Ορθρίζειν, *studiose quaerere.* Addo Sap. VI, 14. ὀρθρίζειν ἐπὶ σοφίαν. coll. Sir. IV, 12.

Ορθρος, *aurora*, *prima diei lux*. In loco 3 Esdr. IX, 41. respondet hebraeo אור, in textu Nehem. VIII, 3. Legitur quoque Sirac. XXIV, 32. παιδείαν ὡς ὄρθρον, φωτιῶ. *Phrynich.* p. 120. ed. *Pauw.* ὁ τοίνυν οἱ πολλοὶ ἁμαρτάνοντες λέγουσιν ὄρθρον, τοῦθ' οἱ ἀρχαῖοι, ἕω λέγουσιν.

'Ορειον, vt γῆ, pro *incolis* eius. Iudith. I, 12. ἐκδικεῖν πάντα τὰ ὄρια.

'Ορκος, proprie *jusjurandum*, deinde *foedus*, vel *promissio*, quae facta est jurejurando interposito. Sap. XVIII, 6. et verf. 22. λόγῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, ὅρκους πατέρων καὶ διαθήκας ὑπομνήσας, verbo perditorem subegit, dum promissiones diuinas majoribus factas recitaret. coll. Matth. XIV, 9. Vid. sq. 'Ορκωμ.

'Ορκωμοσία, in loco 3 Esdr. VIII, 95. respondet hebraeo ברית, Esdr. X, 2. *promissio jurejurando firmanda.*

'Ος, vt Latinorum *qui*, interdum pro *vt is;* Iudith. VIII, 12. καὶ νῦν, τίνες ἐστὲ ὑμεῖς οἱ ἐπειράσατε τὸν θεόν, jam vero vos quinam estis qui Deum tentetis? — ᾗ ἡμέρᾳ, quotiescunque 3 Esdr. I, 51. ἐμυκτήρησαν ἐν τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ ᾗ ἡμέρᾳ ἐλάλησε ὁ κύριος, ἦσαν ἐκπαίζοντες τοὺς προφήτας αὐτοῦ. In textu hebraeo 2 Chron. XXXVI, 16. sunt בוזים דבריו, spreuerunt mandata Dei; sed patet, alterum interpretem legisse vel ביום vel בימים.

— ἕως οὗ (scl. χρόνου), *donec.* 3 Esdr. I, 52. hebr. עד, 2 Chron. XXXVI, 16.

— ὅπερ, *quod.* Sap. XIX, 18.

'Όσιος. Israëlitae appellantur ὅσιοι, i. q. ἅγιοι, *Deo dicati.* Sap. X, 17. XVIII, 1. 5. 9. Vid. quae sub Ἅγιος sunt dicta. — τὰ ὅσια *sancta,* quae fas sunt, et virtuti et Deo conueniunt. Sap. VI, 10. οἱ γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσονται, qui sancte colunt quae ad Deum eiusque venerationem pertinent, vt sancti tractabuntur. *Polyb.* l. XXIII. c. 10. sect. 8. τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια. De discrimine inter ὅσιον, δίκαιον et ἱερὸν, vid. *Doruille* ad Charit. Aphrod. p. 267. ed. *Reisk.* qui etiam satis docuit ὅσιον pertinere ad Deos et religionem.

'Οσιόομαι, Sap. VI, 10. Vid. ὅσιος. *Bielius* interpretatus est: *sanctus reddor;* sed potius h. l. significat idem quod alibi δικαιόομαι, *justus declaror* i. e. praemium accipio, Deo probor. Nam ibi in altero membro leguntur

tur εὑρήσουσιν ἀπολογίαν, dimittentur in judicio, veniam accipient. Vnde Vulgatus recte vertit: *justificabuntur*.

Ὀσμὴ εὐωδίας, *odor bonae fragrantiae* de *sacrificiis* ipsis dicitur, ita tamen, vt adjuncta sit notio suauitatis et significet *sacrificium Deo gratum atque acceptum*. Iudith. XVI, 16. ὅτι μικρὸν πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ἐλάχιστον πᾶν στέαρ εἰς ὁλοκαύτωμά σοι non multum valet sacrificium ad beneuolentiam Dei sibi acquirendam. Vid. e Nouo Test. Philipp. IV, 16.

Ὅσοι ἐάν, *quicunque demum*, 3 Esdr. VI, 32. vbi in textu chaldaeo leguntur כל אנש די, Esdr. VI, 11. — 3 Esdr. VIII, 18. coll. Esdr. VII, 20.

* **Ὅστις**, *quicunque*. Legitur Sap. XIX, 15. et 2 Macc. XIV, 3. καθ' ὅντινα οὖν τρόπον, vlla demum ratione.

Ὅτι. Verterunt Alexandrini ὅτι hebr. שׁ, quod est pro אשׁר Cantic. I, 6. et graecus interpres 3 Esdr. II, 18. 27. 24. chaldaeum די, Esdr. IV, 12. 15. 16.

* **Οὐδαμῶς** i. q. οὐδαμοῦ, *nequaquam*. Legitur 3 Macc. I, 11. 12. cap. II, 24. cap. III, 6. *Hesych.* Οὐδαμῶς· οὐδέποτε, ἢ παντελῶς.

Οὐδεὶς, *qui nullus est, vanus*. Sir. XL, 8. ἀποθαυμάζων εἰς οὐδένα φόβον, miratus vanum timorem, a quo in somnio angebatur. — ἐν οὐδενὶ, i. q. εἰς οὐδέν, *nihili, nullius pretii*. 2 Macc. IV, 15. ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι, *vilipendentes*. *Syrus* vertit ܒܣܝܢ ܗܘܘ, *spernentes erant*.

Οὐκ ἂν, hebraeum הלא, *nonne*, Obad. v. 5. vbi bis ita legitur.

Οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, *coelum altissimum*. Addo Sir. XVI, 18. 3 Macc. II, 15.

Οὗτος. — αὕτη — αὕτη, *haec* — *illa*, Sir. XIII, 2. — Respondet saepius chaldaeo דך, v. c. 3 Esdr. II, 19, 25. coll. textu chald. Esdr. IV, 12, 15.

Ὀφθαλμὸς, *oculus*; deinde *videndi facultas*, et, si ad animum transfertur *intelligendi facultas*, *intellectus*; Sir. XVII, 8. Deus ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν· indidit Deus hominibus intellectum suo similem. coll. c. XXXIX, 24. — Inde ponitur pro *mente*, *cogitatione*, simpliciter, quoniam intellectus primaria est mentis facultas, et idem est quod καρδία, ψυχή. Sir. XXXII, 8. ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ δόξασον (scl. offerendo munera) τὸν κύριον, laeta mente offer Deo sacrificia; et sic iterum legitur versu 10. pro quibus versu 9. dicitur ἐν εὐφροσύνῃ. coll. Matth. XX, 15. et Sirac. LI, 35. — Deinde ὀφθαλμὸς transfertur ad *motus cordis* illiusque *agitationes*, inprimis eas, quae oculorum ratione cernuntur; 1) vt Sirac. XIV, 10. ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ' ἄρτῳ, oculus auari i. e. homo auaritia (vid. Πονηρὸς) plenus inuidet aliis panem. coll. Matth. XX, 15. — Inde et 2) notat *desiderium*, Sirac. IV, 1. μὴ παρελκύσῃς ὀφθαλμοὺς ἐπιδεεῖς, ne trahas, (suspensam teneas) spem, desiderium pauperis, nempe donum expectantis, quod quidem desiderium oculis significat. Vid. quoque Tob. III, 2. Sirac. XIV, 9. πλεονεκτοῦ ὀφθαλμὸς οὐκ ἐμπίπλαται μερίδι, auari cupiditas non expletur parte. Sic hebr. עין legitur in eadem sententia Ecclesiast. IV, 8. coll. Ps. CXLV, 15. — Sir. XX, 14. δόσις ἄφρο-

νος

νος οὐ λυσιτελήσει σοι, οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀνθ' ἑνὸς πολλοί, quae ſtultus largitur non proſunt, nam pro vno beneficia plura a te vt accipiat, cupiet; ſequuntur enim ὀλίγα δώσει καὶ πολλὰ ὀνειδίσει. Verſionem *Lindii:* er hat ſtatt eines viel Blicke, non intelligo. Denique 3) denotat *libidinem, cupidinem rei venereae,* Sir. XXIII, 4. μετεωρισμὸν ὀφθαλμῶν μὴ δῷς μοι, cupiditatem libidinoſam auerte a me. Vid. Μετεωρισμός. Inde etiam *videre,* καταμανθάνειν, Sirac. IX, 5, 8. et βλέπειν, Matth. V, 28. ſignificat *libidinoſe, cum voluptate contemplari;* hucque pertinet ἀπόφθεγμα *Ben-Sirae:* וילמי שהולך אחר עיניו וירע כי בני זנונים חמה: *vae illi, qui ambulat ſecundum oculos ſuos* (ſequitur libidines), *quos nouit eſſe filios ſcortationum.* Vid. Prouerbia *Ben-Sirae* a *Druſio* collecta in *Criticor. Angl.* Tom. VIII. p. 690.

Porro ὀφθαλμοὶ ita dicitur, vt inſeruiat περιφράσει rei ipſius, vt v. c. Iudith. VII, 27. ὀψόμεθα ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ipſi videamus. cf. ibid. c. II, 11. Sirac. XVI, 6. ἑώρακα ἐν ὀφθαλμοῖς μου. ibid. cap. XXVII, 23. ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, te praeſente. — Huc et pertinet formula ἐν ὀφθαλμοῖς, hebr. לפני, quae vel eſt i. q. παρά, ita vt περίφρασιν faciat pronominis, vt Sir. XI, 21. vbi v. 26. commutatur cum ἔναντι. vid. Κοῦφον. Iudith. III, 4. ὡς ἔστιν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, vt *tibi* placet; coll. Sap. IX, 9. vel ſignificat *judicante, ſecundum judicium, vt putat aliquis,* v. c. Sap. III, 2. ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, vt ſtulti arbitrantur, illi mortui eſſe videntur; verſu 4. idem eſt ἐν ὄψει. Sir. VIII, 16. ὡς οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ (iracundi)

 αἷμα,

αἷμα. vel denique significat rem *instare, inminere* Fragment. Esth. IV. θάνατος αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

Ὀχλέω, *tumultuor.* Addo 3 Macc. V, 41. ὧν χάριν ἡ πόλις ὀχλεῖ. *Hesych.* Ὀχλεῖ· στένει, λυπεῖ, κωλύει μετὰ ὄχλου.

Ὀχυρόομαι, *munior,* quod deinde *animo sum firmo atque constante;* 1 Macc. I, 62. multi Israëlitarum ὠχυρώθησαν ἐν ἑαυτοῖς τοῦ μὴ φάγειν κοινά, firmati sunt in consilio auersandi impuros cibos.

Ὄψις. Notanda est formula ἐν ὄψει, quae quidem primum significat *coram,* Sap. XIV, 17. οὓς ἐν ὄψει μὴ δυνάμενοι τιμᾷν ἄνθρωποι διὰ τὸ μακρὰν οἰκεῖν. ibid. c. VIII, 11. ἐν ὄψει δυναστῶν θαυμασθήσομαι. Deinde *judicio,* i. q. ἐν ὀφθαλμοῖς, Sap. III, 4. vid. Ὀφθαλμός. Denique *comparationem* indicat, *respectu, si comparatur.* Sap. VII, 9. πᾶς χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς, ψάμμος ὀλίγη, (coll. v. 8. vbi idem dicitur verbis ἐν συγκρίσει.) *Vulgatus* optime vertit: *in comparatione eius.*

Π.

Παιδεία, saepissime *eruditio ipsa* quae institutione efficitur, idem quod σοφία; sed deinde singulatim dicitur de *cognitione veri, de vero ipso, pietate, probitateque.* Sap. I, 5. ἅγιον πνεῦμα παιδείας, spiritus saluberrima homines cognitione imbuens, pietatem in illis efficiens. — Denique dupliciter dicitur in Siracidae libro, primum vt *astutiam, calliditatem, artes malas,* et deinde *vrbanitatem, morum elegantiam, decorum* significet. Sensu priore legitur Sir. IX, 1. μὴ ζήλου γυ-

γυναῖκα τοῦ κόλπου σου, μηδὲ διδάξῃς ἐπὶ σεαυτὸν παιδείαν πονηρὰν, ne zelo persequaris vxorem amatam, neque (sic) eam doceas (occasionem praebeas) mala astutia aduersus te vti. Ad quem locum referri potest glossa *Hesychii:* Παιδεία· πεῖρα. Idem h. l. est quod alibi πανουργία, s. πανούργευμα. coll. Sir. I, 6. inprimis cap. VI, 32. vbi παιδευθήσῃ et πανοῦργος ἔσῃ idem significant. Posteriori sensu legitur Sirac. XXXIV, 17. παῦσαι πρῶτος (scl. edere, si aliorum es conuiua), χάριν παιδείας ob *decorum.* Sic et ibidem v. 19. πεπαιδευμένος est *homo vrbanis moribus conspicuus.* Vid. πανοῦργος.

Παιδίσκη. Populus israeliticus appellatur Sap. IX, 5. παιδίσκη θεοῦ, i. e. populus Deo inprimis carus, Deo eiusque cultui deuotus, eiusque auxilio gauisus. Vid. Παῖς.

Παῖς κυρίου, עבד יהוה, qui *Deum vnice colit, eius cultui adscriptus,* cui accessit deinde notio amoris et caritatis. Ducta est haec loquendi ratio ab antiqua, quae patrem et filios, ab vxore natos, intercedebat, conditione, qua filius paternorum bonorum erat haeres. cf. Rom. VIII, 17. Galat. IV, 7. Iam vero gens israëlitica, in abstracto considerata, cogitabatur Deo desponsata, conjux Dei (cf. Sap. IX, 5. (Vid. Παιδίσκη) coll. Apoc. XIX, 7. XXI, 9. vnde etiam idololatria nomine scortationis venit), et singuli Israëlitae παῖδες siue υἱοὶ κυρίου appellabantur. Sic Sap. II, 13. gens judaea dicitur παῖς κυρίου, et υἱὸς θεοῦ, ibid. v. 18. coll. v. 16. 3 Esdr. VI, 13. Sap. XIX, 6. Quoniam vero filii sunt bonorum paternorum haeredes, Israëlitae appellantur Sap. XVIII, 9. παῖδες ἀγαθῶν filii, quibus de-

destinata sunt bona (paterna) a Deo. — Deinde vero etiam παῖς significat *a Deo amatum*, vt Baruch. III, 36. Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. — Inde etiam Prophetae dicuntur παῖδες κυρ. Bar. II, 20, 28. 3 Esdr. VIII, 82. — παῖδες ἐπουράνιοι, 2 Macc. VII, 34. dicitur ea Iudaeorum pars, quae legi mosaicae firmiter adhaerebat: ἐπὶ τοὺς οὐρανίους παῖδας. Sic legunt cod. Alex. Aldina et Compl. sed Vatican. ἐπὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ· quam lectionem et Syrus et Vulgatus expresserunt. Videtur vero δούλους esse interpretamentum voc. παῖδ. οὐράν. — παῖδες, *milites*, Iudith. VII, 12. Alexandrini pro hebr. חיל, Ierem. LII, 6. — Denique παῖδες significat *amicos*, *ministros*, 1 Macc. I, 6. Alexander moribundus conuocauit τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους, τοὺς συντρόφους αὐτοῦ κ. τ. λ. vid. ibid. v. 8. Sic οἱ ὁ, Esth. II, 19. hebr. עבד per φίλους reddiderunt. coll. Matth. XIV, 2.

* Πανεθνὶ, (proprie πανεθνεὶ) *cum vniuerso populo*, *vniuersus populus*. Formatum est vt πανοικεὶ et similia, de quibus videatur *Fischerus* in proluss. de vitiis Lexx. N. T. p. 590 sqq. Legitur Sap. XIX, 8. δι' οὗ (πεδίον) πανεθνὶ διῆλθον, qua via plana vniuersus transiit populus.

Πανούργευμα, Sir. I, 6. et XLII, 18. *Bielius* interpretatur *callide factum aut cogitatum*. At notio calliditatis ab vtroque loco est aliena, et bono potius sensu accipiendum est vocabulum, vt significet: *sapientiam*, consilia vel cogitata non omnibus manifesta. Sic quoque ערמה, Prou. I, 4. et cap. VIII, 5, 12. bono sensu dicitur, i. q. חכמה; et Sirac.

Sirac. c. VI, 34. πανοῦργος et σοφὸν commutantur.

Πανοῦργος interdum is dicitur, qui vrbanitate, moribus longa peritia perpolitis est conspicuus, vt fere idem sit quod πολύπειρος. Ita legitur Sirac. XXI, 20. Μωρὸς ἐν γέλωτι ἀνυψοῖ φωνὴν αὐτοῦ, ἀνὴρ δὲ πανοῦργος μόλις ἡσυχῇ μειδιάσει· versu 22. πολύπειρος in simili sententia. *Moeris Att.* Κομψεία, Ἀττικῶς. πανουργία, Ἑλληνικῶς. Vid. Παιδεία.

* Πάντοτε, *semper*. Legitur Sap. XIX, 8.

Παρὰ, cum genitiuo: *prae, plusquam*. Addo Sir. XV, 5. ὑψώσει αὐτὸν παρὰ τοὺς πλησίον αὐτοῦ. — ἔστι παρ' αὐτοῦ, *competit ei, habet*, saepius dicitur de attributis vel proprietatibus, inprimis Dei. Sir. V, 6. ἔλεος καὶ ὀργὴ παρ' αὐτοῦ, i. e. est misericors, idemque punit. Ibid. c. I, 1. πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα. cf. c. V, 6. Prou. VIII, 22. Iob. XII, 13. vbi est hebr. עם. coll. Ioh. I, 1. — ὁ παρά τινος, 3 Esdr. I, 14. vbi in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 15. est חזה, quod οἱ ό ibi verterunt προφήτης.

— cum accusatiuo: παρὰ ταῦτα, *praeterea*, 3 Esdr. II, 28. — *super*, Sir. XLIII, 28. ὁ θεὸς ὁ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Sap. XV, 3. παρὰ πάντας οἶδεν, omnium optime cognovit.

Παραβαίνω, *recedo*, 3 Esdr. I, 15. hebr. סור מעל, 2 Chron. XXXV, 15. — *derelinquo, sperno, negligo*, 3 Esdr. VIII, 79. hebr. עזב, Esdr. IX, 10. et 3 Esdr. VIII, 24. chald. לא עבד, *non facere*, Esdr. VII, 26. — 3 Esdr. VI, 32. chald. השנא, *mutare*, Esdr. VI, 11.

Παρα-

Παραγίνομαι, *abeo, redeo*, 3 Esdr. VI, 8. respondet chaldaeo אזל, *abiit*, Esdr. V, 8. — 3 Esdr, VI, 19. chald. אתא, *venit*, Esdr. V, 16.

Παραγινώσκω, *praelego*. 2 Macc. VIII, 23. *Haec Bielius*. — Sed non intelligitur vnde huic verbo illa significatio. Sunt potius expungenda illa verba e thesauro; nam pro παραγνούς, Codex Alex. et Compl. recte legunt παραναγνούς., vt etiam Vulgatus et Syrus. Sic etiam Codex Alexandr. 3 Macc. I, 12. παραγινώσκω, vbi alii rectius παραναγινώσκω. Nam, quod notissimum est, vtrumque verbum ob compendium scribendi saepissime in codicibus commutatur.

Παράγω, *adfero, adueho*, 3 Esdr. V, 55, vbi in textu hebraeo Esdr. III, 7. est הביא.

Παράδειγμα, *exemplum punitionis*, quod statuitur in aliquo, quo corrigantur alii; 3 Macc. II, 5. vbi Sodomitarum interitus dicitur παράδειγμα τοῖς ἐπιγινομένοις. Petrus in 2. epist. c. II, 6. de eadem re loquutus, vocabulum ὑπόδειγμα, et auctor Libri Sap. c. X, 7. μαρτύριον vsurpauit. cf. *Demosthen*. 373, 20. ed. *Reisk*. ζῶντα τοῖς λοιποῖς παράδειγμα ποιήσετε. coll. *Polyb*. IV, 23, 8. IX, 28, 3.

Παραδίδωμι, *numeratas trado res*, 3 Esdr. II, 12. in textu hebraeo Esdr. I, 8. est ספר. — *tradere*, de lege 3 Esdr. IX, 39. in hebr. Nehem. VIII, 1. צוה — 3 Esdr. VI, 17. chald. יהב, *dedit*, Esdr. V, 14. — Denique 3 Esdr. II, 11. circumscribendo ita interpretatus est interpres hebr. על יד, Esdr. I, 8.

Παράδοξος, *inopinatus, mirabilis*; Sap. V, 2. XIX, 5. — παραδοξότατος, Sap. XVI, 17.

Παρά-

Παράδοσις, *traditio in carcerem.* Sic legitur Esdr. VII, 26. vbi, quod *Bielius* non notauit, Alexandrini ita verterunt chaldaeum אסורין, *vincula*, quod alter interpres 3 Esdr. VIII, 24. per *ἀπαγωγή* expressit.

Παρακαθίστημι, *juxta colloco, appono, paratum habeo.* Legitur 2 Macc. XII, 3. in codice Alexandr. vbi alii habent *παρίστημι.*

Παράκειμαι, significat etiam *me prosterno, trado me;* Iudith. III, 2. vbi ii, qui per legatos se regi Assyriae tradunt, dicunt: *αἱ ἐπαύλεις ἡμῶν — καὶ τὰ ποίμνια παράκειται πρὸ προσώπου σου· χρῆσαι καθ᾽ ὃ ἂν ἀρέσκῃ σοι.* Versu sq. *αἱ πόλεις ἡμῶν, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐταῖς δοῦλοί σου εἰσίν.* — et vers. 2. *παρακείμεθα ἐνώπιόν σου, χρῆσαι ἡμῖν καθὼς ἀρεστόν ἐστί σοι.*

Παρακομίζειν, in actiuo quoque dici de funeribus efferendis docet locus 2 Macc. IX, 10. *Ἀντίοχον παρακομίζειν οὐδεὶς ἐδύνατο διὰ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀφόρητον βάρος.*

Παραλαμβάνω, *recipio, accipio;* de anima ad Deum redeunte dicitur Sap. XVI, 14. *qui alium interfecit οὐκ ἀναλύει ψυχὴν παραληφθεῖσαν, animam ad Deum jam receptam reuocare* (*ἀναλ.υ.* cf. Sap. II, 1.) *non potest.*

Παραλείπω τι, *desero,* i. e. *sperno aliquid, non curo illud.* 3 Macc. I, 19. mulieres *τὴν ἁρμόζουσαν αἰδῶ παραλειποῦσαι*, conuenientem pudicitiam negligentes, mittentes. Syrus simpliciter vertit: ܕܠܐ ܒܗܬܬܐ *sine pudore.* coll. Sir. XXlX, 14. vbi idem dicitur sic: *ἀπολωλεκὼς αἰσχύνην.*

Παραλία, *regio maritima.* Obseruauit jam S. V. *Schleusnerus* hoc vocabulum deesse in

Bielii

Bielii thesauro. Legitur vero praeterea Iudith II, 6. V, 2, 22. VII, 8. 1 Macc. XV, 38. et XI, 8. in quo posteriori loco idem est quod παραθαλάσσιος ibidem.

Παραλογισμὸς, 2 Macc. I, 13. vt patet ex iis, quae ibi sequuntur, significat *fraudem, dolum*, non *sermonem dolosum*. Vulgatus vertit *consilium*, et fortasse legit συλλογισμῶν.

Παραμύθιον, *solatium*. Praeter vnum locum quem *Bielius* citauit, noto etiam Addit. Esther. VIII, 15.

Παραπικραίνω, *ad iram commoueo*, 3 Esdr. VI, 15. vbi in textu chaldaeo Esdr. V, 15. est רגז.

* Παράσημος, proprie dicitur de nummis, et significat *perperam signatum*, quod deinde *spurium, falsum*. *Demosth.* 766, 6. ed. *Reisk.* παράσημον νόμισμα. *Plutarch.* de discr. amic. et adul. ὁ δὲ ψευδὴς καὶ νόθος καὶ ὑπόχαλκος, ἅτε δὴ μάλιστα γινώσκων ἑαυτὸν ἀδικοῦντα τὴν φιλίαν, ὥσπερ νόμισμα παράσημον ὑπ' αὐτοῦ γενομένην κ. τ. λ. *Hesych.* Παράσημον· ἀδόκιμον, κίβδηλον, ἀπὸ τούτου καὶ τῶν νομισμάτων τὰ κίβδηλα παράσημα λέγεται. Inde quemuis *ignobilem, malum, improbum* denotat, vt v. c. apud *Demosthen.* 307, 26. παράσημος ῥήτωρ. — Deinde vero etiam significare *insignem, nobilem, clarum* testantur *Stephanus* in thesauro et *Grotius* ad 3 Macc. II, 29. qui, in *Philonis* libro de legat. ad Caj. hoc vocabulum ita dici, affirmat. Vid. quoque *Herodian.* V, 8. Denique τὸ παράσημον denotat, *signum, insignie, imaginem*, qua aliqua res insignitur. Vid. Act. XXVIII, 11. et ibi interpretes. Legitur vero 3 Macc. II, 29.

τούτους

τούτους τε ἀπογραφομένους χαράσσεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα παρασήμῳ Διονύσου κισσοφύλλῳ, rex juſſit vt illi, qui adſcripti eſſent gentilibus, Iudaei igne adeo ſignarentur inſigni Liberi hederae folio. *Syrus* interpres, verba παρασ. Δ. κισσ. vertit: ܒܪܘܫܡܗ ܕܝܘܢܘܣܝܘܣ??, *nota, (ſigno) Liberi.* Variam vero locus admittit interpretationem; etenim vel cum S. V. *Schleusnero* (Vid. ejus Lex. in N. T. ſ. v. παράσημ.) interpungere et vertere poſſumus παρασήμῳ, Διον. κισσοφύλλῳ, *inſigni* ſ. *ſigno Bacchi, folio hederae;* vel cum *Grotio* παράσημ. vt adjectivum quod pertineat ad κισσοφ. ſpectare et *nobilis, inſignis,* vertere; vel denique *ignobilis, ſpurius* reddere, vt ſimul indicetur vanitas idoli, Bacchi. Nolo autem definire, quaenam interpretatio ſit praeferenda, quum dubium maneat, an illa verba, et nominatim hoc adjectiuum, lectum fuerit in mandato regis, cuius argumentum ibi ſcriptor enarrat, an vero ſint verba ſcriptoris ipſius. Quod poſterius ſi eſſet, *Grotii* interpretatio non admitti poſſet. Praeterea verbum κισσοφυλλ., quod etiam Syrus ignorat, additamentum ſerius mihi videtur, quo παράσημον, nota ſignum Bacchi, accuratius, inprimis lectoribus Iudaeis definiretur. Pertinent vero huc praeterea, quae *Grotius* obſeruauit, haec: „Ptolemaei, Reges, dicebant, ſe ex Libero patre ortos, vt ex Satyri hiſtoria nos docet *Theophilus Antiochenus.* Erant ergo κισσόφοροι in honorem Liberi patris.“ confer. etiam 2 Macc. VI, 7. XIV, 33.

Πα-

Παρασκευάζειν, *efficere, producere*, 1 Macc. III, 29. χάριν τῆς διχοστασίας καὶ πληγῆς ἧς κατεσκεύασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἆραι τὰ νόμιμα, propter miſeram conditionem terrae, quam eo effecit quod etc. *Plutarch.* de diſcr. amic. et ad. c. XLVI. γέροντες παρασκευάζοντες ἐν τοῖς νέοις αἰσχύνην.

Παράταξις, *acies instructa, bellum*, 3 Esdr. I, 30. reſpondet hebraeo מרכבה, *currus*, 2 Chron. XXXV, 24. Legit autem graecus interpres haud dubie מערכה, *acies*.

Παράφρων, Sap. V, 20. non *amens*, ſed *improbus*, *ſceleſtus*. Hebraeos enim ſtultitiam et impietatem promiſcue dicere, notiſſimum eſt. Opponuntur enim ibi v. 15. δικαίοις, atque dicuntur v. 13. ἀρετῆς σημεῖον οὐδὲν ἔχεσθαι δεῖξαι.

Πάρειμι, *aduenio*, 3 Esdr. VI, 13. chald. אתה, Esdr. V, 3. Deinde *interſum, adſto, adſiſto, adiuuo*; Sap. IX, 9. vbi σοφία dicitur παροῦσα, *adjutrix*, cum Deus creat mundum. Nam illa dicitur cap. VII, 22. πάντων τεχνῖτις, et c. VIII, 5. μύστις τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιστήμης, καὶ αἱρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ — *Demoſthen.* 911, 6. ed. *Reisk.* ἀνεκοινώσατο τοῖς νῦν παροῦσιν αὐτῷ καὶ συνδικοῦσιν.

— πάρεστι τινί τι, *competit alicui aliquid, habet aliquid*, i. e. *eſt*. Sap. XIII, 1. οἷς παρῆν Θεοῦ ἀγνωσία i. e. Deum ignorantes.' ibid. cap. XI, 21. τὸ μεγάλως ἰσχύειν πάρεστί σοι πάντοτε. Xenoph. Cyrop. l. 5. σὺν Θεοῖς πάρεστιν ἡμῖν ἀγαθά. *Phocylides:* Ἀρκεῖσθαι παρεοῦσι καὶ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι· *contentus ſis tuis, nec, quae aliorum ſunt cupias.*

— πάροντες, *aduenae, peregrini.* Sap. XIX, 14.

Πα-

Παρεμβάλλω, 1) *castra loco, tentoria figo*, 1 Macc. V, 42. 2) *castris cingo*, Iudith. VII, 3, 13. 3) *pugno aduersus aliquem, oppugno*. 1 Macc. V, 5. καὶ παρενέβαλεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἀνεθεμάτισεν αὐτοὺς scl. υἱοὺς Βαιὰν. vid. ib. v. 7. 49. et 50. Denique notat *parare quae ad bellum sunt necessaria, copias colligere;* 1 Macc. X, 77. Apollonius hoc audito παρενέβαλε τρισχιλίαν ἵππον καὶ δύναμιν πολλήν· καὶ ἐπορεύθη κ. τ. λ. *Vulgatus: admouit; Syrus:* ܩܪܒ?, *adduxit*.

Παρέρχομαι, *contemno, sperno*, quoniam quae praeterimus nihili facere videmur; Iudith. XI, 10. διὰ μὴ παρέλθῃς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατάθου αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου; noli spernere Achioris consilium. *Plutarch.* de discrim. amic. et adul. Φόβον παρελθών τ' ἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. — Deinde *ex oculis alicuius eundo, ignotus maneo*, Sir. XLII, 20. οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα, οὐκ ἐκρύβη ἀπ' αὐτοῦ κ. τ. λ. Vid. etiam Iob. XIV. 16.

Παρέχω, *efficio*. Sap. XVII, 13. αἰτία παρέχουσα, τὴν βάσανον; *Polyb.* I, 20. 10. πολλὴν αὐτοῖς παρεῖχε τοῦτο τὸ μέρος δυσχερίαν.

Παρθενία. Hoc vocabulum non semper *virginitatem*, sed etiam *florem aetatis* significare, bene monuit S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. atque eadem tenenda est notio in loco Sirac. XLII, 10. vbi ἐν παρθενίᾳ est idem quod v. 9. ἐν νεότητι αὐτῆς.

Παροδεύω, *praetergredior*, Sap. V, 14. Deinde vt παρέρχομαι est *contemno sperno;* Sap. X, 8. σοφίαν παροδεύσαντες, quibus ibidem opponuntur v. 9. οἱ σοφίαν θεραπεύσαντες. coll. *Ioseph.* de bello l. V. c. X. p. 351. ed. *Hauerc.*

Πα-

Παροίκησις, primum quidem commoratio, deinde, vt παροικία, *familia, domus;* Sir. XXI, 28. calumniator ἐν παροικήσει μισηθήσεται, in quauis familia odio habetur.

Παροικίζω, *habitationem muto, demigro*, Sir. XXXVIII, 42. *Haec Bielius.* Sed delenda haec sunt; nam in illo loco (non v. 42. sed 32.) legitur παροικήσουσιν, quod non a παροικίζω, sed a παροικέω deriuandum, neque in illo loco *demigrare* sed *habitare, commorari* vertendum est. In errorem vero *Bielium*, vt saepius, induxerunt *Concordantiae*.

Πᾶς, *quicunque*, Sap. VII, 9. — Deinde *magnus, summus*, vt etiam Latini *omnis* interdum vsurpant. Dicitur enim Πᾶς, vt *omnis*, ita, vt ad rei ipsius partes (quod dicunt nostri *intensiue Groesse*) spectet, quae si omnes adsunt res ipsa ὁλόκληρος, in suo genere perfecta, summa est. Sir. I, 1. πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου καὶ μετ' αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα, summa in Deo est sapientia; i. q. ἡ μεγίστη σοφία; — Epist. Ierem. v. 25. simulacra auro obducta ἠγορασμένα ἐκ πάσης τιμῆς, quouis i. e. summo pretio emta. Syrus: ܒܛܝܡܐ ܣܓܝܐܐ, magno pretio. *Polyb*, I, 59, 3. εἰς πᾶσαν ἦλθον ἀπορίαν, *idem* III, 77, 4. ἐν τῇ πάσῃ φιλανθρωπίᾳ. coll. *Raphelii* annott. e *Polyb*. ad 1 Tim. I, 16. et *Pott*. ad Iacob. I, 2. — Cum negatione est *nullus, ne vnus quidem;* Sir. XLII, 12. παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔμβλεπε ἐν κάλλει vid. etiam v. 20. 1 Macc. V, 24. μὴ ἀφῆτε πάντα ἄνθρωπον παρεμβαλεῖν, ne vlli, quicunque sit, tentorium figere permittatis.

τὸ πᾶν, vt apud profanos, interdum i. q. τὸ ὅλον, *vniuerſum, rerum vniuerſitas.* Sir. XLII, 17. στηριχθῆναι ἐν δόξῃ αὐτοῦ τὸ πᾶν. Fragm. Eſth. IV. ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ σου τὸ πᾶν ἐστι. *Heſychius:* τὸ πᾶν· τὸ ὅλον. cf. *Fiſcheri* proluſſ. de vitt. Lexx. N. T. p. 164. — Notanda quoque verba Sir. XLIII, 27. συντέλεια λόγων τὸ πᾶν ἐστιν αὐτός i. e. *ſemper ad illud dictum recurrendum eſſet: ipſum eſſe omnium rerum ſummam atque praeſtantiſſimum.*

Πατάσσω, *expugno, expugnatam terram mihi ſubjicio;* vid. *Schleusneri* Spicil. I. Addo 1 Macc. I, 20. πατάξαι Αἴγυπτον.

Πάτριος, i. q. πάτρικος; addo 2 Macc. VII, 24. 3 Macc. VI, 32. Prol. Sir.

Πάχνη, *pruina.* Legitur quoque Sap. V, 14. Ἐλπὶς ἀσεβοῦς ὡς φερόμενος χοῦς ὑπὸ ἀνέμου, καὶ ὡς πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτή. Sed non intelligitur, quomodo pruina tenuis poſſit disjici a turbine, cum potius *ſoluatur* a *ſole* vel ab *aura;* nec imago pruinae conuenit imaginibus pulveris et fumi, quibuscum nectitur. Vid. etiam cap. XVI, 29. vbi alio profecto modo pruinae imagine vſus eſt auctor. *Vulgatus* vertit *ſpuma,* et legit haud dubie λάχνη, *ſpuma maris.* Sed ſpuma a turbine non diſpergitur, imo augetur. Niſi vero egregie fallor, legendum eſt ἄχνη, *palea, gluma. Heſychius:* Ἄχνη· τὸ ἄχυρον. „ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορεῖ." Iliad. E. 499. Scriptum vero erat proprie ὥσπερ ἄχνη, e quo deinde propter ſcribendi compendium (ὥσπ.) nata eſt vulgaris lectio, conjuncta litera π cum ſq. ἄχνη. Quod vero rem conſicit eſt

Syri

Syri auctoritas, qui vertit ܐܝܟ ܚܣܪܐ, *velut gluma, s. puluis paleae.*

Πειθαρχέω, *obedio*, 3 Esdr. VIII, 96. vbi est *adhaerere legi;* nam in textu hebraeo Esdr. X, 3. est חרד, *zelo fertur.*

Πείθω, *doceo, conuinco*, Sap. XVI, 8. Deinde aliquem *in meas traho partes, mihi concilio, pacatum reddo*, vel fiat id verbis, vel pecunia, vel alio modo. 2 Macc. IV, 45. Menelaus promisit Ptolemaeo multa πρὸς τὸ πεῖσαι τὸν βασιλέα, vt placatum redderet regem iratum. *Plutarch.* de discr. am. et ad. πείσαντος δὲ τὸν Κλεάνθην καὶ μεταμελομένου, διηλλάγη. coll. Act. XII, 20. — 2 Macc. X, 20. ἐπείσθησαν ἀργυρίῳ, pecunia sunt corrupti. coll. Matth. XXVIII, 14. *Iosephus* ant. l. XIV. c, 11. p. 717. ed. *Hau.* πείσας ἀργυρίῳ τὸν οἰνοχόον. Vid. quae vberius disputata sunt a *Loesnero* in obss. e Philone p. 68. et a *Krebsio* in obss. Flau. p. 77 sq.

— κατασκηνώσει πεποιθώς, *habitabit placide*, i. e. perenni felicitate fruetur; Sir. IV, 15.

Πέμπω. Deus dicitur saepius mittere aliquid, si euenire illud jubet in rerum serie certo quodam consilio; Sap. XII, 25. τὴν κρίσιν εἰς ἐμπαιγμὸν ἔπεμψας. Inde saepius verba mittendi plane redundant, vt in formulis λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ, Ps. CX, 8. i. e. placauit sibi populum; ἐξαπόστειλον τὰ βέλη σου καὶ συνταράξεις αὐτούς, Ps. CXLIV, 6. i. e. telis tuis illos interfice; ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, καὶ ἐῤῥύσατο. — Ps. LVII, 3. i. e. pro sua benignitate et veracitate liberauit me. Vid. Ἀποστέλλω.

Πένης, proprie *qui labore quaerit victum*; inde *humilis*, qui inferiori in ciuitate vtitur conditione, *inferior ordine et loco*, vt etiam πτώχος interdum legitur; Sap. II, 10. καταδυναστεύσομεν πένητα δίκαιον. Loquuntur enim hic κρίνοντες τὴν γῆν, vid. c. I, 1. coll. VI, 1. quippe hanc fibi fcribunt regulam (vid. c. II. v. 11.): ἔστω ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται.

Πενθέω, *lugeo*, 3 Esdr. VIII, 72. vbi in textu chaldaeo Esdr. IX, 4. eft הַגּוֹלָה, *migratio*, i. e. *gens* judaea *captiua* in exilio. Sed patet noftrum legiffe הַגּוֹלָה, *lugens*. Vid. Hof. X, 5. vbi גּוּל hoc fenfu legitur. *Iofephus* fequitur hic Esdram graecum, et habet haec: κλαίοντες καὶ αὐτοὶ, καὶ τῆς ἐπὶ τῷ γενομένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. Vid. eiusd. antiqq. lib. XI. c. V. p. 562. edit. *Hauerc.*

Πέρας. Ἐπιτιθέναι πέρας, *terminos fcribere*, i. e. *cohibere*, Sap. XVIII, 21. πέρας ἔθηκε τῇ συμφορᾷ. *Polyb.* XXV, 6, 3. πέρας ἐπιθεῖναι πολέμῳ. — Deinde vt Latinorum *finis*, notat etiam *euentum*; Sap. XIV, 27. Denique vltimus vitae terminus, *mors*, *interitus*, Sap. XIX, 4. εἷλκε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀξία ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας ἀνάγκη. Sermo eft de interitu Aegyptiorum in mare rubro.

Περί. — cum genitiuo: *quod attinet*, *refpectu*; Sap. IV, 11. τί ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ θεός, quale Deus illius ratione ceperit confilium. — cum accufatiuo: 1) *cum* 2 Macc. XII, 20. ἔχοντα περὶ αὐτὸν μυριάδας — πεζῶν. Sic quoque in formula οἱ περὶ τινὰ fcl. ὄντες vel μαχόμενοι, v. c. 2 Macc. VIII, 30, 32. XII, 36. XV, 25, 6. 3 Macc. I, 25. coll. *Munthii*

O obff.

obſſ. e *Diod. Sic.* ad Ioh. XI, 19. — 2) *ſub*, de tempore, 2 Macc. IX, 1. περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. Sic quoque 2 Macc. V. 1. — Γίνεσθαι περί τι, vid. Γίνομαι. — Omittitur interdum περὶ, vid. Ἐξιλάομαι.

Περίβολος, *porticus templi.* Fortaſſe huc et pertinet locus 2 Macc. I, 15. προσελθόντες εἰς τὸν περίβολον τοῦ τεμένους.

* Περίειμι, εἶμι περί, *circumeo, obambulo. Lucian. S.* Conuiu. Tom. III. p. 427. ed. *Reiz.* περιϊὼν ἐν κύκλῳ. Legitur Sap. VIII, 18. περιῄειν ζητῶν, ὅπως λάβω αὐτήν, i. e. ſtudioſe quaerebam quomodo illam nanciſcerer.

Περιέχω. Egregie a S. V. *Schleusnero* in Spicil. 1. obſeruatum eſt, hoc verbum 3 Esdr. VIII, 7. ſignificare *adhibere;* πολλὴν ἐπιστήμην περιεῖχεν, magnam adhibuit curam; nam in textu hebraeo Esdr. VII, 10. leguntur: הכין לבבו לדרש את־תורת, LXX. ἔδωκα ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ κ. τ. λ.

Περιίστημι, *circumſto;* ſed deinde eſt quoque id quod ſimplex ἵστημι, vel ἀποκαθίστημι, et ſignificat *alicuius mutare conditionem*, vel *aliquem reſtituere in priſtinum ſtatum.* Vtroque modo videtur accipi poſſe in Ep. Ierem. v. 37. idola ἄνθρωπον τυφλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ περιστήσωσιν. Vulg. *reſtituent.* Cod. Alex. ibi legit παραστήσωσιν, quod videtur eſſe interpretamentum. *Syrus* ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܠܡܦܢܝܘ ܠܗ ܚܙܬܐ non poſſunt ei reddere viſum. *Dionyſ. Hal.* l. VII, 49. p. 1421. ed. *R.* εἰς δημοκρατίαν περιστῆναι τὰ πράγματα· conuertere imperii formam in popularem dominatum.

Περικλύζω, *abluo.* Legitur etiam Iudith. X, 3. Lectionem Aldinae περιλούσατο fequutus eft *Bielius.*

* Περικρατὴς, *compos.* Legitur Sufann. v. 39. in codice Alex. Alii ἐγκρατής.

Περίλυπος, *vahle triftis,* 3 Esdr. VIII, 72. σύννους καὶ περίλυπος, in hebr. Esdr. IX, 4. משומם, *attonitus.*

Περικύκλῳ, 3 Esdr. I, 53. hebr. ב, *ad, juxta, prope,* 2 Chron. XXXVI, 17.

Περιπατέω, *deambulo;* deinde, quoniam hoc eft hominis fegnis, denotat *fegnem effe,* vel quoque *mendicare;* vtraque enim notio locum habere poteft in Sirac. cap. X, 27. κρείσσων ἐργαζόμενος ἐν πᾶσιν, ἢ περιπατῶν, ἢ δοξαζόμενος καὶ ἀπορῶν (Alex. ὑστερῶν) ἄρτων.

Περιπλέκομαι, *amplector,* 3 Macc. V, 49. κατεφίλουν ἀλλήλους περιπλεκόμενοι. *Paffiue: circumuenior,* 3 Macc. II, 22. δικαίᾳ περιπλεγμένος κρίσει, jufta circumuentus poena. Vid. ibid. cap. IV, 8.

Περισσεύειν ἔν τινὶ, *nimius effe in aliqua re, nimis feuere fe erga alium gerere,* noftrum: einem zu viel thun. Non enim intranfitiue fed tranfitiue accipiendum eft verbum περ. in hac phrafi. Legitur Sir. XXX, (in aliis XXXIII.) 29. vbi antea v. 27, 28. ad feueritatem erga feruos auctor adhortatus erat lectores, jam vero v. 29. addidit: καὶ μὴ περισσεύσῃς ἐν πάσῃ σαρκὶ, καὶ ἄνευ κρίσεως μὴ ποιήσῃς μηδὲν, attamen ne nimis feuerus erga quemcunque (vel hominem vel feruum, σάρξ pro σῶμα) fis caue, neque fine jufta deliberatione aliquid (mali) fac. Verfionem *Bielii: non abundes in omni carne,* non intelligo. Vulg. *et non amplifices fuper* (ἐπὶ) *omnem car-*

carnem. Syrus: ܠܐ ܕܡܐ ܕܣܢܐ ܠܟ ܠܟܠ ܐܢܫ, *non autem pariter aduerſus quemcunque* ſcl. agas. Sic quoque *Arabs:* ولا تصنع هذا بكل عبد, *ne facias idem cuilibet ſeruo.*

Περιχαρὴς, *valde laetus.* Addo 3 Macc. V, 44.

Πηγὴ τῆς σοφίας, tropice appellatur lex diuina, lex moſaica et librorum Iudaeis ſacrorum praecepta, quia per prophetas Deus ſuam ſapientiam manifeſtauerat. Sic Baruch. III, 12. Iudaei, quia legem diuinam ſpreuerant, in exilium abducti dicuntur: ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς σοφίας· τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ εἰ ἐπορεύθης, κατῴκεις ἂν ἐν εἰρήνῃ. coll. cap. IV, 1. vbi leguntur: αὕτη (ſubaud. vel ὁδὸς vel σοφία) βιβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ Θεοῦ etc. Sir. I, 5. quem locum vid. in Πορεία.

Πήγνυμι de congelatione fructus in vtero matris dicitur Sap. VII, 2. παγεὶς ἐκ σπέρματος ἀνδρός.

* Πηλουργὸς, *qui e luto vaſa fictilia conficit, figulus,* qui in πηλῷ operatur; formatum eſt vt χρυσιουργὸς et alia. Legitur Sap. XV, 7. vbi explicatur ita: ὁ ἐκ τοῦ πηλοῦ ἀναπλάσσων. *Lucian. Prometh.* T. I. p. 26. ed. *Reiz.* οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς χυτρέας καὶ ἰπνοποιοὺς καὶ πάντας, ὅσοι πηλουργοὶ, Προμηθέας ἀπεκάλουν.

Πιαίνω, proprie *pinguefacio, ſagino,* quod deinde, ſi ad animum transfertur, eſt *repleo, impleo,* vt v. c. apud *Aeſchyl. Agam.* 286. *Heſychius:* Πίωνα, λιπαρὰ, πλούσια. *Suidas:* Πίονα· εὐδαίμονα. Deinde quoque eſt *mollem, ſanum, hilarem reddere, oblectare,* i. q. τέρπω. Sirac.

Sirac. XXVI, 13. χάρις γυναικὸς τέρψει τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πιανεῖ ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς. Sic et hebr. יְדַשֶּׁן Prou. XVI, 2. Inde etiam πιαίνειν τὶ *Plutarcho* de difcr. am. et ad. c. XXIX. eſt *fouere.*

Πίνειν. De tropico huius verbi vſu vid. Ἐσθίω.

Πίπτω ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, *ſpe excido,* Sir. XIII, 2. quod *Polyb.* I, 87, 1. dixit πίπτειν ταῖς ἐλπίσι.

Πίστις, *probitas, integritas.* Vid. *Schleusner.* Spicileg. 1. Addo locum clariſſimum Sir. XV, 15. ἐὰν θέλῃς, συντηρήσεις ἐντολὰς, καὶ πίστιν ποιῆσαι εὐδοκίας (ſcl. Θεοῦ) — virtutem Deo gratam coles. Verbum ποιεῖν ad exercitium legis moſ. ſpectat.

Πιστεύω τινὶ, *fiduciam in aliquem colloco, optima quaeque ab illo ſpero.* Sic Sir. II, 6, 8, 10. coll. v. 13, 14. Nam in toto capite de vera in Deum fiducia, et patientia in malis perferendis eſt ſermo.

Πιστός, *pius, bona indole praeditus.* Addo locum clariſſimum Sir. I, 14. μετὰ πιστῶν ἐν μήτρᾳ συνεκτίσθη σοφία· coll. Sap. I, 3. vbi ſapientia dicitur non ingredi κακότεχνον ψυχὴν et σῶμα κατάχρεον ἁμαρτίαις. coll. Sap. III, 9. VIII, 19, 20.

Πλάσσειν proprie de figulo dici, notauit *Bielius,* et confirmatur eius obſeruatio per loca Sap. XV, 7, 9. coll. v. 11, 12, 16. De creatione dicitur 2 Macc. VII, 23. ὁ τοῦ κόσμου κτίστης ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένεσιν. Vid. Γένεσις.

Πλατύνω, *dilato; deinde amplifico,* 1 Macc. III, 13. ἐπλάτυνε δόξαν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Πλείων. Comparatiuus ponitur interdum pro positiuo ita tamen, vt permultum, valde numerosum indicet; vt etiam Latini vtuntur eodem modo comparatiuis. Epist. Ier. v. 13. abstergunt a simulacris puluerem ὃς ἔστι πλείων ἐπ' αὐτοῖς. conf. Luc. XI, 53. [et *Krebsii* obss. Flauian. p. 401. sq.

Πλεονάζειν, saepius *transitiue* (vid. exempla e profanis apud *Stephan.* et e N. T. apud *Schleusnerum*) dicitur; quo et pertinet formula πλεονάζειν τὸν στρατόν, *exercitum supplere*, 1 Macc. IV, 55. quod *Polybius* l. IV. c. 70. s. 2. dixit θεραπεύειν τὴν δύναμιν.

Πληγή, proprie *ictus*, Sap. V, 11. πληγῇ ταρσῶν, alarum ictu. Deinde *strages* quam exercitus patitur, 1 Macc. V, 3. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς πληγὴν μεγάλην. Vid. ibid. c. VII, 22. VIII, 4. V, 34. — Denique *quoduis damnum, summam miseriam, statum tristissimum* denotat; 1 Macc. XIII, 32. ἐποίησε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ τῆς γῆς, coll. v. 34. — ibid. c. III, 29. tributa soluere non poterant χάριν τῆς διχοστασίας καὶ πληγῆς ἧς κατεσκεύασεν ἐν τῇ γῇ. Vid. Apoc. XI, 6. XVIII, 4, 8. *Philo* de vit. mos. p. 624. τοσαύταις μὲν δὴ πληγαῖς καὶ τιμωρίαις Αἴγυπτος ἐνουθετεῖτο. Vid. etiam *Krebsii* obss. Flau. p. 513 sq. et *Loesneri* obss. e Philone p. 508.

Πλῆθος, *gens, natio,* 3 Esdr. IX, 2. hebr. גולה *exilium* i. e. *exules*, Esdr. X, 6, — 1 Macc. XI, 16. Λυσίας τῷ πλήθει τῶν Ιουδαίων χαίρειν, coll. v. 34. vbi in eadem formula est τῷ δήμῳ τ. Ιουδ. — *Congregatio, consessus*, Sir. VI, 34. ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στῆθι, in conuentu seniorum semper versare. Vid. ibid. VII, 14, 16. — Denique *plebs*, inferior populi

populi pars; Sir. VII, 7. μὴ ἁμάρτανε εἰς πλῆθος πόλεως, καὶ μὴ καταβάλῃς σεαυτὸν ἐν ὄχλῳ, — ne offendas plebem vrbis. Vid. Καταβάλλω. et Sap. XIV, 20.

Πλημμέλεια, *delictum*. περὶ πλημμελείας Sir. VII, 31. est dictum pro θυσία περὶ πλημμελείας, *sacrificium expiatorium*.

Πλήρης, *plenus*; deinde *penitus occupatus aliqua re, ea detentus*, Sap. III, 14. ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης, spes eorum immortalitatis expectatione quam maxime est occupata. Denique denotat idem quod ὁλόκληρος, *integrum*, cui omnes adsunt partes; quod deinde est *magnus* simpliciter. Sap. V, 22. πλήρεις χάλαζαι i. e. *graues grandines*. Vid. 2 Ioh. v. 8. et *Schleusneri* Spicil. 2. et quae supra diximus in Πᾶς.

Πληρόω, *perficio agendo*, 1 Macc. II, 55. Iosua ἐν τῷ πληρῶσαι λόγον ἐγένετο κριτὴς ἐν Ἰσραήλ, quia perfecit mandatum Dei. coll. Matth. V, 17. — Deinde *finire* simpliciter, 1 Macc. IV, 19. ἔτι πληροῦντος Ἰούδα ταῦτα, cum in eo esset Iudas vt finiret sermonem; i. e. in fine sermonis. Est haec lectio in Cod. Alexandrino, ceteri legunt λαλοῦντος, vt etiam Syr. et Vulgatus. Sed profecto λαλ. videtur glossa esse difficilioris πληροῦντος. Vel estne fortasse error primi interpretis agnoscendus, qui מלל et מלא hic commutauerit? — *Emetior*, de tempore, Sap. IV, 12. τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακρούς, (pius) mortuus emensus est breui multos annos. — Denique *replere aliquem locum, aliquid penitus penetrare atque in illo operari*, Sap. I, 7. πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ

τὸ

τὸ συνέχον (fcl. πνεῦμα) τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς. Plura vide in Συνέχειν.

Πνεῦμα. Quae e libris apocryphis huc pertinent loca notabiliora, breuiter liceat hic colligere. 1) *Ventus, turbo,* Sap. V, 23. vbi in altero membro eft λαίλαψ. Sir. XXXIX, 28. coll. Pf. IX, 6. 2) *aër,* Sap. V, 11. πνεῦμα κοῦφον, leuis aër; antea fuerat ἀήρ. Sap. XVII, 18. πνεῦμα συρίζον. 3) *anima, fpiritus vitalis,* Iudith. XIV, 6. ἐξελύθη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, i. e. *animi deliquium paffus eft;* nam erectus iterum ftatim fe refeciffe dicitur, coll. Matth. IX, 18. Act. V, 56. — 3) *animus, natura fpiritualis* a craffiori materia libera. Sic inprimis in libro fapientiae, c. II, 3. τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος, ἀήρ. cap. XVI, 14. ἐξελθὸν τὸ πνεῦμα (e corpore) οὐκ ἀναστρέψει, cap. VII, 22. vbi σοφία appellatur πνεῦμα νοερὸν, λεπτὸν κ. τ. λ. — Inde 4) *vita,* quod fine fpiritu, corpus mouente, cogitari non poteft, 3 Macc. VI, 24. Vid. Ἤδη. 2 Macc. VII, 22, 23. — 5) *vis et virtus animi,* Sufann. v. 45. πνεῦμα ἅγιον παιδαρίου fcl. Danielis. —

— πνεῦμα θεοῦ f. κυρίου, pro Deo ipfo quatenus eft πνεῦμα, Sap. I, 7. Vid. Συνέχω. — Deinde, *vis Dei viuificans,* Sap. XII, 1. τὸ γὰρ ἄφθαρτόν σου πνεῦμά ἐστιν ἐν πᾶσι.

— πνεῦμα ἅγιον, Sap. I, 4, 5. c. IX, 17. βουλὴν δέ σου τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν, καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν σου πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων. c. VII, 7. ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας. Notandum vero eft, auctorem libri fapientiae in σοφία quam laudauit, fibi cogitaffe τὸ πνεῦμα ἅγιον quod in V. T. libris faepius commemoratur. Vberius hoc docere ftuduimus in difputationibus

nibus noſtris ſuper libro Sap. Part. III. p. 6 ſqq. —

Denique πνεῦμα additur vel verbis vel ſubſtantiuis animi commotionem vel perturbationem ſignificantibus, vt indicet ſenſus *vehementiam* atque *ſummum gradum*. Sic Sap. V, 3. διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στενάζοντες, *acerrimo dolore correpti*. Sic in N. T. ſaepius χαίροντες ἐν πνεύματι, maxime laeti; et Ioh. XI, 33. Ieſus ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, acerrimam ſenſit triſtitiam. Eſt autem πνεῦμα his in formulis i. q. alibi καρδία, *intimi ſenſus*.

Πνοὴ, *reſpiratio*; inde *halitus vitalis*, *ſpiritus*, (בנשמה Geneſ. II, 7.) Sap. II, 2. κάπνος (ἐστι) ἡ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῶν. coll. Sir. XXXIII, 25. Act. XVII, 25. — Praetermiſit *Bielius* notare formulam κεῖσθαι ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ, *in extremo vitae diſcrimine verſari*, plane noſtrum: in den letzten Zügen liegen, 2 Macc. III, 31. *Syrus* optime: ܕܪܡܐ ܗܘܐ ܕܠܐ ܣܒܪܐ, *qui jacuit ſine ſpe*. Idem vero 2 Macc. c. VII, 9. dicitur γίνεσθαι ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ de homine, cuius jam inſtababat ſupplicium, quaeque Syrus eleganter vertit: ܘܟܕ ܩܪܝܒ ܠܡܘܬܐ, *et vbi iam proximus erat morti*.

Ποιέω. Notauit *Bielius*, hoc verbum reſpondere hebr. יצר et כרת, *formo, exſculpo*; quae ſignificatio etiam locum habet in Sap. XIV, 8. vbi dicitur de idolorum formatione et explicatur per ἐργάζεσθαι. Vid. ibid. verſ. 15. — ποιεῖν ἀνάγνωσιν, *praelegere*, Prol. Sir.

Πολιορκέω, proprie *vrbem obſideo*, deinde *premo, ango* ſimpliciter; (לחץ Iud. II, 18.

vbi

vbi idem eſt quod ἐκθλίβειν) 3 Esdr. V, 72. in textu hebraeo Esdr. IV, 4. eſt בלה *terreo, deterreo*. *Xenoph.* mem. II, 1. πάντα τρόπον πολιορκοῦντες τοὺς ἥττονας. Sic quoque

Πολιορκίαι ſunt *turbae, tumultus*, 3 Esdr. II, 23. Ἰουδαῖοι ἀποστάται καὶ πολιορκίας συνιστάμενοι· in textu chaldaeo Esdr. IV, 15. eſt אשתדור, *conſpiratio, rebellio*.

Πολις Δαυιδ, 1 Macc. I, 33. XIV, 36. *arx zionitica*.

Πολιτεία, ſignificat quoque *jus ciuitatis*; 3 Macc. III, 21. καὶ πολιτείας αὐτοὺς Ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι. Idem jus v. 23. appellatur ἡ ἀτίμητος πολιτεία. *Heſychius*: Πολιτεία· ἡ πόλις, ἡ βίος, ἡ ὄνομα κύριον (ſcl. τῆς πόλεως)· καὶ ἡ ἀναστροφὴ καὶ ἡ πρᾶξις. *Polyb.* VI, 2, 12. τυχὼν τῆς πολιτείας, jus ciuitatis nanciſci. *Dio. Caſſ.* p. 71. ed. *R.* τὴν πολιτείαν ἑαυτοῖς δοθῆναι. coll. Act. XXII, 28.

Πολλαχῶς, *variis modis*, quod Ez. XXIV, 4. legitur, habetur quoque 3 Macc. I, 25. πολλαχῶς ἐπειρῶντο, quouis modo tentarunt.

Πολύπειρος, Sir. XXI, 22. non quidem *multa expertus*, ſed potius *homo politus*, ein Mann von feinen Sitten, quae quidem morum elegantia comparatur longa experientia et conſuetudine cum aliis; ποὺς μωροῦ ταχὺς εἰς οἰκίαν, ἄνθρωπος δὲ πολύπειρος αἰσχυνθήσεται ἀπὸ προσώπου. — Idem ibi dicitur v. 20. πανοῦργος, quod vide.

Πολὺς, *magnus, ſummus* (Vid. Πᾶς), Sap. IV, 1. ἐν πολλῇ παῤῥησίᾳ. Sir. XV, 18. πολλὴ σοφία τοῦ θεοῦ, ingens, ſumma eſt Dei ſapientia. *Demoſthen.* 1077, 24. πολλὺς τόπος περιβεβλημένος. — *Varius*, Sir. XI, 10. μὴ περὶ πολλὰ ἔστωσαν αἱ πράξεις σου, ne variis operam

des

des rebus. Idem significat πολὺς in vocabulo πολυπραγμοσύνη. ib. v. 29. πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ δολίου, *noli quemcunque hospitio excipere, quoniam variis vtuntur maligni insidiis ad nocendum.* — πολλοὶ *omnes, populus*, Sir. XLII, 11. caue, ne filia impudica te reddat λαλιὰν πόλεως, καὶ ἔκκλητον λαοῦ, καὶ καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν. — Sic *Luciano* πολλοὶ saepius i. q. ἄνθρωποι, v. c. *Nigrin*. T. I. p. 44. ed. *Reiz*. μάρτυρα γάρ σε παραστήσασθαι πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐθέλω. et *Harmon*. T. I. p. 858. θαῤῥοῦντας εἰς τοὺς πολλοὺς παρεῖναι (in publicum prodire. *Polybio* saepius οἱ πολλοὶ, vbi distinguuntur a senatu, sunt *populus* v. c. I, 11, 1. — ἐπὶ πολὺ, *diu*. Sap. XVIII, 20.

Πονηρὸς, *parcus, sordidus, illiberalis.* Vid. *Schleusner*. Spicil. 2. Addo Sir. XXIV, 23. Vid. Ἄρτος. Sir. XIV, 10. Vid. Ὀφθαλμός.

Πόνος, *diuitiae*, Sap. X, 10. — *morbus*, Sir. XXXVIII, 7. — *exitium*, hebraeum איד, Obad. v. 13., quod in eodem versu bis recurrens ὄλεθρος et ἀπωλεία redditur ab Alexandrinis. — Denique pudice de *opere venereo* siue *concubitu* dicitur Sap. III, 15. vt κοίτη in eodem libro; ἀγαθῶν γὰρ πόνων καρπὸς εὐκλεὴς, καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρονήσεως, liberi, e legitimo concubitu nati, gloriosi i. e. felices erunt et stabilis est progenies castitatis. Sequuntur enim statim: τέκνα δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, καὶ ἐκ παρανόμου κοίτης σπέρμα ἀφανισθήσεται. Comparatur enim in toto loco sors liberorum a castis parentibus genitorum cum conditione liberorum moechorum. Vid. etiam Κάρπος, et conf. Sap. VII, 3-6.

Πορεία, *exitus e vita, mors*, Sap. III, 3. ἐλογίσθη κάκωσις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα· οἱ δέ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. — Denique *profluxus, exitus*, Sir. I, 5. πηγὴ σοφίας λόγος θεοῦ ἐν ὑψίστοις, καὶ αἱ πορεῖαι αὐτῆς (scl. σοφίας, non λόγου) ἐντολαὶ αἰώνιοι, fons sapientiae e quo cognosci potest est verbum Dei altissimi, Iudaeis traditum, atque huius sapientiae profluxus sunt lex in aeternum mansura. Respondet enim sibi λόγος et ἐντολαὶ, vt πηγὴ et πορεῖαι. In textu hebraeo fortasse fuit מוצא, vid. Numer. XXXIII, 2. Noluerim igitur cum S. V. *Schleusnero* (Spic. 2.) πορεῖαι h. l. interpretari *praecepta*, quoniam membrorum concinnitas obstat.

Πορεύομαι, ילך, de mari dicitur, quod fluctuat, cuius vndae alia aliam trudit et sequitur; nostrum: die See wogt; Ion. I, 11, 13. ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξήγειρε μᾶλλον κλύδωνα. coll. Sap. XVII, 18.

Πορνεία, dicitur quoque *legalis expletio libidinis;* Tob. VIII, 7. οὐ διὰ πορνείαν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν. — deinde *idololatria*, vt saepius in V. T. v. c. Hos. II, 3-5. V, 3. sic etiam Sap. XIV, 12. ἀρχὴ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων. Vid. Παῖς.

Πόσος. 3 Esdr. VIII, 78. κατὰ πόσον τι ἐγενήθη ἡμῖν ἔλεος, quanta benignitate affecit nos Deus? in textu hebr. Esdr. IX, 8. כמעט־רגע היתה.

Πότος, *potus*, 3 Esdr. V, 54. hebr. משתה, Esdr. III, 7.

Ποῦ, respondet hebr. איך, *quomodo* Obad. v. 8. — Formula ποῦ εἰσιν, significat: *quamnam prae-*

stant

ſtant vtilitatem, Tob. II, 14. Vid. Δικαιοσύναι. — et: *vnde vel vbi quaerendum eſt*, Baruch. III, 14. Vid. Φῶς.

Πραγματικὸς, 3 Esdr. VIII, 22. Egregie interpretatur S. V. *Schleusnerus* (Spic. 2.) hoc vocabulum ita: *qui eſt in negotiis agendis*, et πραγματικοὶ τοῦ ἱεροῦ, *quorum opera circa ſacra verſatur*, ἱερόδουλοι; nam in textu chaldaeo Esdr. VII, 24. eſt פלחי בית *colentes* i. e. *miniſteria facientes in templo. Ioſephus* autem eadem verba recitans antiqtt. l. XI. cap. V. p. 560. vtitur verbis γραμματεῦσι τοῦ ἱεροῦ. Sic et *Polybio* VII, 12. 2. III, 5, 7. πραγματικὸς is dicitur, qui in rebus gerendis verſatur.

Πραῢς, Sir. X, 14. vtique eſt *manſuetus, humanus*, non vero *humilis, pauper*, vt *Bielius* contendit. Docet hoc nexus loci v. 7-13. et v. 15. vbi leguntur: ῥίζας ἐθνῶν (barbarorum, inhumanorum) ἐξέτιλεν ὁ κύριος καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν. Vid. etiam v. 18. In toto enim loco Siracides de eo loquitur, quod faſtus et inhumanitas principum imperia ſubuertat, ſuperbi a Deo dejiciantur, humani vero homines ad imperium euehantur. Sic etiam Zach. IX, 9. et Matth. XXI, 5. πραῢς commode poteſt intelligi.

Πρεσβεῖον, *ſenectus*, 3 Macc. VI, 1. — Deinde *praerogatiua aetatis, jus et honor, quibus quis gaudet vel quia eſt natu major*, (vt apud *Ioſephum* de bello jud. l. I. c. 23. p. 113. ed. *Hauerc.* vbi Herodes tres filios ſuos reges deſignans adhortatur populum. vt quemque eorum colant κατὰ πρεσβεῖον, pro naſcendi ordine.) *vel quia eſt ſenex.* Poſteriori modo legitur Suſann. v. 50. vbi ſeniores Iudaeorum

rum Danielem conſtituunt rei judicem his verbis: κάθισον ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ἀνάγγειλον ἡμῖν, ὅτι σοὶ δέδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβεῖον, — tibi enim dedit Deus honorem ſenectutis, ſcilicet ſapientiam, quanquam juuenis es. Alex. Ald. et Compl. legunt πρεσβυτέριον, quod mihi gloſſema videtur. *Vulgatus: honorem ſenectutis; Arabs* شيخوخة, *ſenectus;* ſolus *Syrus* πρεσβυτέριον legiſſe videtur, qui vertit ܩܫܝܫܘܬܐ, *presbyterium, epiſcopatus.* Sed vſus eſt hic interpres Genſ. XLIII, 33. eodem vocabulo ad vertendum hebraeum בכרה, *primogenituram.*

Πρηνής, ſignificare illum, qui *lapſus eſt*, docuit *Bielius*, et confirmatur haec ſignificatio per alium locum, vbi eſt *deſtructus, dirutus;* 3 Macc. V, 43. τὸν ἄβατον αὐτῶν ἡμῖν ναὸν πυρὶ πρηνέα ἐν τάχει — καταστήσειν, — *igne diruere.*

Πρὸ, de dignitate et honore, *prae, ſuper.* 3 Macc. II, 21. Deus eſt πρὸ πάντων ἅγιος ἐν ἁγίοις.

Προάγω, *progredior, procedo,* de exercitu dicitur 1 Macc. X, 77. et eſt noſtrum vorrücken; προῆγεν εἰς τὸ πεδίον. Eodem modo apud *Polyb.* v. c. II, 65, 1. III, 17, 1.

Προβαινω, *aetate prouehor;* ſub. ἐν ταῖς ἡμέραις, ſiue τῷ χρόνῳ, (Luc. I, 7.), Iudith. XVI, 23. ἦν προβαίνουσα μεγάλη σφόδρα καὶ ἐγήρασκεν ἔτη ἑκατὸν π. *Bielius* male vertit: *procedens erat.* Sic προβεβηκὼς apud *Lucian.* S. Nigr. T. I, p. 64. ed. *Reim.* eſt *ſenex.*

— προβαίνειν ἐπὶ πλεῖον, 3 Esdr. II, 29. *vlterius progredi, amplius aliquid facere, pergere;* in textu chaldaeo Esdr. IV, 22. ישגא, *augeatur.*

tur. *Iosephus* (antiq. l. XI, c. III. p. 550. ed. *Hau.* hunc locum ita habet: μὴ ἐπὶ πλέον αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν.

Πρέβασις. Vid. Πρέσβασις.

* Προδηλόω, *ante declaro, praesignifico;* deinde simpliciter *manifesto, edicto publico declaro.* Legitur 3 Macc. IV, 14. ἔμπροσθεν βραχὺ προδεδηλωμένη τῶν ἔργων κατάπονος λατρεία; illa paulo ante publice demandata munerum molestorum seruitus. Vid. *Polyb.* X, 46, 10.

* Προεξαποστέλλω, *antea dimitto, antemitto.* Legitur 2 Macc. XII, 21. ὁ Τιμόθεος προεξαπέστειλε τὰς γυναῖκας. — Vid. *Polyb.* III, 86, 3. XVIII, 2, 5.

Προερέω, *supra laudo,* 2 Macc. III, 28. τὸ προειρημένον γαζοφυλάκιον. ibid. IV, 1. προειρημένος Σιμων, i. q. c. IV, 25. προσημαινόμενος Σιμ. — 3 Macc. VI, 35. καθὼς προειρήκαμεν, vt supra diximus.

Προηγέομαι, *praecedo, sum dux, princeps.* Inde προηγούμενοι, *duces,* 3 Esdr. VIII, 28. vbi in hebr. Esdr. II, 2. legitur ישראל, quod Noster libere reddidit προηγούμενοι αὐτῶν.

Προθυμέομαι, cum aliis verbis junctum est interdum simpliciter *volo, opto,* vel *in eo sum;* 3 Macc. III, 17. προθυμηθέντων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, cum vellem templum intrare.

Προκαθηγέομαι. — Προκαθηγούμενοι, *duces,* 3 Esdr. VI, 12. chald. גבריא די בראשהם, Esdr. V, 10.

Προκάθημαι, *praeses sum;* inde οἱ προκαθήμενοι *proceres, duces,* i. q. οἱ ἄρχοντες; 3 Esdr. I, 52. vbi in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 25. שרים, quod Alexandrini verterunt ἄρχοντες,

τες. 3 Esdr. V, 63. hebr. ראשים, Esdr. III, 12. 3 Esdr. VIII, 28. coll. Esdr. VIII, 1. — 3 Esdr. IX, 45. hebr. היה מעל, Nehem. VIII, 5.

Προκαταλαμβάνω, *amplector, occupo, superuenio*, 3 Macc. II, 20. ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, i. e. celeriter nobis feras auxilium. — *occupo* ſimpliciter 1 Macc. V, 8, 11. inprimis 35, 36.

Προπράττω, *ante facio, prius ago*, legitur etiam 3 Macc. VI, 27. τὰ προπεπραγμένα παραιτησάμενοι, excuſantes ea, quae hactenus facta erant. — τα προπραχθέντα, 3 Esdr. I, 33. hebr. דברי הראשנים, 2 Chron. XXXV, 26.

Πρὸς, 1) cum datiuo hebr. אף, Cantic. I, 16. — pro ἐπὶ in formula: ὁ πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων ἐπιμελείᾳ, qui curam habet elephantum, ἐλεφαντάρχης. Eadem formula recurrit 3 Macc. V, 1. et ibid. v. 14. ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι τεταγμένος. Vid. Κλῆσις. Sic *Polybius* XV, 27, 16. πρὸς τοῖς γράμμασι τεταγμένος, qui eſt ab epiſtolis.

— 2) *cum accuſatiuo*, a) *aduerſus* עם, Hoſ. IV, 1. — b) *apud*, notauit *Bielius* ſed ſine exemplis; 1 Macc. VII, 6. κατηγόρησαν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα. 2 Macc. X, 13. κατηγορ. πρὸς τὸν Εὐπάτορα. *Dio Caſſ.* p. 238. ed. *Reim.* πρὸς τὸν πατέρα παρῆν. — c) inſeruit comparationi, *relate ad, comparate*, Sir. XXIV, 19. μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός. Vid. *Munthii* obſſ. e. Diod. Sic. et *Raphelii* annotationes e Polyb. ad Rom. VIII, 18. —

— πρὸς σὲ τὸ πρᾶγμα, *tua eſt haec res, res poſita eſt in te*, 3 Esdr. IX, 95. in hebr. Esdr. X,

X, 4. עליך הדבר. — *πρὸς τοῦτον ἐστι*, *huic competit*, *huius eſt negotium*. 2 Macc. IV, 28. *Polybius* VI, 13, 7. *πρὸς τὸν δῆμον τούτων οὐδέν ἐστι*. — *τὰ πρὸς αὐτούς*, *ea quae poſſident*, *bona*, 3 Esdr. VIII, 85. in textu hebraeo Esdr. IX, 12. eſt טבים, *οἱ ὁ*: *τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν*.

— *πρὸς ἐπὶ τούτοις*, *inſuper praeterea*, Sir. XXIX, 25. *ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς εἰς ἀχάριστα καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις πικρὰ ἀκούσῃ*. *Syr.* ܝܬܝܪ ܡܢ ܗܠܝܢ, *praeterea*.

Προσαπόλλυμι, quod 2 Macc. XII, 4. legitur, *Bielius* vertit *ſimul pereo;* ſed eſt i. q. ſimplex *ἀπόλλυμι*, nam *Menelaus* ſolus ibi dicitur interfectus.

* Προσβαίνω i. q. *ἀναβαίνω*, *adſcendo*, *proficiſcor*, de itineribus ad loca altiora. Legitur 3 Esdr. VIII, 1. *προσέβη Ἔσδρας*. *Ioſephus* in eadem re enarranda vtitur verbo *ἀναβῆναι* antiquit. lib. XI. cap. V. p. 560. ed. *Hau.* De montibus dicitur Iudith. IV, 7. et cap. VII, 10. *προσβῆναι ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρέων*.

Πρόσβασις, *acceſſio*. Legitur etiam Iudith. IV, 7. et 3 Macc. I, 26. vbi rex Philopator templum Hieroſolymitanum ingreſſurus, multis precibus adeoque minis Iudaeorum auocatus, nihilominus introire voluiſſe legitur, quae ita dicuntur *πρόσβασιν ἐποιεῖτο*, i. e. irruendi periculum fecit. Denique 2 Macc. IV, 13. eſſe *Hellenismi ſtudium* bene docuit S. V. *Schleusnerus*. Sed *Bielius* hic legit *πρόβασις*, neſcio quo modo et iure, quum certe Edit. Rom. Ald. et Cod. Alex. legant *προσβ*. Quid Complutenſia h. l. habeant

 neſcio.

nescio. Sunt igitur illa verba Thesauri „Πρόβασις, *progressus*. 2 Macc. IV, 13." plane delenda.

* Προσδέω, *alligo*, *adstringo*. Legitur Sir. XVIII, 32. μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τρυφῇ, μηδὲ προσδεθῇς συμβολῇ αὐτῆς, ne de multis gaudeas deliciis, neque alligeris eorum consortio. Vid. *Polyb.* X, 34, 8. *Lucian.* asin. T. II. p. 606. ed. *Reiz.* et *Stephanus* in thesauro, vbi laudat formulam προσδεδόμενοι τρυφῇ, deliciis adstricti i. e. iis prorsus dediti. *Syrus* et *Arabs pauper fieri* verterunt, igiturque sequuti sunt spuriam Complutensium lectionem προσδεηθῇς συμβολῆς.

Προσδοκία. Differre hoc vocabulum ab ἐλπίδι, et significare *expectationem malorum, metum, anxietatem*, ex *Suida* docuit S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1. et egregie confirmatur eius obseruatio per locum Sir. XL, 2. φόβος καρδίας, ἐπίνοια προσδοκίας, ἡμέρα τελευτῆς, angit homines timor cordis (curae), anxia futurorum exspectatio et mortis dies. *Iosephus Antiq.* XVI. c. 8. p. 809. ed. *Hau.* ἄδειαν τῆς ἀεὶ προσδοκίας ἔχειν, volebant regem interficere, vt tandem liberarentur a perpetuo metu. Vid. *Polyb.* I, 31, 3. *Munthii* obss. e Diod. S. ad Luc. XXI, 26. *Elsneri* obss. sacr. T. I. p. 274. et *Loesneri* obss. e Philone p. 131. Sed *Thom. Mag.* in voce Ἐλπὶς haec habet: προσδοκία καὶ ἐπὶ καλοῦ, καὶ ἐπὶ κακοῦ.

Προσέρχομαι, *accedo*, 3 Esdr. V, 68. respondet hebraeo נגש, Esdr. IV, 2. — προσερχ. τῷ θεῷ i. e. Deum colere, vel in templo vel [illegible]. Sir. I, 27. coll. Hebr. XII. — προσερ. [illegible] κυρίου, Sir. I, 30. *pietati adhaereo*, ei [illegible] de-

deditus sum. In textu hebraeo fortasse legebatur ילך, sequente ב vel את, cf. Genes. V, 22. XXI, 2. coll. Tim. VI, 3. et *Loesneri* obss. e Philone p. 405. et 441. — Denique προσέρχεσθαι est *aggredi aliquid, velle aliquid, sibi proponere*, Sir. II, 1. εἰ προσέρχῃ δουλεύειν θεῷ ἑτοίμασον τὴν ψυχήν εἰς πειρασμόν.

Προσευχή, *proseucha, oratorium*, locus vbi oratur. 3 Macc. VII, 20. κατὰ τὸν τῆς συμποσίας τόπον προσευχῆς καθιδρύσαντες, in illo, vbi conuiuium fuerat loco proseucham erigentes. Legendum autem puto cum *Grotio* προσευχήν, quoniam aptissima est loco haec emendatio, et *Syrus* interpres quoque habet ܒܝܬ ܨܠܘܬܐ, *domus orationis, proseucha.* Caeterum vid. Act. XVI, 13. et ibi interpretes.

Προσῆκον, *decens propter praecepta*, 3 Esdr. V. 51. ὡς προσῆκον ἦν, hebr. כמשפט, Esdr. III, 14.

* Προσηλόω, *clauis affigo;* deinde *affigo, alligo* simpliciter. Legitur 3 Macc. IV, 9. τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων προσηλώμενοι (κατὰ) τοὺς τραχήλους. *Hesychius:* προσήλωσαν· προσέπηξαν. Vid. Coloss. II, 14. et ibidem *Munthii* obss. e Diod. Sic. coll. *Lucian.* Prometh. T. 1. p. 186. et p. 203. ed. *Reiz.*

Προσκαλέομαι θάνατον, Iob. XVII, 14. Egregius locus parallelus est Sap. I, 16. ἀσεβεῖς ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις προσεκαλέσαντο αὐτὸν (scl. θάνατον) i. e. tropo remoto, impii sua impietate interitum sibi parant.

Προσκύνησις, *adoratio*, legitur quoque 3 Macc. III, 7.

Προσπίπτω, peruenio, annuntior; addo 3 Macc. IV, 1. πάντῃ δὲ ὅπου προσέπιπτε τοῦτο τὸ πρόσταγμα. *Polyb.* V, 101, 3. ἡ φημὴ προσπίπτει αὐτοῖς, quod *Ioſeph.* de bell. I. II. c. 16. p. 186. dixit ἐμοὶ διαπίπτει ὁ λόγος. — 3 Esdr. VIII, 8. προσπεσόντος τοῦ γραφέντος προστάγματος, hebr. נשתון אשר נתן, *epiſtolam, quam dedit,* Esdr. VII, 11. — ὁ τὰ προσπίπτοντα, 3 Esdr. II, 17. i. e. *qui quae accidunt narrare debet, ſcriba.* Appellatur ita *Rhathymus*, qui in textu chaldaeo Esdr. IV, 9. dicitur *Rachum*, בעל—טעם, quique a *Ioſepho* antiq. lib. XI. cap. 2. p. 549. ed. *Hauert.* appellatur Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων. — 3 Esdr. II, 25. γράφων τὰ προσπίπτοντα, chald. בעל—טעם Esdr. IV, 17. e quo poſteriori loco, vt etiam e Ioſephi verbis intelligitur in priori loco excidiſſe γράφων vel ſupplendum eſſe eſſe ἐπὶ. *Vulgat. ab accidentibus; Syrus* eodem modo.

Πρόσταγμα, *lex moſaica.* Tob. I, 6. καθὼς γέγραπται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ ἐν προστάγματι αἰωνίῳ. coll. Baruch. IV, 1. Sir. I, 5. — *ſententia, mandatum,* 3 Esdr. VII, 4. chald. טעם, Esdr. VI, 14. — *ſcriptum, epiſtola* qua aliquid mandatur, 3 Esdr. VIII, 8. chald. נשתון, Esdr. VII, 11.

Πρόσταξις, quod e loco 2 Macc. IX, 16. adfert *Bielius,* ibi non niſi in cod. Alex. et edit. Compl. legitur. Alii σύνταξις.

Προστάσσω, *praecipio, mando,* 3 Esdr. VI, 23. chald. שום טעם, Esdr. VI, 1. Vid. Συντάσσω.

Προστάτης, *praefectus,* 3 Esdr. II, 12. in hebr. Esdr. I, 9. נשיא.

Προσ-

Προσφέρομαι σπουδὴν, Prol. Sir. *adhibeo diligentiam;* ibid. προσφέρομαι ἀγρυπνίαν. *Polybius* I, 8, 11. πᾶσαν σπουδὴν καὶ μηχανὴν προσφερόμενος. — Deinde *feror ad aliquid studio* vel *desiderio;* de cibis, *capio;* Sap. XVI, 21. *manna*, τῇ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμίᾳ ὑπηρετῶν πρὸς ὅ τις ἐβούλετο μετεκρίνατο. — *Iosephus* de bello jud. l. V. c. 10. p. 352. προσφέρεσθαι τροφῆς, cibum ſumere. *Xenoph. memorab.* lib. III. c. 11. ὁρᾷς, ὅτι καὶ τῶν βρωμάτων τὰ ἥδιστα, ἐὰν μέν τις προσφέρηται, πρὶν ἐπιθυμεῖν, ἀηδῆ φαίνεται.

Προσφωνέω, *notum facio, ſignifico literis*, 3 Esdr. II, 21. Sic bene S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 1. Nam in textu chaldaeo Esdr. IV, 14. eſt הודע, Alexandrini: γνωρίζειν. *Iosephus*, eandem epiſtolam exhibens, habet γράψαι σοι, βασιλεῦ. — Προσφωνεῖν τινι 3 Esdr. VI, 22. *reſcribo, reſpondeo*, chald. ישלח עלינא, *mittetur vobis*, Esdr. V, 11. Sic etiam ἀντιφωνεῖν 1 Macc. XII, 18. eſt *reſcribere, literis renunciare.* Eſt vero etiam ſimpliciter *proloqui, dicere*, 2 Macc. XV, 15. vbi autem non ſiue emphaſi dicitur. coll. Act. XXI, 40.

Πρόσωπον, interdum redundare, quod jam S. V. *Schleusnerus* in Spicil. 2. monuit, clariſſime docet locus Sir. XIX, 11. ἀπὸ προσώπου λόγου ὠδινήσει μωρὸς, ὡς ἀπὸ προσώπου βρέφους ἡ τίκτουσα, a re quae occultanda eſt vexatur ſtultus, vt grauida a foetu. Vid. etiam Iudith II, 5. vbi ἐκ προσώπου μου eſt *a me.* et ibid. v. 14. et c. I, 7. — Deinde *auctoritatem, honorem* denotare, e formula λαμβάνειν πρόσωπον, ſatis notum eſt, poſſuntque inde illuſtrari verba, quae 2 Macc. XIV, 24. leguntur:

tur: *Nicanor* εἶχε τὸν Ἰούδαν διαπαντὸς ἐν προσώπῳ, ſemper Iudae propenſus erat, amore et honore eum adficiebat. *Vulgatus: habebat Iudam ſemper charum ex animo; Syrus* ܘܐܪܚܡ ܗܘܐ ܠܗ ܠܝܗܘܕܐ ܒܚܘܒܐ ܣܓܝܐܐ, et *amplexus eſt Iudam magno amore.*

Προφαίνομαι, 2 Macc. III, 26. *Bielius: ante appareo;* ſed ibi eſt *appareo* ſimpliciter, i. q. φαίνω. Quare etiam *Vulgatus* bene: *apparuerunt.*

Προφέρω, *in medium profero, apporto*, Tob. IX, 6. — Deinde vt Latinorum *profero* de ſermone dicitur, et eſt *dico.* 3 Macc. VII, 11. προφερόμενοι τοὺς τὰ θεῖα παραβεβηκότας προστάγματα, μηδέποτε εὐνοήσειν μηδὲ τοῖς τοῦ βασιλέως πράγμασιν. 3 Macc. V, 39. προεφέροντο τάδε, haec loquuti ſunt. In vtroque loco vero verti poteſt etiam *exprobrare, objicere;* de qua verbi notione vid. *Reiskius* in indice Demoſth. *Heſychius:* πρόφερε· ὀνείδιζε.

Προφητεῖαι, *libri a prophetis ſcripti,* Prolog. Sir. ὁ νόμος, καὶ αἱ προφητεῖαι καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων.

Προφήτης, *quicunque cum Deo arctius eſt conjunctus, amicus Dei, cui Deus fauet;* Toh. IV, 12. υἱοὶ προφητῶν ἐσμὲν, Νῶε, Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ κ. τ. λ.

Πρωϊνός. — τὸ πρωϊνὸν, *mane.* 3 Esdr. I, 11. καὶ οὕτως τὸ πρωϊνὸν, haec ante meridiem peragebantur; in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 12.

12. לַבָּקָר, quod noster, vt Alexandrini, qui vertunt τὸ πρωὶ, legit לַבֹּקֶר.

Πτῶμα, *cadauer*. Addo Sap. IV, 18. *Phrynichus* quidem vult addendum esse νεκρῶν; sed praeter *Diod. Sic.* p. 486. D. ed. *Rhodom.* (vid. *Munthii* obss. e. Diod. S. ad Matth. XXIV, 28.) legitur etiam sine illo additamento apud *Euripid.* Orest. v. 1196. Ἑλένης πτῶμα ἰδὼν ἐν αἵματι. Vid. *Fischeri* prolusſ. de V. Lexx. N. T. p. 657. et *Loesneri* obss. e Phil. p. 55.

Πυνθάνομαι, *interrogo, sciscitor*, 3 Esdr. VI, 11. (vbi v. 12. est ἐπερωτᾷν) respondet chaldaeo שְׁאֵל, Esdr. V, 9.

Πυριφλεγὴς, *igne flagrans*, occurrit etiam 3 Macc. III, 29. vbi est *igne incensus, combustus* i. e. *desertus*; πᾶς δὲ τόπος ἄβατος καὶ πυριφλεγὴς γενέσθω.

Πυρέομαι, *incendor*; deinde *acerbissime affligor*, 3 Macc. IV, 2. στεναγμοῖς πεπυρωμένης τῆς αὐτῶν πάντοθεν καρδίας, suspiriis cordis eorum undique acerbissime afflicti. coll. 1 Corinth. VII, 9.

P.

Ῥέω, *abundo* (proprie sensu hiphilico fluere facio); ῥέων γάλα καὶ μέλι, Sir. XLVI, 8. Bar. I, 20.

Ῥίζα, sensu translato significat 1) *originem, ortum, initia*; Sir. I, 6. ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφθη; coll. v. 4, 8, 9. — Deinde 2) *causam efficientem*, qua aliquid oritur, Sap. XV, 5. εἰδέναι τὸ κράτος σου ῥίζα ἀθανασίας, te potentissimum (i. e. solum verum Deum) cognoscere et colere, causa est immor-

mortalitatis. *Arabs* in vtroque loco vſus eſt verbo أصل, quod et *originem, principium, elementum* denotat. coll. 1 Tim. V, 10. — 3) *reſiduum, reliquias,* vt radix, caeſa arbore, in terra relinquitur et nouum gignit ſurculum, 3 Esdr. VIII, 78. *καταλειφθῆναι ἡμῖν ῥίζαν καὶ ὄνομα ἐν τῷ τόπῳ ἁγιάσματός σου*, relictum nobis eſſe reſiduum quoddam, hebr. פלטה, *euaſio*, i. e. pauca gentis pars, Esdr. IX, 8. — et iterum 3 Esdr. VIII, 87. 89. coll. Esdr. IX, 13. 15. — 4) Inde denotat etiam *prolem*, Sir. X, 15. Sap. III, 15. vid. Πόνος. — 5) adeoque *ſtirpem, familiam*, e qua poſteri vt arbor cum frontibus progerminant, Tob. V, 14. *ἐκ ῥίζης καλῆς εἶ, ἀδελφέ*, nobili familia oriundus es; et ibid. cap. V, 14. quod antea v. 13. dixerat *ἐκ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς γενεᾶς*. — 6) Denique *ſtatus proſper, firma felicitas*, quoniam arbor quae multas et altas egit radices, firmiter eſt poſita; Sap. I, 15. Vid. Δίδωμι (coll. Matth. XIII, 21. Marc. IV, 17. Luc. VIII, 13.). Sir. XXIII, 25. *οὐ διαδώσουσι τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς ῥίζαν.*

Ῥόϊσκος, *malum punicum effigiatum.* Legitur etiam Sir. XLV, 9. *ῥοΐσκοι χρυσοῖ*, mala aurea quae de ſimbria talaris pendebant. Vulg. *tintinnabula.* Vid. *Ioſephus* antiq. l. III. c. 7. p. 142. ed. *Hauerc.*

Ῥώμη, *vis, potentia, robur,* legitur etiam 3 Macc. II, 4. *γιγάντες ῥώμῃ πεποιθότες.* et ibid. cap. III, 14.

Σ.

Σαφῶς, i. q. ἀληθινῶς, *certe, vere, manifeste,* 3 Macc. IV, 9. συνέβη σαφῶς αὐτὸν περὶ τούτου πεισθῆναι. *Lucian.* Saltat. T. II. p. 315. ἐδήλωσεν τοῦτο σαφῶς. *Dionyf. Hal.* T. V. p. 450. ed. *Reisk.* σαφῶς εἰδώς.

Σημαίνω, 3 Esdr. II, 4. recte interpretatus eſt S. V. *Schleusnerus* (in Spic. I.) *jubeo, praecipio;* nam in textu hebraeo 2 Chron. XXXVI, 23. leguntur פקד על, quod etiam ſignificat, *commendo, injungo,* et Alexandrini verterunt ἐνετείλατο. Sed graecus interpres Esdrae cap. I, 2. vbi eadem leguntur, vertit ἐπισκέπτειν. — Deinde *recenſeo, nominatim recenſeo,* vel *nominatim ſcribo,* 3 Esdr. VIII, 49. πάντων ἐσημάνθη (in Alexandr. ὠνομάσθη ex interpretamento) ἡ ὀνοματογραφία, recenſebantur omnium nomina; in textu hebraeo Esdr. VIII, 20. נקבו בשמות, nominatim recenſiti ſunt. Nam נקב h. l. in prima ſignificatione accipiendum eſſe videtur, qua denotat *figere* ſcl. ſtylo.

Σημεῖον, notat quoque *documentum, argumentum,* Sap. V, 13. ἀρετῆς σημεῖον οὐδὲν ἔχομεν δεῖξαι. coll. 2 Cor. XII, 12. — *portentum.* Addo Sir. XLIII, 6. vbi luna appellatur σημεῖον αἰῶνος, i. e. quae portendat futura. Bene enim P. R. *Lidius* ad h. l. monet, Siracidem reſpicere ad ea, quae ſaepius de portentis in lunae mutationibus conſpicuis, dixerint prophetae v. c. Ieſ. XIII, 10. Ez. XXII, 6. coll. Sir. XLII, 18.

Σήπομαι, proprie *corrumpor;* deinde etiam *corruptioni ſum obnoxius,* φθαρτός εἰμι, *fragilis*

gilis sum; Sir. XIV, 19. πᾶν ἔργον σηπόμενον ἐκλείπει. *Vulgatus: corruptibile.*

* Σθένω, *possum, valeo.* Legitur 3 Macc. III, 8. βοηθεῖν οὐκ ἔσθενον. *Hesych.* Σθένει· δύναται.

* Σίαλος, *porcus saginatus.* Sir XXVI, 21. γυνὴ μισθία *(meretrix)* ἴση σιάλῳ λογισθήσεται. *Hesychius* Σίαλος· σίελος, ἀφρός, πτύελος. — Leguntur illa verba in Complut.

Σκεπή, proprie *tegumentum,* deinde idem quod σκηνή, *habitatio, domus,* Sir. XXIX, 22. κρείσσων βίος πτωχοῦ ὑπὸ σκεπὴν δοκῶν — *sub domo lignea.*

Σκεύη, τά, *vasa sacra.* Iudith. IV, 3.

Σκηνή, *receptaculum,* vel potius *templum,* Esdr. VIII, 28. Alter interpres graecus 3 Esdr. VIII, 59. vertit παστοφόριον, gazophylacium.

Σκήνωμα, *habitatio,* 3 Esdr. I, 50. hebr. מעון, 2 Chron. XXXVI, 15.

Σκιά, *tutela,* Bar. I, 12. ζησώμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν Ναβουχδονόσορ.

Σκληρός, 3 Esdr. II, 27. chald. תקיף, *durus.* Esdr. IV, 20.

* Σκληρυσμός, *durities;* deinde *crudelitas, saevitia,* i. q. σκληρία. Legitur Sir. X, 22. in Compl. ἐκβολὴ ἀρχῆς σκληρυσμὸς καὶ ὑπερηφανία, interitum imperii accersunt crudelitas et superbia.

Σκόλιος, *tortuosus, inflexus.* Addo Sap. XVI, 5. σκόλιοι ὄφεις, vel serpentes tortuosi, i. e. qui in eo sunt vt insiliant, vel ad indolem transferri potest: serpentes *dolosi, insidiosi.*

Σκοπία, *specula.* — ἡμέρα σκοπιᾶς, Sir. XL, 6. *dies speculae,* i. e. *plena lux, dies clara.* *Lindius* vertit: bei hellem Tage. Verba sunt:

ſunt: ἐν ὕπνοις ὡς ἐν ἡμέρᾳ σκοπιᾶς. Deeſt hic verſus in ſyra et arab. verſ. *Vulgatus: in die reſpectus. Grotius* legere mauult σκοπιάσει, *in ſomno non minus quam per diem ſpeculatur* i. e. variis agitatur cogitationibus. Sed hebraeum מצפה hic illuſtrandum eſt per arab. صفي, quod *ſerenum, deſaecatum, clarum* denotat, et de die dicitur v. c. Exod. XXVII, 20. Leu. XXIV, 2.

Σκότος, tropice *mors*, θάνατος, vel locus vbi mortui verſantur. Tob. XIV, 10. ἐκ τοῦ φωτὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ σκότος, i. e. interfecit illum. — Deinde *triſtiſſima impiorum in altera vita ſors*, Sap. XVII, 21. βαρεῖα νὺξ, εἰκὼν τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς διαδέχεσθαι σκότους. Vid. *Fiſcheri* proluſſ. de Vitt. Lexx. N. T. p. 97.

Σκύθαι, 1) *Scythae*; deinde βάρβαροι, *inculti, ſaeui, crudeles*. 2 Macc. IV, 47. οἵτινες εἰ καὶ ἐπὶ Σκυθῶν ἔλεγον, ἀπελύθησαν ἂν ἀκατάγνωστοι, qui etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicati eſſent. Vid. Coloſſ. III, 11. et *Lucian*. T. II. p. 514. ed. *Reiz*. — Legitur etiam eodem ſenſu 3 Macc. VII, 5. quem locum vid. in Νόμος.

Σκυλμὸς, *vexatio*. Addo 3 Macc. III, 25. μετὰ σκυλμῶν, duro modo. Ibid. IV, 6. VII, 5.

Σκώληξ, *vermis qui cadauera rodit*, vid. *Schleusneri* Spic. 2. deinde *putredo, interitus*; 1 Macc. II, 62. ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς κοπρίαν καὶ εἰς σκώληκας.

Σπαράττω, in propria ſignificatione *laceran-di* legitur 3 Macc. IV, 6. virgines θρῆνον ἐξῆρχον ὡς ἐσπαραγμέναι σκυλμοῖς ἀλλοεθνέσι — tanquam laniatae a gentilium vexationibus.

Σπάταλος, *luxurioſus*, legitur quoque Sir. XXI, 15.

Σπεύδειν, *auide deſiderare.* Addo 2 Macc. IV, 14. *ſacerdotes* ἔσπευδον μετέχειν, auide quaerebant partes agere in lucis graecis.

Σπονδεῖον, *vas ad libandum.* 3 Esdr. II, 12. vbi σπονδεῖα reſpondet hebraeo אגרטלים *peluis, patera,* Esdr. I, 9. quod Alexandrini ψυκτῆρες verterunt.

Σπονδή, *libatio libamen.* 3 Esdr. VI, 31. σπονδαὶ reſpondet chaldaeo נחוחין, Esdr. VI, 10. *odoramenta grata et ſuauia.*

Σπουδή, ſignificat etiam *diligentiam, ſtudium, ſedulitatem;* Prolog. Sir. *adhibere* σπουδὴν καὶ φιλοπονίαν *in libro vertendo. Polyb.* I, 46, 2. σπουδὴν ποεῖσθαι περί τί, operam dare. *Dionyſ. Halic.* T. V. p. 149. ed. *Reisk.* σπουδὴν ἔχειν, curam adhibere. coll. 2 Cor. VIII, 16. 2 Petr. I, 5.

Σταθμός, *bilanx;* deinde id quod bilance adhibita cognoſcitur, *pondus* — *pretium.* Sir. XXVI, 16. οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος ἐγκρατοῦς ψυχῆς, nihil eſt aequiparandum homini reprimenti cupiditates. Quod hic σταθμὸς dicitur, verſ. 15. appellabatur ἀντάλλαγμα. *Vulgatus: ponderatio.* Leguntur haec in Compl. Aug. et Vulg.

Στέγη, *tectum,* 3 Esdr. VI, 4. chald. אשרנא, *murus,* Esdr. V, 3. In vtroque loco eſt pars pro toto.

Στελλομαι, *paro me ad aliquid faciendum, ſuſcipio,* Sap. XIV, 1. vbi *Bielius* verba πλοῦν

τις πάλιν στελλόμενος male vertit: *ad nauigandum quispiam iterum separans;* sed potius est: se parans, atque sine dubio b. *Biel.* scripsit *se parans.* Sic *Polybius* IX, 24, 4. στέλλεσθαι τὴν πορείαν, parare iter.

Στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, Cant. tr. puer. v. 33. — στερέωμα τῆς καθαριότητος, *firmamentum serenum, aether purus,* Sir. XLIII, 1. — Denique, *locus munitus, firmum praesidium,* 3 Esdr. VIII, 81. ἐγεῖραι τὸν ἔρημον Σιὼν, δοῦναι ἡμῖν στερέωμα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. In textu hebraeo Esdr. IX, 9. est גדר, *murus, locus muro obfirmatus,* quod οἱ ό verterunt φραγμός.

Στέφανος, *corona;* deinde quod formam habet coronae, *circulus,* Sir. L, 12. κυκλόθεν αὐτοῦ στέφανος ἀδελφῶν, vbi est i. q. κύκλος adiuncta notione praestantiae et decoris. — Porro *id quod summum et perfectum est,* vid. *Schleusneri* Sp. I. Addo Sir. I, 11, 16. στέφανος ἀγαλλιάματος, *summa laetitia.* coll. v. 18. — Denique *aurum coronarium,* vid. *Schleusneri* Spic. 2. Addo 1 Macc. XI, 35. καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν τῶν δεκάτων — καὶ τοὺς ἀνήκοντας ἡμῖν στεφάνους. Sic etiam *Polybio* XXII, 17, 4. στέφ. est pecuniae summa, loco coronae, honoris et officii causa oblata victoribus et rerum dominis. Vid. ibid. *Schweighaeuserum,* et quae loca laudauit in Lexico Polyb.

Στολίζομαι, proprie *veste me induo,* vel *illa sum indutus, accingo me.* Deinde, vt verba cingendi, est *paro me,* vel *paratus, instructus sum;* sic 3 Esdr. I, 2. ἱερεῖς κατ᾽ ἐφημερίας ἐστολισμένοι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ κυρίου· nam in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 2. leguntur יחזקם לעבות, *promtos eos esse iussit ad ministerium,*

sterium. Non autem nego, interpretem graecum fortasse τὸ חוץ accuratius voluisse definire, ita vt ἐστολισμ. sit vertendum: veste festiua induti, et sic jam parati ad sacra administranda. Eodem modo legitur 3 Esdr. VII, 9. ἐστολισμένοι ἐπὶ τῶν ἔργων κυρίου. et 3 Esdr. V, 59. ἐστολισμένοι μετὰ μουσικῶν καὶ σαλπίγγων, vbi in textu hebr. Esdr. III, 10. est מלבשׁ. *Iosephus* antiquit. lib. XI, cap. IV. p. 556. edit. *Hau.* μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς ταῖς συνήθεσι στόλαις κεκοσμημένοι.

Στόμα i. q. λόγος, *sermo*, saepius, v. c. Sir. XXVII, 23. — Deinde vt πρόσωπον, interdum redundat. Sir. XX, 20. ἀπὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολὴ, stultus improbat scite dicta. Sir. XIII, 24. ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος — καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν στόμασιν ἀσεβοῦς, impio paupertas malum esse videtur.

* Στοργὴ, *amor*. Legitur 3 Macc. V, 32. ἡ τῆς συντροφίας στοργὴ, amor, quo aliquem ob communem educationem amplectimur. *Hesychius*: Στοργή· φιλία, ἀγάπη.

Στοχάζομαι, quoque significare *misereor*, docuit *Bielius* in thesauro, et in eadem notione legitur illud verbum Sir. IX, 14. κατὰ τὴν ἰσχύν σου στόχασαι τοὺς πλησίον, quantum potes miserere aliorum i. e. opitulare iis. Syrus ibi bene vertit ܥܕܪ, *opitulatus est*; *Arabs* نفع, *opem tulit*.

Στράτευμα πολέμου, *expeditio* vel *res militaris*, Iudith. XI, 8. vbi Holofernes dicitur θαυμαστὸς ἐν στρατεύμασι πολέμου, quae *Syrus* vertit: ܬܩܝܦ ܒܩܪܒܐ, *potentissimus in bello*.

Στρε-

Στρεβλόομαι, proprie *torqueo detorqueor*; deinde de homine qui *tormentis cruciatur*; 3 Macc. IV, 14. στρεβλωθέντας αἰκίαις τὸ τέλος ἀφανίσαι, tormentis cruciatos interficere. *Dio Caff.* στρεβλωθεὶς πάσαις βασάνοις. et saepius apud *Polybium* v. c. II, 59, 1. *Ioseph.* de bell. l. VII. c. 8. p. 430. ed. *Hau.* στρεβλούμενοι, καὶ πυρὶ καὶ μάστιξιν αἰκιζόμενοι, τεθνήκασιν.

Στυγέω, *odio habeo, sperno.* Addo 3 Macc. II, 31.

Στύλος, πυριφλεγής, Sap. XVIII, 3. — Notat etiam quoduis *fulcrum* quo nitimur. Sir. XXXVI, 24. vbi vxor bona apppellatur στύλος ἀναπαύσεων mariti. cf. Ῥάβδος.

Συγγένεια, proprie *cognatio*, deinde *intima familiaritas, arctissima coniunctio, amicitia.* Sap. VIII, 17. ἐστὶν ἀθανασία ἐν συγγενείᾳ σοφίας, καὶ ἐν φιλίᾳ αὐτῆς τέρψις ἀγαθή. — *Iosephus* de bell. Iud. l. IV. c. 9. p. 301. ed. *Hau.* διὰ συγγένειαν ἠθῶν.

* Συγγηράσκω, *consenesco.* Legitur Sir. XI, 16. τοῖς γαυριῶσιν ἐπὶ κακὰ συγγηρᾷ κακία. Leguntur haec in Complut. in cod. Aug. *Hoeschelii* et in verss. Vulg. Syr. et Ar.

Συγχαίρω, proprie *vna gaudeo, collaetor*; *gratulor, congratulor.* Ita legitur 3 Macc. I, 8. ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι συγχαρησομένους, *de feliciter gestis congratulaturi.* Syrus ܡܣܒܪ ܚܕܘܬܐ, *gaudium* (interpres latin. in Bibl. Polygl. Lond. *gratulatio de victoria.* In cod. Alex. legitur χαρησομένους, sed male; Basileenses (ab ao. 1545. et 1550.) habent συγ-

συγχωρησαμένους, qua lectione quoque commendatur συγχαρησ. quod eſt in Vaticano.

Συμβαίνω i. q. ἀναβαίνω, *aſcendo, proficiſcor,* 3 Esdr. I, 25. συνέβη, hebr. עלה, 2 Chron. XXXV, 20. — τὰ συμβαίνοντα πάντα ἡμῖν, *quae nobis accidunt, eueniunt,* 3 Esdr. VIII, 86. hebr. כל הבא עלינו, LXX: πᾶν τὸ ἐρχόμενον ἐφ ἡμᾶς.

Συμβίωσις, *contubernium, familiaritas, conſuetudo.* Vid. *Schleusneri* Spic. 2. Addo locum inſignem Sap. VIII, 16. vbi idem eſt quod συναναστροφὴ in eodem verſu, et quod συγγένεια et φιλία verſ. 17, 18. *Syrus* ܬܘܠܐܘܢ, *conſortium,* ſ. *concubitus.* coll. *Polyb.* XXXII, 11, 10.

Σύμβολον, *augurium, omen.* Addo Sap. XVI, 6. vbi ſerpens aheneus, a Moſe in deſerto erectus, appellatur σύμβολον σωτηρίας, quia ſanabantur ſi illum aſpexerint aegroti. Sic *Demoſthen.* σύμβολον ποιεῖσθαι τῆς σωτηρίας.

Συμβουλευτής, *conſiliarius.* — συμβουλευταὶ καὶ φίλοι, 3 Esdr. VIII, 11. quibus verbis reſpondet chaldaeum יעטין, *conſiliarii,* Esdr. VII, 14. quod v. 13. vertit ſimpliciter φίλοι.

Συμβουλεύω μετά τινός, viuo cum aliquo in conſiliorum familiaritate. Sir. VIII, 17. μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου, οὐ γὰρ δυνήσεται λόγον στέξαι. *Polyb.* II, 46, 2. συμβουλεύεσθαι τινι, conſilia cum aliquo communicare.

Συμβραβεύειν, *ſimul ſum judex et moderator in certaminibus;* deinde ſimul *moderor, judico* ſimpliciter. Sic 3 Esdr. IX, 14. vbi

in

in textu hebraeo Esdr. X, 15. legitur עָזְרָם, quod noſter fortaſſe legit עֹזְרִים, Alexandrini: βοηθῶν αὐτοῖς.

Συμμιαίνω, quod Bar. III, 10. legitur, *Bielius* vertit *coinquino*. Verba ſunt haec: ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νεκροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου. Nexus loci et gradatio ſermonis docent, verba συνεμιάνθ. τ. νεκρ. idem dicere quod ſqq. προσελογ μετὰ τ. εἰς ᾅδ. Vix igitur verterim cum *Bielio*: *coinquinatus es cum mortuis*, quod h. l. eſt: verſatus es cum mortuis; nam νεκροὶ, hac explicatione admiſſa, eſſe deberent *cadauera*, quorum tactu aliquis inquinabatur, quod *Grotius* bene videns, haec verba inde illuſtrat, „quod Iudaei cadauera Chaldaeorum pollincire coacti fuiſſent". Sed aliena haec ſunt ab hoc loco, et vel ſenſus eſt: mortuis es adnumeratus vel legendum συνεμίχθης *commixtus* i. e. adnumeratus es; vel denique in textu hebraeo vel chaldaeo fuit אשׁם, vel הזניח, *abjicio*, quod vtrumque Alexandrini per μιαίνειν verterunt.

Συμμίγνυμι, *commiſceo*. Non eſt notatum a *Bielio* hoc verbum reſpondere in verſione Alex. hebraeo התבולל, *effuſus, mixtus eſt*, Hoſ. VII, 8.

Συμπαραλαμβάνω, notat quoque *comitem facio;* quae ſignificatio non ſolum obtinet Iob. I, 4. συμπαραλαμβάνοντες τὰς τρεῖς ἀδελφὰς αὐτῶν, ſed etiam 3 Macc. I, 1. καὶ τὴν ἀδελφὴν Ἀρσινόην συμπαραλαβών. Vid. Act. XII, 25. Gal. II, 1. *Polyb.* II. p. 1. *Dionyſ. H.* l. VII. c. 55.

Σύμπας, *omnis, vniuerſus.* In verſione Alex. reſpondet hebraeo כל Eccleſ. I, 14. quem locum ignorant Concordantiae et **Bielius**; praetereaque legitur 2 Macc. III, 12. VII, 38.

Συμπείθω, non ſolum *ſimul perſuadeo,* ſed etiam *perſuadeo* ſimpliciter. Ita 3 Macc. VII, 5. τῶν φίλων τινὲς συνέπειταν ἡμᾶς.

Συμπεριφέρομαί τινι, ſignificat etiam *me ad alium accommodo, ei cedo amicitiae cauſa;* 3 Macc. III, 20. ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμπεριενεχθέντες, nos vero accommodantes nos ad horum ſtultitiam. Sir. XXV, 2. γυνὴ καὶ ἀνὴρ ἑαυτοῖς συμπεριφερόμενοι; Syrus ܟܕ ܫܠܡܝܢ ܗܘܘ, *quando ſunt pacifici, concordes.* Valet eadem verbi notio Prou. XIII, 21. *Stephanus* in theſ. affirmat „συμπεριφ. dici de eo, qui ad rem aliquam faciendam ſinat ſe abduci precibus aut etiam ſolo exemplo alicuius. Sumtam vero eſſe metaphoram ab iis, qui cum ſint vna cum aliis, qui circumagantur, eidem motui ſe permittant.“ Hinc qui comes ſunt et ſociabiles dicuntur εὐσυμπερίφοροι, teſtante *Grotio* ad 2 Macc. IX, 27. quem vid.

Συμπλήρωσις, *impletio,* de tempore 3 Esdr. I, 58. vbi in hebr. 2 Chron. XXXVI, 21. legitur מלאות.

* Συμπόνος vid. Συμπότης.

Συμπορεύομαι, *vna proficiſcor,* 3 Esdr. VIII, 10. συμπορεύεσθαί σοι, chald. עמך יהך, *tecum abeat,* Esdr. VII, 13.

* Συμπότης, *compotor;* deinde *flagitiorum et libidinum quarumcunque ſocius.* Sic legitur 3 Macc. II, 25. „impietate creſçens διὰ δὲ τῶν προαποδεδειγμένων συμποτῶν καὶ ἑταίρων τοῦ

πάντος

πάντος δικαίου κεχωρισμένων, propter ſupra laudatos luxuriae ſocios et amicos, a quouis honeſto alienos. *Demoſth.* 1267, 13. ed. *Reisk.* *συμπόται ὄντες αὐτοῦ καὶ πολλῶν τοιούτων ἔργων κοινωνοί.* Vid. etiam *Phrynich.* p. 214. Aldina et Complut. pro *συμποτῶν* perperam legunt *συμπόνων*, quod ne graecum eſſe videtur.

Συμφεύγω, 1 Macc. X, 84. eſt idem quod ſimplex *φεύγω*, *fugio*, vt apud *Polybium* IV, 64, 8. *συμφεύγειν εἰς τὰς πόλεις.*

* Συμφρονέω, *idem ſentio*, *conſentio*, *vnum conſilium ineo.* Legitur 3 Macc. III, 2. *ἀνθρώποις συμφρονοῦσιν εἰς κακοποίησιν.* *Ioſeph.* antiq. l. XVIII. c. II. p. 875. ed. *Hau.* *συμφρονήσαντος αὐτῷ τοῦ πλήθους τῶν Παρθῶν.*

Σύμφυτος i. q. *ἔμφυτος* (Sap. XII, 10.) *innatus;* 3 Macc. III, 22. *τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι*, pro innata ipſorum malignitate bonum auerſantes. Syrus ܢܨܝܒܐ ܒܗܘܢ, *iis inſita.* *Sopater* ap. *Stobaeum*, orat. 46. *σύμφυτον τὸ ἁμαρτάνειν ἀνθρώποις.*

Συμφύω, *vna naſcor*, *connaſcor*, Sap. XIII, 13. *Haec Bielius.* Sed videtur h. l. ſignificare *inoleſco*, *implicor*, *coaleſco*, noſtrum verwachſen, in einander wachſen; *ξύλον σκόλιον καὶ ὄζοις συμπεφυκός*, lignum tortuoſum, quod inoleuit ita vt nodoſum redderetur. Sic *Xenophon* in Cyrop. l. IV. c. 3. *συμφύεσθαι* vſurpat de centauris quorum corpus ex equino et humano coaluiſſe fertur. *Lucian.* Dial. de mort. T. I. p. 404. ed. *Reiz.* *εἷς ἐν συμπεφυκότες ἄνθρωπος καὶ θεός.*

* Συναναβαίνω, *ſimul adſcendo, ſimul proficiſcor.* Legitur bis in 3 libro Esdrae cap. V, 3. καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς συναναβῆναι μετ' ἐκείνων. ibid. cap. VIII, 27. συναναβῆναί μοι, hebr. לעלות עמי, Esdr. VII, 28.

* Συνανάκειμαι, *vna diſcumbo cum aliis in epulo.* Legitur 3 Macc. V, 39. οἱ δὲ συνανακείμενοι συγγενεῖς.

Σύνειμι, *vna ſum, ſocius ſum.* Συνόντες 3 Esdr. VI, 2. chald. עמהון, *cum iis*, Esdr. V, 2.

Συνεκβράζομαι, *cum feruore et impetu ejicior. Bielius* 2 Macc. V, 8. pro συνεβράσθη, quod legitur in Vatic. et Ald. cenſuit legendum eſſe συνεξεβράσθη. Sed non opus videtur hac conjectura, quum, quod *Bielius* non notauit, codex Alexandr. et ed. Complut. legant ἐξεβράσθη, *ejectus eſt*, vt legit etiam Vulgatus: *extruſus eſt*, quod Syrus ita dixit: ܒܒܗܬܬܐ ܣܓܝܐܬܐ ܥܪܩ, *cum magna ignominia fugit.*

Συνέπομαι, *comitor.* Legitur quoque 3 Macc. V, 48. VI, 21.

Συνερίζω, *ſimul pugno.* Legitur 2 Macc. VIII, 30. *ſupra viginti millia* interfecerunt τῶν περὶ Τιμόθεον καὶ Βακχίδην συνεριζόντων, eorum qui cum Timotheo et Bacchide pugnauerant, i. e. militum Timothei et Bacchidis. οἱ περὶ τινος συνερίζοντες ſunt ergo iidem qui alibi dicuntur οἱ περί τινος ſimpliciter vel ὄντες, vel μαχόμενοι. Vid. Περὶ. Neque Syrus interpres neque Vulgatus hunc locum bene intellexunt; hic enim vertit: *qui cum Tim. et Bacchide erant contra ſe contendentes;* ille: *tum Timotheus et B.* ܐܬܘ ܠܩܘܒܠܗܘܢ *venerunt contra ipſos* ܘܩܛܠܘ ܡܢܗܘܢ, et *interfecerunt ex illis.* Sed

Sed pro τῶν συνερίζ. cod. Alex. legit τοὺς συνερίσαντες, et Aldina et Complut. συνερείσαντες, a συνερείδω, *vna aliquid ago;* in medio: *conuenio* v. c. in pugna, *offendo in alium;* quam lectionem *Bielius* exhibuit.

Συνέρχομαι, *accedo, simul operor, vim conjungo,* Sap. VII, 2. ἡδονῆς ὕπνῳ συνελθούσης, accedente ad concubitum voluptate. coll. Iacob. I, 14, 15.

Σύνεσις, saepius idem quod σοφία, Sir. I, 4. σύνεσις φρονήσεως i. e. σύνεσις φρονιμωτάτη, perfectissima sapientia. Vid. etiam cap. VI, 37. VIII, 12. — Deinde est *mens, animus,* i. q. νοῦς; Sap. IV, 11. μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δόλος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. Sir. XLVII, 23. vbi Ierobeam appellatur ἐλασσούμενος συνέσει, *mente elatus.* Vnde etiam factum est, vt σύνεσις denotaret conscientiam, v. c. apud *Polyb.* XVIII, 26, 13. ἡ ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς ἐνοικοῦσα σύνεσις (i. e. συνείδησις). Vid. ibi *Schweighaeuserus.* — Denique significat *persuasionem, sententiam animi;* Sir. V, 10. ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου, καὶ εἷς ἔστω σου ὁ λόγος, i. e. constanter sequere animi tui sententiam bene perpensam. Syrus ܬܪܥܝܬܐ, *sententia, sensus.* Sir. XXII, 17. καρδία ἡδρασμένη ἐπὶ διανοίας συνέσεως, i. q. v. 16. ἐστηριγμένη ἐπὶ διανοήματος βουλῆς.

Συνεταῖρος, *socius, amicus;* deinde *qui est a consiliis, consiliarius.* 3 Esdr. VI, 3. συνεταῖροι, vbi in chald. Esdr. V, 3. est כנות, *collegium,* quod Alexandrini verterunt σύνδουλοι. — Idem 3 Esdr. VI, 7. et Esdr. V, 6. In priori loco *Iosephus* (antiquit. lib. XI. c. IV. p. 557.)

557.) οἱ σὺν αὐτῷ; quibus etiam posteriori loco vtitur verbis.

Συνέχειν τι, *continere, constringere aliquid, permeare aliquid,* durchdringen; Sap. I, 7. πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ (sub. πνεῦμα) τὸ συνέχον τὰ πάντα γνῶσιν ἔχει φωνῆς. Intelligitur τὸ συνέχ. τ. πάντα respondere verbo πεπλήρωκε. Vid. Ps. CXXXIX. et Ierem. XXIII, 25 sq. Arbitratur vero Ill. *Eichhornius* haec pertinere ad σοφίαν, quae similis hic describatur, vt anima mundi a *Platone* in Timaeo (p. 8, 9. ed. Bipont. T. X.): τὰν δὲ τῷ κόσμῳ ψυχὰν μεσόθεν ἐξάψας ἐπάγαγων ἔξω, περικαλύψαι αὐτὸ ὅλον αὐτᾷ. Ceterum συνέχειν mundum Dii saepius dicuntur v. c. *Xenoph.* Cyrop. l. VIII. c. 7. θεοί, οἱ καὶ τὴν τῶν ὅλων τήνδε τάξιν συνέχουσαν ἀτριβῆ καὶ ἀγήρατον. Memorab. IV, 3. ὁ τὸν ὅλον κόσμον συντάττων τε καὶ συνέχων. *Philo* de vit. Mos. l. III. ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ κόσμου πατὴρ, γῆν καὶ οὐρανὸν, ὕδωρ τε καὶ ἀέρα καὶ ὅσα ἐκ τούτων, ἕκαστον συνέχων καὶ διακρατῶν. *Athenagoras* (apud *Grotium* ad Sap. l. l.): διὰ τοῦ πνεύματος πάντα συνέχεται. Eodem sensu apud *Diog. Laërt.* in *Platone* p. 288. ed. *Cas.* dicitur συγκρίνειν apud *Antonin.* de se ipso l. VI. c. 29. περιέχειν. *Cicero* de nat. D. l. II. c. 11. *natura est igitur, quae contineat mundum omnem, eumque tueatur.* — Verba τὸ συν. τὰ πάντα Syrus vertit ܐܚܝܕ ܟܠ, *Arabs:* احيط بكل, omnia continens, παντοκράτωρ. — Deinde συνέχομαι, vt latinorum *teneor* aliqua re, est *occupor*, Sap. XVII, 20. κόσμος ἀνεμποδίστοις συνείχετο ἔργοις, reliquus mundus sine impedimento

mento negotiis suis erat occupatus. *Bielius* male vertit: *mundus continebatur, vel cohaerebat.* Sic saepius dicitur συνέχεσθαι, νόσῳ, vel προθυμίᾳ. cf. Act. XVIII, 5. vbi plures codd. συνέχετο τῷ λόγῳ occupatus erat docendo.

Συνηχέω, legitur quoque 3 Macc. VI, 17. vbi significat *consono;* ὥστε αὐλῶνας συνηχήσαντας ἀκατάσχετον οἰμωγὴν ποιῆσαι, vt adeo valles consonantes perpetuum ederent clamorem (repercussum). *Dio Cass.* p. 554. ed. *Reim.* ὥστε καὶ τὰ ὄρη συνηχῆσαι.

Συνίημι, הבין, *recognosco, recenseo,* Esdr. VIII, 15. Vid. Καταμανθάνω.

Συνίστημι, *excito, concito.* In loco 3 Esdr. II, 23. (συνιστάμενοι πολιορκίας) respondet chaldaeo עבד, *facio,* Esdr. II, 15. — Formula vero συνίσταμαι πόλεμον, *proelium committo, bellum facio,* 3 Esdr. I, 29. in textu hebraeo 2 Chron. XXXV, 22. respondet verbis ויבא לחלחם. — Denique, vt *Bielius* notauit, significat etiam *commendare,* vt et Sap. VII, 14. διὰ τὰς ἐκ παιδείας δωρεὰς συσταθέντες (scl. θεῷ). Vid. *Polyb.* XXXI, 20, 9. *Dio Cass.* l. XXXVII. p. 159. ed. *Reim.* et lib. XLV. p. 806.

Σύννους, *meditabundus,* 3 Esdr. VIII, 71. σύννους καὶ περίλυπος quibus vertit hic interpres hebraeum משׁומם, *attonitus,* Esdr. IX, 3.

Συνοδεύω, *comitor.* In loco Sap. VI, 25. esse videtur *socius sum* i. e. *commercium habeo, est mihi res cum aliquo;* verba enim sunt: οὐ μὴν παροδεύσω τὴν ἀλήθειαν· οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω, vera dicam, neque res mihi erit cum inuidia liquescente, i. e. non inuideo.

deo ſcientiam meam. Syrus ܘܠܐ ܐܗܠܟ ܒܚܣܡܐ, *neque ambulabo in inuidia.*

Συνοικέω μετὰ γυναικῶν vel τῇ γυναικί, de conjunctione conjugali ſaepius, 3 Esdr. c. VIII, 70. συνωκ. μετὰ τῶν θυγατέρων, in hebr. Esdr. IX, 2. נשאו מבנת. — 3 Esdr. IX, 36. hebr. נשאו נשים, Esdr. X, 44. — 3 Esdr. VIII, 92. IX, 7. hebr. ישב, Esdr. X, 2, 10. —

Συνοικίζομαι, de filiarum collocatione dicitur, 3 Esdr. VIII, 84. vbi eſt *colloco, in matrimonium do;* τὰς θυγατέρας ἡμῶν μὴ συνοικίσητε τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. In textu hebraeo Esdr. IX, 12. ſunt אל־תתנו, quod Alexandrini verterunt μὴ δῶτε.

Συνοικοδομέω, *vna aedifico*, 3 Esdr. V, 68. συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν, hebr. נבנה עמכם, Esdr. IV, 2.

Σύνολον, *omnino.* Addo 3 Macc. III, 29. *Dio Caſſ.* l. XLIII. p. 367. τοσοῦτον τὸ σύνολον πλῆθος.

Συντάσσω, *praecipio, jubeo,* 3 Esdr. VI, 4. chald. שׂים טעם, mitto ſententiam i. e. *mando,* Esdr. V, 3. — οἱ (ἐπὶ) τούτοις συνταςσόμενοι, 3 Esdr. II, 16. hebr. כנותו *collegium eorum,* Esdr. IV, 8.

Συντελέω, *perficio,* 3 Esdr. VII, 4. reſpondet chaldaeo שכלל, Esdr. VI, 14. — 3 Esdr. II, 27. chaldaeo עבד, Esdr. IV, 19. — 3 Esdr. I, 17. συνετελέσθη τὰ τῆς θυσίας, hebr. תכון, 2 Chron. XXXV, 16. quod LXX verterunt κατωρθώθη.

Συντηρεῖν, *retinere animo* i. e. primum; *animo infigere,* Sir. XXXIX, 2. διηγήσεις ἀνδρῶν ὀνομαστῶν συντηρήσει i. e. mente tenebit narrationes de hominibus illuſtribus; coll. Luc. II, 19. —

19. — deinde *fouere, indulgere*, Sir. XXVIII, 3. συντηρεῖν ὀργὴν, iram fouere. *Polyb.* XXXI, 6, 5. συντηρεῖν γνώμην παρ' ἑαυτῷ.

Συντρίβω, primum *contero*, deinde *conterendo consumo*, — *finem facio* ſimpliciter. Iudith. IX, 7. σὺ εἶ κύριος συντρίβων πολέμους.

Σύντροφος, *vna educatus*; deinde *amicus, ſodalis, commilito*. Legitur quoque 1 Macc. I, 6. Alexander moribundus ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐνδόξους τοὺς συντρόφους αὐτοῦ ἀπὸ νεότητος καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Vid. Act. XIII, 1. et ibi interpretes; et *Schleusneri* Spicil. 2. ſ. Συντροφία.

Συριγμὸς, *ſibilus*, Sap. XVII, 9.

Συρίζω, *ſibilo*, Sap. XVII, 18. πνεῦμα συρίζον.

Σύστασις, proprie *conſtitutio*; deinde *apparatus bellicus*; denique *conjuratio, conſpiratio*, quo ſenſu legitur 3 Esdr. V, 75. βουλὰς δημαγωγοῦντες (vid. Δημαγωγέω) καὶ συστάσεις ποιούμενοι. Sic apud *Ioſephum* antiq. l. XIV. c. 2. p. 685. ed. *Hau.* συστασιασταὶ ſunt homines ſeditioſi, factioſi. coll. *Munthii* obſſ. e Diod. Sic. ad Actor. XXIII, 7.

* **Σφοδρῶς**, *valde*. Legitur Sir. XIII, 13. πρόσεχε σφοδρῶς.

Σφραγίζω, *ſigno, ſigillo*; deinde *claudo, coërceo, reprimo*. Orat. Manaſſ. v. 3. ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Vid. *Schleusneri* Spicil. 2. ſ. Κατασφραγίζω. — *Theognis*. v. 19.

Σοφιζομένῳ μὲν ἐμοὶ σφρηγὶς ἐπικείσθω τοῖς δ' ἔπεσι.

Σφραγὶς, *ſigillum*. Notandus eſt locus Sir. XVII, 22. ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ (ſcil. θεοῦ) eleemoſynam hominis vt ſigillum ſemper ſecum portat, i. e. ſemper eſt me-

memor eleemosynarum, et hominis probi, huncque amat et fouet. P. R. *Lindius* in vers. german. „Gott läſst ihn nicht aus der Acht, eben so wenig als ein Iude seinen Siegelring, den er der Sicherheit wegen auf der Brust trug. Vid. Cantic. VIII, 6. — Verba ἔστι ὡς σφραγὶς ἐπὶ δεξιᾶς χειρός, Sir. XLIX, 13. hoc sibi volunt: est in magno honore; vel si suppletur θεοῦ sensus est: Deo est longe carissimus. cf. Hag. II, 24. et *Drusii* prouerbia sacra Class. II. l. IV. adag. 55.

Σχεδία, *ratis.* Extat etiam 3 Macc. IV, 11. et secundum *Grotium* est „locus in Aegypti parte inferiore quatuor Schoenis ab Alexandria, nauale habens, vt docet nos *Strabo* libro XVII."

Σώζω. — ὁ σωζόμενος, esse videtur qui se saluum et incolumem arbitratur, nihil timet ob potentiam suam — *potens, validus;* Sir. XXXIII, 9. Ἐν ὀργῇ πυρὸς καταβρωθήτω ὁ σωζόμενος, καὶ οἱ κακοῦντες τὸν λαόν σου εὕροισαν ἀπώλειαν· σύντριψον κεφαλὰς ἀρχόντων ἐχθρῶν κ. τ. λ. Loquitur Siracides de potentibus Iudaeorum hostibus, iis imperantibus. Vestigium huius significationis fortasse reperitur in Aquilae versione, qui Iud. V, 13. hebr. אדיר vertit σωζόμενος. — Syrus vertit ܣܢܐܢ, *osorem,* quo vocabulo reddiderat v. 7. graecum ἀντίδικον. Sed, vt quod verum mihi videtur, dicam, agnoscendus esse videtur interpretis graeci error, quum fortasse scriptum erat נמלט quod non *ereptum, seruatum,* sed secundum arab. ملط, quod etiam est *abripuit, diripuit,* (Vid. *Castelli* lex. heptagl. p. 2072.) vertere debuisset *diripientem,* ita vt

vt accurate reſponderet ſequenti κακοῦντες τ. λ.

Σωτηρία, *conſeruatio vitae, reſtitutio ſanitatis*, 2 Macc. III, 23. „aegrotante Heliodoro pontifex M. obtulit ſacrificium ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σωτηρίας. — In verſione Symmachi reſpondet hebraeo מחיה, Geneſ. XLV, 5.

* Σωτήριος, ὁ, ἡ, *ſalutaris, ſaluber, conſeruandi vim habens.* Sap. I, 14. σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, ſalutaria ſunt rerum creatarum genera. Vulgatus vertit *ſanabiles. Heſychius:* σωτήριος· ὁ οὔριος ἄνεμος. *Lucian.* Deor. dial. T. I. p. 287. ed. *Reiz.* ἀγαθὴν καὶ σωτήριον λέγεις τὴν τέχνην. Vid. Tit. II, 11. — Deinde legitur etiam 3 Macc. VII, 18. vbi πότος σωτήριος eſt epulum liberationis ab interitu cauſa inſtitutum.

Σωφρόνως, Sap. IX, 11. non eſt *temperanter*, vt *Bielius* vertit, ſed *ſapienter*; — σοφία ὁδηγήσει με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως. Syrus bene ܢܟܦܐܝܬ, *ſapienter.* Nam σώφρων proprie eſt σάος τὴν φρένα, ſana mente praeditus, et verba σωφρονεῖν, σωφροσύνη etc. ſaepiſſime ſapientiam denotant.

T.

Τάλαντον, *talentum*, Tob. 14. 3 Esdr. VIII, 20. chald. ככר, Esdr. VII, 22.

Τάξις, *ordo, locus conſtitutus*, vel *officium, partes;* 3 Esdr. I, 15. οἱ ἱεροψάλται ἦσαν ἐπὶ τῆς τάξεως αὐτῶν ſuo loco quo eſſe debebant. In textu hebr. 2 Chron. XXXV, 15. leguntur על—מעמדם; LXX: στάσις. — 3 Esdr. I, 6. ἐν τάξει θύσετε τὸ πάσχα, ex mandato, ordi-

ordine mactate; in textu hebr. 2 Chron. XXXV, 6. ſimpliciter eſt שחטו.

Ταπεινόομαι, proprie *humilio me;* deinde *frangor animo*, et reſpectu hominum ad Deum, *Deo me ſubjicio, ad meliorem redeo frugem*, (μετανοέω) mitto ὑπερηφάνειαν. Sic aliquoties apud Siracidem v. c. cap. VII, 16. ταπείνωσον σφόδρα τὴν ψυχήν σου· nam ſequuntur: μνήσθητι ὅτι ὀργὴ οὐ χρονιεῖ. — cap. XVIII, 21. πρὶν ἀῤῥωστῆσαί σε ταπεινώθητι, καὶ ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων δεῖξον ἐπιστροφήν, priusquam aegrotas age poenitentiam, et tempore quo peccata puniuntur (tempore morborum et mortis) emenda animum. Intelligitur inde quomodo ταπεινὸς eſſe poſſit *probus, pius* v. c. Sir. III, 19. XI, 1. et Cant. tr. puer. v. 64. vbi junguntur ὅσιοι et ταπεινοί. — Eodem ſenſu hoc verbum legitur Iacob. IV, 10. 1 Petr. V, 6.

Ταπείνωσις, id quo aliquis humiliatur, *calamitas, fata aduerſa.* Sir. II, 4. ἐν ἀλλάγμασι ταπεινώσεως, in viciſſitudinibus malorum. ibid. v. 5. *explorantur* ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως i. e. malorum acerbitate. Vid. Sir. XI, 13. XX, 10.

Ταχέως, 1) *celeriter;* 2) *mox*, Sap. VI, 15. — 3) *praemature*, Sap. XIV, 15. πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου εἰκόνα ποιήσας, imaginem filii praematura morte abrepti effingens. — 4) *praepoſtere, temere*, quia quae celeriter fiunt, temere peragi ſolent; Sap. XIV, 28. ἐπιορκοῦσι ταχέως.

Ταχινὸς, *velox*, Sap. XIII, 2. — *ſubitus*, Sir. XVIII, 26. πάντα ἐστὶ ταχινὰ ἔναντι κυρίου i. e. omnia ſimul videt et cognoſcit. — Deinde *breuis*, quoniam quae ſunt velocia breui vel

vel adueniunt vel abeunt; Sir. XI, 22. ἐν ὥρᾳ ταχινῇ, breui tempore.

Τάχος. — διατάχους, *celeriter*, respondere hebraeo רגע in versione alexandrina Ps. VI, 10. non notatum est a *Bielio*. — 1 Macc. VI, 27. *Hesych.* διατάχους. συντόμως.

* Τὲ, *et, atque, que.* Sap. VIII, 19. Ep. Ierem. v. 51. — *autem* 3 Macc. I, 12. Ep. Ierem. v. 46, 54. — Ante καὶ significat *pariter* Sap. VII, 16. πᾶσά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη. 3 Macc. I, 4. ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις. vid. ibid. v. 20. III, 23. — τε — τε, *tum* — *tum*, Sap. VII, 13. ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι.

Τεκμήριον, *testimonium*, *argumentum*, *ratio*, 3 Macc. III, 24. διὸ καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπεισμένοι τούτους δυσνοεῖν ἡμῖν, quare argumentis satis persuasi, hos nobis male velle. *Dio Cass.* l. VI. p. 1052. ed. *R.* διασκώπτων τοὺς ἀστρολόγους, τεκμηρίῳ κατ' αὐτῶν ἐχρῆτο, λέγων, hoc argumento in deridendis astrologis vsus est. Vid. *Xenoph.* Memorab. l. I. c. 1. sect. 2.

Τέκνα θεοῦ, dicuntur Iudaei Sap. XVI, 21. Vid. quae diximus in Παῖς.

* Τελείως, *perfecte, integre, omnino, prorsus.* Legitur saepius in libris apocryphis, videlicet Iudith. XI, 6. τελείως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεός, vbi fortasse τέλειον legendum est. Vulgatus: *perfectam rem;* alii autem interpretantur: *vsque ad finem*, εἰς τέλος, לנצח. 2 Macc. XII, 42. τελείως ἐξαλειφθῆναι, prorsus oblinitri. Porro legitur 3 Macc. III, 26. VII, 23. et Sir. VI, 37. in Compl. Vid. *Fischeri* prolusf. de vitiis Lexx. N. T. p. 675.

Τελευτάω, legitur quoque in prima significatione, qua est *ad finem perduco;* vt Sir. XXIII, 17. ἀνθρώπῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδὺς, οὐ μὴ κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. — Inde est summum attingo gradum, *perfectus fio,* Sir. XIV, 20. μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ τελευτήσει, καὶ ὃς ἐν συνέσει αὐτοῦ διαλεχθήσεται; cf. vers. 21-27. Sic etiam substantiuum.

Τελευτή, non semper mortem, sed primo loco *terminum quemcunque* denotat, vt Baruch. III, 25. τόπος μέγας καὶ οὐκ ἔχει τελευτὴν, ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος.

Τερατόποιος, *miracula patrans,* 3 Macc. VI, 32.

Τέφρα, *cinis.* Sap. II, 3.

Τήκομαι, *liquefio, consumor;* dicitur de inuidia Sap. VI, 23. οὔτε μὴν φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω. Vid. Συνοδεύω. Φθόνος τετηκώς est inuidia suo desiderio trita et consumta; nam transfertur hic epitheton, quod proprie de *homine* inuidia obeso dicitur, ad vitium ipsum. Sic Horatius: *pallida mors.* — *angore cruciari, exhauriri,* verschmachten, 3 Macc. VI, 8. „Ionas in aluo balaenae τηκόμενος ἀφειδῶς.

* Τηλικοῦτος, *tantus.* Legitur 2 Macc. XII, 3. τηλικοῦτο συντέλεισαν τὸ δυσσέβημα, hoc perfecerunt facinus.

Τήρησις, *custodia, praesidium,* de militibus; addo 3 Macc. V, 44. διέταστον τὰς δυνάμεις ἐπὶ τοὺς εὐκαιροτάτους τόπους πρὸς τήρησιν.

Τί, *quomodo, qua ratione,* Sir. XIII. 17. τί κοινωνήσει λύκος ἀμνῷ; quomodo lupus et agnus consociabuntur? coll. Luc. VI, 11. XIX, 48. — τί ἐστι, *quid prodest,* Tob. VI, 6. τί ἐστιν ἡ καρδία καὶ τὸ ἧπαρ; quid prodest

tandem

tandem cor et hepar piſcis? — *Vulg. quod remedium habebunt.*

Τίθημι, *colloco, in vſum conuerto, vtor,* ich wende an, Sir. XXIX, 11. θὲς τὸν θησαυρόν σου κατ' ἐντολὰς ὑψίστου. Coll. Luc. XIX, 21, 22. et *Krebſii* obſſ. Flau. p. 295.

— *facio, reddo,* Sap. VI, 22. θήσω εἰς τὸ ἐμφανές. Sap. X, 21. γλώσσας νηπίων ἔθηκε τρανάς. — *repono, recondo,* Tob. VI, 4. vbi angelus viſcera piſcis jubet ſolerter reponere; θὲς ἀσφαλῶς. Exempla huius ſignificationis vid. apud *Reiskium* in indice in Demoſth. — τίθεσθαι ἐπὶ διανοίᾳ Sap. IV, 15. *diligenter perpendere.* — τίθεσθαί τι μετά τινός, *aliquid cum alio communicare,* Iudith. II, 2. conuocatis miniſtris ἔθετο μετ' αὐτῶν τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. Syrus bene ܘܓܠܐ ܠܗܘܢ, *reuelauit iis.* — τίθημι 3 Esdr. VIII, 17. chald. שלם *perfecit.*

Τίκτω, proprie quidem *pario,* deinde metaphorice, *efficio,* et quoniam quae pariuntur antea ſunt occulta, eſt *ſtruere, machinari, moliri.* Sir. VIII. 18. ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσῃς κρυπτόν, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται; — quid moliatur, quonam ſit animo.

Τίμιος. — τὸ τίμιον, i. q. ἡ τιμή, *honor, gloria.* Sap. IV, 8. γῆρας γὰρ τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, ſenectutis honor non eſt in annorum multitudine. Syrus ܐܝܩܪܐ, *honor, dignitas.* Arabs كرامة, *nobilitas.* Vid. etiam *Schleusneri* Spicil. 2.

Τιμωρία, *poena*, — *interitus*, 3 Esdr. VIII, 24. in textu chaldaeo Esdr. VII, 28. שרשוּ, *eradicatio*.

Τὶς, *qualis*, *quis*. Sir. XVI, 17. Vid. Κτίσις.— Interdum omittitur τὶς, vt Latinorum *qui* vel *quidam*, v. c. Iudith. XI, 14. *Polyb.* VIII, 13, 1. οὐκ ἔστι τῶν αἰσχρῶν (τι) ὃ παραλέλοιπεν.

* Τοίνυν, *igitur*. Legitur Sap. I, 11. φυλάξασθε τοίνυν γογγυσμὸν ἀνωφελῆ. ibid. c. VIII, 9. *Hesych.* τοίνυν· διὰ τοῦτο.

Τοιοῦτος, *talis*, 3 Esdr. I, 20. respondet hebraeo כמוהו, 2 Chron. XXXV, 18. LXX: ὅμοιον. — 3 Esdr. I, 21. hebr. כ, 2 Chron. XXXV, 18. — 3 Esdr. VIII, 87. τοιαύτην ῥίζαν, hebr. פלטה כזאת, Esdr. IX, 13.

Τοῖχος, *paries*, 3 Esdr. VI, 9. chald. כתל, *paries*, Esdr. V, 8.

Τολμάω, significat etiam *aggredi aliquid*, *laborare* simpliciter; 3 Macc. III, 21. τολμήσαντες ἐξαλλοιῶσαι, cum id laboraremus (loquitur enim Ptolemaeus rex) vt Iudaeos ad graecos mores traduceremus. Vid. *Grotius* ad h. l. et Rom. V, 7.

Τόμος, *volumen*; 3 Esdr. VI, 23. Vid. Τόπος.

Τόπος. τόπος αἰώνιος, sedes beatorum, vita aeterna, Tob. III, 6. ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης ἤδη εἰς τὸν αἰώνιον τόπον, velis me liberare ab huius vitae aerumnis (et transferre) ad sedes beatorum. Vid. Luc. XVI, 9. σκηναὶ αἰώνιοι. — Deinde locus vbi aliquis est collocatus, *conditio*, *status*, Sir. XII, 12. μὴ στήσῃς αὐτὸν (inimicum tibi) παρὰ σεαυτὸν, μὴ ἀνατρέψας στῇ ἐπὶ τὸν τόπον σου. vers. sq. καθέδρα. Vid. *Schleusn.* Spic. 1. et quae nos

supra

ſupra diximus in Καθέδρα. — Denique putat S. V. *Schleusnerus* (Sp. 1.) 3 Esdr. VI, 23. cum quibusdam codicibus eſſe legendum τόπος pro τόμος; ſed recte ibi legitur τόμος, nam in textu chaldaeo Esdr. VI, 2. eſt מגלה, *volumen*, quod Alexandrini verterunt κεφαλίς. Etiam *Ioſephus* ita legit, qui antiqq. lib. XI. cap. IV. p. 557. haec verba ita citat: καὶ εὑρέθη ἐν Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον, ἐν ᾧ κ. τ. λ.

Τότε. *tunc*, 3 Esdr. VI, 2. reſpondet chaldaeo באדין, Esdr. V, 2. quod idem ſignificat.

* Τοὐναντίον (pro τὸ ἐναντίον), *contra, contrarium*. Extat 3 Macc. III, 22. οἱ δὲ τοὐναντίον ἐκδεχόμενοι, qui vero contrariam ſequuntur ſententiam.

Τραυματίας, *vulneratus*, deinde *occiſus*, vid. *Schleusneri* Sp. 1.; addo 1 Macc. VIII, 10. IX, 17. XVI, 8. Iudith. II, 8. IX, 18.

Τρέμω, *tremo*, 3 Esdr. IX, 6. reſpondet hebr. רעד Esdr. X, 9. quod idem.

Τρίβος, vt ὁδὸς ad viuendi rationem ſaepiſſime transferri, v. c. Sap. V, 17. IX, 18. non notauit *Bielius*.

Τροπὴ, *mutatio, conuerſio*, dicitur etiam de coeli et aſtrorum mutationibus et conuerſionibus, Sap. VII, 18. τροπῶν ἀλλαγαὶ conuerſionum in coelo conſpiciendarum viciſſitudines; quae *Nachtigal* vertit: den Wechſel der Horen. Vid. Iob. XXXVIII, 33. — *Polybius* III, 72, 3. τροπαὶ χειμεριναί. *Aeſchin.* dial. de mort. 17. ἰδεῖν περιφορὰς ἄστρων, καὶ δρόμους ἡλίου — ἰσημερίας τε καὶ τροπὰς διττάς.

* Τρόπις, ιδος et ιος, *carina*. Legitur Sap. V, 10. „neque inuenitur ἄτραπον τρόπιος αὐτῆς (ſcl, nauis) ἐν κύμασιν, via carinae eius in

R vndis.

vndis. *Hesychius.* Τρόπις· τὰ κατώτατον τῆς νέως. *Dio Caſſ.* p. 655. ed. *Reim.* ταῖς τρόπισι τῶν νέων.

Τρόπος. — ὃν τρόπον reſpondet etiam in verſione alexandrina hebraeo כַּאֲשֶׁר, Obad. v. 6.

Τροπόω, *conuerto,* — *deſtruo, diruo.* 1 Macc. V, 44. ἐτροπώθη ἡ Καρναΐν, ſubuerſa eſt vrbs Karnain.

Τροφεύω, *nutrio;* addo Baruch. IV, 5.

Τροφὴ, *nutrimentum,* deinde *vitae conſeruatio, vita,* 3 Esdr. VIII, 79. in textu hebraeo Esdr. IV, 9. מחיה. — τροφὴ ἀγγέλων, Sap. XVI, 20. appellatur *manna* vel quia a coelo, angelorum ſede, delabebatur, vel quia Iudaei angelos hoc cibo vti fortaſſe putarent, vt Dii Graecorum ambroſia. Poſteriorem rationem confirmat Sap. XIX, 21, vbi idem manna appellatur, ἡ ἀμβροσίας τροφή. coll. Pſ. LXXVII, 28. ἄρτος οὐρανοῦ.

Τυγχάνω. — τυγχάνει, *accidit,* Sap. XV, 19.

Υ.

Ὑγιαίνω. Notanda eſt formula Tob. V, 15. vbi Tobaeus angelum ita ſalutat: ὑγιαίνων ἔλθοις, ἀδελφέ, fauſtus nobis aduenias amice. ibid. XI, 17. vbi Syrus vertit ܒܫܠܡܐ ܐܬܝܬ, *veniſti in pace* et XII, 5. ὕπαγε ὑγιαίνων, abi in pace, vale. Syrus ܒܫܠܡܐ ܙܠ, *abi in pace.*

Ὕδωρ σοφίας, *aqua ſapientiae,* i. e. ſaluberrimum et vberrimum (hoc enim latet in imagine aquae) pabulum animi, quod ſapientia exhibet cultoribus

bus suis. Sir. XV, 3. coll. Ioh. IV, 14. Similiter *Athenaeus:* τροφὴ ψυχῆς λόγοι καλοί.

Υἱός τινος, is dicitur, qui in arctissima cum aliquo est conjunctione et familiaritate, *ei proximus*, ei *deuotus*. Sic 2 Reg. XII, 15. υἱὸς θανάτου est morti deuotus, cui moriendum est. Sir. XLVII, 12. υἱὸς ἐπιστήμων, in scite dictis versatissimus, sapientissimus. — υἱὸς θεοῦ, Sap. II, 18. V, 5. Deo deuotus, coll. Sir. XXXIII, 1. IV, 10. quare etiam gens judaea appellatur υἱὸς θεοῦ, 1 Sap. l. l. cap. XVIII, 13. ὁμολόγησαν θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι, Aegyptii cruciatibus crudelissimis vexati denique agnouerunt, illum populum (Israëlitas) esse Deo carum. Vid. Iudith. IX, 4. Sap. XVI, 10, 26. vbi υἱοὶ θεοῦ dicuntur οὓς ἠγάπησα (θεός). coll. c. IX, 7. Addit. Esth. VIII, 11. Matth. V, 9. et quae supra diximus in Παῖς.

— υἱὸς ἀνθρώπου, *homo* simpliciter, Iudith. VIII, 16. Vid. Διαιτέομαι.

— υἱοί, *homines* simpliciter (LXX Numer. III, 25.) v. c. 1 Macc. I, 11. υἱοὶ παράνομοι, impii homines. Vid. Ἐξέρχομαι. Ibid. III, 36. vid. Κατοικέω; et v. 58. περιζώσασθε, καὶ γένεσθε εἰς υἱοὺς δυνατούς.

Ὑμνητος, *laudandus*, legitur etiam Cant. tr. puueror. v. 33.

Ὑπάρχοντα, τὰ, *opes*, 3 Esdr. VI, 32. chald. בית, *facultates*, Esdr. VI, 11.

Ὕπατος, *satraps*. Addo 3 Esdr. III, 14. στρατηγοὺς καὶ τοπάρχας καὶ ὑπάτους.

Ὑπέρ. — 1) *de*, i. q. περί; addo Iudith. XV, 4. ἀπαγγέλλοντες ὑπὲρ τῶν συντελεσμένων, qui referrent de rebus peractis. — 2) *pro*, *in*

 vti-

vtilitatem. Addo ad Iob. II, 4. a *Bielio* laudatum, 2 Macc. XII, 44. „si nulla esset resurrectio, vanum esset ὑπὲρ τῶν νεκρῶν προσεύχεσθαι. vid. v. 5. eadem formula. — ὑπὲρ ἁμαρτίας, 3 Esdr. VII, 8. chald. לחטיא, Esdr. VI, 17. 2 Macc. I, 26. θυσία ὑπὲρ παντὸς λαοῦ. vid. c. III, 32. IV, 11. — Sap. XVI, 24. εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων καὶ εἰς εὐεργεσίαν ὑπὲρ τῶν εἰς σὲ πεποιθότων. — 3) *pro, loco.* Sir. XXIX, 15. „*sponsoris* beneficii non obliuiscere, ἔδωκε γὰρ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ σοῦ, dedit enim se ipse (pignus) loco tui.

Ὑπεράγω. Verba Sir. XXX, 22. ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ὑπεράγων *Bielius* vertit *in omnibus operibus tuis esto excellens;* sed est potius *tenere dominium, dominum se gerere.* Monet enim, ne pater familias vxori aut filiis tradat potestatem et bona, vid. v. 19-21. et sqq. additque haec: omnium rerum domesticarum (ἔργα) dominium et gubernationem tibi serua, ne per vxorem et filios macula adspergatur honori tuo. *Lindius* bene vertit: bleibe dein eigener Herr. Syrus ܡܫܠܛ, *elatus* i. e. qui *regnat.* Arabs شريفا, *nobilis, princeps.*

Ὑπερβαίνω, interdum idem quod ὑπερβάλλω, *supero, antecello, praesto.* 3 Macc. VI, 24. τυράννους ὑπερβεβήκατε ὠμότητι, tyrannos crudelitate superastis. Sic etiam apud *Polyb.* XII, 13, 1.

Ὑπερηφανία et ὑπερήφανος. — Monuit S. V. *Schleusnerus* in Spic. 1. hoc vocabulum significare *vitiositatem, iniquitatem.* Recte! Nam proprie ὑπερηφανία iis tribuitur, qui elato sunt animo ita, vt neminem, neque

Deum

Deum curent, ſed omnia ſibi eſſe licita putent. Inde ὑπερήφανοι *Dei contemtores, inimici Deo, crudeles.* Sic. Sir. X, 18. vbi ὑπερηφανία et ὀργὴ θυμοῦ crudelitatem *ex impietate* ortam, denotant; nam antea v. 12. dicit ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, fons et cauſa ſummae impietatis et Dei contemtus eſt in eo, quod homo Deum venerari ſupremum dominum negligit. Inde gentiles, Deo infenſi, dicuntur υἱοὶ τῆς ὑπερηφανίας, 1 Macc. II, 47. et ſtudium illorum impium euertendi ſacra judaea appellatur, ibid. v. 49. ὑπερηφανία. Hoc ſenſu ὑπερηφάνοις opponuntur ταπεινοὶ, qui ſeſe Deo ſubjiciunt (Vid. Ταπεινόομαι). — Iam vero intelligitur, quomodo denique ὑπερηφανία *malitiam, impietatem* et *vitioſitatem* ſimpliciter ſignificet, vt v. c. Sir. XI, 30. vbi καρδία ὑπερηφάνου comparatur cum perdice venatoria aliis inſidias ſtruente in perniciem; ibid. c. XVI, 8. vbi v. 10. per σκληροκαρδίαν explicatur; et ibid. c. XXXV, 18. vbi ἀλλότριος (inimicus), ὑπερήφανος et (v. 17.) ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς non differunt. — Quo factum eſſe videtur, vt ὑπερηφανέομαι ſignificet *violari;* hoc enim ſenſu legitur 4 Macc. V, 21. „transgreſſionibus vel leuioribus vel grauioribus ὡμοίως ὁ νόμος ὑπερηφανεῖται.

Ὑπεροχὴ, *eminentia,* dicitur quoque in malam partem; 2 Macc. XIII, 6. καὶ τίνων ἄλλων κακῶν ὑπεροχὴν πεποιημένον, qui et alia facinora *immania* patrauerat. *Ioſephus* de bello, j. lib. IV. c. 3. p. 276. ed. *Hau.* πάντας ὑποθέντες αὐτοῖς τοῖς ἀνοσίοις τοὺς τῶν τολμημάτων βαθμοὺς, μὴ βαρύνεσθε τὴν ὑπεροχήν.

Ὑπερ-

Ὑπερφέρω, *ſupero*, ſequente ἕως: *attingo, pertingo*, 3 Esdr. VIII, 75. vbi reſpondet hebraeo גדל, Esdr. IX, 7.

Ὑπερχαρής, *valde laetus*. Addo 3 Macc. VII, 20.

Ὑπέρχομαι, legitur quoque 3 Macc. IV, 6. et ibi non eſt *clam venire*, ſed *ſubire*, vel *introire*; αἱ νεάνιδες γαμικὸν ὑπεληλυθυῖαι παστόν, virgines quae nuptialem ſubierant thalamum. *Ioſephus* antiq. l. V. c. 5. p. 290. ed. *Hau*. δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, donis illum ſibi concilians et deuinciens.

Ὑπνόω, *dormio*; de mortuis dicitur Sir. XLVI, 20. Samuel μετὰ τὸ ὑπνῶσαι προεφήτευσε. — Nam ὑπνὸς τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια. *Plut*. in orat. conſol.

Ὑποβάλλω, ſubjicio, *ſubſterno, pono fundamenta*, 3 Esdr. II, 18. vbi S. V. *Schleusnerus* pro ſua ſagacitate optime vidit, verbum eſſe vertendum *reſtaurare*; nam in textu chaldaeo Esdr. IV, 12. eſt חוט, *reſarcire* i. e. *reſtaurare*. Οἱ ό ibi verterunt ἀνύψωσαν, et *Ioſephus*, antiqq. lib. XI, cap. II. p. 549. ed. *Hauerc*. vtitur verbo ἀνεγείρουσι. — *Polyb*. XIII, 6, 2. ὑποβάλλειν θεμέλιον τυραννίδος, tyrannidem ſtabilire.

Ὑποδείκνυμι, *doceo, notum facio*, 3 Esdr. II, 24. chaldaeum הודיע Esdr. IV, 16. *Ioſephus*, antiquit. lib. XI. cap. II. p. 550. ed. *Hau*. vſus eſt verbo δηλῶσαι. — *injungo, demando*, Sir. III, 23. πλείονα συνέσεως ἀνθρώπων ὑποδείχθη σοί, plus tibi demandatum eſt quam vulgo putatur. Auocat enim lectores a πολυπραγμοσύνῃ. — *Dionyſ. Hal*. l. VIII. c. 18. p. 1540. et *Reisk*. ὑποδείξας ἃ δεῖ πράττειν.

Ὑπό-

Ὑπόδημα. — ἕως ὑποδημάτων, *ad calceamenta vsque*, eſt prouerbium et ſignificat *ne minimum quidem.* Sir. XLVI, 19. vbi de Samuele valedicente leguntur: χρήματα καὶ ἕως ὑποδημάτων ἀπὸ πάσης σαρκὸς οὐκ εἴληφε, ne minimum quidem donum ab vllo homine accepit. coll. Geneſ. XIV, 23. et Ioh. I, 27. cuius poſterioris locus eſt ſenſus: ne dignus ſum qui illi vel minimum praeſtem officium. coll. Matth. III, 11.

* Ὑπομιμνήσκω, primum *in memoriam reuoco*, Sap. XII, 2. ἐν οἷς ἁμαρτάνουσιν ὑπομιμνήσκων νουθετεῖς, iisdem rebus in quibus peccauerant, bene memor illorum prauitatis, eos caſtigas. — Deinde in *alterius memoriam reuoco, recito;* ſic Sap. XVIII, 22. quem locum vide in Ὅρκος.

Ὑπομνηματίζομαι, *literis conſignor*, 3 Esdr. VI, 23. reſpondet chald. כתב דכרונה, *ſcribere monumentum*, Esdr. VI, 1.

Ὑπομνηματισμὸς, *commentarius*, 3 Esdr. II, 22. chald. ספר דכרניא *liber monumentorum*, quod Galli dicunt *mémoires.*

Ὑπομονὴ, *ſpes;* deinde id quod ſperatur, *auxilium, liberationem a malo.* Sic videtur eſſe intelligendum Sir. XVI, 13. „improbus cum rapina non euadet; καὶ οὐ μὴ καθυστερήσει (θεὸς) ὑπομονὴν εὐσεβοῦς, non tardabit Deus auxilium pio ferendum. Sed profiteor, verba etiam ſic verti poſſe: Deus ſpem piorum non protrahet. coll. Sir. IV, 1. μὴ παρελκύσῃς ὀφθαλμοὺς ἐπιδεεῖς.

Ὑποπίπτω, *accido, obuenio*, 3 Esdr. VIII, 18. (quae verba e codice vaticano exciderunt) reſpondet chaldaeo נפל. — Legitur praeterea quoque Iudith. XVI, 7. vbi eſt idem quod ſimplex

simplex πίπτω, *cado*, *ſuccumbo*, *interficior*; οὐ γὰρ ὑπέπεσεν ὁ δυνατὸς αὐτῶν — non enim interfectus eſt Holofernes a fortibus. — In altero membro eſt πατάσσειν.

Ὑπόστασις, *materia*, qua aliquid conſtat, Subſtanz, Sap. XVI, 21.

* Ὑποφωνέω, *acclamo*, *ſucclamo*. Legitur Iudith. XV, 14. ὑπεφώνει πᾶς ὁ λαὸς τὴν αἴνεσιν ταύτην. (Cod. Alex. et ed. Complut habent ὑπερεφώνει.) Eodem ſenſu apud *Plutarch.* de diſcr. am. et adul. c. XI. c. XLVIII.

* Ὕστατος, *vltimus*, *ſupremus*. Extat 3 Macc. V, 49. ὑστάτη βίου ῥοπή, vltimum vitae momentum.

Ὕστερος. — Deſunt in *Bielio* formulae ἐφ' ὑστέρῳ, *deinde*, *denique*, Sap. XIX, 11. ἐξ ὑστέρου, *tandem*, *denique*, Ep. Ierem. v. 72.

Ὑφοράομαι, *ſuſpicor*, legitur praeterea 3 Macc. III, 23. παρέκαστα ὑφορώμενοι ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ κατορθώματα.

Ὕψιστος. — κύριος ὁ ὕψιστος, 3 Esdr. II, 3. hebr. אלהי־השמים, *Deus coelorum*, i. e. ſummus, 2 Chron. XXXVI, 23.

Ὕψος, interdum ſignificare *laudem*, monuit *Schleusnerus* in Spic. 1. Addo Iudith. XIII, 20. ποιῆσαί σοι αὐτὰ ὁ Θεὸς εἰς ὕψος αἰώνιον, euenire tibi jubeat Deus haec in laudem aeternam.

Ὕψωμα, *ornamentum ſublime*, Iudith. XV, 9. vbi proceres Iudaeorum Iuditham, liberata Bethulia, ita alloquuntur: σὺ ὕψωμα Ἰσραήλ, σὺ γαυρίαμα μέγα τοῦ Ἰσραήλ. Vulgatus vertit: *tu gloria*.

Φ.

Φ.

Φαίνομαι — φαίνεταί μοι, *videtur mihi* i. e. *placet*, 3 Esdr. II, 21. ὅπως, ἂν φαίνηταί σοι, ἐπισκεφθῇ, vt, ſi tibi placeat, euoluantur annales.

Φάρμακον, *veneficium, venenatum; Bielius* ſine exemplis. Legitur hoc ſenſu Sap. I, 14. φάρμακον ὀλέθρου, venenum, *res lethifera.*

Φείδεσθαι, *parcere;* deinde de ſermone *cohibere, temperare, abſtinere,* Sap. I, 11. φείσασθε γλώσσης ἀπὸ καταλαλιᾶς, cohibete linguam (*Bielius* vertit *parcite*) ab obtrectatione. cf. Iob. XXXIII, 18. Sic φείδεσθαι τῆς ἀμετρίας τοῦ λόγου eſt: abſtinere a nimia prolixitate. Vid. *Stephani* theſaur. ſ. h. v.

Φθάνω, *praeuenio;* deinde *adſequor quod efficere contendi, ad finem perduco, peruenio eo.* Sic legitur Sir. XXX, 16. „racemos (i. e. ἀποφθέγματα) poſt vindemiatores collegi, et ἐν εὐλογίᾳ κυρίου ἔφθασα, et Deo fauente cum ſucceſſu feci.

Φιάλαι, *phialae, crateres,* 3 Esdr. II, 12. hebr. כפורים, *crateres,* Esdr. I, 10.

Φιλάνθρωπος, *amans hominum,* Sap. VII, 25. — 3 Esdr. VIII, 9, 10. Βασιλεὺς Ἀρταξέρξης Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ χαίρειν, καὶ τὰ φιλάνθρωπα. Sic enim interpungendum eſt, vt docet textus chaldaeus Esdr. VII, 12. vbi verbis χαιρ. καὶ τ. φιλ. reſpondent chaldaea גמיר וכענת, *perfectus et caetera;* quae Alexandrini verterunt: τετελέσθω ὁ λόγος καὶ ἡ ἀπόκρισις. Sed videntur haec verba, vti nunc leguntur, ad Esdram referenda eſſe: *Esdrae* ſacerdoti

Dei

Dei altiſſimi, *docto* et caetera. Nam גמרא ſignificat etiam *doctrinam*, *ſtudium*. Vid. *Caſtelli* Lex. heptagl. p. 574. Ceterum jam ſic, vt vulgo, interpunxit *Ioſephus* (antiq. lib. XI. c. V. p. 560. edit. *Hauerc.*) dum regis epiſtolam ita incipit: Τῆς ἐμαυτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νομίσας etc.

Φίλος. Hoc verbum ſaepius denotare *regum miniſtros* et *conſiliarios*, monuit *Bielius*, et idem ſignificat 3 Esdr, VIII, 26. vbi in textu hebr. Esdr. VII, 28. eſt שׂר, *princeps*, *magnas*; — et 3 Esdr. VIII, 13. chald. יעטין, *conſiliarii*, Esdr. VII, 15.

Φιλόψυχος, Sap. XI, 26. non *amans animarum*, vt *Bielius* vertit, ſed *amans vitae*; *Nachtigal* vertit: Lebengebender. Poſtulat hanc explicationem nexus loci, cum auctor dicat (v. 24-25.), Deum omnia, quae ſint, amare, et velle vt maneant i. e. eſſe pergant; quibus addit: φείδῃ δε πάντων ὅτι σά ἐστι δέσποτα φιλόψυχε. coll. c. XII, 1. c. I, 14. *Heſychius:* Φιλόψυχον. εὔψυχον. — Sic apud *Dion. Caſſ.* l. 78. p. 1352. ed. *Reim.* Iulia, mortem ſibi illatura, dicitur οὐκ ἔτ' ἐφιλοψύχησεν, nullo vitae deſiderio amplius tenebatur; et φιλόψυχοι dicuntur, qui nimium vitam amant. Vid. *Stephanus* in theſ. ſ. h. v.

Φοβέω, tranſitiue, *timorem injicio;* Sap. XVII, 9. εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταραχῶδες ἐφόβει, ſi nil horrendi iis timorem injiceret. Vulgatus: *etſi nihil illos ex monſtris perturbabat.* Syrus ܕܚܠ?, *perterruit.* Vid. *Thucyd.* VIII, 82. — Inde etiam

Φόβοι,

Φόβοι, *terrores*, Sap. XVIII, 17. *φαντασίαι ἐξετάραξαν αὐτοὺς, φόβοι δὲ ἐπέστησαν ἀδόκητοι.* coll. Rom. XIII, 3.

Φορολογία, *tributum*, 3 Esdr. II, 19. VIII, 22. chald. מנדה, *tributum*, Esdr. IV, 13. VII 24. — 3 Esdr. VI, 29. chald. נכס, *opes*, Esdr. VI, 8.

Φρόνησις, significat etiam *castitatem*, vt *ἀφροσύνη* et *ἄφρων* (vid. supra et *Bielium* in *Ἄφρων*) *adulterium*, *adulterum*. Hoc sensu legitur Sap. III, 15. Vid. *Πόνος*.

Φρύαγμα, proprie *anhelatio equi;* deinde de homine *insolentia*, *superbia*. Legitur quoque 3 Macc. VI, 16. *ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παντὶ τῷ τῆς δυνάμεως φρυάγματι παρῆγε*, rex cum elephantibus et totius exercitus strepitu aduenit. Hoc enim loco *φρύαγμα*, strepitum, ouationem exercitus, qua, vt equi hinnitu, fortitudinem et animum solent ostendere, significat. *Syrus* simpliciter ܥܡܟܠܗ ܚܝܠܗ, *cum toto exercitu suo*.

Φρυάσσω, *elato sum animo*, *superbio*. Addo 3 Macc. II, 2. *σθένει πεφρυαγμένος*, potentia elatus.

Φυλακή, *custodia*, — *praesidium*, *munimentum*, i. q. *σκέπη*, Sir. XXXI, 16. *σκέπη ἀπὸ μεσημβρίας, φυλακὴ ἀπὸ προσκόμματος.*

— Deinde *statio in qua quis persistere debet*, Sir. XLIII, 10. astra *οὐ μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν φυλακαῖς*, non fatiscunt in stationibus. Vulg. *in vigiliis*, quod nos diceremus auf ihrem Posten.

ſten. Syrus ſenſum expreſſit ܠܐ ܡܫܬܚܠܦܝܢ ܒܪܗܛܗܘܢ, in curſu ipſorum non mutantur.

Φύλαρχος, proprie *tribus princeps*. *Ioſeph.* antiq. l. III. c. 7. p. 151. πᾶσι τοῦ Ἰακώβου υἱῶν, οὓς καὶ Φυλάρχους νομίζομεν. Eodem ſenſu 3 Esdr. VII, 8. vbi in dedicatione templi oblati dicuntur duodecim capri πρὸς ἀριθμὸν ἐκ τῶν Φυλάρχων τοῦ Ἰσραὴλ ad numerum conditorum tribuum Iſraëliticarum; — quibus verbis liberius auctor vertit chaldaea למנין שבטי ישראל, ad numerum *tribuum* iſr. Quare etiam libri quidam pro Φυλάρχων e gloſſemate habent Φυλῶν. Fatendum tamen eſt, jam *Ioſephum* (antiqq. lib. XI. c. IV. p. 558. edit. *Hauerc.* ita legiſſe: χιμάρους δώδεκα κατὰ Φυλήν. — Deinde, quoniam Φυλή ſaepius denotat *gentem*, et in compoſitis (v.c. ἀλλόφυλος ὁμόφυλος) retinet hanc notionem, Φύλαρχος quoque *principem*, *ducem* quemcunque denotat, vt 3 Esdr. VIII, 54. 59. hebr. שרים, *principes*, Esdr. VIII, 24. 28. — 3 Esdr. VIII, 96. Φυλάρχοι τῶν ἱερῶν, hebr. שרי הכהנים, Esdr. X, 5. — Vnde etiam de militum duce dicitur 2 Macc. VIII, 32. Φύλαρχος τῶν περὶ Τιμόθεον, dux militum Timothei. — *Heſychius*: Φύλαρχον· χορήγιον (niſi legendum χορηγόν.)

Φυλή, *tribus*, *pars*, 3 Esdr. I, 4. hebr. מחלקות, 2 Chron. XXXV, 4. vbi LXX ἐφημερία.

Φῦλον, *gens*, *natio*; addo 3 Macc. IV, 14. *Heſych.* Φῦλον· γένος. Vid. *Polyb.* I, 10, 2. et ibi *Schweighaeuſer*, docens Φῦλον latius patere quam ἔθνος.

Φύσις, *indoles*, *facultates*, Sap. VII, 20. Φύσεις ζώων, indoles animalium; i. q. θυμὸς ibidem. Vid.

Vid. *Schleusneri* Spic. 2. s. h. v. et Δύναμις. — Sap. XIII, 1. vbi idolorum cultores appellantur μάταιοι φύσει, coll. c. XII, 10. vbi idem dicitur his verbis κακία ἔμφυτος, malitia innata. Vid. etiam Σύμφυτος. — In 4 Macc. I, 20. φύσεις notat, *genera*, *species*. Παθῶν δὲ φύσεις εἰσὶν αἱ δύο, ἡδονή τε καὶ πόνος. Sic interdum dicitur γένεσις, quod vid.

Φυτεύω, *planto*; deinde tropice *stabilio*, *prosperum reddo*, Sir. X, 15. ῥίζας ἐθνῶν ἐξέτιλεν ὁ κύριος, καὶ ἐφύτευσε ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν.

Φυτὸν, significat etiam *truncum*, *arborem majorem*, e qua idolum scindi potest, Sap. XIII, 11.

Φωνέω, *acclamare*, *respondere*, 3 Esdr. IX, 10. hebr. ענה, Esdr. X, 12. et iterum 3 Esdr. VIII, 92. coll. Esdr. X, 2. — Deinde *voco*, *vocando accerso*, Tob. V, 8. φώνησον αὐτὸν πρός με. coll. Matth. XX, 32. Luc. XVI, 2.

Φωνὴ, *preces*, Iudith. IV, 13. Vid. Εἰσειδέω. coll. Act. VII, 31.

Φῶς ὀφθαλμῶν, Baruch. III, 14. vel *vita*, vel *magna felicitas*, vt saepius φῶς quodcunque salutare denotat; ποῦ ἐστι μακροβίωσις καὶ ζωὴ, ποῦ ἐστι φῶς ὀφθαλμῶν καὶ εἰρήνη; — Sap. XVIII, 4. τὸ ἄφθαρτον νόμου φῶς, lex mosaica in aeternum homines collustratura. coll. Matth. V, 14. Baruch. IV, 1.

Φωστὴρ, *luminare*, 3 Esdr. VIII, 79. in textu hebraeo Esdr. IX, 8. est עינים, *oculi*. coll. Matth. VI, 22.

X.

X.

Χαίρειν, 3 Esdr. VIII, 9. Vid. Φιλάνθρωπος.

Χαλκὸς, vt Latinorum *aes*, denotat quoque *argentum*, *pecuniam*; Epiſt. Ierem. v. 35. οὔτε πλοῦτον οὔτε χαλκὸν οὐ μὴ δύνωνται διδόναι, idola neque diuitias neque pecuniam poſſunt cultoribus exhibere. Syrus vertit ܟܣܦܐ, *argentum*. Vid. Matth. X, 9. Marc. VI, 8. 3 Esdr. VIII, 57. hebr. זהב, Esdr. VIII, 27. Vid. Χρηστὸς. *Heſychius:* Χαλκοῦς· τοῦτο ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου ἔλεγον. Vid. *Fiſcheri* proluſſ. de Vitiis Lexx. N. T. p. 270. et *Stephanus* in theſ. ſ. h. v.

Χαμαιπετὴς, *humi proſtratus*, 3 Esdr. VIII, 91. hebr. מתנפל, Esdr. X, 2.

* Χάραγμα. Vid. Χάρρα.

* Χάῤῥα. Legitur haec vox 3 Esdr. V, 55. in textu Vaticano. Quum quid illa ſibi velit nemo facile intelligat, mutata eſt in Codice Alexandrino et in Aldina in Κάῤῥα, quam vocem *Bielius* exhibuit in Κάῤῥον (quod vide) et interpretatus eſt *currus*, *rheda*. Sed neſcio an Κάῤῥον (quod e *Bielio* ſuo Lexico inſeruit quoque Exc. *Schneiderus*) ſit vocabulum graecum, idque ſignificet. Vulgatus et Syrus vocem non intellexerunt, verteruntque ille *carra*, hic ܡܪܟܒܬܐ. Sed profecto ſupereſt vera lectio in Vaticano, corrupta autem ob ſcribendi compendium; legendum enim eſt, niſi egregie fallor, χάραγμα, ſiue χαράγματα, *nummi*, *monetae*, quod quidem vocabulum optime toti loco conuenit. Quod vero rem vtique conficit, eſt textus hebraeus Esdr. III, 7. vbi pro χάῤῥα legitur שמן (LXX: ἔλαιον), quod h. l. non

non *oleum* est vertendum, quoniam ineptum esset, sed eo sensu accipiendum, quo saepius chaldaeum שמן et Syrum ܡܫܚܐ (Matth. V, 26. Luc. XXI, 2.) *semissis, quadrans;* de qua significatione vid. *Castelli* Lex. heptagl. p. 3778. Hoc autem loco posita est species pro genere, et significat *pecuniam* simpliciter. — *Iosephus* (antiq. l. XI. c. IV. p. 555. ed. *Hau.* qui idem eisdemque verbis narrauit, sic scripsit: *τοῖς δὲ Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κοῦφον ἦν, τότε κέδρινα κατάγουσι ἐκ τοῦ λιβάνου ξυλά κ. τ. λ.* Intelligitur Iosephum textum graecum huius libri habuisse et legisse *χαρᾷ*.

Χειμερινός, *hyemalis.* χειμερινὴ ὥρα, 3 Esdr. IX, 11. hebr. עת גשמים, Esdr. X, 13.

Χείρ, *actio, quae manu peragitur*, i. q. ἔργον. Sir. XXXVIII, 10. ἀπόστησον πλημμελείας καὶ εὔθυνον χεῖρας — emenda agendi rationem. — *potentia* i. e. *opes, facultates* quae manu acquiruntur. Baruch. I, 6. καὶ συνήγαγον ἀργύριον καθὰ ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χείρ. — Deinde χείρ saepius facit periphrasin substantiui quod cum eo conjunctum est, ita vt redundare videatur, v. c. Sir. IX, 19. σοφία παραδώσει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτοῦ, eum tradet fato suo. Ibid. c. XV, 14. θεὸς ἀφῆκεν ἄνθρωπον ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ arbitrio ipsius tradidit, er überliess ihn seiner Freyheit. — Sap. I, 12. ἔργοις χειρῶν ἡμῶν i. e. operibus nostris; quod ibi est: viuendi ratio.

— ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς λόγοις, Latinorum *dictis factisque*, Sap. I, 16. — Denique χείρ saepius ita dicitur, vt significet, aliquid *proximum*

ημων, *propinquum esse;* quo pertinent formulae quae sequuntur: παρὰ χεῖρα, *ad manus,* Tob. XI, 9. quod ibi est: *paratum habe.* Sir. XIV, 25. στήσει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ κατὰ χεῖρας αὐτῆς, i. e. *ei proxime.* — Addit. Esth. IV. βοήθησόν μοι, ὅτι κίνδυνός μου ἐν χειρί μου, periculum in manu est, i. e. instat, premit. *Polyb.* XV, 14. 8. ἅτε τῶν ἱππέων ἐν χερσὶν ὄντων, quum equites ceruicibus imminerent. — Sap. XIX, 3. ἔτι γὰρ ἐν χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, quum adhuc grauissime sentirent calamitatem. *Plutarch*. de ser. vind. ὑπὲ χεῖρα τοῖς τολμωμένοις ἀπαντῶται τιμωρίαι. — Sap. IX, 16. μόλις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὰ χερσὶν εὑρίσκομεν μετὰ πόνου· τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς ἐξιχνίασε, — *praesentia,* quae conspici et haberi possunt. Sic apud profanos τὰ ἐν χερσὶν ὄντα saepius sunt *praesentia,* v. c. ap. *Polyb.* Frag. gr. 47. *Dion. Cass.* l. 39. p. 207. ed. *Reim.*

Χειρονομία, 3 Macc. I, 5. *Bielius: pugilatio.* Nescio vero an hoc vere significet, cum potius χειρομαχία scribendum fuisse videatur. Χειρονομία potius est manuum certa cum lege motus, diciturque de Pantomimis. *Grotius* vero haec: „omnino puto scriptum fuisse „κρεωνομίαις, id est, *frustillatim discerpi.* „Sic enim κρεωνομεῖν sumitur Leu. VIII, 19. „pro נתח, quod alibi vertitur μελίζειν (*membratim concidere*).“ Quid, si scribendum χειροτονία, *manum consertio?* — Sed definire nolo.

Χερσαῖος, *terrestris,* aquatili oppositus, legitur quoque Sap. XIX, 19.

Χράομαι, dicitur quoque sensu obscoeno de commercio venereo cum vxoribus. Sir. XXVI, 10.

10. ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακὴν, ἵνα μὴ εὑροῦσα ἄνεσιν ἑαυτῇ χρήσηται, — ne libertate illi concessa se abuti patiatur. Sic ibid. v. 22. ὕπανδρος πύργος θανάτου τοῖς χρωμένοις, mulier maritata mortis causa est illis qui rem cum ipsa habeant. — Eodem fere sensu intelligendum est Sap. II, 6. δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν, καὶ χρησώμεθα τῇ κτίσει ὡς νεότητι σπουδαίως. Hic enim est *frui ad voluptatem et libidinem*, i. q. ἀπολαύω, vid. Prou. VII, 18.

Χρεία, *vsus*, 3 Esdr. VIII, 17. chald. פלחן, *ministerium*, *vsus*, Esdr. VII, 19. et 3 Esdr. VIII, 18. chald. מנתן, *dare*, Esdr. VII, 20.

Χρῆμα, Sir. X, 8. est *habendi cupido, auaritia*. „Regna diruuntur διὰ ἀδικίας, καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα. Arabs optime حب الورق, *amor pecuniae*.

Χρήσιμος, notat etiam id quod *praestans*, *salutare* est; Sap. VIII, 7. σωφροσύνην γὰρ καὶ φρόνησιν, δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν, ὧν χρησιμώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν βίῳ ἀνθρώποις. — Inde τὸ χρήσιμος, *stator*, *promotor*, Sir. X, 4. τὸν χρήσιμον (βασιλέα) ἐγειρεῖ (ὁ θεὸς) εἰς καιρόν. P. R. *Lindius* bene obseruauit, χρησ: h. l. hiphilice esse accipiendum, et respondere hebraeo מצליח, *stator*, *promotor*. Vid. Ez. XV, 4. et ibi LXX.

Χρηστὸς, *optimus*, *praestantissimus*. Addo 3 Esdr. VIII, 57. ἀπὸ χρηστοῦ χαλκοῦ, hebr. מצהב טובה, Esdr. VIII, 27.

Χρόα, *color*. Sap. XIII, 14. *Haec Bielius.* Sed χρόα denotat etiam superficiem rei, cui color est inductus, et dicitur nominatim de *cute* seu *corpore*, quo sensu etiam in illo loco est accipiendum; φύκει ἐρυθήνας χρόαν αὐτοῦ,

fuco rubicundam reddit cutem idoli. „*Hesychius*: Χρόα· τὸ σῶμα, ἢ χρῶτα.

Χρόνος, *tempus*; deinde *mora*, Sap. XII, 20. δοὺς χρόνους καὶ τόπον. Sic etiam apud *Polybium* VI, 17. 5. χρόνον δοῦναι, moram concedere. — Porro *anni* (vid. *Munthii* obſſ. e Diod. S. ad Luc. XX, 9.) et inde *annales*, quo ſenſu legitur 3 Esdr. I, 24. τὰ κατ' αὐτὸν ἀναγέγραπται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, res geſtae illius ſcriptae leguntur in antiquioribus annalibus; — nam paulo poſt v. 42. accuratius loquitur auctor: ἡ βίβλος τῶν χρόνων, vbi in textu hebr. 2 Chron. XXXVI, 8. eſt ſimpliciter ספר.

— ἐν χρόνῳ, *denique, labentibus annis*, noſtrum: mit der Zeit, quod Graeci σὺν χρόνῳ (vid. *Stephani* theſ.) dicunt, vel χρόνῳ ſimpliciter; Sap. II, 4. τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ. Syrus bene ܒܙܒܢܐ ܕܒܬܪ, *ſubſequente tempore*. Vid. etiam Sap. XIV, 16.

— μέχρι χρόνου, *aliquamdiu, vsque ad certum quoddam tempus*, Tob. XIV, 4. „deſolatae erunt Hieroſolymae μέχρι χρόνου· καὶ πάλιν ἐλεήσει κ. τ. λ.

Χρυσοειδής, *auri ſpeciem referens*, 3 Esdr. VIII, 57. reſpondet hebraeo כזהב חמודה, *deſiderabile vt aurum*, Esdr. VIII, 27.

Χρυσοχάλινος, *aureo fraeno ornatus*, legitur etiam 2 Macc. X, 29. e coelo apparuerunt bellatores ἐφ' ἵππων χρυσοχαλίνων.

Χρύσωμα, *vas aureum*. χρυσώματα, 3 Esdr. VIII, 57. hebr. כפורי זהב, *crateres aurei*, Esdr. VIII, 27.

Χωννύω, *obruo*; de ſepulchro dicitur Tob. VIII, 18. χῶσαι τὸν τάφον, obrue ſepulchrum

antea

antea effossum. *Bielius* perperam vertit *effodere sepulchrum.* *Dio Cass.* l. 76. p. 1281. ed. *Reim.* χωννύων τὰ ἕλη, sarmentis implere paludes.

Χωρίζω, *remoueo.* ἐχωρίσθησαν τοῦ ἱερατεύειν, 3 Esdr. V, 39. hebr. יגאלו מן־הכהנה, *remoti sunt a sacerdotio*, Esdr. II, 62.

Ψ.

Ψάλτης, 3 Esdr. V, 42. hebr. משררות, Esdr. II, 65.

Ψεῦδος, non solum *mendacium* et *fraus*, sed etiam id quod cuiuis fraudi subjacet *animus* scilicet *malignus*, qui alios laedit et inde *malitia, prauitas, scelus;* Sir. VII, 12. μὴ ἀροτρία ψεῦδος ἐπ' ἀδελφῷ σου. (coll. v. 13) quae sententia repetita est e Prouerb. III, 29. אל־תחרש על־רעך רעת, LXX: μὴ τεκτήνῃ ἐπὶ σὸν φίλον κακά. Hebraeum שקר saepissime ita dici vt *malignitatem* denotet, et in Alexandrinorum versione ἀνομίᾳ et ἀδικίᾳ respondere (v. c. Leuit. XIX, 12. Leu. VI, 3. Ps. CXVIII, 29.) pluribus videndum est in *Kircheri* Concord. s. h. v. coll. Apoc. XXI, 27. Ioh. VIII, 44. — Similiter dicitur Δόλος, quod vid.

Ψυχή, saepissime in libro Sapientiae *animus*, spiritualis hominis pars, quae cogitat et vult. v. c. Sap. I, 4, 11. II, 22. VIII, 19, 20. IX, 15. φθαρτὸν γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχήν. — Inde ψυχαὶ in eodem libro sunt *manes, animae defunctorum*, cap. III, 1. δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ θεοῦ. De defunctis vero esse sermonem docent verba sequentia: ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι. — ibid. v. 13. ἕξει καρπὸν

ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν, i. e. in judicio quo de animarum remuneratione decernit Deus. — Sed et eo ſenſu venit ψυχὴ vt *ſenſus, affectus* quos cum brutis habemus communes, inde *cupiditates, propenſiones* denotet. Sir. V, 2. μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ σου, καὶ τῇ ἰσχύι σου, noli ſequere cupiditates et potentiam tuam; ſtatim enim Siracides addit: τοῦ πορεύεσθαι ἐν ἐπιθυμίαις καρδίας σου. — Ibid. IX, 2. μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου, ἐπιβῆναι αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἰσχύν σου, i. e. ne nimia cupiditate rem cum vxore tua habeas, eamque in damnum corporis tui adſcendas. Vid. Ἐπιβαίνω. — Ibid. c. XVIII, 29. 30: ἐγκρατεία ψυχῆς: ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου· ἐὰν χορηγήσῃς τῇ ψυχῇ σου εὐδοκίαν ἐπιθυμίας κ. τ. λ. Sic etiam intelligere vellem Sir. IV, 22. μὴ λάβῃς πρόσωπον (ſubaud. τινὸς) κατὰ τῆς ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῇς εἰς πτῶσίν σου, ne partium ſis ſtudioſus pro tua voluntate, vt tibi placet, neque ſic interitum tibi para. — Sir. XXIII, 6. κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με, καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με. Sic etiam hebr. נפש interdum dicitur, vt Ieſ. LVI, 11. הכלבים עזי־נפש, i. e. *canes inſatiabiles;* ibid. c. LVIII, 10. נפש נענה תשביע. Vid. e. N. T. Ioh. X, 24.

Ω.

Ὠμότης, *crudelitas,* 3 Macc. V, 20. VI, 24. VII, 5.

Ὤν, ὁ, adpellatio Dei. Addo Sap. XIII, 1. — ὢν in ſenſu praeteriti, Sap. VIII, 20. μᾶλλον δὲ ἀγαθὸς ὢν ἦλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον. coll. Ioh.

Ioh. I, 18. — τὰ ὄντα i. q. τὸ πᾶν, *rerum vniuersitas*, Sap. VII, 17. αὐτός μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν, εἰδέναι σύστασιν κόσμου κ. τ. λ. Ibid. c. XI, 24. ἀγαπᾷς τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὐδὲν βδελύσσῃ ὧν ἐποίησας. — *Maxim. Tyr.* ferm. 38. ὁ Θεὸς ὁ τῶν ὄντων πατὴρ καὶ δημιουργός. Vid. etiam quae *Loesnerus* e Philone laudauit loca in obff. ad Rom. IV, 17. — τὰ ὄντα ἀγαθὰ, Sap. II, 6. bona, *quae in promtu* funt (πάροντα, vid. πάρειμι), *praesentia, quae habemus*, quibus aetatis et occafionis ratione frui poffumus. Locum vid. in Χράομαι.

Ὥρα, fimpliciter pofitum de *mortis momento* dicitur Sir. XI, 27. κάκωσις ὥρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, mortis hora delet fenfum deliciarum in vita perceptarum. Nam in altero membro eft συντέλεια, et v. 28. τελευτή. Vid. e N. T. Marc. XIV, 35. Ioh. XII, 27.

Ὡραίομαι, *pulcher fum*, refpondet etiam in verfione alexandrina hebr. נאוה, Cant. I, 10.

Ὡς, *quafi, ac fi*, 2 Macc. IV, 1. Vid. Κακολογέω. — *quomodo*, i. q. ὃν τρόπον; ex libris apocryphis addo Sir. VIII, 13. ἐὰν ἐγγυήσῃ ὡς ἀποτίσων φρόντιζε, quomodo perfoluere poffis cura. Eodem fenfu legitur hebr. כ Ecclef. XI, 5. coll. Luc. XXIII, 55. — *ita vt*, pro ὥστε, Sap. V, 12. ὡς ἀγνοῆσαι τὴν δίοδον αὐτοῦ, ita vt via eius non confpiciatur. Vid. *Fifcheri* prolufl. de Vitt. LL. N. T. p. 347. — pro κατὰ, in loco 1 Esdr. VII, 25. καὶ σὺ Ἔσδρα, ὡς ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐν χειρί σου, — pro tua diuina fapientia. In textu hebraeo eft כחכמת, quod alter interpres 3 Esdr. VIII, 25. vertit κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, vt etiam habet *Iofephus*, antiquit. l. XI. cap. V. edit.

Hau.

Hau. Nam ſemper ſequitur Ioſephus Esdram Graecum. — Sic quoque Esdr. VII, 28. ἐκρατειώθην ὡς χεὶρ θεοῦ ἡ ἀγαθὴ ἐπ' ἐμὲ i. e. pro Dei auxilio, quod mihi praeſtitit; in text. hebr. כיד, quod alter interpres 3 Esdr. VIII, 27. vertit κατὰ τὴν ἀντίληψιν κυρίου. Vid. quoque Esdr. VIII, 18. coll. cum 3 Esdr. VIII, 47.

— Omittitur interdum ὡς, vt כ hebr. in comparatione, v. c. Sir. XXXI, 20. XVI, 21. Sap. XIV, 20. II, 2. V, 18. — Denique 3 Esdr. VIII, 3. ὡς γραμματεὺς εὐφυής, reſpondet hebraeo והוא, *et ille*, Esdr. VII, 6. *Heſychius*: Ὡς· θαυμαστικὸν ἐπίῤῥημα· ἄλλοι· οὕτως, ὁμοίως. ἀληθῶς, ἢ ὥσπερ, ἵνα, ὅτε, ὅτι, πρὸς, λίαν ἢ εἰς τὰ παραδείγματα.

Ὥστε, *igitur*, *itaque*, Sap. VI, 25. ὥστε παιδεύεσθαι τῆς ῥήμασί μου, erudimini itaque dictis meis. Vid. Matth. XII, 12. 1 Theſſ. II, 18.

Ὠφελέομαι, *lucror*, *commoda accipio*, *felix ſum*. Vid. *Schleusn*. Sp. 2. Addo Sap. VI, 25. vbi auctor ad ſapientiae ſtudium adhortaturus παιδεύεσθε, inquit, τοῖς ῥήμασί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε — et felices eritis. Vid. *Dionyſ. Halic*. p. 1522. et p. 475. ed. *Reisk*. *Aeſchyl*. dial. de virt. 3. ἔστιν ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι.

Quam

Quum iis, qui thesauro Bielii vtuntur, vtiles fore videremur, si σφάλματα. quae in illo occurrunt et passim a nobis notata sunt, indicaremus, adjunximus hunc, qui sequitur, catalogum illorum.

Vol. I.

p. 2. in 'Αβατος lin. 8. loco Ier. VI, 1. lege Ier. VI, 8.
ibid. in 'Αβεβαιοτης lin. 2. loco 8, lege 18.
p. 4. in 'Αγαθος l. 3. pro שב lege טב, et lin. 4. pro שוב lege טוב.
p. 174. in 'Απογραφη lin. 1. pro כטוב, lege כתוב.
p. 200. in 'Αποστρεφω lin. 2. a fine pro Sir. XXIX, 8. lege Sir. XXIX, 6, 7.
p. 204. in 'Αποτομος lin. 2. pro XII, 9. lege XI, 10.
p. 207. in 'Απροσδεης lin. 1. pro XII. 19. l. XII, 9.
p. 232. in Αρχιφυλος dele comma post *princeps*.
p. 273. in Βαθος lin. 4. pro מצובה lege מצולח.
p. 284. in Βασιλικον lin. 1. pro *regnum* l. *regium*.
p. 302. in Βουλη lin. 2. pro רעת lege רעת.
p. 361. in Δημιουργεω lin. 2. pro 12 l. 2.
p. 369. in Διαθεσις lin. 2 et 3. pro 3 Macc. 3 lege 3 Macc. III, 26. — et lin. 3. pro εὐθαδεια lege εὐσταθεια.
p. 400. in Διδασκω. lin. 3. a fine pro πυλεμον lege πολεμον.
p. 414. in Διοικεω lin. vlt. pro XII, 8. lege XII, 18. et adde XV, 1.
p. 432. in Δυναστευω lin. 3. a fine pro XII. lege V.
p. 489. 'Εκμελεταω lin. 1. pro XII, 15. lege XV, 12.
p. 497. in 'Εκταρασσω lin. vlt. pro *Sir.* lege *Sap.*
p. 507. in 'Ελασσωμα lin. 1. pro XII. lege XI.
p. 520. 'Επληθω lege 'Εμπληθω.
p. 537. Ευθημεομαι lege ἐνθυμεομαι, et lin. 6. a fine pro ἐνθυμηθοῦναι lege ἐνθυμηθῆναι.
ibid. pro 'Ενθυσιαζομενος legendum esse videtur 'Ενθουσιαζομενος; quod etiam locus, quo verbum est collocatum, docet.
p. 552. in 'Εξαλειφω lin. vlt. pro ἐξαλειφθήσονται l. ἐξαλειφθῆναι.
p. 557. in 'Εξαφιημι pro XXII. lege XII.
p. 580. in 'Επαρκεω lin. 1. pro 2 Macc. lege 1 Macc.
p. 597. 'Επιθυματος lege 'Επιθυμητος.

p. 622.

p. 622. in Ἐπιτυχια pro 10. lege 19.
p. 638. in Ἐρις lin. 2. pro XLVIII lege XXVIII.

Vol. II.

p. 94. in Κακοεξια pro IX lege XIX.
p. 134. Καταλειωμα lege Καταλειμμα.
p. 175. in Κατέχω lin. 3. post capio deest verbum hebraeum אחז.
p. 190. Κεραμτυς lege Κεραμευς.
p. 230. in Κορη lin. vlt. pro XVII, 16. lege XVII, 22.
p. 240. in Κρηνη lin. 3. pro XLVIII, 12. lege XLVIII, 17.
p. 300. in Λυπη lin. 7. et 8. pro Ion. IV, 11. l. Ion. IV, 1.
p. 301. in Λυσιτελης lin. 1. pro 3 lege 23.
p. 304. in Μαγικος pro 1. lege 7.
p. 320. Μεγαλοπρετως lege Μεγαλοπρεπως.
p. 442. in Ὀργανον lin. 2. a fin. pro 1 Macc. XII. lege 2 Macc. XII.
p. 444. in Ὀρθρινος lin. 1. pro משכיל lege משכים.

Vol. III.

p. 5. in Παις lin. 7 pro LII, 6. lege LII, 8.
p. 51. in Παροδευω lin. 2. pro VI, 34. lege VI, 22.
p. 52. in Παροικια lin. 6. pro IX, 10. lege XIX, 10.
p. 84. Περικαταλεπτος lege Περικαταληπτος.
p. 89. Πεπεπλεκω lege Περιπλεκω.
p. 149. in Πολεμιστης lin. 1. pro שיא lege איש.
p. 172. in Πραυς lin. penult. pro *Al.* lege *Compl.*
p. 174. in Πρηνης l. 3. pro VI, 23. lege VI, 3.
p. 198. in Προσεχω lin. 4. a fin. pro *moveo* l. *moneo.*
p. 241. in Πως lin. 1. pro היך lege איך.
p. 354. in Συμβιοομαι pro 7. lege 5.
p. 469. in Τροπη lin. 5. pro XII, 17. lege XII, 27.
p. 493. in Ὑπεραινετος pro 22. lege 31.
p. 534. in Φαντωμα lin. 5. pro רהית lege רחיט.
p. 544. in Φιλημα pro נוקות lege נשיקות.
p. 583. in Χειμων lin. 4. pro סחו lege סתו.
p. 629. in Ψυχρος lin. 2. pro 14 lege 24.

Quibus

Quibus addo e S. V. *Schleusneri*

Spicil. I.

p. 8. in Ἀλογιστία lin. vlt. pro 23. lege 42.
p. 24. in Βολη pro 1 Macc. V, 17. lege 3 Macc. V, 26.
p. 27. in Γοος lin. 3. pro 16. lege 6.
p. 111. in Τυφος l. 4. pro 12. lege 18.
p. 92. in Πληθυνω lin. 4. pro μοχθους lege πονους.

Spicil. II.

p. 123. in Μεγαλοκρατωρ lin. 3. pro 12 lege 2.

EMENDANDA.

p. 1. lin. 3. a fine pro *possint* lege *possimus*.
p. 7. l. 10. pro *Hoefner* l. *Hoepfner*.
p. 16. l. 2. a fine pro *aqeue* l. *aeque*.
p. 17. l. 10. pro κοιτης l. κοιτη.
p. 24. l. 4. a fine pro *quid* l. *aliquid*.
p. 37. l. 11. pro ανομοσ̃ις l. ἄνομος ἰς.
p. 40. l. 15. a fine pro πλει l. πολει.
p. 44. l. 2. a fine post *primum* adde *v. c.*
p. 63. lin. 4. post *consiliis* pone comma.
p. 73. l. 11. post *profanos* pone comma.
p. 74. l. 13. et 14. a fin. pro emanatio*nem* purissi*mam* emana*tio* purissi*ma*.
p. 100. l. 5. pro ἀννοιας l. ἔννοιας.
p. 117. l. 10. a fine pro *adsectus* l. *adfectus*.
p. 121. ante Ευμαθως pone signum *
p. 129. l. 10. pro *remigium* l. *remigiorum*.
p. 143. l. 10. a fine post ἕξει dele comma.

OCT 10 1961